

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TOPLUMSAL SAPMA, DİNİ RADİKALLEŞME SÜRECİ VE KARŞIT KÜLTÜREL
ÖRGÜTLENME FORMLARI: DEAŞ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma BAYKUŞ DOĞAN

EYLÜL - 2023

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TOPLUMSAL SAPMA, DİNİ RADİKALLEŞME SÜRECİ VE KARŞIT KÜLTÜREL
ÖRGÜTLENME FORMLARI: DEAŞ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma BAYKUŞ DOĞAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin YADİGAROĞLU

EYLÜL - 2023

TRABZON

ONAY

Fatma BAYKUŞ DOĞAN tarafından hazırlanan “Toplumsal Sapma, Dini Radikalleşme Süreci ve Karşıt Kültürel Örgütlenme Formları: DEAŞ Örneği” adlı bu çalışma 05/03/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Doç. Dr. Fatih TOPALOĞLU	Başkan	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin YADİGAROĞLU	Üye	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Serdal FİDAN	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Fatma BAYKUŞ DOĞAN

29.09.2023

ÖNSÖZ

Günümüzde din referans alınarak eylemlerini meşrulaştırmaya çalışan radikal gruplar bulunmaktadır. Radikal gruplar genelde dünya çapında özelde ise eylem yaptıkları bölgelerde korku uyandırmaktadırlar. Bu da toplumların yaşamını etkilemektedir. “Toplumsal Sapma, Dini Radikalleşme Süreci ve Karşıt Kültürel Örgütlenme Formları” başlıklı bu araştırma DEAŞ terör örgütünün yayınlarından olan Konstantiniyye Dergisinin, bireylerin radikalleşme süreçlerinde etkisine ve DEAŞ hükümlülerinin radikalleşme süreçlerinde nelerin etkili olduğuna odaklanmaktadır. Ayrıca DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin radikalleşme sebeplerine, dini nasıl anladıklarına, toplumu nasıl gördüklerine, kendilerini ve eylemlerini tanımlarken nasıl bir yol izlediklerine odaklanmaktadır. Konstantiniyye Dergisinin verdiği mesajlardaki bakış açısı ve DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin bakış açılarının ne olduğunu incelemek literatüre özgün bir bakış açısı kazandırması bakımından önemlidir. Bu bağlamda bu çalışmada Konstantiniyye Dergisinden ve DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerden elde edilen verilerin DEAŞ’ın görüşlerinin insanların yaşamlarını biçimlendirici etkisine ilişkin elde edilen veriler, suç sosyolojisi kuramlarına dayanılarak irdelenmiştir.

Bu çalışmada emeği geçen T.C. Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü ve araştırma kapsamındaki cezaevlerinde çalışan psiko-sosyal memurlarına, çalışmayı yürütmüş olduğum süre boyunca engin bilgileriyle bana yol gösteren, saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin YADİGAROĞLU’na ve öğrenim hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Bayram SEVİNÇ’e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tüm hayatım boyunca desteklerini bir an olsun eksiltmeyen aileme teşekkür ederim.

Eylül, 2023

Fatma BAYKUŞ DOĞAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XII
GİRİŞ	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4-38
1.1. Toplumsal Sapma.....	4
1.1.1. Suç ve Sapma.....	7
1.1.2. Sosyolojik Teoride Suç ve Sapma	8
1.1.2.1. Sosyal Kontrol Teorileri	8
1.1.2.2. Alt Kültür Teorileri.....	10
1.1.2.3. Sosyal Öğrenme Teorisi	12
1.1.2.4. Sosyal Kimlik Teorisi	14
1.1.2.5. Nötrleştirme ve Sürükleme Teorisi.....	16
1.2. Radikalleşme Kavramı.....	17
1.2.1. Dini Radikalleşme.....	19
1.2.2. Radikalleşme Süreci.....	21
1.3. Din ve Terör İlişkisi	27
1.4. Karşıt Kültürel Örgütlenme Formları.....	30
1.4.1. Kültür ve Örgüt Kavramları.....	31
1.4.2. Türkiye’de Radikal Dini Gruplar.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	39-55
2.1. Araştırmanın Konusu	39
2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	39
2.3. Araştırmanın Problemi	43
2.4. Araştırmada Karşılaşılan Güçlük ve Sınırlılıklar	44
2.5. Araştırmanın Yöntemi.....	45
2.5.1. Veri Analiz Tekniği	49
2.5.2. Çalışma Grubu	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	56-108
3.1. DEAŞ'ın Dijital Dergisi Olan Konstantiniyye Dergisi'nin Analizi	56
3.1.1. Konstantiniyye Dergisinin Birinci Sayısının İçerik Analizi	56
3.1.2. Konstantiniyye Dergisinin İkinci Sayısının İçerik Analizi	60
3.1.3. Konstantiniyye Dergisinin Üçüncü Sayısının İçerik Analizi	64
3.1.4. Konstantiniyye Dergisinin Dördüncü Sayısının İçerik Analizi	68
3.1.5. Konstantiniyye Dergisinin Beşinci Sayısının İçerik Analizi	72
3.1.6. Konstantiniyye Dergisinin Altıncı Sayısının İçerik Analizi	75
3.1.7. Konstantiniyye Dergisinin Yedinci Sayısının İçerik Analizi.....	78
3.1.8. Konstantiniyye Dergisinin İçerik Analizi	81
3.2. Ceza ve Tevkif Evlerindeki Yapılan Çalışmanın Bulguları.....	95
3.2.1. Kendilerini Tanımlama Şekilleri – “Kurban mı? Mücahit mi?”	95
3.2.2. İdeal Yaşam Biçimi Algısı.....	100
3.2.3. DEAŞ'taki Suç Deneyimleri – “DEAŞ'ın Kâtibi İdim”	103
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	109
KAYNAKÇA	118
EKLER.....	135
ÖZGEÇMİŞ.....	144

ÖZET

Terör; çoğunlukla siyasi, dini, ekonomik veya askeri sebeplerden dolayı bir düşünceyi ya da herhangi bir ideolojiyi savunma uğruna terör gruplarının topluma korku salması veya toplumu herhangi bir konuda yıldırmaya yönelik yapılan eylemleri olarak adlandırılabilir. Terör grupları bu sebeplerden dolayı devletlerin boyunduruğu altına girmek istememekte ve kendi bağımsızlıklarını ilan ederek devletlere karşı savaş açmaktadırlar. Ülkelerde yaşanan herhangi bir güvenlik sorununun komşu ülkeleri de etkileme ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle terör uluslararası bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Din, kitleleri birleştiren ve toplumların kutsallık atfettikleri olgular açısından düşünüldüğünde önemli bir olgu olarak kabul edilmektedir. Fakat bazı terör grupları dini kendilerine göre yorumlamakta ve yorumladıkları dini referans olarak terör eylemleri yapmaktadır ve yapılan eylemleri din referanslı bakış açısıyla meşrulaştırmaktadır. DEAŞ söz konusu olan bu terör gruplarından biri olarak bu araştırmada ele alınmaktadır. Araştırmanın ana problemi DEAŞ'ın karşıt kültürel örgütlenme formu olup olmadığıdır. DEAŞ'lı bireylerin radikalleşme süreçlerine etki eden etmenlerin neler olduğunu; dine, topluma, kendilerine ve eylemlerine bakış açılarının nasıl olduğunu incelemek bu araştırmanın amacıdır. Bu amaç doğrultusunda DEAŞ'ın yayımlamış olduğu Konstantiniyye Dergisi içerik analizi yöntemlerinden frekans analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmaya ek olarak T.C. Ceza ve Tevkif Evleri'ndeki DEAŞ'lı hükümlülerle yapılmış olan anket çalışması araştırmaya dâhil edilmiştir. Elde edilen demografik değişkenler frekans analizi ile açık uçlu soruların cevapları ise betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Bulgular sonucunda bireylerin radikalleşmesinde etkili olan etmenlerin; Konstantiniyye Dergisi'nde yer alan söylemler, dini, ekonomik, bireysel, sosyal çevre ve kültürel sebepler olduğu sonucuna varılmıştır. DEAŞ'lıların eylemlerinde din, örgüte üye kazandırmak amacıyla kullanılan güçlü ve etkili bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu örgüt kendilerinden olmayanları “siz = düşman” olarak tanımlamaktadır. Örgütün, kendilerinden olmayanları saldırılması gereken bir grup olarak gördüğü sonucuna ulaşmıştır. Ek olarak örgütün kendini ve eylemlerini güzellmeler yoluyla anlattığı, kendilerini sözde İslam Devleti'nin temsilcisi olarak gördüğü ve dini referans olarak eylemlerini meşrulaştırmaya çalıştığı sonucuna varılmıştır. Din ve terör ilişkisi bağlamında yapılan çalışmalarla ilgili olarak DEAŞ'a odaklanan bu çalışma alan yazınına katkı sağlamayı ve gelecek çalışmalara örnek olmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: DEAŞ, Radikalleşme, Suç, Din ve Şiddet, Konstantiniyye Dergisi

ABSTRACT

Terrorism can be defined as the actions of terrorist groups in an effort to instil fear in the general public or to cow it on any issue for the sake of defending an idea or any ideology, generally due to political, religious, economic, or military reasons. For these reasons, terrorist groups do not want to be under the yoke of states and wage war against them by declaring their independence. Any security issue that takes place in countries can affect their neighbouring states. Thus, terrorism appears to be an international problem. Religion is deemed to be a significant phenomenon in terms of aspects, such as uniting the masses and the holiness attributed to it by society. However, some terrorist groups interpret the concept of religion in their own way, carry out their attacks by referring to this particular interpretation, and legitimate their acts from a religious perspective. This study considers the Islamic State of Iraq and Syria (hereafter ISIS) as one of such terrorist groups. The main investigation of the thesis is to understand whether ISIS could be a form of countercultural organisation. In doing so, it aims to examine factors influential in the radicalization processes of ISIS members, on the one hand, and how they view religion, society, their position, and their actions, on the other. With this aim in mind, we analyse Konstantiniyye Magazine, published online by ISIS, through frequency analysis as one type of content analysis method. In addition to this, we also employ questionnaires, conducted with respondents from ISIS prisoners in the Turkish General Directorate of Prisons and Detention Houses. We interpret the obtained demographic variables through frequency analysis, as well as answers to open-ended questions through descriptive analysis. We find that factors exerting influence on the radicalization of individuals are discourses in the magazine, as well as religious, economic, individual, and cultural reasons. Religion appears to be a powerful and influential tool in the actions of ISIS members to recruit new members for the organization. This organisation defines those people who do not belong to itself as “you=enemies” and comprehends them as a group that ought to be attacked. We also find that ISIS describes itself and its actions through praise, views itself as the representative of the so-called Islamic State, and legitimises its actions with religious references. Paying careful attention to ISIS, this thesis seeks to contribute to the literature on the relationship between religion and terrorism, as well as to be an example for future research.

Keywords: DEASH, Radicalisation, Crime, Religion and Violence, Konstantiniyye Magazine

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Demografik Değişkenler.....	53
2	Konstantiniyye Dergisi 1. Sayı Frekans Analizi.....	57
3	Konstantiniyye Dergisi 2. Sayı Frekans Analizi.....	61
4	Konstantiniyye Dergisi 3. Sayı Frekans Analizi.....	65
5	Konstantiniyye Dergisi 4. Sayı Frekans Analizi.....	70
6	Konstantiniyye Dergisi 5. Sayı Frekans Analizi.....	73
7	Konstantiniyye Dergisi 6. Sayı Frekans Analizi.....	76
8	Konstantiniyye Dergisi 7. Sayı Frekans Analizi.....	79
9	Konstantiniyye Dergisi Frekans Analizi.....	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Şekil Nr.
1	Sosyal Öğrenme Süreci.....	13
2	(De) Radikalleşme Süreci ve Belirleyicileri	24

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf Nr.	Fotoğraf Adı	Sayfa Nr.
1	Konstantiniyye Dergisi 1. Sayı Kapak Fotoğrafi.....	56
2	Konstantiniyye Dergisi 2. Sayı Kapak Fotoğrafi.....	60
3	Konstantiniyye Dergisi 3. Sayı Kapak Fotoğrafi.....	64
4	Konstantiniyye Dergisi 4. Sayı Kapak Fotoğrafi.....	69
5	Konstantiniyye Dergisi 5. Sayı Kapak Fotoğrafi.....	72
6	Konstantiniyye Dergisi 6. Sayı Kapak Fotoğrafi.....	76
7	Konstantiniyye Dergisi 7. Sayı Kapak Fotoğrafi.....	79

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	: Türk Dil Kurumu
ICLS	: Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansı
ILO	: International Labor Organization
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
AB	: Avrupa Birliği
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
CEDAW	: Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri

GİRİŞ

Dini referans alan terör; dini bir grup, birey veya devlet tarafından politik nedenlerle kendi dininden veya farklı dinlerden suçsuz kişiler veya eşyalar hedef alınarak şiddet veya korkunun kullanılmasıdır. Dini terörizm, dinsel sonuçlar için sivillere karşı şiddet kullanılması olarak ifade edilmektedir. Dinsel sonuçlar elde etmek için devletlerle mücadele eden din kaynaklı pek çok terör örgütü bulunmaktadır (Şen, 2011: 33). Şiddet destekli radikalleşmenin yaygın olduğu günümüzde siyasal ve ideolojik bir anlama biçimi olarak dinin çeşitli terör eylemleri ile birlikte kullanılmasının toplumsal sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Bu toplumsal sorunlar da bireyleri ve toplumları suça itmektedir. Radikal dini örgütlenmeler ise hangi dinden veya mezhepten olursa olsun kendi inançlarına göre ve kendi yorumladıkları şekilde bir devlet kurmayı hedeflemektedirler. Ek olarak dini motifli terör örgütlerinin amacı laiklikten uzak Şer'i esaslara dayalı bir devlet sistemi kurmaktır. Bunun da beraberinde "islamofobi"¹ sorununu getirdiği söylenebilir.

Terör örgütlerinin şiddeti kullanım amacı, toplum ile devlet arasındaki ilişkiye zarar vermektir. Terör örgütleri; legal otoritenin vatandaşın güvenliğini sağlamada yetersiz oluşu ve yeni bir otoriteye duyulan ihtiyaç inancı neticesinde, mevcut otoriteye duyulan güven probleminden yararlanarak toplum ve devlet arasındaki ilişkiye zarar vermektedir. Terör örgütlerinin bir diğer amacı ise; sorunları ulusal düzeyden uluslararası düzeye taşımak, bireyleri terörizmin alternatif bir siyasal hareket olduğuna ikna etmek, toplumun karşı koyma direncini kırmak ve toplumsal yapıyı değiştirerek daha kolay yönetilebilir duruma getirmektir. Ek olarak terör örgütlerinin; medya, eğitim, ekonomi, siyaset, aile, din gibi önemli kurumları yıpratarak işlevsizleştirmeyi de amaç edindiği söylenebilir.

Konu bağlamında ele alınan DEAŞ terör örgütü de dini referans alan terör örgütlerden biridir. Korkmaz'a (2016: 204) göre, DEAŞ terör örgütü, Suriye'de oluşan savaş ortamının oluşturduğu boşluğa bir fırsat olarak değerlendirmiş ve kendine bir yer edinmiştir. Böylece söz konusu örgüt kısa sürede izlemiş olduğu hibrit askeri (Hoffman, 2007) stratejiyle², geniş bir alanda kontrol ettiği topraklar üzerinde sözde İslam Devleti'ni kurduğunu duyurmuştur. 1999 yılında kurulan DEAŞ, o

¹ İslamofobi, 1970'lerde ortaya çıkan ve 1980 ve 1990'larda popüler hale gelen bir kavramdır. İslamofobi, İslam'a karşı duyulan nefreti veya korkuyu ifade etmektedir (Rana, 2007: 148-149). Ek olarak İslamofobi, müslümanlara duyulan kin, nefret ve korkunun yanında müslümanlara karşı dışlayıcı ve ayrımcı pratikleri de içinde barındırmaktadır (Bayraklı ve Yerlikaya, 2017: 53).

² Hibrit askeri strateji kavramı, terörizm, suç faaliyetleri ve gerilla savaşının, konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan araçların bir karışımı olarak değerlendirilmektedir (Doğru, 2017: 139). Başka bir deyişle hibrit askeri stratejinin, hem savunma hem de saldırı önlemlerini içermesi yönüyle (Filipiak, 2012: 3), etkili bir politika olduğu söylenebilir.

zamandan bu yana güçlenerek ülkeler için uluslararası bir tehdit haline gelmiştir. Başta “Irak-Şam İslam Devleti”nin üzerinde bulunduğu iki ülkede, Irak ve Suriye’de; gerçekleştirdiği eylemlerle de bu tehdidi görünür kılmıştır (Teram, 2020). DEAŞ, kurmuş olduğu sözde İslam Devleti bünyesine tüm müslümanları dâhil etmek, onları bir araya getirmek ve bir çatı altında toplayabilmek maksadı ile geleneksel ve yeni kitle iletişim araçlarına dayanan etkin bir iletişim stratejisi izlemektedir. Konstantiniyye Dergisi DEAŞ’ın kendini tanıttığı ve ideolojisini yaymak için propaganda aracı olarak kullandığı bir iletişim aracıdır. Bu çalışmada DEAŞ’ın Türkçe yayınladığı Konstantiniyye Dergisi incelenmiştir. Söz konusu derginin içeriğinde yer alan makalelerin, bireylerin radikalleşme sürecine etki edebilecek tema ve kategoriler ele alınarak frekans analizi yapılmıştır. Ayrıca, derginin tüm sayılarında DEAŞ’ın dine, topluma, kendilerine ve eylemlerine bakış açılarının ne şekilde yansıtıldığına da incelenmiştir. Bu bakış açılarında belli kavramların ne sıklıkla tekrar edildiği araştırılmıştır. Bu çalışmayı desteklemek adına yapılan çalışmaya ek olarak T.C. Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünden alınan izinle Müdürlüğün belirlediği Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları’ndaki DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerle de bir anket çalışması yürütülmüştür.

Araştırmanın birinci bölümünde, konuya ilişkin kavramsal ve kuramsal bilgiler ele alınmıştır. Bu bölümde ilk olarak toplumsal sapma üzerinde durulmuş, toplum ve sapma kavramları açıklanmış ve sosyolojik teoride suç ve sapma tartışılmıştır. Daha sonra dini radikalleşme ve radikalleşme süreçleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Son olarak, karşıt kültürel örgütlenme formları başlığı altında Türkiye’de dini referans alan radikal gruplar hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünü araştırmanın yöntemi oluşturmaktadır. Araştırmanın konusu, amacı, önemi, problemi, yöntemi, çalışmada karşılaşılan güçlükler ve sınırlılıklar bu bölümde ele alınmaktadır. Araştırmanın yöntemi kısmında ek bir çalışma olarak sunulan DEAŞ hükümlüleri ile yapılan anket çalışmasında elde edilen demografik değişkenlere de yer verilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümü, çalışmada elde edilen bulgulardan oluşmaktadır. Bu bölüm iki alt başlık şeklindedir. Birinci alt başlıkta Konstantiniyye Dergisi’nin frekans analizi yapılmıştır. Bu kısımda söz konusu dergideki kavramlar araştırmanın amacı doğrultusunda temalaştırılıp, kategorilenmiştir. Araştırmanın bulgular bölümünün ikinci kısmında T.C. Ceza ve Tevkif Evleri’ndeki DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerle yapılan anket çalışmasından elde edilen bir takım veriler analiz edilmiştir. Bu veriler yorumlanırken betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmada araştırmanın ana problemi olan DEAŞ’ın karşıt kültürel bir form olup olmadığına ve araştırmanın amacında yer alan sorulara cevap aranmıştır. Araştırma yapılırken belli sınırlamalarla karşılaşılmıştır. Öncelikle ek bir çalışma olarak sunulan DEAŞ hükümlüleri ile yapılan çalışmada, söz konusu radikal bireylere öncelikle mülakat formu hazırlanmış fakat katılımcıların mülakat sorularını cevaplamak istemeyeceği ön görülerek form anket formuna dönüştürülmüştür. Müdürlükten alınan izin doğrultusunda yeterli sayıya ulaşılamamış, daha sonra ek izin talebinde bulunulmuş, akabinde 100 DEAŞ hükümlüsü için izin alınmıştır fakat toplamda 31 kişiye anket formu uygulanabilmiştir. Katılımcıların bir kısmının Türkçe bilmediği, bir kısmının çalışmaya

katılmak istemediği, diğer bir kısmının ise suçunu kabul etmediği için soruları cevaplamak istemediği bilgileri söz konusu Yüksek Güvenlikli Ceza ve İnfaz Kurumu psiko-sosyal servis memurları tarafından araştırmacıya iletilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Toplumsal Sapma

İnsanlar faaliyetlerini gruplar halinde düzenleyen sosyal varlıklardır. Kendi kendine yeten grupların örgütlenme düzeyini tanımlamak için toplum terimi kullanılmaktadır. Toplum terimi, on sekizinci yüzyılda Avrupa modernitesinin, onun sivil toplum ve devletten oluşan özgün kamusal alanının yükselişi ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır (Turner, 2006: 592).

Toplum maddi ve manevi unsurların bir bütünüdür. Toplumun maddi varlığı toplumun inancı, değerleri ve algıları üzerine kuruludur. Bir başka deyişle maddi dünyanın ve bireylerin davranışlarının altında onların oluşmasına sebep olan kültürel kodlar mevcuttur. Bu kültürel kodlar, toplum ve bireyin hareket rotalarını belirleyen, kaosa yol açmayacak bir pusula niteliğindedir. Bu bağlamda kültür ve kültürün bileşenleri önem arz etmektedir. Toplum, farklı kültürel öğeleri ve grupları içinde barındıran geniş bir toplumsal sistem ve ilişkiler ağıdır. Dolayısıyla toplum içerisinde bireysel farklılıkların yanında farklı gruplaşmalar ve farklı düşünceler de doğal olarak mevcuttur. Sosyal hayatın temelini birlikte yaşama şuuru oluşturmaktadır. Bu nedenle toplumda farklılık kadar birlik ve bütünlük de çok önemlidir. Birbirine ihtiyaç duyan türler arasında imha davranışı ve çatışma ya da farklı olanı ortadan kaldırma isteği değil, tam tersine birbirlerini diğer türlere karşı ve uygun olmayan tabiat şartlarına karşı koruma prensibi vardır. İnsanlar, sosyal çevre içerisinde birbirlerine ihtiyaç duymaktadırlar. İnsanoğlu ancak işbirliğine dayalı ilişkilerde güçlü ve güçlü olduğu oranda da yaratıcı olabilmektedir. Topluluk bağları, yakınlıklar, ortak görüşler ve güven üzerinden kurulan bağlardır. Dolayısıyla toplumun birliği ve beraberliği açısından toplumda, farklılıktan ziyade yakınlıklar, birlik ve beraberlikler önemli bir yer tutmaktadır. Bir toplumun farklı parçaları bulunmakta ve bu parçaların bir bütünün tamamlayıcısı olduklarının bilincinde olmaları gerekmektedir. Toplum içerisindeki küçük alt gruplar, onları kapsayan ve kuşatan, büyük grubun (toplumun) değerlerine ve nihai amacına uygun düşecek şekilde değer ve amaçlarını ayarlamak durumundadırlar. Bu ahenk ve ayar olmazsa toplum, barış içerisinde ve bir arada varlığını sürdüremez duruma gelmektedir (Türkkahraman ve Tutar, 2009: 2- 4). Bu da çatışmayı doğurmakta ve toplumun bütününe zarar vermektedir.

Toplumlar genel olarak; çözülen yapılarının temel özelliklerine, değişim dinamiklerine ve yeniden bütünleşme anlayışlarına göre üç farklı dönemde kategorilendirilmektedir. Bunlar:

geleneksel, modern ve postmodern dönemlerdir. Bu dönemlerin her birinin inşa ettiği evrensel anlayış, o dönemin toplumsal olaylarının bir bütün olarak ve bütün yönleriyle kavranmasını sağlayacak verilere de sahiptir. Geleneksel toplum; insan ilişkilerinin yüz yüze, samimi ve duygusal olduğu bir toplum biçimidir. Geleneksel toplumda, örgütsel uzmanlaşma yoktur ve geleneksel toplum; sanayileşme, bireyleşme, akılcılık, kentleşme ve piyasa ekonomisi gibi özelliklere sahip değildir. Aile ve birincil grup ilişkilerinin egemen olduğu geleneksel toplumda toplumsal hareketlilik çok yavaştır. Sosyal değişim, geleneğin ve geleneğin belirlediği siyasal yapının içinde oluşur. Başka bir deyişle geleneksel yapı büyük ölçüde değişimden muafır. Toplumun alt unsurları, sosyal ilişkiler, kültürel faaliyetler, toplumun ana dinamiğini besleyecek şekilde birlikte çalışarak toplumun sınırlarının korunmasına yardımcı olmaktadır. Böylece modern toplumlarda görülen toplumsal unsurlardaki dağınıklık geleneksel toplumlarda yerini bir bütünlüğe bırakmaktadır (Armağan, 1991:15). Geleneksel toplumlarda inanç merkezi bir konumdadır. Bu toplumlarda zihin kodları, öncelikler, düşünceler, algılar, ifadeler, tutum, değer ve davranışlar ile sosyal ilişki kurma şekli inançlar esas alınarak belirlenmektedir. Geleneksel toplum anlayışı, dünyayı tek bir faaliyet alanı haline getiren ve Avrupa’da ortaya çıkan modernleşmeyle birlikte zayıflamaya başlamıştır (Yazıcı, 2013: 354). Modernleşme; kültürel, ekonomik ve politik alanlarda meydana gelen değişimi yeni tipte bir toplumsal gerçekliğe yani modernliğe ulaşmaya imkân veren bir süreçtir (Altun, 2022: 1). Geleneksel değerler ve normların reddedilmesinin sonucu olarak modernizm ortaya çıkmıştır (Yazıcı, 2013: 356). Parsons modern toplum üzerinde çalışmalar yapmıştır. Parsons toplumu açıklarken normatif düzene önem veren bir sosyologtur. Ona göre toplumun özü normatif bir düzendir. Bu normatif yapı; farklılaşmış ve özelleşmiş ayrıntılı norm ve değerleri içermektedir. Parsons’a göre toplumların kökeninde ahlaksal bir düzen mevcuttur. Toplumun normatif düzeni değerler ve normlar tarafından sağlanmaktadır. Parsons’a göre değerler sosyal sistemin örüntü sürdürme fonksiyonunu üstlenmektedirler. Normlar toplumu bütünleştirici bir fonksiyona sahiptirler. Birliktelik ise hedefe ulaşma fonksiyonu ile ilgilidir. Kişilerin sosyal fonksiyona uymaları üyesi oldukları birliktelik yoluyla sağlanmaktadır. Roller ise sosyal sistemin uyum fonksiyonunu karşılamaktadır. Parsons’un bu bağlamda önem verdiği bir diğer kavram ekonomidir. Ona göre ekonomi toplum üyelerince gereksinim duyulan bir kurumdur. Ekonomi uyumu sağlamak için önemlidir. Toplumun fonksiyonel zorunluluklarından olan uyuma hizmet etmektedir. Parsons’a göre toplumun ortak hedeflerini seçmek ve onlara ulaşmak için toplumun üyelerine hizmet etmektedir. Parsons’a göre akrabalık sosyal etkileşimin beklenen ve kabul edilen örüntüleri sürdürmesine hizmet etmektedir. Parsons’ı anlamda topluluk ve örgütlenmiş din, kitle iletişim ve eğitim gibi kültürel kurumlar sosyal sistemin bütünleşme işlevine hizmet etmektedirler. Keza kültür de sosyal etkileşimin örüntülerini sürdürme işlevine sahiptir. Parsons’a göre “uyum”, “amaca yönelme”, “örüntü sürdürme” ve “bütünleşme”yi içeren “AGIL” adını verdiği bu dörtlü sistemin düzgün işlemesi sonucunda toplumsallaşmanın ve toplumsal denetimin olacağı vurgulanmaktadır. Parsons bunun yanında, her zaman sapmaların olacağı fakat sapmaların geçici olacağı ve herhangi bir denge bozulması sonucunda bu dengeyi sağlamak için çalışılacağını savunmaktadır (Çınar, 2007: 35-39). Postmodernizm ise modern dönemin norm ve değerlerinin bir eleştirisi üzerinden şekillenmektedir

(Yazıcı, 2013: 356). Giddens'e göre, postmodernizm ürünlerin üretimine dayalı bir sistemden bilgiyi merkeze alan bir sisteme geçişi ve ilerlemeye dayalı inançtan sapmayı ifade etmektedir. Postmodernizmde bilimin ayrıcalıklı bir yeri olmamakla birlikte postmodernizm bilgiye yönelik heterojen görüşlerin çoğunluğunu kabul etmektedir (Giddens, 2004: 12- 49). Toplumsal değişim çok yönlüdür. Bu değişimler olumlu sonuçlar doğurabileceği gibi olumsuz sonuçlar da doğurabilmektedir.

Bu olumsuz sonuçlardan biri toplumsal sapmadır. Max Weber; toplumsal davranışı, davranışta bulunan kişilerce gözetilen subjektif anlam çerçevesinde, diğerlerinin davranışlarına izafe edilen ve kendiliğinden bu tavırlara yönelmiş olan davranışlar olarak tanımlamaktadır. Toplumsal davranışı da insan davranışları olarak tanımlamaktadır. (Weber, 2023: 13-14). Bu davranışlarda oluşan herhangi bir pürüze toplumsal sapma denilebilir. Sapma; “doğru, gerekli veya iyi olandan sapma; normdan, normalden, kültürel açıdan kabul edilebilir olandan ayrılma” (Budak, 2000: 657) şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle sapma, toplumun geneli tarafından kabul görmüş, uzlaşa sağlanmış normların ihlal edilmesidir. Toplumsal sapma; “bir toplumda, sosyal kabul görmüş ve yaşama tarzının parçası olmuş değer hükümlerinden ve davranışlardan uzaklaşma” (Erkal ve Baloğlu, 1997: 256) şeklinde tanımlanmaktadır.

Toplumsal sapkınlık, sosyal normları ihlal eden eylem veya davranışları ifade etmektedir. İnsanlık tarihinde toplumlar ve normlar var olduğu sürece sapkınlık da bunlara paralel olarak hep var olmuştur. Sosyal normlar açık veya örtülü, resmi veya gayri resmi olabilir ve bu normların ihlalleri, ciddi yasal suçlardan iyi huylu görgü kuralları ihlallerine kadar her yerde olabilmektedir. Tüm toplumlar, resmî ve gayri resmi sosyal kontrol araçları aracılığıyla sosyal sapkınlığı yönetmenin yollarını geliştirmiştir. Toplumların kontrol için güçlerini kullanma yolları; filozoflar, sosyologlar, etikçiler ve kriminologlar tarafından büyük ilgi görmüştür (Aftab ve Rashed, 2021: 478).

Arıkan (1986) sapmayı ele alan yaklaşımların temelini dört grup üzerinde ele alınabileceğini vurgulamaktadır. Bunlar; biyolojik sapma yaklaşımı, psikoanalitik sapma yaklaşımı, psikolojik ve sosyal psikolojik yaklaşım ve sosyolojik sapma yaklaşımı olarak belirtilmektedir. Biyolojik sapma yaklaşımlarında neden bazı bireylerin sapma davranışında bulunduğu sorusuna yanıt aranmaktadır. Psikoanalitik sapma yaklaşımlarında ise sapma davranışı gösterenlerin ruhsal durum değerlendirmeleri üzerinde odaklanılmaktadır. Psikolojik sapma yaklaşımlarında bireyin kişiliği ön plana çıkartılırken, sosyal psikolojik sapma yaklaşımlarında ise sapma sosyal koşulların bir ürünü olarak ele alınmaktadır. Sosyolojik sapma yaklaşımlarında ise “sapma eylemi, toplumda nasıl bir dağılım göstermektedir?” sorusu üzerinde durulmaktadır (Aktaran: Özdemir vd., 2000: 19).

1.1.1. Suç ve Sapma

Suç, yasalar tarafından yasaklanmış eylemleri ve toplumlardaki hukuki düzeni bozan her türlü davranışı ifade etmektedir (Bilgiç, 2014: 9). Suç toplumsal bir olgudur. Hiçbir suç davranışı kendiliğinden var olmamaktadır. Sosyoloji toplumsal düzeni bozan davranışları suç olarak görmekte dolayısıyla suçun bastırılması veya kontrol altında tutulması gereken bir olgu olduğuna inanmaktadır. Suç evrensel bir olgudur, toplumun var olduğu her yerde hukuktan, hukuğun var olduğu her yerde de suçtan bahsetmek mümkündür. Sapma ise bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapı içerisindeki norm ve değerlere uymama durumudur. Güçlü ve Akbaş'a göre, sapma kavramının tanımlanmasında önemli unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar; toplumsal beklentilere karşılık verilmesi, toplumsal normların ihlali, toplumsal normlara aykırılık gibi olguları içermektedir. Sapma, sosyal normların veya kültürün ihlal edilmesidir. Suçların tamamına yakını ise sapma davranışı olarak değerlendirilmektedir. Suçu belirleyen hukuktur. Sapmayı belirleyen ise toplumsal norm ve değerlerdir (Güçlü ve Akbaş, 2016: 23-28).

Suç; organize suç, beyaz yakalı suç, bilişim suçları ve mağduru olmayan suç şeklinde kategorilendirilebilir. Organize suç; birden fazla özne tarafından, belirli bir koordinasyon, plan ve işbirliği içerisinde yapılan suçu ifade etmektedir (Altan ve Arslan, 2016: 76). Beyaz yakalı suç ise; şiddet içeren suçlar gibi fiziksel güç gerektirecek herhangi bir eylemde bulunmayı gerektirmemektedir. Beyaz yakalı suçların işlenmesi sırasında açık bir biçimde yasa dışı oldukları tespit edilememektedir. Beyaz yaka suçların ilk etapta tespiti oldukça zordur Beyaz yakalı suç ikiye ayrılmaktadır; birincisi, bir mesleğin icrası sırasında, çalışanın kendi çıkarları uğruna hukuk kurallarını çiğnemesiyle açığa çıkan mesleki suç davranışıdır. İkincisi ise, çalıştığı kurum adına menfaat ve/veya ekonomik fayda elde etmek amacıyla işlenen suçlar olan örgütsel suç davranışıdır (Erbuğa, 2020: 600- 601). Bilişim suçları; değişik şekillerde işlenmektedir. Bilişim suçları; “çöpe dalma, gizlice dinleme, veri aldatmacası, truva atı, tarama, süper darbe, salam tekniği, gizli kapılar, eş zamansız saldırılar, ağ solucanları, bilgisayar virüsleri, sırtlama, istem dışı alınan elektronik iletiler, mantık bombaları, yerine geçme, kredi kartı sahtekârları” gibi farklı isimlerle ifade edilmektedir. (Kurt, 2005: 60-77). Mağduru olmayan suç ise; “herhangi bir kimseye ait belli bir varlığı ihlal etmeyen ve devlet bakımından önem arz ettiği için cezalandırılan fiiller için mağduru olmayan suç” (Katoğlu, 2012: 681) deyimi kullanılmaktadır.

Suç ve sapma kavramları birbiriyle yakından ilişkili olsa da, sapma daha genel ve belirsiz bir kavram olarak suçu da kapsamaktadır (Yücel, 2004: 22). Sosyoloji yalnızca toplumsal sistemdeki uyum mekanizmalarıyla değil aynı zamanda muhaliflik, sapkınlık ve sosyal kontrol mekanizmalarıyla da ilgilenmektedir (Karoui, 2010: 29). Sapma; doğru, normal veya iyi olandan sapma; kültürel açıdan kabul edilebilir olandan, normdan veya normalden ayrılma şeklinde tanımlanırken, sosyal sapma ise bir toplumda, toplum tarafından kabul görmüş ve yaşama tarzında

yer edinmiş değer yargılarından ve davranışlardan uzaklaşma olarak tanımlanmaktadır (Yıldız, 2003: 2-3).

Sosyal sistemlerde sosyal problemler ve sapmaların birbirleriyle yakın bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Kimi sosyal problemler sapma hareketinden ibaretken kimisi de sapma olaylarının sonucunda ortaya çıkabilir. Sosyal ve kültürel hareketler ile değerlerden sapma, bir sosyal problemin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ancak gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husus her sosyal problemin sosyal sapmayı ihtiva etmediği gibi bütün sapmalar da bir sosyal problem değildir (Nirun, 1970: 407).

1.1.2. Sosyolojik Teoride Suç ve Sapma

Sosyolojik açıdan suç analizine girildiğinde sosyalleşme kavramı önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler sosyalleşme ile birlikte topluma uyum sağlamaktadırlar. İnsanlar toplumsal düzene göre biçimlenmiş olan normlara uymakta ve gereğini yerine getirmektedirler. Sosyalleşen birey toplumun normlarını doğal bir şekilde kendiliğinden öğrenmektedir. Birey, sergilediği davranış karşılığında aldığı ödül ve cezalarla toplumsal normlara uymaya güdülenmektedir (Özalp, 2022: 7). Sosyolojik teoride toplumsal sapma ve suç konularında sosyal kontrol teorileri, alt kültür teorileri, sosyal öğrenme teorisi, sosyal kimlik teorisi ve nötrleştirme ve sürüklenme teorisi incelenmektedir.

1.1.2.1. Sosyal Kontrol Teorileri

Toplumsal düzenin sağlanmasında en önemli faktörlerden biri sosyal kontroldür. Sosyolojik açıdan bakıldığında, toplumu meydana getiren tüm bireylerin aynı derecede sosyalleşmesini beklemek mümkün olmadığından her toplumda suç ve sapma türü davranışlar görülmesi olasıdır. Bu tür davranışlara karşı toplumsal düzenin korunmasındaki amaçlardan birisi de sosyal kontrollerdir. Sosyal kontrol, kişilerin eylemlerini ve davranışlarını düzenleyen, toplumsal uyumun sağlanması sürecini ifade etmektedir. Toplumsal uyumun sağlanması süreci ise aile ve okul gibi sosyal ve kültürel kurumlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Güçlü ve Akbaş, 2016: 31).

Sosyal kontrol, toplumsal düzenin devamını sağlamada, sapmayı önlemek amacıyla toplum ve sosyal gruplar tarafından kullanılan mekanizmalar, araçlar ve bunların ahenkli bir şekilde işlemlerini sağlayan bütün süreçlere verilen isimdir. Sosyal kontrol ve sapma kavramları iç içedirler. Sapma ise kişinin toplumun davranış, inanç, norm ve değerlerine uyum sağlamak için kendi davranış ve inancını değiştirmedeği durumlarda gerçekleşmektedir (Dönmezer, 2011: 295-296).

Sosyal kontrol teorileri, bireylerin suç işleyebilecek fırsata sahip oldukları halde neden suç işlemedikleri ile ilgilenen görüşleri ele almaktadır. Kontrol teorileri, insanların neden suç

işlediklerinden ziyade neden suç işlemedikleri ile ilgilenmektedir (Bingöl, 2022: 646). Bu teoride “Bazı bireyler, suç işleme fırsatına sahip oldukları halde neden suç işlemezler?” (Dolu, 2015: 297) sorusu merkeze alınmaktadır. Bu teoriye göre sosyal kontrol mekanizmalarının etkin bir şekilde kullanılması, suç işlemeye meyilli olan kişileri suç işlemekten alıkoymaktadır. Sosyal kontrol teorileri; “Walter Reckless’in Sınırlama Teorisi, Travis Hirschi’nin Sosyal Bağ Teorisi, Gottfredson ve Hirschi’nin Genel Suç Teorisi (Öz-Kontrol Teorisi) ve Mark Colvin’in Baskıcılık ve Sosyal Destek Teorisi” (Bingöl, 2022: 650) şeklinde dörde ayrılmaktadır.

Bu teorilerden sınırlama teorisine göre herhangi bir alanda suç oranlarının yüksek olmasının sebebi bahsi geçen alanda bir sınırlamanın olmamasıdır. Bireyi suç işlemekten alıkoymak için onu sınırlayan iç ve dış engelleyicileri harekete geçirmek gerekmektedir. Bununla birlikte kişinin toplum ile sosyal bağlarının zayıflaması da onu suç işlemeye sevk etmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için birey ile toplumsal bağların güçlü tutulması önemlidir (Bingöl, 2022: 650).

Travis Hirschi’nin sosyal bağ teorisinde belli başlı unsurlar vardır; Wiatrowski’ye göre, Hirschi’nin sosyal kontrol teorisinde anlatmaya çalıştığı suçun insan doğasındaki içkinliğinin aksine, asıl değinilmesi gereken uyumdur. Hirschi’ye göre uyum, “sosyalizasyon sürecinde kazanılmış, birey ve toplum arasında dört ana unsurdan oluşan bağın oluşması: bağlanma, taahhüt, katılım, inanç” şeklinde açıklamaktadır (Wiatrowski, 1981: 525’den aktaran: Syrquin, 2021: 1). Bağlanma, ilk unsurdur. Taahhüt, herhangi bir hedefe ulaşmak için yapılan yatırımdır. Hedefe ulaşmak için yapılan eylemler yatırım olarak kabul edilmekte ve kişi suçlu davranışa yönelirse yatırımı riske atmaktadır. Bu da suç işleme olasılığını düşürmektedir. Katılım, basit ve açıktır. Kişiler geleneksel faaliyetlere yoğun bir şekilde dâhil olduklarında suç işleme eğilimleri de azalacaktır. Hirschi, geleneksel faaliyetlere bu yoğun eğilimin olduğu durumlarda diğer olumsuz eylemlere vakit kalmayacağı düşüncesindedir. İnanç, ahlaki geçerlilik ile ilgili bir durumdur. Kişilerin kurallara ve değerlere bağlılıkları hissi, merkezdedir. Bu öğeler, sosyal bağ oluşturan elementlerdir. Bu öğelerin her biri ne kadar güçlüyse kişilerin suçlu davranışa katılım oranı o kadar az olmaktadır (Syrquin, 2021: 2-3). Başka bir deyişle sosyal kontrol teorisinde suç olgusu, bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık düzeyleri açısından ele alınmaktadır. Bu teoriye göre bireylerin; aile, okul, din ve arkadaş gibi geleneksel kurum veya unsurlara bağlılık düzeylerinin güçlü olması, suçlulukta engelleyici bir işlev görmektedir. Benzer biçimde; söz konusu geleneksel kurumlara olan bağlılık düzeylerinin zayıflığı ölçüsünde de, bireylerin suç işleme olasılıkları artmaktadır (Kızmaz, 2005: 149).

Gottfredson ve Hirschi’nin genel suç teorisi’nde (Öz-Kontrol Teorisi); öz kontrolü yüksek kişilerin suça karşı direnç gösterecekleri, düşük öz kontrole sahip kişilerin ise sürekli suça yönelebilecekleri ifade edilmektedir (Bingöl, 2022: 649).

Mark Colvin'in baskıcılık ve sosyal destek teorisinde; baskı, pek çok kriminoloji teorilerinde "zorlama" suçun kaynağı olarak incelenmektedir. Zorlama, bireyleri bir şeyi yapmaya teşvik eden veya tehdit eden korku veya endişe yaratma gücünü ifade etmektedir. Sosyal destek ise, kişinin öz saygısını ve özgüvenini artırmaya yönelik duyguların ifade edilmesi ve paylaşılması şeklinde olabileceği gibi, meşru bir yaşam tarzı içinde sosyal ilerleme için maddi yardım ve yapıcı rehberliği de içermektedir (Dolu vd., 2010: 204). Sosyal desteğin düzensiz şekilde sağlandığı durumlarda kişiler, genellikle alternatif sosyal destek kaynakları arayışına yönelmektedirler, bu sebeple kişilerin sapkın arayışlara sürüklenmesine olanak tanınmaktadır (Colvin vd., 2002: 25).

Sosyal Kontrol teorisinde, sapma ve din ilişkisi ele alınmaktadır. "Din-sapma ilişkisine göre, bireyin dindarlığı arttıkça onun sapkın davranışlara eğilimi azalacaktır". Din ve sapma davranışları arasında diğer bir ilişki türü ise dinin geleneksel yönü sebebiyle sosyal uyuma katkıda bulunması ve toplumsal normları desteklemesidir (Yavuz, 2014: 115-116). Din, ortak değerler ve inançlar aracılığıyla, sosyal uyumu güçlendirmekte ve üyelerini toplumla bütünleştirmektedir. Böylece kişilerin dini bağlılıkları, ahlaki değerleri içselleştirmelerini sağlayarak, sosyal düzeni korumakta ve sapmayı engellemektedir (Yavuz, 2014: 5). Fakat din bazı sapma davranışlarını engellerken bazılarını engelleyemez ya da küçük sapmaları engellerken bazı büyük sapmaları engelleyememektedir (Kenevir, 2015: 239). Bu bağlamda eklenilmesi gerekir ki, eğer terörizm ve sapkınlık çerçevesinde bir yaklaşım benimsenirse, terörist olarak tanımlanan İslamcı radikallerin İslam'a hizmet ettiklerini iddia etmeleri, bunu isyanlarını ve davranışlarını meşrulaştırmak için kullanmaları halinde, bunun ezici bir baskı oluşturacağı düşüncesiyle olduğunu da eklemek gerekmektedir. Müslümanlar ne teröristtir ne de adaletsizliği ya da herhangi bir olumsuzluğu protesto etmek maksadıyla şiddete başvurmaktadır. Bu nedenle, sayıları ne olursa olsun radikaller halen marjinal bir azınlıktır ve davranışları toplumun geri kalanından farklıdır (Karoui, 2010: 30).

1.1.2.2. Alt Kültür Teorileri

Alt kültür kavramı toplum içinde azınlık grupları tanımlamak maksadıyla kullanılmasının yanında, çoğunlukla etnik olarak farklı köklere dayanan ama benzer yaşam tarzına sahip olan gruplar için kullanılmaktadır (Güllü ve Yıldırım, 2016: 48-49). Alt kültür kavramı incelenirken "kimlik, farklılık ve benlik" gibi terimler önem arz etmektedir. Alt kültür, salt bir karşı kültür değildir. Aslında alt kültür, kolektif bir bilince sahip toplumun bir kısmından oluşan ve buna bağlı hareket ederek oluşturulmuş kültürel değişimleri tanımlamaktadır. Alt kültür gruplarını toplum dışı olarak kategorilendirmek mümkündür ancak kimi sosyal bilimciler, alt kültür gruplarının toplumdan kopuk olmadığını belirtmektedirler. Hatta bu sosyal bilimciler tam tersine mikro düzeydeki bu kültürün makro boyuttaki toplum ile iç içe olduğuna da vurgu yapmaktadırlar. Alt kültür toplumla ne tamamen bütünleşmiş ne de tamamen kopuktur (Jenks, 2007: 2). Alt kültür, kendine özgü yaşama biçimini kendi grup üyelerine benimsetmiş ve içselleştirmiş bir kültür çeşididir. Herhangi bir alt kültür onun belli bir toplum içindeki konumuna göre anlam kazanabilir. Bir toplumun genelinden farklılık arz

eden her hareketin bir çeşit alt kültür olarak tanımlanması mümkündür. Bu bağlamda içinde bulundukları hâkim kültürün geleneksel değerleri ve yaşama biçiminden farklı olan gruplar alt kültür olarak adlandırılmaktadır. Göçmenler, çingeneler, azınlıklar, kendine özgü yaşam biçimleriyle çeşitli gençlik kesimleri ve dini cemaatler alt kültüre örnek olarak verilebilir (Doğan, 1994: 109-110).

Bir alt kültür teorisi olan “Ayrıcı Fırsatlar Teorisi” Cloward ve Ohlin tarafından ortaya atılmıştır. Bu teori, Cohen ve Merton’un teorilerinin bir araya getirilerek birleştirilmesinden oluşmaktadır. Cohen suçluluğu büyük ölçüde statü yükseltme arayışının bir sonucu olarak görürken, Merton, bireylerin toplumsal olarak kabul edilen hedeflere ulaşma gayretlerinin toplumda eşit olarak dağıtılmamasının sonucu olarak görmektedir (Sevim ve Soyaslan, 2008: 27)

Cohen’e göre alt sınıftaki gençler orta sınıfın değerlerine sahip olmak istemektedirler ancak bunları elde etmekteki kendi yetersizlikleri gençleri suça yönelik davranışlarda bulunmaya itmektedir. Cohen’e göre, suç çeteleri ve alt kültür değerleri kentlerin gecekondu bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Gecekondu bölgelerinde yoğunlaşan bu gençler değer yargılarına bağlı olarak hareket etmekte ve bu doğrultuda suç işlemektedirler (Güçlü ve Akbaş, 2016: 55). Cloward ve Ohlin, sosyal yapı baskısının en çok hissedildiği alt sınıflarda suçun arttığına dikkat çekmektedir. Onlar suçluluğun statü engellenmesi neticesinde ortaya çıktığına inanmaktadırlar. Fırsatlar teorisi üç biçimde ele alınmaktadır. Bunlardan ilki kriminal alt kültürdür. Bu alt kültür türü yasa dışı yollardan çıkar elde etmeye yönelik maddi kazanç eksensli suçlu alt kültürüdür ve genel olarak organize suç modellerini içermektedir. İkinci olarak çatışma alt kültürü, şiddet eksensli itibar kazanma motivasyonu ile hareket eden, kavgacı ve “savaşçı” biçimlerinin yaygın olduğu bölgelerde ortaya çıkmaktadır. Üçüncüsü ise, geri çekilmeci alt kültürdür. Bu alt kültür türü, uyuşturucu kullanımına meyilli bireylerden oluşmaktadır. Geri çekilmeci alt kültürde uyuşturucu vasıtasıyla bireyin toplumdan kaçışı sağlanmaktadır (Kızmaz, 2005’ten aktaran: Geçgin, 2019: 48).

Cloward ve Ohlin alt sınıftaki pek çok insanın başarılı amaçlara ulaşmak için alternatif yollar bulmakta zorlanabildiklerini belirtmektedir. Suçlu alt kültürlerin bu soruna kendilerini alıştırmak için pek çok uyarılma ortaya koydukları da eklenmektedir. Başarılı olmak için yasadışı yolları ortaya koymaktan çekinmeyen suçlu ve çatışmacı alt kültürler, ilk olarak kanuna aykırı hareket etmekte daha sonra da şiddet kullanmaktadırlar. Burada suçun bireysel bir çabadan ziyade kolektif uyumun bir parçası olduğu belirtilmektedir (Winfrey ve Abadinsky, 2003: 167’den aktaran: Burkey, 2008: 50).

Walter Miller, İlgi Odakları Teorisi’nde suçlu davranışının bireyin ait olduğu sınıfın kültürel değerlerinden kaynaklandığını söylemektedir. Miller, gençlerin sapkın davranışta bulunmasını belirgin bir alt sınıf kültürüne uyum olarak görmektedir. Miller’e göre alt sınıf gençler yetişkin sınıfın ilgi odaklarına göre hareket etmekte ve öğrenmektedirler. Ancak bu değerler abartılı olarak kullanılmaktadır. Miller bu değerleri; bela olma, sertlik, zekilik, heyecan arama, kadercilik ve

bağımsızlık şeklinde sırlanmaktadır. Alt sınıfa ait gençler kavga etmekten çekinmezler. Bela ile yaşamak ve kanunlara karşı gelmek bu bireyler için sıradan bir niteliktir. Sertlik, fiziksel cesaretin sergilenmesidir. Miller baba figürünün zayıf olduğu ailelerde özellikle erkek çocukların bu davranışı sergilediğini belirtmektedir. Zekilik, dolandırmak veya başkalarını aldatabilme becerisine vurgu yapılmaktadır. Heyecan aramada, gençler sürekli bir hareket halindedir. Risk almayı severler. Kadercilikte insanlar, hayatlarının kendi kontrolleri altında olmadığına ve her şeyin şansa bağlı olduğuna inanırlar. Bağımsızlıkta (başına buyruklu) bireyler, otoriteden bağımsız ve özgür olarak hareket etmek istemektedirler. Hiç kimseye itaat etmek istemezler (Güçlü ve Akbaş, 2016: 59-61). Alt kültür öğrenilen bir şeydir. Herkes tarafından benimsenmemektedir. Alt kültürün oluşmasında çevre önemli bir faktördür. Burada birey ve değer arasındaki ilişki oluşmaktadır.

1.1.2.3. Sosyal Öğrenme Teorisi

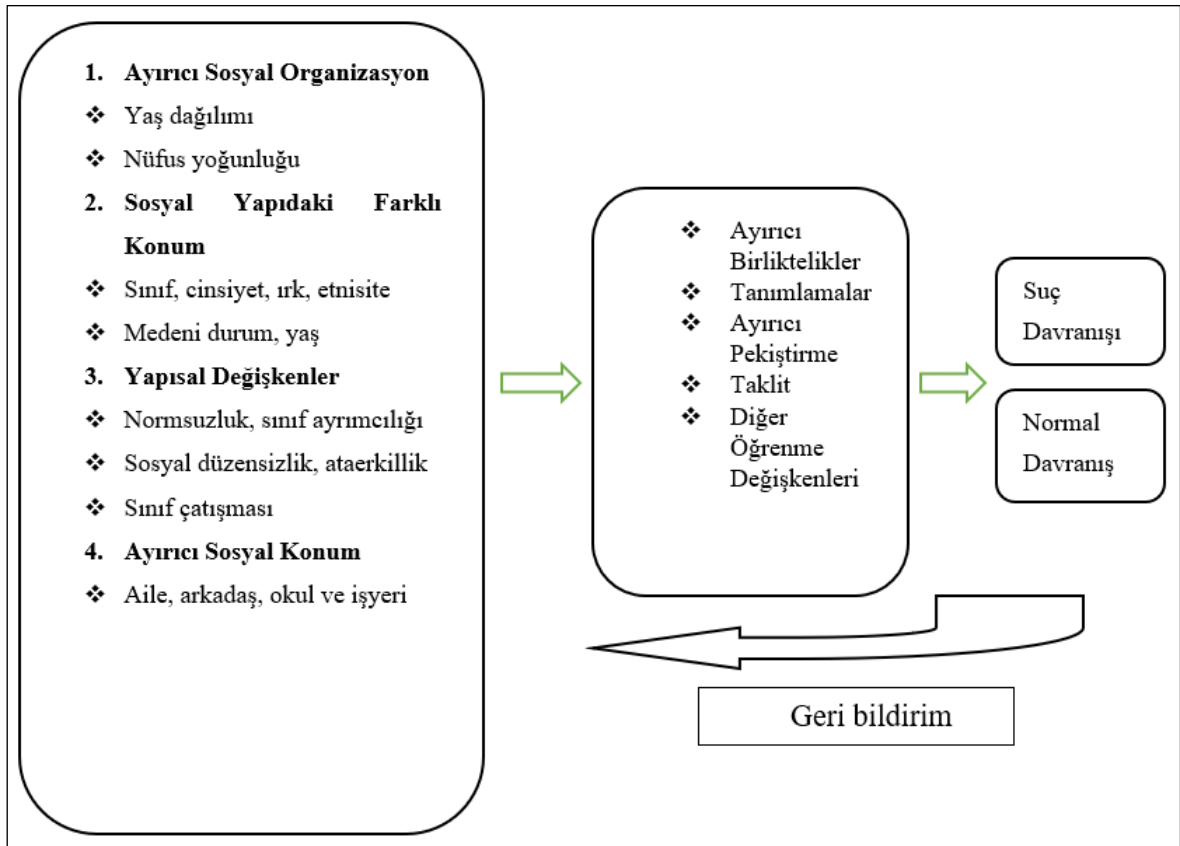
Sosyal öğrenme teorisi pozitivist teoridir ve Tarde, Sutherland, Akers gibi isimler teoriye katkı sunmuşlardır. Bu teoriye göre suç öğrenilen bir davranıştır. İnsan suç işleme tekniklerini yakın ve samimi olduğu suçlu akranlarından öğrenmektedir (Gökçe, 2020: 5).

Sosyal öğrenme teorisinde, diğerlerinin davranışları ve o davranışların gözlemlenmesiyle oluşan öğrenmeden söz edilmektedir. Bu öğrenme biçimine gözleyerek öğrenme denilmektedir. Bu öğrenme biçiminde kişiler deneme yanılmaya ihtiyaç duymadan genel öğrenme kalıplarını kazanabilmektedir. Sosyal öğrenme teorisinde öğrenme, model alma yoluyla gerçekleşmektedir (Bandura, 2001'den aktaran: Demirbaş ve Yağbasan, 2005: 367). Özellikle, bireyler belirli bir davranış için iki tür tanım öğrenmektedirler; bu davranış tanımları olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu bağlamda bir kişinin yasayı ihlal etmeye elverişli tanımları öğrendiğinde, yasayı ihlal etmeye elverişli olmayan tanımları öğrendiğinden daha fazla suçlu veya sapkın bir davranışla hareket etmesi olasılığı artmaktadır (Akers vd., 2015: 231-232).

Ronald Akers, sosyal öğrenme teorisini dört ana kavramla özetlemektedir. Bunlar; ayırıcı birliktelik, tanımlar, ayırıcı pekiştirme ve taklittir. Ayırıcı birliktelik, bireyin normatif tanımlara maruz kalma sürecini ifade etmektedir. Kişi gündelik yaşamda birçok kişi ile ilişki ve etkileşim halindedir. Burada incelenmesi gereken konu bireylerin yaşamlarında ne derece normlara itaati teşvik eden veya ne derece norm ihlalini benimseyen değer ve tutumlarla karşılaştığıdır. Eğer birey normları ihlal eden grup ya da kişi/kişilere maruz kalıyorsa normları benimsemektedir. Burada kişinin norm ihlali ya da ihlal etmemeye teşvik eden aile ve arkadaşlar, komşu, öğretmen vb. birincil grup olarak nitelendirilen sosyal çevreleridir. Tanımlar; bireylerin bir davranışa karşı tutumları veya bir davranışa verdikleri anlamı ifade etmektedir. Sosyal öğrenme teorisinde tanımlar genel ve özel olarak ikiye ayrılmaktadırlar. Dini, ahlaki ve geleneksel norm ve değerler genel tanımlardır. Özel tanımlar ise bireyi belirli bir davranış kalıplarını sergilemeye yönlendirmektedir. Örneğin; cinayetin çok kötü bir şey olduğuna inanan bir kişi evine giren bir hırsız öldürdüğünde bu davranışında haklı

olduğunu savunabilmektedir. Ayırıcı pekiştirme, bir davranışın neticesinde verilmesi beklenen ve gerçekten de verilen ödül ve cezalar arasındaki dengedir. Bir eylem sonucunda ödül elde ediliyorsa o eylemin tekrar edilme olasılığı fazla olmaktadır. Kişi eylem sonucunda hoşlanmadığı koşullardan kurtuluyorsa o eylemin gerçekleşme olasılığı artmaktadır. Taklit, bireyin başkasında gözlediği davranışların benzerini sergilemesidir. Sutherland'ın ifade ettiği gibi taklit sadece toplumda bireylerin yüz yüze etkileşimleri ile olmamaktadır. Yazılı ve görsel medya da taklidin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Medya organlarında ön plana çıkan rol modeller, kişileri suç davranışına teşvik etmektedirler (Güçlü ve Akbaş, 2016: 76-79).

Şekil 1: Sosyal Öğrenme Süreci

Kaynak: Güçlü ve Akbaş, 2016: 80

Sosyal yapı ve sosyal öğrenme modeline göre, sosyal yapı değişkenleri, sosyal öğrenme değişkenlerini etkileyerek birey davranışlarını belirlemektedir. Böylece birey ya suç işlemekte ya da normlara itaat etmektedir. Şekil 1’ de görüldüğü gibi sosyal yapı dört boyuttan oluşur. Ayırıcı sosyal organizasyon; yaş dağılımı, nüfus yoğunluğu gibi toplumdaki suç dağılımını ve suç yönelimini etkileyen yapısal özelliklerdir. Sosyal yapıdaki farklı konum; bireylerin ve grupların sosyal ve demografik özelliklerini kapsamaktadır. Genellikle cinsiyet, yaş, sınıf, etnisite, medeni durum gibi bireyin ya da grupların sosyal yapıdaki konumlarını ve rollerini belirlemektedir. Yapısal değişkenler;

toplum için suç yatağı olan normsuzluk, sosyal sınıf, sosyal düzensizlik, zulüm, grup çatışması ve ataerkillik gibi değişkenleri içermektedir. Son olarak sosyal konum; bireylerin aile, arkadaş, okul arkadaşları veya iş yeri arkadaşları gibi birincil, ikincil ve referans grupları ile ilişkilerini belirleyen değişkenlerdir (Güçlü ve Akbaş, 2016: 80).

Suçun önlenmesine ilişkin sosyal öğrenme teorisi çerçevesinde farklı programlar önerilmektedir. Örneğin, çocuk yaştan itibaren antisosyal veya şiddet içerikli davranış modellerinin çocuğa gösterilmemeye çalışılması ve çocuğa uygun rol modellerin seçilmesi; çocuğun kişilik gelişimine katkı sağlayacak çeşitli rehabilitasyon programları; mahkumların farklı suçlardan hüküm giymiş kişilerle bir arada bulunup farklı suçlar öğrenmelerini engellemek için çok az kişili hücrelerde tutulmaları örnek olarak verilebilir (Akers vd., 2009: 110'dan aktaran: Abanoz, 2017: 9). Kısaca sosyal öğrenme teorisi; bir bireyden diğerine suçla ilgili görüşlerin, değerlerin, ifadelerin ve tekniklerin nasıl aktarıldığını açıklamaya çalışmaktadır (Gökçe, 2020: 46). Bu teoriye göre bireyler suçlu davranışı bulundukları sosyal çevrede sosyal öğrenme süreçleri sonucu öğrenmektedirler.

1.1.2.4. Sosyal Kimlik Teorisi

Sosyal Kimlik Teorisi ile ilgili çalışmaların 1970'li yıllarda arttığı ve bu teorinin o yıllardan itibaren inşa edilmeye başlandığı söylenebilir. Ayrıca bu teorinin gelişiminin üç aşamalı olduğu belirtilmektedir. İlk aşama sonunda sosyal kimliğin grup davranışının temelini oluşturduğuna dair hipotez geliştirildiği, ikinci aşamada bireysel kimlik ve sosyal kimlik ayrımının detaylandırılarak benlik kategorizasyon düzeylerinin belirlendiği, üçüncü aşamada ise benlik ve stereotipler üzerine araştırmalar yürütülerek benlik kavramına dair daha detaylı ve bütünlüklü bir açıklama yapıldığı görülmektedir (Turner ve Reynolds, 2011).

Sosyal Kimlik Teorisinin bireyin gruplar arasındaki bağlama dair inanışının pozitif sosyal kimliği oluşturmada nasıl bir etkisi olduğu sorusuna cevap aradığı söylenebilir (Tak Meydan, 2019: 47). Kuramın çıkış noktasının Henry Tajfel'in çalışmaları olduğu, Tajfel'in ise sosyal kimlik kavramının tanımını yaparken Berger ve Luckman'dan (1966) esinlendiği söylenebilir. Tajfel'e göre sosyal kimlik "bireyin üyesi olmaya önem ve değer atfettiği gruba üyeliğine dair bilgisi"dir (Aktaran: Tak Meydan, 2019: 49). Daha sonra ise bu tanım genişletilerek tanıma pozitif sosyal kimlik arayışı, saygınlık ihtiyacı, grup lehine ayrımcılık, sosyal karşılaştırma gibi kavramlar eklenmiştir ve Tak Meydan'ın (2019) belirttiği iki tespit ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisine göre gruplar aynı sosyal kimliği paylaşan kişilerden oluşurlar ve pozitif bir sosyal kimlik elde etmek için birbirleri ile rekabet halindedirler. İkinci tespite göre kişilerin gruplar arasındaki ilişkilerin yapısına dair inanışına bağlı olarak bu kişiler arasındaki rekabetin niteliği ve kullanılan stratejiler değişmektedir (Tak Meydan, 2019).

Kişinin pozitif benlik algısı inşa etmesinin yollarından biri, üyesi olduğu gruba pozitif değerler atfetmesidir. Kişinin bulunduğu gruba pozitif değerler atfedebilmesi için ise bulunduğu grubu, daha kötü olan veya daha iyi olmayan bir başka örgütle karşılaştırması gerekir. Kişi, üyesi olduğu veya içinde bulunduğu grubu diğer gruplar ile karşılaştırarak içinde bulunduğu grup lehine pozitif çıkarımlarda bulunur (Tajfel ve Turner, 1979).

Ayrıca bahsedilmesi gereken bir diğer kavram da çıkar ilişkisi kavramıdır. Düşünülenin aksine gruplar arası çatışmanın, herhangi bir çıkar ilişkisi olmadan gerçekleştiği söylenebilir. Bu durum “minimal grup deneyleri” ile kanıtlanmıştır. Daha doğrusu gruplar arasındaki çatışmanın çıkar ilişkisinden kaynaklandığını belirten bazı çalışmaların savları bu deneylerle çürütülmüştür (Brown, 2000). Minimal grup deneylerinin sonuçlarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Tak Meydan, 2019: 52):

- Kişinin, içinde bulunduğu grup dışında başka bir grubun varlığını algılaması, gruplar arasındaki ayrımcı davranışı ve rekabeti provoke etmek için yeterlidir.
- Gruplar arasındaki kategorileştirme grup lehine yanlı davranışa yol açtığı gibi diğer gruba karşı ayrımcı davranışa da yol açar.
- Minimal gruplar arasındaki ayrımcılık çıkar çatışmasından kaynaklanmamaktadır.

Öte yandan minimal grup deneylerinin bu sonuçları, klasik rekabetin tekrardan bir tanımının yapılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu sebeple gerçekçi ve sosyal rekabet tanımları gündeme gelmiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse gerçekçi rekabetin çıkarlara dayandığı fakat sosyal rekabetin sosyal karşılaştırma yoluyla meydana geldiği söylenebilir. Ayrıca gerçekçi rekabet için grup amaçlarının çatışması, sosyal rekabet için ise grupların karşılaştırılması söz konusudur (Turner ve Reynolds, 2011).

Tajfel ve Turner’in (1979) sosyal kimlik hakkında bazı tespitleri olmuştur. Bunları kısaca aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür;

- Kişiler sürekli olarak saygınlıklarını korumak ve artırmak bu sayede pozitif benliğe ulaşmak isterler.
- Kişiler sosyal grupların üyesi olmaya hem pozitif hem de negatif değer atfedebilirler. Sosyal kimlik pozitif olabileceği gibi negatif de olabilir.
- Birey diğer grupları referans alarak kendi grubunu değerlendirebilir. Değerlendirme sonucu kişinin üyesi olduğu grup lehine ise yüksek saygınlık sağlamakta fakat kişinin üyesi olduğu grup aleyhine ise düşük saygınlık sağlamaktadır.

Özetle; kişilerin içinde bulundukları grup ile diğer grupları kıyasladıkları, bu kıyasta kişilerin pozitif sosyal kimliğe ulaşmak ve onu korumak isteme amacı güttükleri, kıyas sonucu ulaşılan sosyal

kimlik tatmin edici olmazsa kişilerin tatmin edici gruplara katılmak isteyecekleri söylenebilir (Tajfel ve Turner, 1982).

Yukarıdaki bilgilere ek olarak örgütsel özdeşleşme kavramından da bahsedilebilir. Örgütsel özdeşleşme, kişinin bulunduğu örgüte karşı aidiyet algısına sahip olması ve kendini o örgütün bir üyesi olarak tanımlaması olarak tanımlanabilir (Ashforth ve Mael, 1989). Pratt (2000) ise bu kavramın bilişsel olduğu kadar duygusal boyutunun da önemli olduğunu belirtmektedir. Örgütsel özdeşleşmenin altında yatan en önemli koşullardan birinin bireyin kendi değer ve inançları ile bulunduğu örgütün değer ve inançları arasındaki benzerlik olduğu belirtilmektedir. Yani örgütsel özdeşleşmenin altında bireyin değer ve inançları ile örgütün değer ve inançları arasındaki uyum bulunmaktadır (Pratt, 1998).

1.1.2.5. Nötrleştirme ve Sürüklenme Teorisi

Nötrleştirme ve sürüklenme teorisi, kişinin toplumsal norm ve değerleri savunmasına rağmen neden suç işlediğini nötrleştirme tekniklerini kullanarak açıklamaktadır. Eksileştirme olarak da anılan nötrleştirme; bireyin normlar ve değerleri etkisizleştirerek veya askıya alarak suç işlemesidir. Bu teori, Sykes ve Matza tarafından 1957 yılında öne sürülmüştür. Kişi bu teoride bazı gerekçe ve mazeretler üreterek suç işlemeyi kendisi için meşru hale getirmektedir. Böylece suçu önleyecek kişisel ve toplumsal kontrol mekanizmalarını devre dışı bırakmaktadır (Güçlü ve Akbaş, 2016: 73-74). DEAŞ üyeleri de dini referans olarak eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Bu nedenle DEAŞ üyelerinin nötrleştirme tekniklerinden faydalandığı düşünülmektedir.

Matza tarafından ileri sürülen nötrleştirme/sürüklenme teorisine göre çocuklar duygularına, konumlarına ve ruhsal durumlarına göre suçun dışında kalmakta ya da suça sürüklenmektedirler. Kişinin davranışıyla ilgili ahlaki kınamayı nötrleştirme ve makul gösterebilme yeteneği suç işleme kararlarında önemli bir faktörü oluşturmaktadır (Ayan, 2011: 33'ten aktaran: Orçin, 2013: 5).

Suç işleyen insanlar Nötrleştirme Teorisi'ne göre, suç işlemeyen insanlar gibi yaşadıkları kültürün değer ve kurallarına inanmakta ve bu kurallara bağlı hareket etmektedirler. Çoğunlukla, işledikleri suçları onaylamamaktadırlar. Suçlular onaylamadıkları bu davranışları yapmaları sonucunda bir takım vicdan rahatlatma teknikleri kullanmaktadırlar. Nötrleştirme bu tekniklere verilen isimdir. Burada temel amaç, kural dışı eylemi kendilerince haklı nedenlere dayandırmaktır. Teoriye göre insanlar “başka çarem yoktu”, “mağdur bunu hak etti” gibi ifadelerle kendilerini haklı göstermeye ve rahatlatmaya çalışırlar. Kişilerin işledikleri suçlar farklılık gösterdiği gibi nötrleştirme teknikleri de kişiden kişiye farklılık göstermektedir (Cote, 2002: 145).

Nötrleştirme teknikleri sorumluluğun reddedilmesi, zararın reddedilmesi, mağdurun reddedilmesi, lanetleyenlerin lanetlenmesi ve yüksek değere müracaat olarak 5'e ayrılabilir.

Sorumluluğun reddedilmesi; kişinin aile ve arkadaşlık problemleri veya fakirlik gibi ekonomik sıkıntıları suç işlemesine gerekçe ve mazeret göstermesi şeklinde açıklanmaktadır. Kişi davranışın yanlış olduğunun farkındadır; yaşamış olduğu bu olumsuz şartların onu suç işlemeye zorladığını savunmaktadır, yani kişi burada suçlu kimliğini reddetmektedir. Zararın reddedilmesi; kişinin işlediği suçun sonuç olarak kimseye zarar vermediğine inanmasıdır. Bu nedenle kişiler işledikleri suçu önemli bir problem olarak görmemektedirler. Örneğin; zengin bir kişiye ait marketten hırsızlık yapan kişi, çaldığı eşyanın mal sahibine büyük bir zarar vermeyeceğini düşünmektedir. Mağdurun reddedilmesi, kişinin işlediği suçta mağdurun bu muameleyi veya cezalandırmayı hak ettiğine inanmasıdır. Lanetleyenlerin lanetlenmesi, başkalarının ayıplaması ile karşılaşan birinin bu kişilerin çok daha fazla suç işledikleri ve daha kötü olduklarını iddia etmesidir. Yüksek değerlere müracaatta ise, suçu işleyen kişi bağlılık ve yakınlık hissettiği suç kültürü değerlerini toplumunkinden daha yüksek görmektedir. Başka bir ifadeyle, kişi yaptığı eylemin suç olduğunu ve tespit edilmesi halinde ceza alacağını bilir fakat arkadaşına veya akrabaya yardım etme değeri onun için daha önceliklidir (Güçlü ve Akbaş, 2016: 74-75).

1.2. Radikalleşme Kavramı

Radikalleşme kavramı ile ilgili süregelen tartışmalar akademik camiada veya devletler nezdinde kabul edilmiş ortak bir tanıma sahip olunmasını engellemiştir. Bu sebeple, radikalleşme kavramının anlaşılabilmesi amacıyla öne çıkan özelliklerinin ve unsurlarının incelenmesinin önemli olabileceği düşünülmektedir (Gül, 2023: 106).

Radikalleşme kavramı; uyumsuz, sorun çıkaran, sapkın kimse veya temel, aşırı ve kök anlamlarına gelmektedir. Radikaller genellikle aşırıcılar olarak anılmaktadır (Kruglanski, 2018: 2). Radikalleşme, aşırı görüşlere sahip olan, şiddete başvuran ya da şiddet eylemini destekleyen bireyleri veya grupları kapsayan bir süreçtir (Stephens ve Sieckelinc, 2021: 2'den akt. Gül, 2023: 105). Radikalleşme, kitlesel veya bireysel formda gelişen şiddetin kullanım meşruiyetini benimseyen bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Radikalleşme kavramının siyasal açıdan çıkış noktası incelendiğinde bu kavramın ilk kez Fransız Devrimi sırasında krala zıt görüşte olan ve etkili bir muhalefetle ön plana çıkan kişileri nitelemek için kullanıldığı belirtilmektedir (Yaman, 2016: 38). Ayrıca radikalleşme kavramının 19. yüzyılda İngiliz liberal partisinin demokratik reformlar talep eden üyeleri ve 1876 anayasasının ilanından sonra Cumhuriyetçi partinin kökten değişiklikler talep eden üyeleri için kullanıldığı söylenebilir. Sonraki yıllarda hemen hemen tüm dünyada düzen değişikliği için birleşen gruplar ve partiler bu isimle anılmışlardır (Çelik, 2015: 4).

Radikalleşme ve şiddet yönelimli davranışlar, toplumların barış ve huzur içinde yaşamalarının önünde bir engel olarak görülmektedir. Dolayısıyla radikalleşme bir arada yaşayan insanların huzur ve güvenliklerini tehdit etmektedir. Radikalleşme bir süreçtir ve bu süreç bireyin inanç, tutum, davranış ve alışkanlıkları üzerinde köklü değişimler meydana getirmektedir. Bu sürecin sonucunda

kişi, kendisi gibi olmayan ve onun gibi düşünmeyen, inanmayan ve yaşamayan kişilere yönelik dışlayıcı tutum ve davranışlar sergilemekten çekinmemektedir. Örneğın toplumsal yaşam kültüründen uzak bir kişilik tipine sahip olan radikal bireyler, toplumsal hayata uyum sağlamada da zorluklar yaşamakta ve çoğı zaman sert yöntemler kullanarak kendi doğrularını başkalarına dikte etmeye çalışmaktadırlar (Çapcıoğlu, 2018: 3105).

Araştırmalar göz önüne alındığında radikalleşme hatta “radikalizm” ve “aşırılık” ile ilgili çok az tartışma ve daha da az fikir birliğı vardır. Hükümetler terörizmi tanımlamada fikir birliğine varmakta zorluk çekmektedir. Radikalleşmenin gelişmesinde hem kültürel, ırksal veya siyasal çıkarlar hem de belirli bir dinsel veya ideolojik düşünce sistemi rol oynamaktadır. Başka bir deyişle, dini motifli şiddet eylemlerinde aşırı radikalleşme, çoğunlukla dinin kendisinden değil, bireylerin onu yorumlama şekillerinden veya dini yaklaşım farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Araştırmalar, radikal görüşleri savunanların hepsinin şiddete başvurmadığını ve şiddet yanlısı pek çok kişinin de radikal görüşleri savunmadığını, üstelik ileri düzeyde radikalleşmediğini yani sempatizan konumda olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, şiddete yönelmenin birçok boyutu olduğu varsayıldığında, şiddet yönelimli düşünceler yoluyla radikalleşmenin, şiddete yönelmenin sadece bir boyutunu oluşturduğu söylenebilir (Borum, 2012: 7). Başka bir deyişle radikalleşme, bireyin inançları görece geleneksel çizgiden daha radikal çizgiye kaydığı zaman oluşmaktadır. Ek olarak radikalleşme; bireyin daha devrimci, militan veya aşırı hale geldiğı ve şiddetin desteklendiğı bir süreçtir (Efegil ve Kalaycı, 2020: 17).

Radikalleşmenin ileriki aşamalarında destekçilerinin çeşitli gerekçelerle şiddete başvurması aşırı radikalleşme olarak tanımlanabilmektedir. Kamu otoritesi dışında ve onu kabul etmeyen bir grubun veya örgütün davranışları, o örgütün şiddete başvurması ile sonuçlanabilir. Ayrıca şiddet motivasyonlu köklü tutum ve davranışlar, terör eylemlerine dönüşerek kitlesel bir boyut kazanabilir. (McCauley ve Moskalenko, 2017: 205-216’dan aktaran: Çapcıoğlu, 2018: 3105). Yukarıdaki paragraflardan anlaşılacağı üzere, radikalleşmeye ilişkin tanımların pek çoğı şiddetin kabulünü gerekli bir özellik olarak görmektedir.

Özetle, radikal kavramı, herhangi bir siyasal görüşe körü körüne bağlanmayı ifade etmenin yanı sıra, hali hazırda devam eden uygulama, kurumsal yapı veya sosyal sistemin köklü bir şekilde değişimini talep eden kişi, grup ya da hareketleri nitelemek üzere de kullanılmaktadır. Radikalizm, mevcut siyasal ve sosyal düzendeki değişimin kökten yapılması adına bir takım siyasi araçları kullanmakla beraber şiddete başvurmayı da benimsemektedir. Dolayısıyla radikalleşmeyi, demokratik bir eylemden ayıran en önemli kısmın şiddet içeriyor olduğu söylenebilir. Bu bilgilerden hareketle radikalleşmenin, hali hazırdaki sosyal veya siyasi yapıya aykırı düşünen kimseden başlayarak son tahlilde hedeflediğı dönüşümü sağlamak amacıyla bir yöntem ve strateji olarak teröre başvurmayı meşru gören geniş bir çerçeve sunmaktadır (Yaman, 2016: 38-39).

1.2.1. Dini Radikalleşme

Din doğası gereği insanların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamaya yönelik ilkeleri içinde barındırmaktadır. Söz konusu ilkeler, Tanrı- insan ilişkisinin yanında, insanlar arası ilişkileri düzenleyen bir teolojinin oluşumuna temel oluşturmaktadır.

Din, toplumsal yaşam içinde insanca yaşayabilmenin temel ortak paydasını insanlara kazandırmaktadır. Bu ortak payda, her insanın Tanrı'nın özenle yarattığı eşsiz bir varlık olduğu, aslında insan olmanın özünde kıymetli olduğu gerçeğidir. Öte yandan, yazın incelendiğinde dinin insanları uyuşturan bir afyon olduğu şeklindeki görüşler de yer almaktadır. Bu görüşler din kavramının psikolojik ve sosyolojik etkisini göstermektedir. Din, yanlış bir şekilde yorumlandığında istismar edilebilir ve sömürülecek bir araç olarak kullanılabilir (Çelik, 2015: 2).

Günümüzde çoğunluğu Müslümanlardan oluşan devletler gittikçe artan şiddet, patlama ve saldırılar karşısında her geçen gün yeni bir terör ve şiddet sarmalının içine çekilmektedir. Bu eylemlerin failleri, bir taraftan İslâm'ın çizdiği hak, adalet ve meşruiyet sınırını ihlal ederken, diğer taraftan yalnızca Müslümanların değil, tüm insanlığın her türlü kutsalını³ tahkir ve tezyif ederek aşağılayan saldırılarını İslâm adına yaptıklarını iddia etmektedir. Bu grupların söylem ve eylemlerinin genel olarak İslam'ın ve özelde İslam fikhinin belirlediği ilkeler çerçevesinde meşru olmadığının ifade edilmesi gerekmektedir (Çapcıoğlu ve Akın, 2018: 6).

Din veya dinler; radikal bir yorumla bireyi veya bireyselliği ortadan kaldıran, onu kendi içinde sıkı bir şekilde saran ve dışarıdakileri; öteki ve tamamen muhalefet ve yok edilmesi gereken zararlı şeyler olarak gösterebilir. Bir ideolojiyi ve fikri güçlü kılmak isteyenler bu amaçlarına ulaşmak için kitleleri ikna etmek zorundadırlar. İkna için çeşitli yöntemler kullanılabilir. Bu yöntemlere örnek olarak önemli kişilerin karizmatik kişilik özelliklerini kullanma ve medya kullanımı verilebilir (Çelik, 2015: 5).

Kur'an-ı Kerim, İslam dininin temel esaslarını belirten ilkeleri barındırmasıyla birlikte, insanlar arası ilişkilerin düzenlenmesinde, insanlara ahiret ve dünya mutluluğu vadedilmesinde, toplumsal düzenin oluşumu, sağlanması ve kurumsallaşmasında, önemli bir yer tutmaktadır. Ek olarak, Kur'an ayetlerinin anlamlarının yanlış yorumlanması, bireyleri ve toplumları din motifli kaotik suçlara sürükleyebilmektedir. Buradan hareketle, Kur'an-ı Kerimde yazan bazı ayetlerin yorumlanma şekli, kendi eylemlerini meşrulaştırmak için kutsal değerleri araçsallaştıran kimi kişi ve gruplarca din referanslı şiddetin kaynağı olarak toplumsal düzeni bozan davranış ve tutumlara neden

³ Durheim'in hareket noktasını kutsal ve din dışı ayrımı oluşturmaktadır. Kutsal, özel bir saygı tutumu ile diğerlerinden ayırt edilen ve çeşitli yollarla ifade edilen değerlerdir. Kutsalın özel güçlere sahip olduğu veya erdemlerle dolu olduğu söylenebilir (Parsons, 2022: 397).

olmaktadır. Meşrulaştırma, araçsallaştırma ve metalaştırmayla birlikte modern zamanların en önemli işlevleri arasındadır (Çapcıoğlu ve Akın, 2018: 1).

Dini motifli terörist örgütlerin, ortak özelliklerinden bir tanesine şiddeti meşru göstermek için kutsal metinleri kendi siyasi ideolojileri çerçevesinde yorumlamaları örnek olarak verilebilir. İslam dinini referans alan din temelli terörist hareketler radikal İslamcı terörist hareketler olarak adlandırılabilir. Bu terörist hareketlerin ortak amacı mevcut rejimleri yıkararak, bu rejimlerin yerine şeri kurallara göre yönetilen İslam Devleti kurmaktır. Dini terörizmin ortaya çıkışında ve yükselişinde SSCB'nin Afganistan'ı işgalinin, Mısır'daki radikal gruplardan kaynaklı siyasi olayların ve 1979 İran İslam Devrimi'nin önemli rolü olmuştur. İslam dininin modern toplum değerlerinden arındırılarak, İslamiyet'in ortaya çıktığı dönemi tekrar yaşamayı hayal eden dini hareketler aşama aşama radikalleşmiştir. Bunun sonucunda şiddet de ön plana çıkmaktadır. Bu radikalleşme sürecinde Mısır ve Pakistan gibi ülkelerde bazı din adamlarının aşırı radikal söylemleri, dini kullanarak şiddeti meşrulaştırmalarının dinî örgütler ve Müslümanlar üzerinde önemli etkileri olduğu gözlemlenmektedir (Avcı, 2019: 151-152).

Radikal dini örgütlenmeler hangi dinden olurlarsa olsunlar kendi inanç esaslarına dayalı bir devlet kurmayı amaçlamaktadırlar. Günümüzdeki radikal İslamcı örgütsel hareketlerin başlangıç noktasının 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısında Mısır olduğu kabul edilmektedir. O dönemlerde Mısır'daki emperyalizm ve sömürge düzenine karşı ilk olarak Hasan El Benna, daha sonra Seyyid Kutub ve Abdulkadir Udeh gibi önde gelen din adamlarının öncülüğünde başlatılan direniş, sonraki dönemlerde dönüştürerek radikal İslami hareketlere öncü olmuştur. Radikal İslamcı örgütlerin rağbet ettiği kaynak ise, Hasan El Benna'nın kurduğu (İhvan-ı Müslimin) Müslüman Kardeşler Örgütü'nü destekleyen bilim adamlarının yazdıkları kitaplar olmuştur. Benzeri pek çok yapının da bu şekilde kaynakları referans aldıkları bilinmektedir (Demirel, 2005: 9).

Dini nitelikli birçok illegal örgütlenmede radikalleşmenin üç aşamada gerçekleştiği belirtilmektedir. İlk aşama, radikalleşebileceği düşünülen veya o izlenimi veren bireylerle ilk iletişimin kurulması aşamasıdır. Bu aşamada akrabalık ve arkadaşlık ilişkileri, ortak sosyal ve kültürel faaliyetler, sosyal medya gibi araçlar kullanılmaktadır. İkinci aşamada ise birey bir grup içerisine dâhil edilir. Burada bireyin sosyal, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçları göz önünde bulundurulur. Son aşama ise bireyin radikalleştiği aşamadır. Burada bireyin çeşitli zıtlıklar içeren kavramlarla beraber toplumsal kimlik ve kişiliği grup içerisinde silinmekte ve radikalleşme sürecinin dinamikleri içerisinde bireye yeni bir mücahit kimliği ve kişiliği kazandırılmasıyla gerçekleşmektedir (Sageman, 2004'den aktaran: Gümüş, 2019: 182-183). Bu süreçler sonucunda örgüt kültürünün özelliklerini taşıyan birey, normlar ve değerler bağlamında kendisi gibi bireylerle iletişim kurarak, örgütüne karşı aidiyet hissetmeye başlamaktadır. Bireyler, güçlü bir "kardeşlik" bağıyla bağlandığı grup üyelerinin fedai tarzındaki eylemlerine, katılmaktan bile memnuniyet duyacak kadar grubunu ve ideolojisini benimsemektedir. Bu aşamadan sonra bireyin kendi akli devre dışı

kalmakta ve birey grubun aklıyla hareket etmektedir. Çünkü grup kimliğinin tanımladığı kişilik özellikleri daha baskındır. Tüm süreçler boyunca gelişen bu prototip militan örneğinin davranışları “grup narsizmi” olarak adlandırılmaktadır (Karabat, 2013’den aktaran Gümüş, 2019: 183).

Gümüş’e göre, özellikle kimlik inşasında grup dinamiğine dayalı olarak gelişen örgütlenmenin biçimi oldukça önemlidir. Örgüt elemanı grup dinamiği içerisinde hareket etmekte, illegal örgütlenmenin yoğun propaganda faaliyetiyle kolektif bir bilinç kazanmakta ve bu yönde hareket etmeye başlamaktadır. Başta legal alanda kurulan ilişkilerden zamanla “illegal” alana doğru kayarak hücrel bir sistematığın içerisine giren birey “gizli” bir faaliyet alanına dâhil olmaktadır. Bu süreçte DEAŞ veya El Kaide gibi örgütler, öncelikle bireyin bilinçaltında köklü bir yer edinmektedirler. Daha sonra bireyin sosyal çevresiyle ilişkisini keserek bireyi grup dinamiğinin “görevleri olan” bir üyesi haline getirmektedir (Gümüş, 2019: 184).

Türkiye de radikal dini örgütlenmelerle karşı karşıya kalmıştır. Bu karşılaşmanın temeli, Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar dayanmaktadır. Çoğunluğu Müslüman olan ülkemizde dini duyguların istismar edilmesi yöntemi ile bu tarz örgütlenmeye kolaylıkla gidilebilmektedir. Dini motifte silahlı veya silahsız terör gruplarının hedefi şer’i esaslara dayanan bir devlet sistemi kurmaktır. Bu gruplar Türkiye’ye “Darül-harp”⁴ ilan etmişlerdir. Türkiye’de sağ örgütlenme yurtdışındaki örneklerde görüldüğü gibi değildir. ABD ve Avrupa ülkelerinde ırkçı örgütlenmeler söz konusudur. Türkiye’de ise günümüzde sağ örgütlerin hemen hemen tamamı dış kaynaklı ve radikal İslami hareketlerdir (Demirel, 2005:7).

Din ve radikalleşmenin birlikte kullanılması uzun zamandır gündemdedir. Dini radikalleşme süreci, kişinin dini kullanarak terörist kimliğini kazanmasını sağlayan faktörlerin tamamını oluşturmaktadır.

1.2.2. Radikalleşme Süreci

Radikalleşme ile ilgili yapılan tanımlamalarda bu kavramın şiddet, ideoloji ve terörizm kavramlarıyla ilişkilendirilerek tanımlandığı görülmektedir. Günümüzde radikalleşme ile şiddet kavramlarının beraber kullanılmasından dolayı, bu iki kavramın birbiri ile yakın ilişki içinde olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber radikalleşme ve terörizm kavramlarının birlikte kullanıldığı da görülmektedir. Ancak radikal fikirlere sahip insanların çoğu kendilerini terörizm ile özdeşleştirmemektedir. Ayrıca, şiddete varan radikalleşmenin tam anlamıyla anlaşılabilmesi için,

⁴ İslam hukukunda ülkeler darül-harp ve darül-islam olarak ikiye ayrılmaktadır. Darül-harp, Müslüman olmayan ülkeler için kullanılan bir terimdir. Darül-harp ülkesinin Müslümanlar tarafından fethedilmesi sonucu veya halkının Müslüman olması sonucu darül-islam olmaktadır (Akgündüz, 2014: 34). O halde, dini referanslı terör örgütlerinin Türkiye’yi ve Türk halkını Müslüman olarak görmediği ve söz konusu terör örgütlerinin bu sebepten ötürü Türkiye’ye darül-harp ilan ettiği söylenebilir.

radikalleşmenin temel düzeyde hangi aşamalar neticesinde meydana gelen bir süreç olduğu da incelenmelidir (Gül, 2023: 107).

Bireyler sıradan bir hayat sürerken nasıl olurda belirli aşamalardan geçerek terörizme meyilli bir kimlik kazanabilir? Terörist gruplar militanlarını hangi yollarla ve nasıl temin etmektedir? Bu bireylerin radikalleşme süreçleri nasıl ve hangi aşamalardan geçerek oluşmaktadır? Bireylerin radikalleşmesinde onları motive eden unsurlar nelerdir? Bu tip soruları çoğaltmak mümkündür. Bu soruların cevapları pek çok güvenlik politikaları uzmanının araştırma konusu haline gelmiştir. Bu sebeple de ortaya çok farklı radikalleşme tanımları çıkmaktadır (İstanbulu, 2017: 65’den aktaran: Yayla, 2020: 39).

Radikalleşme kavramı bireyin hedeflerine ulaşmak niyetiyle şiddeti araç olarak seçtiği bir değerler sistemi olarak tanımlanabilir. Şiddet ve terörizm arasında aynı yönde korelasyon olduğu düşünüldüğünde bireyin sınırsız şiddet kullanımını meşru olarak görmesi şeklinde bir tanım yapmak da mümkündür (Bingöl, 2016:11). Demir (2017: 11)’e göre ise normal yaşantısına devam eden bireyin bir gruba katılıp o grubun çıkarlarını savunmak için şiddet hareketleri içinde yer alması radikalleşme süreci olarak tanımlanmaktadır.

Gül (2023) araştırmasında radikalleşme süreçlerini; radikalleşme öncesi dönem, birinci aşama olan uzaklaşma, ikinci aşama angajeolma ve eğitim, üçüncü aşama ise şiddet eylemlerinin planlanması ve uygulanması şeklinde ele almaktadır.

Radikalleşme öncesi dönem; bireyin radikalleşme sürecine girmeden önceki hayat deneyimini, ailesi, yaşam tarzı, sosyal çevresi, eğitimi ve işi gibi faktörleri nitelemektedir. Psikolojik bir profil oluşturulmamasına rağmen radikalleşmeye aday veya daha açık olan bireylerin demografik, sosyal ve psikolojik faktörler açısından benzerlik gösterdikleri belirtilmektedir (Köse ve Coşkun, 2019: 70). Köse ve Coşkun bu dönemi “Kendi Kimliğini Tanımlama”, “Endoktrinasyon” ve “Cihat Anlayışı” olarak üç alt başlıkta ele almaktadır. Kendi kimliğini tanımlama, sürecinde bireye hem içsel faktörler hem de dışsal faktörler etki etmektedir. Bireyi böyle bir arayışa iten içsel sebep genellikle mevcut inancını sarsıcı bilişsel bir olay ya da kriz yaşamasıdır. Müslümanları içeren uluslararası çatışmalar gibi siyasal; işini kaybetmek gibi ekonomik; yabancılaşma, ayrımcılığa uğrama gibi sosyal veya bir yakını kaybetmek gibi kişisel bir sebep, kişinin bu sürece başlamasında etkili olabilmektedir. Bu süreçte en etkin dışsal sebepler ise arkadaşlardan ve aileden oluşan güvenilir sosyal ağlar, dini liderler, bazı dini kitaplar ve internet şeklinde sıralanmaktadır. Bireyin radikalleşme yolunda kendi kimliğini tanımlama sürecine girdiğinin göstergesi olarak Selefi cihadiliğe doğru ilerleme veya çekim ve Selefi ortamlara düzenli katılım sayılmaktadır. Endoktrinasyon süreci; bireyin inançlarını devamlı olarak yoğunlaştırdığı, tamamen cihatçı Selefi ideolojiyi benimsediği, Selefi davayı desteklemek ve ilerletmek için eylemin gerekli olduğu koşulların bulunduğunu sorgulamadan kabul ettiği bir aşamadır. Bireyin gittikçe militanlaştığı bu süreçte “fetva makamı” olan kişi öncü bir rol

üstlenmektedir. Cihat anlayışı süreci ise grup üyelerinin cihada katılabilmek için kendi bireysel görevlerini kabul ettikleri ve kendilerini mücahit olarak tanımladıkları evredir. Cihat anlayışı evresinde küçük grup dinamikleri çok daha önemli bir rol üstlenmeye başlamaktadır. Radikalleşmenin diğer aşamaları kademeli bir şekilde iki veya üç yıl kadar sürebilirken son aşama olarak kabul edilebilecek cihat anlayışı evresi oldukça kısa sürebilmektedir (Köse ve Coşkun, 2019: 71-73).

Radikalleşme süreci araştırmacılar tarafından belli aşamalar şeklinde ele alınmaktadır. Gül (2023: 108-109) radikalleşme sürecini; uzaklaşma, engaje olma ve eğitim, son olarak şiddet eylemlerinin planlanması ve uygulanması olarak üç aşamada ele almaktadır. Birinci aşama olan uzaklaşmada birey önceki hayatından uzaklaşmaktadır. Bu duruma çevrimiçi aşırılıkçı akranlarıyla fazla zaman harcaması örnek olarak verilebilir. Engaje olma ve eğitim olan ikinci aşamada birey, kendisi gibi düşünen bireylerin olduğu akran grubuna daha yakın olmak amacıyla evden ayrılmaktadır. Bu aşamada birey, ideolojisinin öngördüğü şekilde yaşayabilmek için bir şebekeye veya örgüte katılmak üzere yurtdışına gitmeye çalışmaktadır. Bu militan topluluğa tamamen katılmak istediğini göstermekte ve davranış biçimi sergilemektedir. Üçüncü aşama olan şiddet eylemlerinin planlanması ve uygulanmasında ise birey, şiddet eylemi girişiminde bulunmakta veya şiddet eylemini gerçekleştirmektedir. Yurtdışında bir terör örgütüne katılmaya çalışmakta veya katılmaktadır. Bu aşamada birey, kendi gibi düşünenlerin ideoloji adı altında şiddet eylemi gerçekleştirmesine aktif olarak yardım etmektedir. Yine bu aşamada sanal ortamda veya gerçek hayatta tehditler savurmaktadır.

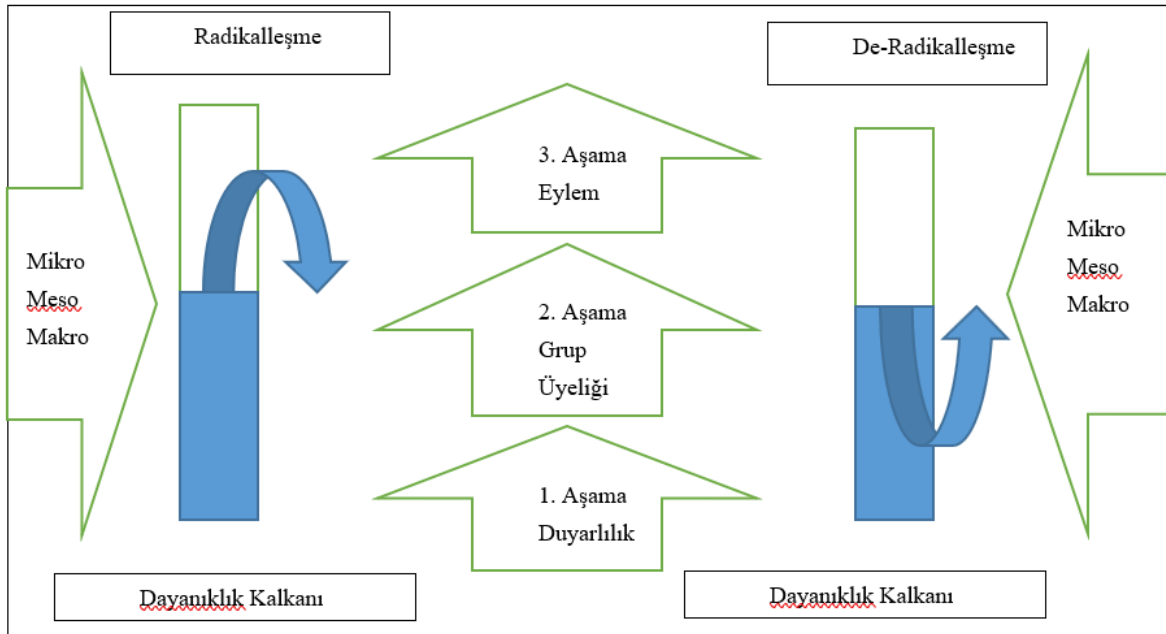
Moskalenko ve McCauley (2020)'e göre radikalleşme süreci; bireyler ve gruplar ya da daha büyük yapılar tarafından şiddetin kullanılması, bunun bir neden gösterilerek gerçekleştirilmesi ve şiddet kullanımının desteklenerek kabul edilmesi temelinde tanımlanmaktadır. Ek olarak terörizm radikalleşme sürecinin son evresi olarak adlandırılmaktadır (Moskalenko ve McCauley, 2020'den aktaran: Güven, 2022: 136).

Diğer bir araştırmaya göre radikalleşme aşamaları üç aşamada gerçekleşmektedir. Bireylerin radikalleşme süreçlerinde ilk başta en önemli süreç temas aşamasıdır. Temas sağlanan yer hapishane gibi sürekli etkileşim halinde olmaya olanak veren yerler olabileceği gibi, mahalle ve okul gibi süreli etkileşimin olduğu yerlerde olabilmektedir. Sanal ortam da günümüzde bu sürecin içerisinde yer almaktadır. Sosyal ağlar vasıtasıyla radikal temasın gerçekleşmesi de oldukça sık karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Temasın ardından gelen aşama ise, bir bağ kurma ve aidiyet hissetme aşaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşama zamansal olarak kişinin arka planına göre farklılık gösterebilecek bir zamansal süreci içine almaktadır. Artık aidiyet kuran birey, sonraki aşamada sosyal çevresinde ve yaşantısında buna göre bir değişim süreci yaşamaktadır. Bu değişim olurken bireyin, arkadaşlarından ve ailesinden tamamen kopabileceği gibi onları da etkileyebilmek amacıyla çevresinden, sosyal ağlarından vazgeçmeyerek bunları örgüt lehine de kullanabilmektedir. Birey

giderek daha kapalı bir grup etkileşimiyle yaşamaya başlamaktadır. Bu sebeple, kişinin değer yargılarında değişim meydana gelmekte ve kullandığı dil de dâhil bu yeni değişime ayak uydurabilmektedir. Bireyin bir ideolojinin içine hapsolmuş olduğu bu sürecin sonunda, birey kendisini dış dünyadan tamamen soyutlamakta ve onlardan gelecek telkinlere karşı kendini kapatmakta ve artık eylemlere katılmaya istekli ve hazır bir konuma gelmektedir (Yaşa, 2021: 818-819). Bu da bireyin radikalleşmesini başlatmaktadır.

Doosje ve Moghaddam'ın (2016) araştırmasında, radikalleşme üç aşamaya ayrılmakta ve bu aşamalar tartışılmaktadır. Bu üç aşama duyarlılık, grup üyeliği ve eylemdir. Tüm insanlar giderek daha radikal hale gelmeyebilirler; aynı zamanda radikalleşmeyebilecekleri de söylenebilir. Radikalleşme, insanların davranışsal değişim ve siyasi hedeflere ulaşmak için bir dış grubun üyelerine veya sembolik hedeflere karşı şiddet içeren araçlar kullanmaya giderek daha fazla motive oldukları bir süreçtir.

Şekil 2: (De) Radikalleşme Süreci ve Belirleyicileri

Kaynak: Doosje, De Wolf, Mann ve Feddes, 2016: 80

Şekil 2'de görüldüğü üzere, bir radikalleşme (ve deradikalizasyon) modelinin ana hatları çizildiğinde, terörizme giden merdiven modelinden esinlenilen bu modelde üç aşama birbirinden ayrılmaktadır. Aşama 1'de, radikal bir ideolojiye karşı duyarlılık ile karakterize edilmektedir. Aşama 2'de birey radikal bir grubun üyesi haline gelmektedir. Son olarak, aşama 3'te bu kişi, örneğin bir saldırı planlayarak grubun ideolojisi adına hareket etmeye hazır konuma gelmektedir. Ayırt edilebilecek 5 tür radikal grup bulunmaktadır. Doosje ve arkadaşları bu türleri tanımlanmakta ve temel kaygılarının neler olduğunu belirtmektedir (Doosje vd., 2016: 80).

Radikalleşmenin birinci aşaması duyarlılık aşamasıdır. İlk düzey olan mikro düzeyde, bu süreci etkileyebilecek kişi içi faktörler söz konusudur. Duyarlılık evresi, mikro düzeyde önemli bir itici faktör olan önem arayışı ile ilgilidir. Önemsizlik hissi statü kaybı, güçlü bir aşağılanma duygusu veya kötü kariyer beklentilerinden (kişisel başarısızlık, suç faaliyetleri ve uyuşturucu kullanımı) kaynaklanabilmektedir. DEAŞ gibi radikal gruplar, yeni katılanlara ait olma duygusu, saygı, kahramanlık, statü ve kutsal bir amaç uğruna savaşıma kavrayışı sağlayarak önemlilik duygularını beslemek ya da yeniden tesis etmek için iyi bir donanıma sahiptir. Mikro düzeyde ikinci önemli itici faktör ise kişisel belirsizliktir. İnsanlar kendilerini belirsiz hissettiklerinde, kendilerine net normlar ve değerler sağlayarak belirsizliklerini azaltan bir gruba güçlü bir şekilde özdeşleşmek için motive olmaktadır. Radikal gruplar net bir profile sahip oldukları, sağlam bir yapı ve siyah-beyaz bir dünya görüşü sundukları için bunu özellikle yapabilmektedir. Dolayısıyla, cihatçı gruplar gibi iyi geliştirilmiş davranış kurallarına sahip gruplar, kişisel belirsizlik yaşayan insanlar için cazip gelebilmektedir. Son olarak, makro düzeyde, radikalleşme süreci kısmen daha büyük toplumsal faktörlerden etkilenmektedir. Örneğin, hızla yaygınlaşan küreselleşme ve Batı'nın siyasi, ekonomik ve kültürel hâkimiyetinden kaynaklanan dünya çapındaki tehdit, radikal Müslümanlar için önemli bir itici faktör oluşturmaktadır. Batılı yaşam tarzı saf İslam'a yönelik kültürel bir tehdit olarak görülmekte ve Batı'nın savaşları daha geniş Müslüman topluluğuna yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır (Doosje vd., 2016: 81). Radikalleşmenin ikinci aşaması grup üyeliğidir. Bu aşamada, “bilişsel açılımı” olan birey radikal bir gruba katılmaktadır. Karşılıklı bağlılık bu sürecin merkezinde yer almaktadır. Birey kendini gruba bağlı ya da gruba kaynaşmış hissetmekte ve grup da bireyle kaynaşmaktadır. Mikro düzeyde, bir kişi marjinal bir üye olarak başlamakta ve gruba sadakat göstermeye motive olmaktadır. Bu nedenle, bu kişinin grubun normlarını ve değerlerini takip etmesi, örneğin kamusal bağlamlarda bir dış grubu aşağılaması muhtemeldir. Mezo düzey büyük önem taşımaktadır çünkü bu aşamada birey ve grup arasındaki bağlar güçlenmektedir. Bu, başlangıç ritüelleri aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Buna ek olarak, fiziksel ve psikolojik izolasyon insanları eski sosyal çevrelerinden koparabilmektedir. Makro düzeyde, Suriye ve Irak'ta İslam Devleti'nin ilan edilmesi muhtemelen algılanan grup etkinliği düzeylerini arttırmıştır. Bu durum, Müslümanların Batı etkisine meydan okumasının ve Orta Doğu'da uzun vadeli bir hayal olan Halifeliği kurmasının mümkün olduğunu göstermiştir. Bu durum DEAŞ kontrolündeki bölgelere 20.000'den fazla yabancı savaşçının akın etmesine yol açmıştır. Radikalleşmenin üçüncü aşaması eylemdir. Bu son aşamada insanlar diğer gruplara karşı şiddet kullanmaya yönelmektedir. İnsanlar için şiddet uygulamak psikolojik olarak kolay olmasa da, mikro düzeyde itici bir faktör, genellikle bir akraba veya arkadaşın ölümüyle yüzleşilmesi, etki etmektedir. Bu durum örneğin Çeçenistan'da kocaları Rusya ile çatışmalarda ölen “Karadullar”⁵ için belgelenmiştir. Mezo düzeyde, şiddet kullanımına hazırlanmak için daha önce bahsedilen önemli bir strateji (eylem sırasında ölme olasılığı ile birlikte), bireylerin bir vasiyetname yazması veya videoya kaydetmesidir. Makro düzeyde ise, yetkililerin şiddet kullanma çağrıları önemli bir rol oynamaktadır (Doosje vd., 2016: 82).

⁵ Karadullar, Çeçen kadınlardan oluşan terörizme meyilli kadın topluluğu olarak bilinmektedir (Altun, 2021: 102).

Deradikalizasyon Şekil 2’de özetlendiği üzere, radikal grupların üyeleri, grup dışından gelen radikalizm karşıtı mesajların onları ikna etme olasılığını azaltan bir direnç kalkanına sahiptir. Ancak bazı durumlarda bu kalkan parçalanarak deradikalizasyon sürecinin başlamasına neden olabilmektedir. De-radikalizasyon, radikallikten kurtarma olarak adlandırılmaktadır (Akbaş, 2020: 1). Başka bir deyişle deradikalizasyon kavramı “bir kişinin, gönüllü ya da gönüllü olmayarak, aşırı düşüncelerden uzaklaşması” anlamında kullanılmaktadır (Laiq ve Hearne, 2010: 2’den aktaran: Akbaş, 2020: 20). Deradikalizasyon, çatışma sonrası barışı sağlama sürecinde radikal bireylerin çeşitli yollarla topluma kazandırılması durumunu ifade etmektedir. Söz konusu radikal bireylerin tekrar eylemde bulunmaması için çatışma meylini kırmak ve çeşitli motivasyonlarla artan radikal eğilimlere katılımlarını önlemek amacıyla yapılan faaliyetlere verilen isimdir (İşbilir, 2021: 14).

Deradikalizasyon insanların bir zamanlar benimsedikleri ideolojiyi reddettikleri bir süreç olarak ifade edilmektedir. Bu kişinin radikal inançlarından vazgeçmeden davranış değişikliği (şiddet kullanmayı bırakma ve radikal gruptan ayrılma) ile karakterize edilen ayrılmadan bir adım daha ileridir. Genellikle deradikalizasyon (yani ideolojiyi reddetme) kişilerin gruba olan bağlılıkları azaldığında meydana gelmektedir. Mikro düzeydeki bir faktör olarak ise ideolojik çekiciliğin kaybolması olabilmektedir. Diğer önemli yaşam olayları (evlilik, bir çocuğun doğumu - ki bunlar diğer grup bağlarını güçlendirebilir) yaşandığında radikal grup daha az önem ve anlam sunabilmektedir. Mezo düzeydeki önemli bir unsur da gruptan ve faaliyetlerinden kopmaktır, bu da bazen grup içi çatışma ve grup liderlerine yönelik hayal kırıklığından kaynaklanmaktadır. Makro düzeyde, cezaevi bazen insanların yeni bir başlangıç yapmak ve radikalleşmek istedikleri bir bağlam yaratabilmektedir. Radikal gruplardan sadece bireyler ayrılmakla kalmaz, bu tür grupların kendileri de dağılabilmekte ve varlıklarını sona erdirebilmektedir (Doosje vd., 2016: 83-84).

Görüldüğü gibi radikalleşme ve deradikalizasyon durumu söz konusudur. Radikalleşmenin değişim süreci, bir durumdan diğerine kişisel ve politik bir dönüşüm olarak görülmektedir. Radikalleşme kademeli bir süreçtir ve farklı durumlardan ilerlemeyi gerektirmektedir. Radikalleşme ne hızlı ne de kolay bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu nedenle, bir “katalizör olayın” etkisi süreci hızlandırabilse de, kişi bir gecede radikal olmamaktadır. Katalizör olayı, kişiyi yeni fikirlerin ve dünya görüşlerinin olasılığına karşı daha açık hale getiren “bilişsel bir açılım” olarak tanımlanmaktadır. Bu sarsıcı olay ya da kişisel kriz, kişinin önceden sahip olduğu inançlardaki kesinliğini sarsmakta, tüm yaşamını yeniden değerlendirmeye ve köklü bir değer ve davranış değişikliğine açık hale getirmeye sevk etmektedir. IRA veya ETA örneğinde, yeni askerler etno-milliyetçi terörist gruplara katılmayı, arkadaşlarının ve akrabalarının devlet tarafından öldürülmesine (veya işkence yapmasına) atıfta bulunarak haklı çıkarmaya çalışmakta ve bu nedenle terörizmin bir intikam eylemi olduğu varsayılabilmektedir. Daha yakın zamanlarda, DEAŞ ve El Kaide gibi cihatçı gruplara katılan suçluların, suç davranışlarının zararlı olduğunu ve geçmişlerinden kopmaları ve “günahlarını” telafi etmeleri gerektiğini fark ettiklerine dair kanıtlar mevcuttur. Bu dönüşü olmayan

nokta, onların dine dönmelerinin gerekçesini sağlamakta ve İslam'ın aşırı muhafazakâr Sünni mezhebinin Selefi takipçileriyle ilişki kurmalarını meşrulaştırmaktadır (Muro, 2016: 2-3).

1.3. Din ve Terör İlişkisi

Hoffman terör kavramını, devlet dışı belli bir grubun siyasi hedefleri elde etmek amacıyla hedef grupta korkuyu yaymak için şiddet kullanımı şeklinde tanımlamaktadır Adewunmi J. Falode ise bu kavramı devlet dışı aktörlerin siyasi sosyal ve dini hedeflerini hayata geçirmek için korku atmosferini oluşturmak amacıyla sistematik olarak güç kullanması olarak tanımlamaktadır. Esasen temel terimler: şiddet, korku ve hedeftir (Efegil ve Kalaycı, 2020: 11).

Terörün; hedefindeki birey, topluluk ya da kitleyi istenilen şekilde davranmaya zorlamak, baskılamak, tehdit etmek ve korkutmak gibi maksatlarla örgütlenmiş bir yapı tarafından yapılan içinde şiddet kullanımını barındıran bir olgu olduğu söylenebilir. Bahsi geçen örgütlü yapının sistemli bir şekilde faaliyetlerde bulunması, terörizm kavramını şekillendirmektedir. Terörizmi meydana getiren unsurların başında, kavramın tanımında da belirtildiği üzere şiddet kullanımı bulunmaktadır. Bir yapının sistemli bir şekilde şiddeti kullanması, terörizm kavramını somut hale getirmektedir. Terörizmi meydana getiren diğer bir unsurun radikalleşme kavramı olduğu söylenmektedir. Çünkü radikalleşmenin, şiddeti belli bir ideoloji etrafında meşrulaştırdığı söylenmektedir. Diğer unsurlar ise bireyler ve bu bireylerin şiddeti sistemli bir biçimde kullanmaları, örgüte sürekli insan tedariki ve bu insan tedariki için ağlar oluşturmak olarak sıralanabilir (Güven, 2022: 132).

Cirhinlioğlu'na göre terörün, korku içerdiğini söylemek mümkündür. Bu durumu betimlemek için dehşet kavramına da yer verilmiştir. Yazara göre dehşet uyandıran bir olay ancak terör olayı olabilir. Tedhiş kavramı da terör kavramındaki korkunun dozunu anlatmak için eskiden kullanılan kavramlardan biridir. Terör ve terörizm kavramı eylemin kim veya kimler tarafından gerçekleştirildiğine göre farklılaşmaktadır. Eylem toplumu yöneten üst kesimler tarafından gerçekleştirildiğinde terör olarak ifade edilirken, yönetilen alt kesimler tarafından gerçekleştirildiğinde ise terörizm olarak betimlenmektedir. Terörde daha çok bir olaya ve bu olayın simgelediklerine gönderme yapılırken terörizmde olayın oluşması sürecindeki yol, yöntem, düşünce ve tekniklere gönderme yapılmaktadır. Bir başka deyişle terör kavramı, özeli yani olayı terörizm kavramı ise geneli yani olguyu ele almaktadır. ABD hükümetlerinin genel olarak kabul ettikleri terör tanımı ise şu şekildedir; amacı, belli bir grup insanı etkilemeye çalışmak olan, asker veya sivillerde dâhil olmak üzere masum hedeflere karşı önceden planlanmış siyasi amaçlar içeren şiddet olarak ifade edilmektedir. Uluslararası terörizm ise, pek çok ülke toprağına yapılan terörizm demektir. Bu tanım, teröre maruz kalan kişilerin asıl hedef olmadığı, hedefin etkilemeye çalıştığı geniş kitleler olduğu işaret edilmektedir. Terör sadece korkuyu ve yok etmeyi hedeflememektedir, siyaseti de içine

olarak hareket etmektedir. Dolayısıyla siyasi bakış açıları terör kavramına yaklaşırken bireyleri ve toplumları da etkilemektedir (Cırhinlioğlu, 2004: 23-29).

Çeşitli terör eylemlerinde bulunan kişiler terörist olarak adlandırılmaktadır. Teröristlerin, psikolojik faktörlerin etkisinde kaldıkları ve kişilik yapılarının değişmesine neden olan etkenler sonucu şiddete başvurmaya kendilerini zorunlu hissettikleri ve bunu sahip oldukları özel bir mantıkla (pyscho-logic) rasyonalize etmeye çalıştıklarıyla ilgili verilere rastlanmaktadır. Şiddet ve teröre başvuran çoğu insanın zihin dünyasında bir öteki kavramı olduğu ve bu insanlar tarafından onlar ve biz ayrımı yapıldığı öne sürülmektedir. Esasen, başkalarıyla kendini kıyaslayarak farklılaştırma yoluyla bir tür kimlik inşası sürecinde ötekiler veya onlar, tüm kötülüklerin kaynağı olarak algılanmaya başlanmaktadır. Biz olarak tanımladıkları kendileri özgürlük ve adalet için mücadele eden erdemli bir topluluk olarak görülmektedir. Bu mantığa bakılırsa tüm kötülüklerin kaynağı olarak görülen “onlar” veya “diğerleri” ortadan kaldırılmalıdır. Bu çerçeveden olaya yaklaşıldığında şiddete başvurarak “diğerlerini” saf dışı bırakmak hem adil hem de erdemli olan bir yol olarak görüldüğü söylenebilir (Küçükcan, 2010: 39).

Reines ve arkadaşlarının yorumuna göre terör propagandası ise, şiddetin hedeflerini insanlıktan çıkarmaya çalışmaktadır. Düşmanın insan dışılaştırılması ve şiddetin yüceltilmesi, beyin yıkama sürecinin temel yapı taşlarından ve bu olay propaganda yolu ile yürütülmektedir. Propaganda, insanlara bir takım bilgiler empoze etme amacını gütmekte, radikalleşen birey ve gruplar arasında bağların güçlendirilmesine izin vermektedir. Duygusal ve rasyonelliği karıştırarak, radikal tek bir olduğu sonucuna varılmasını sağlamaktadır. Terör propagandası, psikolojik savunma mekanizmalarına izin verir ve bireyin bir sorumluluk üstlenmesi için uygulanacak ahlaki kopukluk ve sonuç aktarım süreci etkin olur. Sonuç olarak, propaganda malzemesi genellikle tarihsel karşılaştırmalar ve kahramanca bir fantezi dünyası yaratmaya yardımcı olan terminoloji açısından zengindir. Terörizm ve radikalleşme böylece kabul edilebilir zemine yerleştirilir, iyiyi ve kötüyü yeniden tanımlamaya hizmet etmektedir (Reines vd., 2008: 17).

Terör ve terörizm konusu ile ilgili olarak, terör eylemleri psikolojik veya sosyolojik pek çok unsuru etkilemeyi hedeflemektedir. Terörizm korku yaratmak için kullanılan bir şiddet eylemidir. Terörizmin özünde taşıdığı şiddet ceza hukuku ve kriminolojinin konusu olan adi şiddetten farklı nitelikleri mevcuttur. Şöyle ki, sıradan bir katil öldürmeye yöneldiği bir kişiyi onun ölmesini istediği için öldürür ve sadece kimi öldürmeyi düşünüyorsa hedefinde o vardır. Ancak terörist için cinayet ya da adam öldürmek amaç değil araçtır. Gerilla savaşçısı veya devrimci, terörist eylemlerinin fiziksel sonuçları özellikle onun tarafından arzulanan gerçekten istediği şeyleri başarmak için her zaman eylemleri üstlenmenin paradoksal konumundadır. Eylem, teröristin sesini duyurmasına aracılık etmektedir (Fromkin, 1975: 693).

Uluslararası anlamda terörizmin tanımlanmasının 1931’de Brüksel ceza hukuku birleşimi amacıyla düzenlenen 3 konferansta ve bunların sonrasında Kopenhag’da 1935’te yapılan konferansta önerilmiştir (Şen, 2017: 90). Literatüre bakıldığında terörizmin 200’ün üstünde tanımı bulunmaktadır. Schmid ve Jognman, terörizmin yüz farklı tanımını incelemiş ve bu incelemelere göre ağırlıklı olarak şiddet kavramı kullanıldığını belirtmişlerdir. Terörizm tanımlarında sırayla “siyasi şiddet”, “korku ve endişe”, “gelişi güzel ve ayırım gözetmeyen hedefler” ve “sivillerin kurbanlaştırılması” gibi kavramlar önemli yer tutmaktadır. Walter Laquer, terörizm kavramını, belli amaçları elde etmek ve aynı zamanda korkuyu yaymak amacıyla şiddeti kullanma veya kullanma tehdidinde bulunma, olarak tanımlamaktadır (Efegil ve Kalaycı, 2020: 11). Gökçe’ye göre, siyaset yapmanın en radikal şekli terörizmdir. Terörizmde sonuca ulaşmak için her türlü yöntem mubah görülmektedir. Bu yöntemler arasına her türlü silah kullanımı da girmektedir. Terörizm sadece bir kesimin başvurabileceği ve uygulayabileceği bir mücadele şekli de değildir. Sağ veya sol fark etmez, her görüşten radikal insanın başvurabileceği bir mücadele biçimidir (Gökçe, 2017: 253-254).

Terörizmin pek çok nedeni vardır. Tek bir terörizm tipolojisi veya teröristler için genel profiller oluşturma girişimleri çoğunlukla yanıltıcı olabilmektedir. Çeşitli sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve psikolojik faktörlerin birleşmesiyle ideal bir çoğalma alanı ortaya çıkmaktadır. Bu tür olumsuz dinamikler birleştiğinde, farklı terör ağlarının farklı siyasi hedefleri oluşmaktadır. Bu tür karmaşıklığa rağmen, tüm terörist grupların ortak bir amacı vardır: sivilleri kendi amaçları uğruna öldürme veya onlara zarar verme istekliliği. Terörizmin büyük bir güvenlik endişesi olmasının nedeni de bu olmaktadır. Taşpınar, terörizm yerine radikalizm ile mücadele etmenin çeşitli nedenlerle daha iyi bir paradigma sağlayacağını düşünmektedir. Radikalizm, tehdidin ideolojik ve siyasi boyutunu daha iyi yansıtmaktadır. Ek olarak terörizm ölümcül bir güvenlik sorunu iken, radikalizm öncelikle zorlayıcı olmayan önlemlere şans verilmesi gereken politik bir tehdittir (Taşpınar, 2009: 3).

Terörizmin artık 21. yüzyılda uluslararası siyasi sistemin önemli bir özelliği konumunda olduğu söylenebilir. 21. yüzyılda terörizm, aktörlerinin motivasyonlarında, hedeflerinde, taktiklerinde, tekniklerinde ve bölgesel özelemlerinde geleneksel anlayışının ötesine geçmiştir. Geleneksel terörizm, çoğunlukla siyasi hedeflere ulaşmak için adam kaçırmak, bombalama (insan ve araç kaynaklı), rehine alma, patlayıcı cihazlar ve silahlı eylem yapma gibi saldırıları kullanmaktadır. Teröristlerin hedefleri; korku aşmak, belirli bir neden için dikkat çekmek ve hükümetleri belirli politikaları değiştirmeye zorlamak, uygulanabilir siyasi, idari, dini ve bölgesel birimlerin oluşturulması gibi somut ve yıkıcı hedeflere zorlamak gibi soyut kavramların ötesine geçmiştir. Ek olarak, yirmi birinci yüzyıl terörizmi, etnik temizliği ve kardeş katliamını hedeflerinin önemli bir parçası haline getirmişlerdir. İntihar bombalamaları ve silahlı saldırılar gibi taktiklere dayanan terörizm, asimetrik savaş, siber savaş, kültürel savaş, uçak kaynaklı intihar bombalama, geleneksel askeri strateji ve taktiklerin kullanımı, tek başına aktör terörist saldırıları ve soykırım gibi diğer saldırı türlerini içerecek şekilde gelişmiştir. Kitlesele ölümleri hedefleyen terörizm, doğası gereği kitlesele ölümlü eylemleri pozitif şekilde değerlendirmektedir. Falode’ye göre, bu tür terörizm siyasi

ve dini hedefleri elde etmek amacıyla gruba karşı gelen devlet-dışı aktörlerin uyguladığı sistematik şiddettir. Burada siyasi hedef İslam dinini kurmak, dini amaç ise diğer dini grupları yok etmektir (Falode, 2018: 153-155).

Galica'ya göre, bir terör eylemi tipik olarak gizli ajanla veya ulus altı gruplar tarafından savaş olmayan hedeflere karşı, çoğunlukla belli bir izleyici kitlesini etkilemeye çalışan, önceden planlanmış, politik olarak motive edilmiş şiddet, olarak tanımlanmaktadır (Galica, 2020: 116). Son yıllarda, şiddete yol açan radikalleşme, uluslararası düzeyde güvenlik endişelerinin başlıca önceliği ve gelişmekte olan bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmıştır (Rahimi ve Graumans, 2015: 29).

Radikalizmden terörizme olası geçişte önceden belirlenmiş bir şey yoktur. Tanım gereği tüm teröristler radikaldir fakat tüm radikaller terörist değildir. Aynı zamanda pek çok teröristin aşırılık yanlısı şiddete yönelik yolculuğuna önce radikalleşmiş militanlar haline gelerek başladıkları açıktır. Radikalizm genellikle terörizmin ilk aşaması olduğundan, radikalizme odaklanma, zorlayıcı olmayan tedbirler için çok geç olmadan terörü daha erken bir aşamada önlemek anlamına gelmektedir. Ek olarak, radikalizmin terörizmden farklı olarak sosyal boyutları da mevcuttur. Fakat toplumsal bir fenomen olarak terörizmden söz etmek imkansızdır. Başka bir deyişle terörist toplumlar yoktur (Taşpınar, 2009: 4).

Radikalleşmenin farklı nedenleri olabilmektedir. Aynı zamanda radikalleşme faktörlerinin her kategorisine odaklanıldığında, önemli farklar görülebilmektedir. Afrika ülkelerinin ele alındığı alan yazılarında radikalleşme unsuru olarak yoksulluk ele alınabilir. Tabi ki yoksulluğun yanına pek çok etmen de eklenebilir. Fakat gelişmekte olan ülkelerde maddi teşviklerin radikalleşmede daha etkili (yasadışı göçmenler gibi son derece dezavantajlı gruplar arasında olmak, askeri bir geçmişe sahip olmak, erkek olmak gibi) olduğu sonucuna varılabilir (Vergani vd., 2020: 15).

1.4. Karşıt Kültürel Örgütlenme Formları

Karşıt kültür kavramı, toplumun tamamının benimsemiş olduğu norm ve değerlerin bütününe bilinçli bir politikayla karşı duran kültürel yapılanmalar olarak tanımlanmaktadır (Talas ve Aksoy, 2009: 158). Sosyolojide karşıt veya karşı kültür olarak anılan kavram, alt ve hâkim kültür alanlarına göre kendi anlamını kazanmaktadır. Hâkim kültür, toplumda genel kabul görmüş, gündelik pratiklerin meşruiyet zemini olmayı başarmış ve işlevsel bütünleşme kaynağı olabilmeyi başarmış kültürel yapıya verilen isimdir. Hâkim kültürde, kültürel farklılıkların hâkim kültürel normları tehdit etmediği durumlar alt kültür olarak ifade edilmektedir. Bir bakıma alt kültür elemanlarının tarihi süreç içinde ahenkli bir bütün haline gelmesiyle, hâkim kültür oluşmaktadır. Toplumda hâkim kültürel değerlerle doğrudan karşıtlık içinde olma karşıt kültür olarak adlandırılmaktadır. Kolektif şuuru meydana getiren ve çoğunluk tarafından kabul gören inanç, değer, norm, davranış ve sembolleri reddetme haline karşıt kültür denmektedir (Bozkurt, 2013: 105). Burada dikkat çeken

nokta, alt kültürün hâkim kültürün temelini ve yapısını bozmayacak şekilde kısmi bir farklılaşmayı ifade ederken karşıt kültürün, hâkim kültürle çatışmaya giren ve hâkim kültürün özelliklerini tümüyle reddeden bir kültür olmasıdır. Dolayısıyla hâkim kültür yanında alt kültürler tabii bir durum arz ederken, karşıt kültürler kuralızsızlık ve doku uyuşmazlığı halini ifade etmektedir (Arslantürk ve Amman, 1999: 207-208'den aktaran: Aydınalp, 2013: 3). Aynı konuda Bostancı özetle şu ifadeleri kullanır: Üst kültürün önemli bir parçasının alt kültürlerden oluştuğu söylenebilir. Diğer kültür elemanlarıyla farklılıkları bir çatışma ve uyumsuzluk haline dönüşmez. Alt kültürde bir özerklik ve farklılıklarını tırmandırma söz konusu değildir. Genel toplumsal düzenle ilgili bir meşruiyet kaybı yoktur ve olduğu zamanlarda da bunun telafi edilebileceğine dair kanaat egemendir. Karşıt kültür ise hâkim kültürel değerleri reddetmektedir (Bostancı, 2003: 121).

Robertson ise karşıt kültürü alt kültürlerden türeyen bir yapı olarak sunmaktadır. Ona göre karşıt kültür, hâkim kültüre değer, norm ve hayat biçimi olarak esaslı bir şekilde meydan okuyan bir alt kültür unsurudur. Karşıt kültürde hâkim kültürün değer verdiği en önemli normlarını ihlal etme ve reddetme söz konusudur (Robertson, 1987: 77'den aktaran: Aydınalp, 2013: 2-4).

1.4.1. Kültür ve Örgüt Kavramları

Kültür kavramı incelendiğinde içerik ve yapı bakımından çok geniş bir kavram olduğu ifade edilebilir. Çünkü kültür; dil, din, sanat, edebiyat, müzik, tarih gibi çok çeşitli unsurdan oluşmaktadır (Göçer, 2012: 50). Farklı bakış açılarıyla ele alınması ve onunla ilgili yapılan çalışmaların amaç çeşitliliğinden dolayı kültür kavramının farklı yazarlar tarafından tanımının yapılmasına yol açmıştır (İlhan, 2006: 275). Bu farklılıklara rağmen bir topluluğun değerleri, davranış ve yaşayış biçimleri ve ülkeleri hemen hemen her kültürün içerisindeki, onu oluşturan unsurlardır (Özlem, 2000: 18). Ayrıca kültürün hem etken hem de edilgen bir yapısının olduğu söylenebilir. Bir araya gelen insanlar kültürü oluşturmakta ve daha sonra bu oluşturdıkları kültürden etkilenmektedirler (Pettigrew, 1979: 575).

Kültür, bir insan grubunun paylaştığı duygu, düşünce ve ağırları belirleyen, dünyanın nasıl olması gerektiği ve nasıl olduğu hakkında basit bir varsayımlar kümesi, olarak nitelendirilebilir (Schein, 1996: 11). Örgüt kavramı ise; psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, antropoloji, siyaset bilimi gibi birçok bilim dalını ilgilendiren, bu bilimlerin kendi bakış açısından anlam kazanmış ve farklı tanımları yapılmış bir kavramdır (Karcıoğlu, 2001: 266-267).

Örgütün içinde bulunduğu kültür, onu etkileyen en önemli çevre unsurlarının başında gelmektedir. Bu sebeple kültür, örgütlerin hayatlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Örgüt kültürü, örgütün gerçek yüzünün görülmesine imkân veren düşünsel bir yapıdır. Örgüt kültürü, örgüt üyelerinin o örgütte nasıl davranacaklarını bilme yeteneklerini arttırmaktadır (Atay, 2001'den aktaran: Güçlü, 2003: 148). Schwartz ve Davis'e (1981: 33) göre örgüt kültürü örgüt oluşturan kişiler tarafından paylaşılan inançlar ve beklentiler bütünüdür. Bu inanç ve beklentiler bütünü

örgütteki kişilerin davranışlarını önemli ölçüde şekillendiren normların oluşmasını sağlamaktadır. Pettigrew (1979: 570-576) ise bu kavramı “bir grubun belli bir zaman diliminde kabul edilmiş olan ve ortaklaşa paylaşılan anlamlar bütünü” olarak tanımlamaktadır.

Walter Miller'ın ilgi odakları teorisinde suçlu davranışı bireyin ait olduğu sınıfın kültürel değerlerinden kaynaklanmaktadır. Miller gençlerin suçlu davranışta bulunmasını belirgin bir alt sınıf kültürüne uyma olarak görmektedir. Miller'a göre alt sınıf gençler, yetişkin sınıfın ilgi odaklarına göre hareket etmekte ve öğrenmektedirler. Ancak bu değerler abartılı olarak kullanılmaktadır. Bu değerler; bela olma, sertlik, zekilik, heyecan arama, kadercilik ve bağımsızlık olarak belirtilmektedir. Bela olmada, alt sınıfa ait gençler kavga etmekten çekinmemektedirler. Bela ile yaşamak ve kanunlara karşı gelmek bu bireyler için sıradan bir nitelik haline gelmiştir. Sertlik; fiziksel cesaretin sergilenmesidir. Miller, baba figürünün zayıf olduğu ailelerde erkek çocukların bu davranışı sergilediğini belirtmektedir. Zekilik; dolandırıcılık becerisine vurgu yapmaktadır. Heyecan aramada gençlerin sürekli hareket halinde ve risk almayı seven kimseler olduğu vurgulanmaktadır. Bağımsızlık; başına buyruluk olarak da adlandırılmaktadır. Bu tür bireyler otoriteden bağımsız ve özgür olarak hareket etme dürtüsü göstermekte ve hiç kimseye itaat etmek istememektedirler (Güçlü ve Akbaş, 2016: 57-61).

Terör örgütlerinin ideolojisi ve pratiği oldukça karmaşık olabilmekte ve örtüşen ideolojik kaygılar daha fazla ilgiyi artırmaktadır. Bazı terör örgütlerinin, iktidara gelme ihtimallerinde kurmayı hedefledikleri birden fazla uzun vadeli programları olabilmektedir. Bu tür örtüşmeler, çoğunlukla hem açıkça dini hem de daha doğrudan siyasi hedefleri olan dini terör örgütleri için özellikle doğru olabilmektedir. Birden fazla amacı olan bu terör örgütleri daha fazla taraftar çekmek için çoğu zaman birden fazla ideoloji inşa etmektedirler. İslam Devleti, siyasi İslam'a dayanan önceki hareketler ve partiler tarafından oluşturulan teorik yapıdan yararlanmış ve takipçilerini motive etmek için cihadı kutsal savaş olarak çağırma fikrine odaklanmıştır. Şiddetli cihadın temel ideolojisi, “göç”, “sadakat” ve “Allah için sevinç ve öfke” gibi yan ideolojilerin inşası yoluyla kendi meşruiyetlerini sürdürmekte ve pekiştirmektedir (Wang ve Bu, 2021: 4834).

1.4.2. Türkiye’de Radikal Dini Gruplar

Türkiye’de dini söylemleri kullanan radikal gruplar, 1979 İran İslam Devrimi’nin etkisiyle görülmeye başlanmıştır. Fakat bu gruplar, el-Kaide gibi grupların aksine yerel hedeflere sahiptir. Bilhassa 11 Eylül olaylarından sonra, el-Kaide gibi örgütlerin sempatanları ortaya çıkmıştır (Efegil ve Kalaycı, 2020: 117).

Radikal grupların esas amacının şeri kurallara dayalı bir İslam devleti kurma olduğu söylenebilir. İslam devleti kurmak için ise Türkiye Cumhuriyeti’nin hali hazırdaki toplumsal, sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel ve hukuki yapılarına zarar vererek Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni

tamamen ortadan kaldırmak gerekmektedir. Aynı zamanda bazı yapıların amacı da Birleşik İslam Devleti kurmaktır. Dolayısıyla bazı etnik milliyetçi/ayrılıkçı grupların İslam dinini kendi siyasi amaçlarını örtmek için kullandıkları da söylenebilir.

Radikal İslamcı terörizm ilk önce tebliğ yolunu kullanmaktadır. Tebliğ ile birlikte kendi yorumladıkları dini tanıtmaya çalışan radikal İslamcı örgütler ikinci aşama olarak kişileri yasal olarak bilinen cemaat ve cemaat benzeri yapılanmalara katılmaya ikna etmeye çalışmaktadırlar. Daveti kabul eden ve cemaate katılan kimselere teorik bilgilendirme sırasında adım adım bazı bilgiler verilir. Bu bilgiler kişilerin şiddete başvurmaları için zemin hazırlar. Bu süreçte Kuran'daki bazı ayetlerin ve cihat kavramının şiddeti meşru gösterdiği konusu vurgulanmaktadır. Son aşamada tamamen radikalleşen bireyler Allah adına her türlü eylemi gerçekleştirebilecek teröristler hâline getirilmektedirler (Avcı, 2019: 152-153).

Türkiye'de geleneksel olarak üç büyük terörist grup tipinden bahsedilebilir. Bunlar; Marksist-Leninist, Kürt ayrılıkçı ve radikal İslamcı terörist gruplardır. Türkiye'de radikal İslamcı terör gruplarının doğuşu, daha çok 1979'da İran'daki İslam devriminden sonra meydana gelmiştir. Türkiye'deki erken dönem İslamcı gruplar, ulus ötesi olmaktan çok ulusaldı. Ancak 11 Eylül'den sonra, El Kaide gibi uluslararası İslamcı terörist gruplar hız kazandı ve Türkiye'de sempatizanlar buldu. Avrupa'da ilk büyük ölçekli El Kaide terör saldırısı Türkiye'de gerçekleşti ve 57 kişi hayatını kaybetti, yüzlerce kişi yaralandı. Türkiye, 2012 yılına kadar ABD'nin teröre karşı küresel savaşı desteklemiş ve radikal İslamcı terör ağına karşı etkili bir terörle mücadele stratejisi yürütmüştür. Belirtildiği gibi Türkiye, Suriye iç savaşının başlamasından sonra Esad rejimine karşı bir tutum aldı. Türkiye'nin dış politika tercihleri, sonuç olarak onu Irak İslam Devleti ve Şam (İŞİD) için hem kaynak hem de geçiş ülkesi haline getirdi (Baştuğ ve Evlek, 2016: 32-34).

Türkiye'de faaliyet gösteren din referanslı terör örgütlerine örnek olarak Hizbullah, İslamî Büyük Doğu Akıncıları Cephesi (IBDA/C), İslamî Cemaatler Birliği ve Anadolu Federal İslam Devleti, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) verilebilir. Bunlara ek olarak DEaş da Türkiye'deki radikal dini örgütlerde adından söz ettirmektedir (Avcı, 2019: 153).

Türkiye Hizbullahı: Merkezi Lübnan'da bulunan Hizbullah Güneydoğu'da artan PKK cinayetleri karşısında PKK örgütündeki kişilerin faili meçhul kişilerce öldürülmesi ile Türkiye'de adını duyurmaya başlamıştır. Hizbullah ismini ilk önce 1980'li yıllarda İstanbul'da yaptığı eylemle duyurmuştur (Demirel, 2005: 17).

Hizbullah, Lübnan'da kendini gösteren bir örgüt olmasına rağmen kökeni İran'a kadar dayanmaktadır. Muhammed Gaffari örgütün isim babası olarak kabul edilmektedir. Gaffari, Şah rejimine karşı savaşan mollalardan biridir. Hapiste olduğu sırada işkence edilerek öldürülmüştür. Gaffari demokrasiye, çok partili bir rejime karşıdır. Ona göre tek parti vardır. O da Allah'ın partisidir.

İşkence edilip öldürülmesiyle beraber, Tahran'daki Şii radikallerinin arasında yayılıp adı efsaneye dönüşmüştür. Hizbullah, Gaffari'ye göre bir halk hareketidir, bilinen anlamda bir parti veya örgüt değildir. Hizbullah, ona göre, cihad yolunda yürüyenlerden oluşan gönül birliğidir. Zamanla Hizbullah'ın misyonu değişmiştir. Tek başına Müslüman bir grup olarak Lübnan'da İsrail'e karşı mücadeleden çıkıp diğer dini ve etnik grupların da desteğiyle İsrail'e karşı ortak hareket etme çabasına girmiştir (Muran, 2013: 23).

Hizbullah örgütünün stratejisi üç aşamalıdır. Aşamalardan birincisi “telkin” adında propagandadır. Telkinde amaç İslam dinini geniş kitlelere yaymaktır. İkinci aşama silahlı çatışma safhasıdır, üçüncüsü aşama ise ihtilaldir. Emniyet kayıtlarına göre Hizbullah yanlıları 1983-1984 yılları arasında İstanbul'da 19 soygun eylemi yapmışlardır. Yakalanan Hizbullah üyelerinin verdiği bilgilere göre Türkiye'deki Hizbullah lideri Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi mezunu 1952 Gercüş doğumlu Hüseyin (Abdullah) Velioğlu idi. Teşkilatın genel emirleri Hüseyin Velioğlu'ndaydı, şura üyeleri ise İsa Altsoy, Cemal Tutar, Edip Gümüş, Mehmet Sudan Mehmet, Emin Başol ve Selahattin Ürek gibi isimlerden oluşmaktaydı. Bu isimlerin birçoğu yakalanmış bazıları ise ölü olarak bulunmuştu. Merkezi Lübnan'da bulunan Hizbullah örgütünün lideri Abbas Musavi'nin İsrail tarafından öldürülmesi Türkiye'deki Hizbullahi tabanda tepkiyle karşılanmıştır. Saldırıyı protesto etmek amacıyla 21 Şubat 1992 günü Fatih ve Beyazıt Camilerinde eylemler yapılmıştır. Gaffar Okkan suikasti Türkiye'deki Hizbullah eylemlerinden birisidir. Hizbullah militanlarının 24 Ocak 2001 tarihinde Diyarbakır Emniyet Müdürü Ali Gaffar Okkan'a düzenledikleri suikast yurt içinde ve yurt dışında büyük yankı uyandırmıştır. 15 civarında kalabalık bir grup tarafından düzenlenen saldırı, Diyarbakır Emniyet Müdürü'nün bulunduğu araçlar yayılım ateşine tutulması ile başlamıştır (Demirel, 2005: 17-20).

Karşıt kültürel örgütlenme formlarından biri olan İBDA-C (İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi); 1970'lerin ortalarından bu yana Türkiye'de faaliyet gösteren Sünni İslamcı bir harekettir. Grubun ilan edilen misyonu, Türkiye'deki laik düzenin yıkılması ve onun yerine halifelik kurmaktır (Tahiroğlu ve Schanzer, 2017: 9). Söz konusu grup ideolojik olarak neredeyse tüm diğer İslami Hareketlere karşıdır. Bu radikal grup, Türkiye'nin sistemini istikrarsızlaştırmaya çalışan diğer örgütlerle, özellikle KADEK (Kürdistan İşçi Partisi) ile işbirliği yapmaktadır. İBDA-C, yayıncılık gibi propaganda faaliyetleri yürüten aktif bir basın birimine sahiptir. Kitaplar, süreli yayınlar ve yasal toplantılar, konferanslar ve sergiler düzenlemektedirler. Kuruluşun en önemli propaganda faaliyetleri, birçok kitabevi, web sitesi ve matbaalardır. Kitapçılar aracılığıyla basın gruplarının düzenlediği eğitimler verilmektedir. İslami Büyük Doğu Akıncılar-Cephesi, temelde Türkiye'de İslami yönetimi savunan Sünni Selefi bir gruptur. Örgütün en bilinen saldırılarından biri, Sivas'ta bir otele düzenlenen ve 19 kişinin hayatını kaybettiği bombalı saldırı olmaktadır. Şubat 2000'de grup, İstanbul'daki dördü bombalı saldırının sorumluluğunu üstlenmiştir. İBDA-C'nin kendi imajını güçlendirmek için diğer gruplar tarafından gerçekleştirilen saldırılarda sorumluluk üstlendiği düşünülmektedir (Fighele, 2003: 1-3).

Türkiye’deki dini radikal gruplara bir diğer örnek ise İslami Cemiyet ve Cemaatler Birliği (Kaplancılar-İCCB-AFİD)’dir. Anadolu Federe İslam Devleti ve “Kalifasstaat” olarak da bilinen Kaplancılar, 1984 yılında Türkiye’de idam cezasına çarptırılan Türk sığınmacı Cemalettin Kaplan tarafından kurulan Almanya merkezli bir gruptur. Bu grubun kurucusu Ankara’da laikliğe ters düşen söylemleri yüzünden adli tahkikat görmüş akabinde Cemalettin Kaplan’ın Diyanet İşleri’ndeki görevinden ilişiği kesilmiştir (Tahiroğlu ve Schanzer, 2017: 9). Cemalettin Kaplan’ın kurduğu bu devletle birlikte kendini halife olarak da ilan etmiştir. Almanya’da yasa dışı faaliyetlerinden dolayı 2000 yılında yargılanan Kaplan, hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Almanya’da halifeliğini ilan eden Kaplan dikkat çekmiş ve örgüt içerisinde bölünmeler meydana gelmiştir. Cemalettin Kaplan’ın 14.05.1995 tarihinde ölmesiyle yerine İCCB şurasının aldığı kararla oğlu Metin Kaplan geçmiştir. Bu tarihten sonra Almanya hükümeti Kaplancılar’ın faaliyetlerini yasadışı ilan etmiş ve Metin Kaplan’ı Türkiye’ye iade etmiştir (Demirel, 2005: 84-88).

FETÖ: Türkiye’deki bir başka terör örgütü yapılanmasına örnek olarak Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) verilebilir. Fethullahçı Terör Örgütü’nün ülkemizde 40 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Bu örgütün görünen planlayıcısı ve lideri Fetullah Gülen’dir (Öztürk, 2018: 176). Geçmişe bakıldığında, bu örgütün yıllar itibariyle çeşitli isimler aldığı söylenebilir. İlk başlarda Gülen Cemaati ve Camia olarak, daha sonra Hizmet Hareketi olarak adını duyuran örgütün hain darbe girişiminden sonra adı FETÖ olarak adlandırılmaktadır (Aydın, 2017: 75). Dini cemaatlerde, dini grup içerisinde bireylerin bir kimlik kazanmaları için yoğun çaba sarf edilmektedir. Liderler üyelerine, İslam’ı referans aldıkları yönünde yoğun bir bilgilendirme yapmaktadırlar. Liderin kullanmış oldukları bu bilgi kaynakları yoluyla bireylere cemaat içinde bir kimlik kazandırılmaktadır. Bununla birlikte cemaat içinde kolektif bir şuur oluşturulmakta ve aralarında kardeşlik bağı kurulmaktadır (Kaya, 2017: 350-351’den aktaran Akıncı, 2018: 109). O halde, FETÖ’nün üyelerine cemaat içinde bir kimlik kazandırdığı ve kolektif bir şuur oluşturarak aralarında özel bir bağ oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilir.

DEAŞ; terör örgütü’nün künyesi incelendiğinde adının Devlet’ül İslamiyye fi’l Irak ve’s Şam (Irak ve Şam İslam Devleti), kısa adı IŞİD, DAİŞ, DEAŞ, DAEŞ (latince telaffuzu), kurucusu ise Ebu Musab kod adlı biri olduğu bilinmektedir (Şahin, 2017: 42). 2014 ve sonrasında kendisine İslam Devleti adını veren fakat kamuoyunda daha çok DAİŞ olarak bilinen örgütün oluşumu 2000’li yıllarda ve El Kaide kökenine sahip bir varoluş süreci ile aslında 2013 yılında şekillenmiştir (Sevinç, 2019: 299). DEAŞ’ın kurulduğu yerin Irak, kökeninin ise Afganistan olduğu belirtilmektedir. Ayrıca DEAŞ’ın eylem yaptığı ülkeler arasında Irak, Suriye ve Fransa’nın yanında Türkiye de bulunmaktadır. DEAŞ, İslami inancıya sahip olduğunu öne süren bir örgüttür. DEAŞ, Türkiye de dâhil olmak üzere kurulduğu ülke dışında pek çok ülkeyi hedef almış ve saldırılar düzenlemiştir. Örgütün dünya genelinde yankı uyandırmasına sebep olan etkenler; ülkelere yaptığı saldırılar ve internette yayınladıkları infaz videolarıdır (Şahin, 2017: 42-43).

Bir terörist ideolojinin yayılması, bireysel radikalleşme süreci üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. İslam Devleti ideolojisinden ilham alan çok sayıda kişi cihatçı olmuştur. 2014'te 81 ülkeden en az 12 bin yabancı savaşçı, DEAŞ'a katılmıştır. İçinde bulundukları koşullardan memnun olmayan bazı Batılı gençler, İslam Devleti'nin fikirlerini kabul etmişler ve şiddet içeren aşırılık yoluna girmişlerdir. Radikalleşme, ulusal güvenlik için önemli bir konudur, bu bağlamda bireylerin radikalleşmesini önlemek ve durdurmak için süreci derinlemesine anlamak gerekmektedir (Wang ve Bu, 2021: 4833-4834).

DEAŞ'ın isim tarihine baktığımızda; 2006 ile 2013 yılları arasında Irak İslam Devleti, Nisan 2013 ile Haziran 2014 tarihleri arasında ise Irak Şam Devleti olarak anılmıştır. O dönemde kullanılan kısaltma olan IŞİD, kamuoyu tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Haziran 2014'te Irak ve Suriye topraklarında geniş bir alana yayılan örgüt, Halifeliğin ilanından itibaren kendini İslam Devleti şeklinde nitelendirmiştir. Örgüt kendini İslam Devleti olarak tanımlarken, Türkiye'deki tanımlamalar farklılık göstermektedir. Ülkemizde bazı basın çevreleri ve iktidar bu örgütü tanımlarken DEAŞ kullanımını tercih etmektedir. IŞİD kısaltmasının içinde İslam ibaresi geçmektedir fakat DAİŞ veya DEAŞ'ın Türkçe karşılığında İslam ibaresi bulunmamaktadır (Eroğlu, 2018: 10). Bazı yazarlara göre örgütün adı da yapısı da tam olarak belirlenememektedir. Örgütü belirtmek adına DEAŞ kelimesinin kullanımını Fransa Dışişleri Bakanı Laurent Fabius tarafından önerilmiş ve 189 ülke de bu kullanımı benimsemiştir. Bu kullanımı benimseyen ülkeler arasında Türkiye de bulunmaktadır fakat hem uluslararası hem de Türk kamuoyu genellikle IŞİD'i kullanmaya devam etmektedir (Ayhan, 2017: 208).

Ortadoğu'da eylemlerine başlayan DEAŞ'ın alt kısmındaki beyaz daire içinde siyah bir yazısı bulunan bayrağı vardır. Bu yazı İslam dininin ve dünyasının son Peygamberi Hz. Muhammed'in mührünü göstermektedir. Bayrağın tamamının siyah renkte olmasının sebebi Hz Muhammed'in "raye" isimli bayrağının rengi ile aynı olmasıdır. Ek olarak Cihat bayraklarının Abbasiler'den itibaren (II. Mervan dönemi hariç) sürekli olarak siyah renkte kullanılmasıdır. Söz konusu bayrağın "Muhammedun Resulullah" yazısının üstünde "La ilahe illallah" yazdığı görülmektedir (Şahin, 2017: 50- 56).

DEAŞ'ın Türkiye'deki ilk eylemi 11 Mayıs 2013 tarihinde Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde gerçekleştirilmiştir. DEAŞ örgüt üyeleri tarafından, Hatay'da kendileri ile bağlantılı muhalif gruplarla beraber bomba yüklü araçlarla saldırı gerçekleştirilmiştir. Saldırıda 52 kişi hayatını kaybetmiş, 146 kişi yaralanmıştır (Şahin, 2017: 50- 56). Bu saldırıların yanında örgütün canlı olarak yayınladığı infaz videoları dünya çapında büyük ses getirmiştir ve örgütün adının daha kolay ve hızlı yayılmasını sağlamıştır (Gürler ve Özdemir, 2014: 138-139).

Ortadoğu uzun zamandır istikrarsızlık, kargaşa, karışıklık gibi nedenlerle terör örgütlerinin en çok yuvalandığı ve hatta faaliyetlerini rahat planlayıp sürdürdükleri yerlerin başında gelmektedir.

Devlet otoritesinin ve istikrarın olmadığı yerler terör örgütlerinin daha rahat faaliyetlerini sürdürdüğü yerler olarak bilinmektedir. Bu nedenler DEAŞ'ın neden Ortadoğu'da kurulduğu sorusunun cevabı bu olabilirler. Yerel bir güç olan DEAŞ, bölgedeki kaos ve karmaşadan dolayı oluşan boşluk yardımıyla kısa zamanda genişlemiş ve küresel bir tehdit haline gelmiştir (Şenol vd., 2016: 287).

DEAŞ'ın eylemlerinden biri 2014'te Amerikalı gazeteci James Foley'in kafasının kesilmesi olayıdır. Bu olay, çevrimiçi olarak çekilip yayınlandığı için Amerikan medyasının dikkatini çekmiştir. Videonun başlığı "Amerika'ya Bir Mesaj" dır. Videodaki mesajda, İngiliz aksanlı bir IŞİD savaşçısı, Amerika'yı yeni bir İslam ordusu ve Amerika'nın insansız hava araçları saldırılarına ve Ortadoğu'daki saldırganlığına devam etmesi halinde yeni ordunun alacağı önlemler konusunda uyarmaktadır. Video, gerçek kafa kesme olayının çoğunu göstermese de, Foley'nin kopmuş kafasının görüntüleri ve Amerika'nın geri adım atmaması halinde kafa kesmelerin devam edeceğine dair bir uyarı ile sona ermektedir. Kamuoyuna duyurulan kafa kesme, IŞİD'in geniş çapta tanınmasını sağlamıştır ve binlerce Batılı destekçinin harekete geçmesine ilham vermiştir (Galica, 2020: 116-117).

İran'ın farklı bölgelerinden "Salafi-Takfiri" ideolojisinin yüzlerce destekçisi 2014'ten bu yana DEAŞ'a katılmıştır. DEAŞ'ın ideolojisi, Baluch kökenli bir İranlı araştırmacıya göre ana akım Sünni İranlılar için çok az çekici olsa da, Takfiri gruplarının çevrimdışı ve çevrimiçi propagandası yine de Sünni bölgelerde izleyicilerini bulmayı başarmıştır ve sonuç olarak, DEAŞ önemli sayıda Sünni insanını yanına çekmiştir. DEAŞ'a katılan İranlıların sayısını doğru bir şekilde saymak zordur. İranlı yetkililer ilgili istatistikleri açıklamaya isteksiz olmalarına karşın, DEAŞ'ın İranlılar arasından insan toplamayı başardığını doğrulamışlar ve uyarılmışlardır. Buna ek olarak, DEAŞ üyelerinin İran'ın farklı bölgelerinde tutuklanması hakkında çok fazla veri açıklanmıştır, bu da DEAŞ'ın özellikle gençler arasındaki cazibesindeki kademeli artışı göstermektedir. İranlıların DEAŞ'a katılmasıyla ilgili olarak, Kürt bölgelerinden DEAŞ'a katılanların sayısının Khuzestan ve Sistan ve Baluchistan vilayetleri gibi diğer illerdeki sayılardan daha fazla olduğu bilinmektedir. Resmi olmayan bazı haberlere göre, DEAŞ ve El Nusra'ya bağlı İranlıların sayısı az olmasına rağmen, bunların %80'inden fazlası Batı Azerbaycan, Kermanshah ve Kürdistan vilayetlerinin vatandaşıdır. Ancak, DEAŞ'a katılan İranlı Kürtlerin sayısı bilinmemekle birlikte, İranlı-Kürt bir araştırmacıya göre, El Kaide ve DEAŞ'a katılan İranlı Kürt üyelerinden yaklaşık 3 bin 500'ü son yıllarda Suriye ve Irak'ta öldürülmüştür. Yine de Mokhtar Houshmand, 400'e yakın İranlı Kürt'ün gruba katılmak için Suriye ve Irak'a gittiğini ve bunların yaklaşık 170'inin İran Kürdistanı'nda öldürüldüğünü veya yaralandığını tahmin etmektedir. Buna ek olarak, kendi ülkelerindeki kavgalara, intihar bombalamalarına, kafa kesmelere ve terör saldırılarına katılan birçok İranlı örgüt üyesi vardır. Örneğin, 2015 yılında DEAŞ ilk İranlı intihar bombacısını Ebu Kaide İranlı olarak tanıtmıştır. Ayrıca 1 Aralık 2015 ile 30 Kasım 2016 tarihleri arasında yedisi İranlı olmak üzere 186 yabancı intihar ajanı olarak öldüğünü iddia edilmektedir (Kadivar, 2022: 81-82).

İçişleri Bakanlığı 2017’de yayınladığı yazıda DEAŞ olarak adlandırdığı yapının asıl amacının Ortadoğu’yu karıştırmak ve o bölgenin yeniden paylaşılması olduğu belirtilmektedir. İslam dininin temel değerleri ile hiçbir şekilde bağdaşmayan ölçütlere sahip olan bu örgütün İslam ile hiçbir ilgisinin olmadığı, hatta İslam ile savaştığı belirtilmektedir. Bu sebeple başta İslam dünyasının ve Müslümanların bu örgüt konusunda bilinçlenmesi son derece önemlidir (İçişleri Bakanlığı, 2017: 6).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Konusu

Toplumun bireylerden meydana gelen bir olgu olduğu söylenebilir. Sosyologlar özellikle toplumun birey üzerindeki etkisine yoğunlaşmaktadır (Bozkurt, 2013: 12). Bireysel gibi gördüğümüz pek çok problemin esasında toplumsal bir temeli olabilir. Her toplumun kendine özgü belli başlı kuralları mevcuttur. Toplumsal kuralların ihlal edilmesi sapmaya yol açmaktadır. Toplumsal sapma, sosyal normları ihlal eden davranış veya eylemleri başka bir deyişle toplumsal normlara uyumsuzluğu ifade etmektedir (Aftab ve Rashed, 2020: 3). Toplumsal düzenin sağlanmasında dinlerin önemi büyüktür. Din bir inanç sistemi olmakla birlikte kutsal olana inanmaktır (Bozkurt, 2013: 241). Din, ahlak ve hukuk üçlüsü, bireyin ve toplumun mutluluğunu, bilinç ve düzen içinde bir hayat sürmesini hedef almaktadırlar. Bu üçlü, birbirlerinin rakibi veya alternatifi değildir. Hukukun ve ahlakın din ile dayanışma içinde olması gerektiği açıktır. Eğer ortada bir çatışma varsa veya var gibi gösteriliyorsa, ya dini tanımlamada ve anlamada, ahlaki olan ile olmayanı ayırmada ya da pozitif hukukun sadece öznel ve izafi bir değer ölçüsü olduğu gerçeğini göz ardı etme söz konusudur (Bardakoğlu, 1998: 5).

Dinin, temelde şiddetle ilgili bir olgu olduğunu söylemek güçtür. Aksine, İslam barış anlamına gelen selam kelimesi ile aynı anlama gelmektedir (Çapçioğlu, 2012: 447). Bu bağlamda araştırmanın konusu “Toplumsal Sapma, Dini Radikalleşme Süreci ve Karşıt Kültürel Örgütlenme Formları” olarak ele alınmaktadır. Toplumsal sapma her toplumda olabilmekle birlikte dini radikalleşme tüm toplumlarda olumsuz etki bırakmaktadır. Bu bağlamda dini terör evrensel bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye de terörün çeşitli türleri ile karşı karşıya kalmıştır. Kendini İslam Devleti olarak tanıtan ve eylemlerinde dini referans aldığını iddia eden DEAŞ’ın hedefinde Türkiye de vardır. DEAŞ üyelerinin, radikalleşme süreçlerinde etkili olan faktörlerin neler olduğu ve DEAŞ’e katılan bireylerin topluma, dine, kendilerine ve eylemlerine bakış açılarının nasıl olduğu bu araştırmanın konusu olarak ele alınmıştır.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Din, tüm insanlık tarafından dünya var olduğundan beri bir ihtiyaç ve bir dayanak olarak kabul edilmiştir. Ona yapılan herhangi bir zedelenmede karşı tarafa tepki toplamış olduğu gibi herhangi bir

suça da dinin alet edilmesi kutsala yapılan hakaret olarak değerlendirilmiştir. Fakat pek çok din referanslı terör örgütleri bulunmaktadır. Bu da din referanslı terörizmin evrensel bir sorun olarak karşımıza çıkmasına sebep olmaktadır. Bu araştırmanın amacı karşıt kültürel örgütlenme formlarına mensup bireylerin, DEAŞ üyelerinin, radikalleşme süreçlerini, dine, topluma, eylemlerine ve kendilerine bakış açılarını ve suç tecrübelerini tartışmaktır. Böylece, günümüzde radikal dini grupların, dini bir amaç olarak mı yoksa araç olarak mı kullandıklarını anlamaya ve açıklamaya çalışmak önem arz etmektedir.

Radikal dini grupların eylemlerine bakış açılarını ve aynı zamanda dine yükledikleri anlamı öğrenmek ve suç sosyolojisi açısından bunu değerlendirmek önem taşıyan konulardan biri olarak değerlendirilebilir. DEAŞ da bu radikal dini gruplar içerisinde yer almaktadır. Alan yazında radikalleşme, dini terör ve DEAŞ'ın dijital yayınları ile ilgili çalışmalar mevcuttur. Literatür özeti radikalleşme ve DEAŞ konulu çalışmalardan ve DEAŞ'ın dijital dergileri ile ilgili çalışmalardan oluşmaktadır.

Güvenç (2021) "DEAŞ Terör Örgütü Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı çalışmada DEAŞ terör örgütünü daha yakından tanımaya ve beslediği ideolojik kavramlara odaklanmaktadır. Konu bağlamında selefilik ve vahhabilik kavramları üzerinde durulmaktadır. Çalışmada DEAŞ'ın doğuşu ve tarihsel süreci hakkında bilgi verilmektedir. Çalışmada ayrıca, DEAŞ terör örgütünün gücü; insan gücü, askeri güç ve ekonomik güç alt başlıklarında incelenmektedir. DEAŞ terör örgütünün yöntemi, stratejisi ve teknolojisi üzerinde durulan diğer alt başlıklardır. Çalışmada, DEAŞ'ın kanlı eylemlerle kendisini duyurmayı amaç edindiği ve DEAŞ'ın hedefinin dini kullanarak tüm dünyayı etkisi ve yönetimi altına almak istediği ulaşılan sonuçlardandır.

Çelik'in (2021) "Yoksulluk Olgusunun Radikalleşme Sürecine Etkileri" başlıklı çalışmasına göre terör örgütlerinin aktif olarak Ortadoğu ve Afrika kıtasında yer alması ve bu bölgelerde yoksulluğun hâkim olması terörizmin genel olarak yoksulluk ile ilişkilendirilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla Çelik'e göre terörizm, yoksulluk ve radikalleşme ilişkisi, radikalleşmenin şiddete uzanarak terörizm eylemine dönüşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda araştırmada bireylerin radikalleşerek terörizme uzanan süreçlerinin açıklanmasında yoksulluk kavramının etkisi üzerinde durulmuştur.

Dede ve Tansü (2020) tarafından yapılan "İŞİD Terör Örgütü'nün Türkiye'deki Dijital Propagandası: Konstantiniyye Dergisi" başlıklı çalışmada terör ve propaganda ilişkisi ele alınmaktadır. Çalışmada, Konstantiniyye dergisinden alıntılar yapılarak dergi analiz edilmekte, DEAŞ'ın Türkiye'ye dair propaganda faaliyetleri incelenmektedir. Sonuç kısmında ise elde edilen veriler bir değerlendirilmeye tabi tutularak DEAŞ'ın propagandasına yönelik bir Terörle Mücadele yöntemi belirlenmeye çalışılmıştır. Analizde demokrasi karşıtı söylemler, cihat dinamiği üzerine söylemler, hicret söylemi, örgüt içindeki sosyal hayat söylemi başlıkları altında incelenen dergi görsellerle zenginleştirilerek incelenmiştir.

Göksun ve Salihi (2019), “DEAŞ’ın Medya Stratejisi” başlıklı çalışmayı ele almışlardır. Söz konusu çalışmada, Konstantiniyye ve Rumiya Dergileri söylem analizi yöntemi ile analiz edilmektedir. Söz konusu dergilerin kapak konusu ve dergide verilen mesajlar incelenmekte ve dergilerde yazılan söylemlerden örnekler verilmektedir. Araştırma sonucunda Konstantiniyye ve Rumiya dergilerinin bireylerin radikalleşmesine etki edecek söylemlerde bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

Sevinç’in (2019) “Terör Endüstrisi, Din ve Şiddet” adlı çalışmasında “Radikal Örgütlenme ve Medyada Temsil” başlığı altında DEAŞ ele alınmaktadır. Söz konusu eserde DEAŞ’ın tarihsel kökeni, yönetim sistemi, hedefleri, propaganda, etki alanından tepkiler, infaz eylemleri ve medya temsili üzerinde durulmaktadır. Söz konusu eserde radikal Müslüman bireylerin veya bu bireylerin içinde bulundukları örgütlerin eylemlerinin şiddet pratiklerinin medyada temsili tartışılmaktadır. DEAŞ’ın infaz eylemlerini vakasallaştırma açısından değerlendirilip medya analizi üzerinden test etmek hedeflenmektedir. The New York Times, The Washington Post, USA Today, The Guardian, The Daily Mail, Süddeutsche Zeitung, Die Welt, Al-Hayat, Al-Jazeera, Hürriyet ve Sözcü gazeteleri içindeki haberler metin çerçeveleri üzerinden medya analizi yapılmaktadır. Söz konusu eserde dini referans alan örgüt yapıları, bu yapıların eylem ve söylemlerinin nasıl temsil edildiği ve İslam’ın bu yapılarla ilişkili olarak ne tür bir imge ile konumlandırıldığı konusuna odaklanılmaktadır. Cihadın Müslümanların şiddet ve terör eylemlerini ifade eden bir kavram olduğu ve aslında medyada gösterilenin İslam’ı suçlayıcı şekilde yansıtıldığı ulaşılan sonuçlardandır. Araştırmada incelenen metinlerin birbirlerini etkileyen ve simgesel şiddet üreten bir dile sahip olduğu da önemli bir konudur. Burada bir damgalama da söz konusudur. Sonuç olarak, bir simgesel şiddete dayanan damgalama süreci, hem örgütler hem de onları tanımlayan Müslüman olmayan aktörler tarafından ortaya konmaktadır. Bu damgalama her tekil Müslüman eyleminin İslam üzerinden tanımlandığı totalleştirici bir kısır döngüyü ortaya koymaktadır (Sevinç, 2019).

Deniz (2019) tarafından yapılan “Terörizmin Değişme Boyutu: DEAŞ Örneği” başlıklı araştırmada terörizm kavramında meydana gelen değişimleri tetikleyen olaylar incelenmiş olup, terörizmde meydana gelen yapısal değişimlerin söz konusu örgütün oluşum ve gelişim sürecine olan etkileri tartışılmaktadır. Çalışmada yeni terörizm, terör, küreselleşme, küresel terörizmi ortaya çıkaran sebepler, uluslararası terörizmin uluslararası hukuktaki yeri, 11 Eylül ve radikalleşme kavramları üzerinde durulmaktadır. Ek olarak, söz konusu çalışmada DEAŞ’ın tarihçesi, ortaya çıkaran etmenler, Irak İslam Devleti’nden Irak-Şam İslam Devletine: Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı, örgütün ideolojisi ve yapılanması, insan gücü, finans kaynakları ve DEAŞ’ın medya ve propaganda gücü başlıkları üzerinde durulmaktadır.

Yüksel (2018) tarafından yapılan “İŞİD’in Ortaya Çıkışı ve Türkiye” başlıklı çalışmada Suriye İç Savaşı ve DEAŞ’ın ortaya çıkış süreci, DEAŞ’ın Irak’taki faaliyetleri ve Türkiye’nin tutumu, Türkiye’nin DEAŞ ile mücadele süreci ve yaşananlar başlıkları üzerinde durulmuştur. Yüksel’e göre

Arap coğrafyasındaki genç nüfusun demokratik bir yaşam isteklerini ortaya koyan Arap Baharı sürecinde olan halk hareketinin Suriye'ye etkisi, söz konusu örgütün ortaya çıkıp güç kazanmasında etkili olmaktadır. Yüksel tarafından, DEAŞ'ın Suriye ve Irak'taki şehirlerin bazılarının egemenliğini ele geçirmesi ve petrol rezervlerinin sağladığı avantajları sonuna kadar kullanması yönüyle söz konusu örgütün dünyadaki maddi yönü en güçlü terör örgütlerinden biri olduğu belirtilmektedir.

Okumuş'un (2018) "DAİŞ'in Süreli Yayınlarında Eylemlerini Meşrulaştırma Stratejisi: DABIQ, Kostantiniyye ve Rumiyyah Örnekleri" başlıklı çalışması mevcuttur. Çalışmada, DABIQ dergisinin 13 sayısı, Kostantiniyye dergisinin 7 sayısı ve Rumiyyah dergisinin 12 sayısı (13. Sayıya ulaşamamış) incelenmektedir ve betimsel analiz yöntemi kullanılmaktadır. Söz konusu çalışmada DEAŞ'ın, eylemlerinin sebep olacağı bilişsel çelişkiyi gidermek ve eylemlerini haklı göstermek için kullandığı yöntemleri tespit etmek için, Festinger'in Bilişsel Çelişki Teorisi ve Bandura'nın Ahlaki Geri Çekilme Teorisi'nden yararlanılmıştır.

Dede (2018) tarafından yapılan "İŞİD Terör Örgütünün Türkiye'ye Yönelik Propaganda Faaliyetleri Yabancı Teröristler" başlıklı çalışmada terör, terörizm, terörist, radikalleşme vb. kavramları üzerinde durulmaktadır. Söz konusu çalışmada propaganda kavramı, amacı, çeşitleri ve terör-propaganda ilişkisine değinilmektedir. Kostantiniyye Dergisi; Türkiye karşıtı söylemleri, demokrasi karşıtı söylemleri, cihat çağrısı üzerine söylemler, İslam Devleti çağrısı ve örgüt içindeki sosyal hayat söylemi bağlamında incelenmektedir. İlaveten dergide bulunan görseller kullanılarak araştırma zenginleştirilmiştir.

Okumuş'un (2017); "DAEŞ'in Müslüman Gruplara Yönelik Eylemlerini Meşrulaştırma Stratejisi" başlıklı çalışması iki bölümden oluşmaktadır. İlk olarak fundamentalizm, radikalizm, fanatizm, cihat ve terör kavramları üzerinde durulmaktadır. Grupların oluşumu ve gelişim aşamaları ele alınmakta, sonrasında radikal dini gruplara değinilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde DEAŞ grubunun tarihçesine yer verilmektedir. Bu bölümde DEAŞ'ın eylemleri sınıflandırılmaktadır. Son olarak, Okumuş çalışmasında yer verdiği teoriler aracılığıyla DEAŞ'ın öteki olarak inşa ettikleri Müslüman grup kimliklerine saldırılarını nasıl meşrulaştırdıklarını incelemiştir.

Taşdemir (2016) "Türkiye'de Selefi Hareket ve Dini Radikalizm" başlıklı çalışmada selefi ideolojinin şiddeti nasıl beslediği üzerinde durmuştur. Çalışmada Suudi Selefilik, Cihadi Selefilik ve Tekfir Selefilik olarak üç tür Selefilikten söz edilmektedir. Çalışmada, dinin alt kültürünü oluşturan radikal yorumları, Türkiye'de dini radikalizm ve politik İslami hareketler, dünya siyasetinde radikal dini akımlar ve terör ana başlıklarına değinilmektedir. Çalışmanın amacı bağlamında dinin alt kültürünü oluşturan radikal yorumlar incelenmektedir. Çalışmada, kronolojiye uygun olması bakımından, İslam'ın radikal yorumlarından biri olan Selefi ekol incelenmeden önce, Harici ekole yer verilmektedir. Sonrasında Selefizm akidesi ayrıntılı olarak incelenmekte ve Vehhabizm'e yer verilmektedir. İslami motivasyonlu terör örgütlerinin Türkiye'de gerçekleştirdiği eylemler

kapsamında; Hizbullah, İBDA-C (İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi), El-Kaide ve IŞİD örgütlerine araştırmada yer verilmektedir.

Literatür incelendiğinde, DEAŞ'ın da diğer radikal dini örgütler gibi eylemlerini yaparken dini kullandığı görülmektedir. Diğer dini radikal gruplardan onu ayıran nokta ise eylemlerini duyurmada interneti kullanmaları ve geniş kitlelere kendini tanıtmaya çalışmasıdır. DEAŞ yaptığı infaz videolarıyla adından söz ettirmekte ve bu şekilde dikkat çekmektedir. Yaptığı yayınlarla Türkiye'yi doğrudan hedef gösteren bu radikal dini grubun incelenmesi ülkemiz açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak, DEAŞ'ın yayımlamış olduğu Konstantiniyye Dergisi'nin bireylerin radikalleşmesindeki etkisi üzerinde durulmaktadır. Bu etki araştırılırken söz konusu dergi içerik analizi ile incelenmiş, ek olarak DEAŞ'a üye olmaktan hüküm giymiş radikal bireylerle saha çalışması yapılmıştır. Konstantiniyye Dergisi'ndeki dine, topluma, kendilerine ve eylemlerine olan bakış açıları incelenmekte ve bu içerik analizi doğrultusunda anketlerden elde edilen verilerle hangi yönden benzerlik gösterdikleri tartışılmaktadır. Bu bağlamda, Konstantiniyye Dergisi'ndeki söylemlerin, söz konusu radikal bireylerin radikalleşmesindeki etki edebilecek içerikleri üzerinde durulmaktadır. Konstantiniyye Dergisi'ndeki söylemlerin içeriği ve DEAŞ'lı radikal bireylerin görüşleri arasında araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen bakış açılarının benzerlik gösterip göstermediği araştırmanın odaklandığı noktalardan biridir. Araştırma ilgili alana bu noktada katkı sağlayacaktır.

2.3. Araştırmanın Problemi

Dinin insanları bütünleştiren bir olgu olduğu söylenebilir. Din, tarihin her döneminde bireyleri ve toplumları etkileyen en önemli unsurlardan biridir (Şutanrıkulu, 2018: 149). Din olgusu ilk çıkış noktasındaki safiyetinden ve amaçlarından çeşitli yorumlama ve yaşama tarzındaki farklılıklardan ötürü bir takım hiziplere ve mezheplere sapmaları da beraberinde getirmiştir. İslam'ı farklı anlayan ve yorumlayan radikal anlayış yorum ve eylemler her dinin içinde bulunmaktadır. Bu, dinlerin özünden farklı anlaşılıp radikal bir hal alması anlamına gelmektedir (Özerkmen, 2004: 256). İslam'ı referans aldığını söyleyen pek çok radikal grup vardır. Dünya çapında İslam dininin yanlış anlaşılması ve tüm Müslümanların terörist ilan edilmesi önemli bir sorun teşkil etmektedir. İslam'ı referans aldığını söyleyen bazı radikal grupların eylemleri ve yayınları İslam dininin yanlış anlaşılmasının bir sebebi olarak düşünülebilir. Bu radikal gruplar arasında DEAŞ da bulunmaktadır. Öte yandan DEAŞ'ın ne tür eylemlerde bulunduğu, bu örgütün radikalleşme sürecinde nelerin etkili olduğu, dine, topluma, kendilerine ve eylemlerine nasıl baktığı henüz tam olarak bilinmemektedir. Araştırmanın ana problemini, DEAŞ'ın karşıt kültürel bir örgütlenme formu olup olmadığının Konstantiniyye Dergisi ve DEAŞ hükümlülerinin cevapları üzerinden incelenmesi oluşturmaktadır.

Bu çalışma çerçevesinde Konstantiniyye Dergisi ve Ankara Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz

Kurumu, Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kayseri 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki DEAŞ hükümlüleri incelenmiş ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Konstantiniyye Dergisi sayılarında radikalleşmeye davet hangi şekillerde yapılmıştır?
 - Söz konusu Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarındaki DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin radikalleşme süreçleri nasıl gerçekleşmiştir? Radikalleşme sürecinde etkili olan faktörler nelerdir?
2. Konstantiniyye Dergisi sayılarında DEAŞ'lıların kendilerine ve eylemlerine bakış açıları nasıldır?
 - Söz konusu Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarındaki DEAŞ hükümlüsü, radikal bireylerin kendi eylemlerine bakış açıları nasıldır? Eylemlerini yaparken dini referans almakta mıdır?
3. Konstantiniyye Dergisi sayılarında dine bakış açısı nasıldır?
 - Söz konusu Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarındaki DEAŞ hükümlüsü, radikal bireylerin dine bakış açıları nasıldır?
4. Konstantiniyye Dergisi sayılarında suç ve suçlu tanımı nedir?
 - Söz konusu Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarındaki DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin suç tecrübeleri nelerdir?
5. DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin ideal yaşam algısı nasıldır?

2.4. Araştırmada Karşılaşılan Güçlük ve Sınırlılıklar

Araştırma Konstantiniyye Dergisi'nin tüm sayıları ile sınırlıdır. Konstantiniyye Dergisi toplam yedi sayıdan oluşmaktadır. Ek olarak; Ankara Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kayseri 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki DEAŞ hükümlüsü, radikal bireylerle sınırlıdır. Araştırma, Ankara Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ile sınırlıdır. Araştırma süresince pandeminin etkilerinden dolayı ve güvenlik açısından söz konusu ceza ve infaz kurumlarındaki DEAŞ hükümlüleri ile yüz yüze görüşme araştırmacı tarafından yapılamamıştır. Bunun yerine söz konusu görüşme ve görüşme formunun doldurulma işlemi Ankara Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kayseri 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu psiko-sosyal servis memurları tarafından yapılarak, araştırma sonuçları araştırmacıya teslim edilmiştir. Araştırmanın verileri Mayıs-Ekim 2022 tarihleri arasındaki verilerle sınırlıdır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu çalışma, araştırmaya katılımda rızası bulunan söz konusu radikal bireyler ile sınırlıdır.

Araştırma örnekleminde bulunan Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Silivri 4 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki DAES hükümlüsü radikal bireylerin ankete katılmaları hususunda mevzuat doğrultusunda bilgilendirilmiş olup hükümlülerin genel olarak ankete tepkisel tutum gösterdikleri ve suçu kabul etmemeleri sebebiyle bu tarz soruları cevaplamaktan kaçındıkları gözlenmiştir. Araştırma Ankara Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan 12 DAES hükümlüsü, Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan 7 DAES hükümlüsü, Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndan 6 DAES hükümlüsü ve Kayseri 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndan 6 DAES hükümlüsü olmak üzere toplam 31 DAES hükümlüsü ile sınırlıdır.

Araştırmanın başında temel veri kaynağı olan anketler yeterli sayıya ulaşamadığı için ek çalışma olarak sunulmuştur. Çalışmanın başında Türkiye Cumhuriyeti Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'ne, araştırmanın amacına uygun şekilde hazırlanan mülakat sorularının otuz DEAS hükümlüsü ile yapılması talep edilmiştir. Araştırmanın pandemi dolayısıyla mülakat çalışmasına uygun olmayacağını ve araştırmanın anket çalışmasına çevrilmesi gerektiği yanıtı alınmıştır. Daha sonra araştırmanın amacına uygun şekilde başlıklandırılıp hazırlanan anket çalışması, ilgili kuruma gönderilmiştir. İlk olarak, Ankara Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki on iki DEAS hükümlüsü ile anket çalışması yapılmış fakat sayı yeterli gelmediği için araştırmacı tarafından tekrar izin dilekçesi gönderilmiş ve söz konusu diğer Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları da çalışmaya dâhil edilmiştir.

2.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda, araştırmada toplam yedi sayıdan oluşan, Konstantiniyye Dergisi'nin tüm sayılarının içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda Konstantiniyye Dergisi'nin içeriğini neyin oluşturduğu, söz konusu dergide hangi mesajların verildiğini incelemek ve metinler içerisindeki düşünce, anlam ve bakış açılarını anlamak ve öğrenmek esas alınmıştır. Bu bağlamda, Konstantiniyye Dergisinin içerik analizi tekniği ile irdelenmiştir. İçerik analizi, verilen mesajda kişileri görünmeden veya fark ettirmeden etkisi altına alan öğelerin belirlenmesine yönelik ikinci bir okumadır. "İçerik analizi teknikleri, bir söylemi anlamada ve yorumlamada, öznel etkenlerden kurtulmayı sağlama amacını taşımaktadır" (Bilgin, 2006: 1). Bu bağlamda Konstantiniyye Dergisi'ndeki bakış açılarının ayrıntılı bir biçimde ele alınması ve söz konusu dergide verilen mesajların derinlemesine incelenmesi için içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Araştırmaya ek bir çalışma olarak DEAS hükümlüleri ile anket çalışması yapılmış ve betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu iki çalışma araştırmanın soruları ve hipotezleri göz önünde bulundurularak araştırmanın sonuç kısmında sentezlenerek yorumlanmıştır.

İçerik analizi, 16. Yüzyılda gazetelerde dini söylemlerin ne ölçüde yer aldığı öğrenilmek için yapılmıştır. Günümüz içerik analizi ile pek benzerlik göstermeyen bu çalışmalar sonrasında 20. yy başlarında gazetecilik alanında eğitim gören öğrenciler suç işleme, iç politika, spor, iş, boşanma gibi temaları ele alarak gazete yazıları üzerinde içerik analizi uygulamaları gerçekleştirmişlerdir (Aziz, 2015: 131-132). İçerik analizinin teorik temellerinin dayandığı isim Bernard Berelso'dır (Gökmen, 2017: 178). "İçerik analizi, iletişimin belirgin (yazılı/açık) içeriğinin objektif, sistematik ve niceliksel tanımlarını yapan bir araştırma tekniğidir" şeklinde tanımlanmaktadır (Berelson, 1952'den aktaran Gökmen, 2017: 178). Yayın organlarının ve kitle iletişim araçlarının gelişmesine bağlı olarak da bilimsel araştırmalarda kullanılan bir teknik haline gelmiştir. İçerik analizi günümüzde dil, sosyoloji, psikoloji, iletişim bilimleri gibi pek çok bilim dalında kullanılmaktadır (Metin ve Ünal, 2022: 275). İçerik analizinde kullanılan bir takım kavramlar aşağıda belirtilmektedir:

Strauss ve Corbin (1990)'in kuram oluşturma olarak adlandırdığı tümevarımcı analizde verilerin altında yatan kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler kodlama yoluyla ortaya çıkarılmaktadır. Başka bir deyişle daha önce bilinmeyen olguların içerik analizi yoluyla açıklanması ve birtakım önermelere ulaşılması kuram oluşturma süreci olarak adlandırılmaktadır. İncelenen olguya temel oluşturabilecek bir kuramın olmaması durumunda tümevarımcı analiz yani kodlamaya dayalı içerik analizi gereklidir. Ortaya çıkan kodlar yani kavramlar ve bu kodlar arasındaki ilişkiler yani temalar, verilerin altında yatan olguyu ya da kuramı açıklamada kullanılan temel taşlar olarak görev almaktadır (Aktaran: Yıldırım, Şimşek, 2008: 227).

Kodlama: Verilerin içerik analizine tabi tutulma sürecidir. Başka bir deyişle veriler arasında yer alan anlamlı bölümlerin (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) adlandırılması sürecidir. Kodlama süreci; elde edilen verileri bölümlere ayırmayı, incelemeyi, kavramlaştırmayı, ilişkilendirmeyi ve karşılaştırmayı gerektirmektedir (Karataş, 2017: 80). Kodlama yapmak, mesajın manası üzerinde bir işlem yapmaktır. Bu işlem tamamen nötr değildir; verilen mesajın anlamı belli kategorilere ayrılarak indirgenmekte ve mesajın bütünüyle indirgenmiş şekli arasında bir benzerlik durumu bulunduğu varsayımına dayanmaktadır (Bilgin, 2006: 12).

Kavram: Veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) ve olaylara verilen anlamdır. Kavramlar temel analiz birimini oluşturmaktadır (Karataş, 2015: 74). Nicel içerik analizinde, kategoriler ve kodlar oluşturularak incelenen doküman veya belgeler analiz edilmektedir. Kategoriler ve kodlar sayesinde bazı kavramlar tespit edilmekte, incelenen dokümanda ne kadar sıklıkla kullanıldığına bakılmaktadır. Başka bir deyişle, kavramlardan sayısal veriler elde edilerek gerçekliğe ulaşılmaya çalışılmaktadır (Metin ve Ünal, 2022: 275).

Kategori (Tema): Bu aşamada, içerik analizinde elde edilen kavramlar birbiriyle belirli bir çerçeve altında sınıflandırılmaktadır. Burada kavramların incelenmesi sonucunda birbiriyle olan ilişkileri ortaya çıkarılır ve bu ilişkiler daha üst düzey bir tema ile açıklanmaktadır. Tema, içerik

analizinde elde edilen kavramlardan daha soyuttur ve daha geneldir (Yıldırım, Şimşek, 2008: 228). Araştırma problemi bakımından önemli kavramların ve bilgilerin seçilmesinde tema sistemi etkili ve temel bir araç olmaktadır. Sosyal gerçek tema aracılığıyla yeniden yapılandırılmaktadır. Araştırma sorusunda olmayan içerikler konu dışı bırakılarak gruplandırmalar yapılmakta ve kategoriler oluşturulmaktadır (Metin ve Ünal, 2022: 279).

Yukarıda tanımlanan kavramlar içerik analizinde sık sık kullanılan terimlerdir. Bu kavramlardan yola çıkarak içerik analizinin, gözlem, görüşme veya dokümanlar yoluyla elde edilen nitel verilerin incelenmesinde nasıl kullanıldığına aşama aşama bakıldığında araştırma verileri 4 aşamada analiz edilmektedir. Bunlar; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların belirlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır.

a) Verilerin Kodlanması: İlk aşama verilerin kodlanmasıdır. Bu evrede toplanan veriler incelenir ve veri seti anlamlı bölümlere ayrılır, her bölümün hangi kavrama karşılık geldiği keşfedilmeye çalışılmaktadır. Araştırmacı tarafından, kendi içinde anlamlı yapılar oluşturan her bir bölüm isimlendirilmektedir. Bölümler; cümle, kelime veya bir söz öbeği olabilmektedir (Baltacı, 2019: 378). Tüm veriler kodlandıktan sonra bir kod listesi oluşur. Bu liste verilerin düzenlenmesinde ve incelenmesinde anahtar bir görev görmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 228).

b) Temaların Bulunması: İlk aşamada oluşturulan kodlardan yola çıkılarak kodları belirli kategoriler altında toplayabilen ve onları genel düzeyde açıklayabilen temaların bulunması gerekmektedir. Temalar, kodların bir araya getirilmesi ile ortaya çıkarılmalıdır. Burada kodlar arasındaki ortak özellikler bulunmaya çalışılmaktadır. Bu aşamada genel bir olguya işaret eden temalar ortaya çıkmaktadır. Bu olguya ilişkin kodlar bir araya getirilerek aralarında anlamlı ilişkiler kurulması gerekmektedir. Tematik kodlama için ilk aşamada yapılan kodların farklılık ve benzerliklerinin saptanması ve buna göre birbirleriyle ilişkili olan kodları gruplandırabilecek türden temaların belirlenmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 236).

Tematik kodlamada birbirleriyle ilişkili olan kodların gruplanması söz konusudur. Bu gruplama işlemi bir kategorileştirme işlemidir. Temaları ise aynı türden kategoriler oluşturmaktadır. Tematik kodlama yapılırken, iç tutarlılık göz önünde bulundurulması gereken önemli bir durumdur. Belirlenen temaların kendi içinde bir bütün oluşturabilmeleri gerekmektedir (Baltacı, 2019: 378, 379).

c) Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması: Bu aşamada veriler okuyucunun anlayabileceği bir dille açıklanmalı ve sunulmalıdır. Bu aşamada araştırmacı kendi yorumlarına yer vermemekte toplanan verileri objektif şekilde okuyucuya sunmaktadır. Araştırmacı aynı kod ya da tema altında veri setinin farklı bölümlerinde yer alan verileri tanımlamak ve ortaya

ıkan tema veya kavrama göre bu bilgileri ilişkili bir şekilde sunmaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2008: 238).

d) Bulguların Yorumlanması: Bulguların araştırmacı tarafından sunulması ve bir takım sonuçlar çıkarması bu aşamada gerçekleşmektedir. Bu son aşamada araştırmacı, bulgular arasındaki ilişkiyi açıklamak ve topladığı verilere anlam kazandırmak, neden sonuç ilişkisi kurmak, bulgulardan bir takım sonuçlar çıkarmak ve bunların önemine ilişkin açıklamalar yapmak zorundadır (Yıldırım ve şimşek, 2008: 238).

İçerik analizinde amaç, bir içerik gövdesinde önemli kategorileri ve temaları belirlemek, bu kategori ve temalar tarafından oluşturulan sosyal gerçekliğin zengin bir tanımını yaratmaktır (Gl ve Nizam, 2021: 185). İçerik analizi; frekans, değerlendirici, kategorisel analiz ve olumsuzluk ya da ilişki analizi şeklinde dört tekniğe sahiptir. Kısaca; frekans analizi tekniği, mesaj ögelerinin görülme sıklığının sayılmasıdır. Frekans analizinde ifadeler; sayılar, yüzdeler ve oranlar şeklinde ifade edilerek değerlendirme yapılabilir. Değerlendirici analiz tekniği, bir mesajdaki lehte veya aleyhte tutumları ölçmek için kullanılmaktadır. Yargılar (acımasız, despot, kötü amaçlı, barış yanlısı gibi) ve tutumlar puanlamaya tâbi tutulmaktadır. Mesajlar bir değerlendirme skalası üzerine dizilmektedir. Kategorisel analiz tekniği, belli bir mesajın ilk olarak birimlere ayrılması ve ardından bu birimlerin, belirli ölçütlere göre kategoriler halinde gruplanarak değerlendirilmesidir. Mesajlar konularına göre, taşıdığı değere göre, yönlerine göre (lehte veya aleyhte), hedef kitlesine ve amacına göre kategorilere ayrılabilir. Olumsuzluk ya da ilişki analizi tekniği ise, neyin ne sıklıkla grldği değil, neyin ne ile birlikte grldği, farklı mesaj ögeleri arasında ne tür ilişkiler olduğunu anlatmaktadır. Burada önce anahtar kelimeler saptanmakta daha sonra bunların metin içindeki uzaklıkları ölçülmektedir (Bilgin, 2014).

Araştırmada içerik analizi tekniklerinden frekans analizi kullanılmıştır. Frekans analizi, içerik analizinde ilk kullanılan tekniklerden biridir. Frekans analizi, mesaj ögelerinin hangi sıklıkla grldği, hesaplanmasıdır. Bu sayede belli bir ögenin yoğunluğunu ve önemini anlaşılabilmektedir. Frekans analizi sonunda ögeler sıklık yoğunluğundan azlığına göre bir sıralamaya sokulmakta ve sıklığa dayalı bir sınıflama yapılmaktadır (Bilgin, 2006: 18). Frekans analizi sayesinde elde edilen verilerin hangi sıklıkla tekrarlandığının hesaplanması araştırmanın güvenilirliğini artırmaktadır. Bu sayede nesnel bir karşılaştırma yapmak mümkün olmaktadır.

Frekans analizi yaparken izlenecek bazı aşamalar vardır. İlk olarak analiz biriminin saptanması gerekmektedir. Daha sonra tema veya kategorilerin açık bir biçimde tanımlanması aşamasına geçilir. Akabinde kodlama örnek bir veri seti üzerinde denenmelidir. Sonraki adımda kodlama sonuçları ile önceden saptanmış olan tema veya kategoriler tekrar gözden geçirilir ve tema veya kategorilerle başka bir örnek veri seti kodlanır. Son olarak verinin tümünün kodlanması ve yüzdelerin hesaplanması yapılmaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2008: 244- 247).

Araştırmaya ek bir çalışma olarak saha araştırması yapılmıştır. Saha araştırmasında; Ankara Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (12 kişi), Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (7 kişi), Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (6 kişi) ve Kayseri 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki (6 kişi) otuz bir DEAŞ hükümlüleri ile anket çalışması yapılmıştır. Ancak anketlerden elde edilen sınırlı veriler de konunun hassasiyeti ve daha iyi anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Bu sebeple anket formunda yer alan açık uçlu sorulardan elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmada açık uçlu sorular için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen kavramsal çerçeve veya temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, veri toplama aşamaları olan görüşme veya gözlem süreçlerinde elde edilen ön bilgilerden yola çıkarak da düzenlenebilmektedir (Sütçü, 2015: 268). Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenmektedir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanmakta ve yorumlanmaktadır. Bunlar arasında neden sonuç ilişkileri irdelenmekte ve bir takım sonuçlara ulaşılmaktadır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilmektedir (Sözbilir, 2009: 4-5). Betimsel analiz; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması şeklinde kısaca dört aşamadan oluşmaktadır. Yıldırım ve Şimşek'in de belirttiği gibi betimsel analizde veriler, konu bağlamında daha önceden belirlenmiş olan başlıklar altında tıpkı alıntılardan da yararlanılarak, özetlenip yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 240).

2.5.1. Veri Analiz Tekniği

Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, analiz edilen materyalin ayrıntılı bir tanımını sağlamaya yöneliktir (Schreier, 2014: 173). Bu teknik kullanılırken ilk olarak, Konstantiniyye Dergisi "Konstantiniyye'nin Fethi", "Hilafet'le Savaşmak Riddet Midir?", "İstişadi Operasyonların Caizliği ve Fazileti", "Sen Onları Birlik Sanırsın Oysa Kalpleri Paramparçadır", "Küfredenler ise Tağutun Yolunda Savaşır", "Mürted Kardeşler" ve "Küfür Risaleleri" başlıklı yedi sayıdan oluşmaktadır. Derginin tüm sayılarına öncelikle tek tek daha sonra tamamını kapsayan içerik analizi türlerinden frekans analizi yapılmıştır.

Araştırmada frekans analizi yapılırken, öncelikle araştırmanın amacına bağlı olarak seçilen sözcüklerle analiz birimleri oluşturulmuştur. İkinci olarak tema veya kategoriler açık bir şekilde tanımlanmıştır. Araştırma probleminde yer alan sorulardan hareketle araştırmanın temaları

“radikalleşme süreçleri”, “dine bakış açıları”, “topluma bakış açıları”, “kendilerine bakış açıları” ve “eylemlerine bakış açıları” şeklinde kategorilenmiştir. Üçüncü olarak kodlamalar örnek bir veri seti üzerinde denenmiştir. Örneğin; Konstantiniyye Dergisi’nin “Konstantiniyye’nin Fethi” başlıklı birinci sayısı toplamda on makaleden oluşmaktadır. Bu on makalenin başlıkları; “İstanbul’un Fethi”, “Demokrasi Tutuştu”, “Türkiye’den Getirilen Etlerin Hükmü”, “Öldürürler ve Öldürülürler”, “Mürted Kime Denir?”, “Putların Yıkılması”, “Hicret”, “Yermük Kampı”, “Davet ve Cihad İçin Ehl-i Sünnet Cemaati” ve “Ölülere Kur-an Dirilere Demokrasi” şeklindedir. Bu on makaledeki kodlamalar veri seti üzerinde denenmiştir. Dördüncü aşamada, derginin tüm sayılarına aynı işlem uygulanmıştır. Beşinci aşamada, tüm derginin her bir sayısı için tüm makalelerinden daha önceden belirlenmiş olan temalar çerçevesinde tablolar oluşturulmuştur. Derginin birinci sayısının makale başlıkları; “İstanbul’un Fethi”, “Demokrasi Tutuştu”, “Türkiye’den Getirilen Etlerin Hükmü”, “Öldürürler ve Öldürülürler”, “Mürted Kime Denir?”, “Putların Yıkılması”, “Hicret”, “Yermük Kampı”, “Davet ve Cihad İçin Ehl-i Sünnet Cemaati” ve “Ölülere Kur-an Dirilere Demokrasi” şeklindedir. Derginin ikinci sayısının makale başlıkları; “Duada Şirk”, “Hicret Etmeyene İkraha Yoktur”, “Allah’ın Yoluna Engel Olanlardan Daha Zalim Kim Olabilir?”, “İslam Devleti Kürtlerle Neden Savaşmaktadır?”, “Gerek Hafif Gerekse Ağır Olarak Savaşa Çıkın!”, “Hilafetle Savaşmak Riddet Midir?”, “Erdoğan’ın Kürt Devleti” ve “Darul İslam’da İhtilaf Adabı” şeklindedir. Derginin üçüncü sayısının makale başlıkları; “Ey Kavmimiz Allah’ın Davetçisine İcabet Edin”, “Büyük Şirkte Cehalet Mazeret Midir?”, “Kıtal Cihadında Yer Almayan Bu Farzı Terk Etmiştir”, “İstişhadi Operasyonların Caizliği ve Fazileti”, “Hıyanet Raporu”, “Sahih Menhec”, “Türkiye’ye Mesaj” ve “İslam Devletinden Haberler” şeklindedir. Derginin dördüncü sayısının makale başlıkları; “Türkiye’deki Okullarda Bulunan Küfürler ve Haramlar”, “İkişer Üçer ve Dörder Evlenin”, “Muttakilerin Mükâfatı”, “Sen Onları Birlik Sanırsın Oysa Kalpleri Paramparçadır”, “Şehit Hanımlarına Bir Nasihat”, “İnkâr Edenlere De Ki: Siz Mutlaka Yenilgiye Uğrayacaksınız”, “Mübarek Paris Operasyonu” ve “Hüküm Yalnızca Allah’ındır” şeklindedir. Derginin beşinci sayısının makale başlıkları; “Küfredenler İse Tağutun Yolunda Savaşırklar Tağuti Sistemlerde Askerliğin Hükmü”, “İslamda Köle Ve Cariye Hukuku”, “Allah’ın Yardımını Getiren Zaferin Esbabları”, “Sahabeye Sövmenin Hükmü”, “Şehid Şeyh Ebu Malik Et Temimi”, “Bekleyin, Biz De Sizinle Birlikte Beklemekteyiz” ve “Nebevi Devlet” şeklindedir. Derginin altıncı sayısının makale başlıkları; “Küfredenler İse Tağutun Yolunda Savaşırklar”, “Tağuti Sistemlerde Askerliğin Hükmü 2”, “Mürted Kardeşler”, “Esir TSK Askerinden Mesaj Var”, “Allah Yolunda Ribat Ve Faziletleri”, “Nebevi Devlet 2 Nebevi Devletin Ekonomik Haline Geline” ve “Mübarek Brüksel Gazvesi” şeklindedir. Derginin yedinci sayısının makale başlıkları; “Harbi Kâfirin Tanımı”, “Hicretin Ahkâmı”, “Esir TSK Askerinden Türkiye’ye Mesaj”, “Küfür Risaleleri 1”, “Müşrikleri Tekfir etmeyenlerin Tekfir”, “Nebevi Devlet” ve “Yaşayan da Açık Bir Delille Yaşasın” şeklindedir. Dergide toplam elli beş makale incelenmiştir. Altıncı aşamada ise, elde edilen veri artık hammadde olmaktan çıkmış, araştırmacı için gerekli olan bölümleri söz konusu tema çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Bu aşamadan sonra da araştırmaya dâhil olan derginin tüm sayıları ayrı ayrı “radikalleşme süreçleri”, “dine bakış açıları”, “topluma bakış açıları”, “kendilerine bakış açıları” ve

“eylemlerine bakış açıları” temaları altında analiz birimlerinin ne sıklıkla tekrarlandığı hesaplanmıştır. Daha sonra aynı işlem “Konstantiniyye Dergisi İçerik Analizi” başlığı altında yapılmıştır.

İnsan hayatının ayrılmaz bir parçası olan iletişimin, terör örgütleri tarafından da vazgeçilmez bir unsur olarak görüldüğü bilinmektedir. Hedeflerine ulaşmak amacıyla insani ve finansal kaynaklara ihtiyaç duyan bu tip örgütler, taraftar toplayabilmek ve propaganda yapabilmek amacıyla iletişim araçlarına ihtiyaç duymaktadırlar (Türkoğlu, 2017: 167).

DEAŞ üyeleri, Youtube başta olmak üzere sosyal medya içerisindeki video paylaştıkları siteler vasıtasıyla anlık olarak milyonlarca kişiye yüzlerce propaganda videosu servis etmektedir. Bu yayınlanan videolardaki tema, bazen çatışma anında çekilmiş kısa bir görüntü, bazen vahşice yapılmış bir infaz anı, bazen de DEAŞ’ın ele geçirdiği şehirlerindeki günlük yaşamdan kesitler olabilmektedir. Günlük hayat rutinlerini içeren video, yazı veya röportajların bu mecralarda yayınlanmasının önünde neredeyse hiçbir engel bulunmamaktadır. (Karakaş, 2017: 37). DEAŞ’ın Türkiye’deki dijital propaganda aracı Konstantiniyye Dergisi’nin incelenmesi de bu bağlamda önem arz etmektedir.

Konstantiniyye Dergisi; kapak, içerik ve verdiği mesajlarla Türkiye ve dünya çapında gündem olmuştur. Derginin içinde dini liderlerinin ölmesi veya öldürülmesi onları hiçbir zaman zayıflatmayacak aksine DEAŞ üyeleri onları örnek alarak hayatlarına ve eylemlerine devam edecekleri gibi mesajlar içermektedir. Dergide insanlara sürekli bir cihada davet propagandası yapılmaktadır. Türkiye’ye olan düşmanca tavır dergide verilen diğer bir mesajdır. Dergide istişhad operasyonları güzellmeler yoluyla anlatılmakta ve yapılan eylemler din kisvesi altında meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır.

Saha çalışmasında kullanılan veriler ise, betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu analiz yönteminin seçilme nedeni, elde edilen verilerin doğrudan kullanılmasına olanak vermesi ve araştırmacının yorumlama gücüne fırsat verilmesidir. Araştırmada betimsel analiz kullanılırken, elde edilen veriler baştan sona okunarak değerlendirilmiş ve üç farklı tema oluşturulmuştur. Temalar anket formunda yer alan sorular ve yanıtlar çerçevesinde oluşturulmuştur. Daha önceden belirlenmiş olan; “kendilerini tanımlama şekilleri, ideal yaşam algısı ve DEAŞ’taki suç deneyimleri” alt başlıklar altında tıpkı alıntılarla zenginleştirilerek özetlenip yorumlanmıştır.

2.5.2. Çalışma Grubu

Araştırmada, Konstantiniyye Dergisi’nde içerik analizi yöntemi seçilmiştir. İçerik analizinde; örneklem seçerken araştırma evreni nedir ve araştırma evreninden ne kadar örneklem seçilmelidir ve araştırma tekrar edilebilir nitelikte midir gibi sorular dikkate alınarak örneklem grubu

oluşturulmaktadır (Koçak ve Arun, 2006: 22). Bunun nedeni içerik analizinde mesajın belli alanlarının dâhil edildiği bir bakış açısından ziyade içerik çözümlemesinde bilimsel bir objektiflik iddiasının mevcut olmasıdır (Fiske, 1996: 177). İçerik analizinde araştırma sonuçlarının genellenebileceği materyallerin tümü, araştırma evreninin içine dâhil edilmekte ve tüm materyaller eksiksiz bir şekilde çözümlenmektedir. Burada amaç evreni temsil edebilecek en küçük örneklem grubunun oluşturulmasıdır (Metin ve Ünal, 2022: 279).

İlk olarak araştırma problemi oluşturulduktan sonra, örneklem grubunun hangi alandan seçileceği belirlenmelidir. Yani evren belirlendikten sonra araştırmanın evreninin temsil edecek araştırmanın amacına uygun örneklem sayısı ve içeriği (Yıldırım, 2015: 134) belirlenerek örneklem grubu oluşturulmalıdır (Metin ve Ünal, 2022: 279).

İçerik analizinde örnekleme türleri sosyal bilimlerdeki diğer örnekleme türleriyle benzerdir. Bu anlamda, içerik analizinde örnekleme türleri de iki gruba ayrılmaktadır. İlki, olasılığa dayalı örneklemeler, ikincisi ise olasılık dışı örnekleme türleridir. Olasılığa dayalı örnekleme; basit tesadüfi örnekleme, tabakalı örnekleme ve küme örnekleme şeklinde üç gruba ayrılabilir. Olasılık dışı örnekleme kota örnekleme ve amaçlı örnekleme olarak iki gruba ayrılabilir (Koçak ve Arun, 2006: 25). Araştırmada olasılık dışı örnekleme türlerinden amaçlı örnekleme türü kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacı göz önünde bulundurularak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına imkân vermektedir. Amaçlı örnekleme, belli ölçütleri karşılayan veya belirli özellikleri taşıyan, özel durumlarda çalışılmak istendiğinde tercih edilmektedir. Seçilen bu özel durum bağlamında araştırmacı, toplum ve doğa arasındaki olayları veya olguları anlamaya ve aralarındaki ilişkiyi keşfederek açıklamaya çalışmaktadır (Büyüköztürk vd., 2012'den akt. Başaran, 2019: 490). Bu bağlamda araştırmanın evrenini DEAŞ'ın dijital yayınları oluşturmaktadır. DEAŞ'ın dijital yayınları, Konstantiniyye Dergisi, Rumiya Dergisi ve Dabiq Dergisi'dir. Rumiya Dergisi ve Dabiq Dergisi pek çok dilde yayınlanmış, Konstantiniyye Dergisi ise Türkçe yayınlanmıştır. Konstantiniyye Dergisi Türkçe yayınlanmasının yanında direkt Türkiye'yi hedef alan söylemler içermesi yönünden örneklem grubu olarak belirlenmiştir.

Araştırmada ek bir çalışma olarak sunulan saha çalışmasının örnekleme yöntemi olarak ise, amaçsal örnekleme yöntemi seçilmiştir. Amaçsal örnekleme, derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı doğrultusunda bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. (Büyüköztürk, 2012: 11). Araştırmanın bu kısmı fenomenoloji deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu desende, insanların belirli bir fenomeni nasıl anladıkları, nasıl betimledikleri, nasıl yargıladıkları, nasıl anımsadıkları, nasıl anlamlandırdıkları, onun hakkında ne hissettikleri ve diğerleriyle onun hakkında nasıl konuştuklarına odaklanılmaktadır (Patton, 2014'ten aktaran: Duman vd, 2017: 4). Çalışmada, katılımcı görüş ve deneyimlerinden yararlanılmıştır.

Bu araştırmanın saha çalışmasının örnekleme, Ankara Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Kayseri 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki DAEŞ hükümlülerinin terör eylemleri ve sempatisanlığı suçundan hüküm giymiş radikal bireylerden oluşmaktadır. Daha önceden hazırlanmış olan anket formu soruları örneklem grubu ile kurum psiko-sosyal memurları tarafından uygulanarak araştırmacıya teslim edilmiştir.

Örneklem 31 kişi ile sınırlıdır. Anket 2022 yılının Mayıs-Eylül aylarında idarenin uygun gördüğü günlerde yapılmıştır. Saha araştırmasındaki demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Demografik Değişkenler

	Değişken	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	31	100,0
	Toplam	31	100,0
Yaş	24-34	14	45,2
	35-45	10	32,2
	46-57	2	6,4
	58-69	1	3,2
	Kayıp veri	4	12,9
	Toplam	31	100,0
Çocuk Sayısı	0-1	12	38,7
	2-3	13	41,9
	4-5	3	9,6
	6-7	3	9,6
	Toplam	31	100,0
Eğitim Durumu	0-1	12	38,7
	2-3	13	41,9
	4-5	3	9,6
	6-7	3	9,6
	Toplam	31	100,0
Ülke	Türkiye	15	48,4
	Suriye	10	32,25
	Irak	1	3,2
	Doğu Türkistan	1	3,2
	Mısır	1	3,2
	Belçika	1	3,2
	Kayıp veri	2	6,5
	Toplam	31	100,0
Cezaevi Süresi	1 Yıldan Az	1	3,2
	2-5 Yıl	24	77,4
	6-9 Yıl	6	19,4
	Toplam	31	100,0

Tablo 1: (Devamı)

	Değişken	Frekans	Yüzde
Cezaevi Sebebi	Terör Örgütü Üyeliği	26	83,9
	Yardım ve Yataklık	1	3,2
	Bilmiyorum	1	3,2
	Kayıp veri	3	9,7
	Toplam	31	100,0
Dini İnanç	Müslüman	31	100,0
	Toplam	31	100,0
Aile Yapısı	Çekirdek	12	38,7
	Geniş	18	58,1
	Parçalanmış	1	3,2
	Toplam	31	100,0
Gelir Durumu	Düzenli bir gelire sahip değil	11	35,5
	1-5000	11	35,5
	5001-10000	4	12,9
	10001-15000	4	12,9
	>15000	1	3,2
	Toplam	31	100,0
Aitlik Hissi	Müslüman	6	19,4
	Hiçbiri	16	51,6
	Müslüman-Hiçbiri	1	3,2
	Türklük	1	3,2
	DAEŞ	1	3,2
	Kayıp veri	6	19,4
	Toplam	31	100,0
DEAŞ Statüsü	Sempatizan	5	16,1
	Mücahit	5	16,1
	Hiçbiri	20	64,5
	Kayıp veri	1	3,2
	Toplam	31	100,0
Katılım Sebebi	Dini	12	41,4
	Ekonomik	4	13,8
	Kültürel	1	3,2
	Sosyal	2	6,5
	Hiçbiri	10	32,3
	Kayıp veri	2	6,5
	Toplam	31	100,0
Tanışma Yolu	Bireysel	12	38,7
	Arkadaş çevresi	5	16,1
	Hiçbiri	9	29
	Cezaevi içinde	1	3,2
	DAEŞ köyümüze geldi	2	6,5
	Kayıp veri	2	6,5
	Toplam	31	100,0

Araştırma grubunda yer alan 31 DAES hükümlüsü bireyin tamamının cinsiyeti erkektir. Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların %45,2'sinin 24-34 yaş arası, %32,2'sinin 35-45 yaş arası, %6,4'ünün 46-57 yaş arası ve %3,2'sinin 58-69 yaş arası olduğu görülmektedir. Katılımcıların çocuk sayısı dağılımı incelendiğinde; %38,7'sinin 0-1 çocuğa, %41,9'unun 2-3 çocuğa, %9,6'sının 4-5 çocuğa ve %9,6'sının 6-7 çocuğa sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde %22,6'sının ilkokul mezunu, %51,61'inin lise mezunu, %19,4'ünün lisans mezunu ve %3,2'sinin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların ülke dağılımı incelendiğinde; %48,4'ü Türkiye, %32,25'i Suriye, %3,2'si Irak, %3,2'si Doğu Türkistan, %3,2'si Mısır ve %3,2'sinin Belçika uyruklu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Katılımcıların cezaevinde kalma süreleri incelendiğinde; %3,2'si 1 yıldan az, %77,4'ü 2-5 yıl, %19,4'ünün 6-9 yıl şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların %83,9'unun terör örgütü üyeliği suçu, %3,2'sinin yardım ve yataklık suçu yüzünden cezaevinde olduğu, katılımcıların %3,2'sinin ise suçlarını bilmediği görülmektedir.

Katılımcıların tamamının dini inançlarının “Müslüman” olduğu görülmektedir. Katılımcıların aile yapısı dağılımı incelendiğinde, %38,7'sinin çekirdek aile, %58,1'inin geniş aile ve %3,2'sinin parçalanmış aile olduğu görülmektedir. Katılımcıların gelir durumu dağılımında %35,5'inin düzenli bir geliri olmadığı görülürken, %35,5'inin aylık gelirinin 1-5000 tl, %12,9'unun aylık gelirinin 5001-10000 tl, %12,9'unun aylık gelirinin 10001-15000tl ve %3,2'sinin aylık gelirinin 15000 tl üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların kendilerini hangi gruba ait hissettiklerinin dağılımı incelendiğinde; %19,4'ünün Müslüman olduğu, %51,6'sının hiçbir gruba üye olmadığını belirttikleri, %3,2'sinin Müslüman ama hiçbir gruba ait olmadıkları, %3,2'sinin bulunduğu grubun Türklük olduğunu belirttikleri ve %3,2'sinin bulunduğu grubun DEAS olduğu belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların DEAS'daki statü dağılımları incelendiğinde; %16,1'inin sempatizan, %16,1'inin mücahit olduğu, %64,5'inin hiçbirini ise tercihini yaptıkları görülmektedir. Katılımcıların DEAS'a katılım sebepleri incelendiğinde; %41,4'ünün dini sebepler, %13,8'inin ekonomik sebepler, %3,2'sinin kültürel sebepler, %6,5'inin sosyal sebepler ile örgüte katıldığı, %32,3'ünün ise katılım sebebini belirtmedikleri görülmektedir. Katılımcıların DEAS ile tanışma yolunun dağılımı incelendiğinde; %38,7'sinin bireysel yollarla DEAS'ı araştırdığı, %16,1'inin arkadaş çevresi aracılığıyla DEAS'ı öğrendiği, %3,2'si cezaevinde DEAS'ı öğrendiği, %6,5'i DEAS'ın köylerine gelmesi sonucu onunla tanıştığı ve %29'u hiçbir şekilde DEAS'ı tanımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. DEAŞ'ın Dijital Dergisi Olan Konstantiniyye Dergisi'nin Analizi

Araştırmanın bu kısmında Konstantiniyye Dergi'nin içerik analizi yapılmaktadır. Konstantiniyye Dergisi toplam yedi sayıdan oluşmaktadır. Söz konusu derginin yazarları net bir şekilde belirtilmemiştir. Konstantiniyye Dergisi, DEAŞ'ın kendini tanıttığı ve ideolojilerini yaymak için kullandığı Türkçe yayınlanan dijital bir dergidir.

3.1.1. Konstantiniyye Dergisinin Birinci Sayısının İçerik Analizi

Haziran 2015'te yayınlanan Konstantiniyye Dergisi'nin ilk sayısındaki kapak konusu "Konstantiniyye'nin Fethi" başlığıyla ele alınmıştır. Dergide verilen mesaj, DEAŞ'ın hedeflerinin arasında Türkiye'nin de olduğudur (Göksun ve Salihi, 2018: 33). Derginin sayıları Hicri takvimdeki aylar esas alınarak hazırlanmıştır. İlk sayı Şaban 1436 tarihi ile yayınlamıştır.

Fotoğraf 1: Konstantiniyye Dergisi 1. Sayı Kapak Fotoğrafı

Kaynak: Konstantiniyye Dergisi 1. Sayı

Birinci sayının içeriğindeki yazıların başlıklarını; “İstanbul’un Fethi”, “Demokrasi Tutuştu”, “Türkiye’den Getirilen Etlerin Hükmü”, “Öldürürler ve Öldürülürler”, “Mürted Kime Denir?”, “Putların Yıkılması”, “Hicret”, “Yermük Kampı”, “Davet ve Cihad İçin Ehl-i Sünnet Cemaati” ve “Ölümlere Kur-an Dirilere Demokrasi” oluşturmaktadır. İlk sayı toplam on makaleden oluşmaktadır.

Birinci sayının ön sözünde söz konusu derginin onlar için öneminden ve amacından söz edilmektedir. Kendilerinin İslam Devleti olduğunu, Müslümanların kendi dinlerini artık rahat bir şekilde yaşayacaklarını söylemektedirler. Konstantiniyye Dergisi sayesinde her gün İslam Devleti’nde çıkan haberlerin, videoların ve yazıların pek çoğundan Türkiye halkının ve Müslümanların haberdar olmaması ve yoksun kalması engellenmiş olacak, düşüncesiyle hareket etmektedirler. Ayrıca söz konusu dergi sayesinde Türkiye halkı ve Müslümanlar bilgilendirilmiş olacaktır. Konstantiniyye Dergisi’nde, derginin yayınlanma sebebinin sözde İslam Devleti hakkında kısıtlı şekilde yapılan medya yayınları ve çevirilerinin yetersiz kaldığı düşüncesidir. Konstantiniyye Dergisi sayesinde, El Hayat Medya bünyesinde Türk masası oluşturulduğu, İslam Devleti’nde çıkan tüm haberlerin Türkçeye çevrilmeye ve sadece Türkçe konuşanlara özel aylık olarak yayınlanan bir dergi çıkarma kararı alındığı belirtilmektedir. Dergiyi aylık olarak toplam yedi sayı şeklinde yayınlanmıştır.

Tablo 2: Konstantiniyye Dergisi 1. Sayı Frekans Analizi

Tema	Kod	F
Radikalleşme Süreçleri	Hicrete davet	38
	Düşmanı gözetleme	13
	İstişhada davet	6
	Eylem güzellemesi	6
	Hedef	5
	Ara Toplam	86
Dine Bakış Açıları	İslam	145
	İbadet	27
	Şeriat	22
	İman Etme	11
	Ara Toplam	205
Topluma Bakış Açıları	Tağut	50
	Mürted	37
	Kâfir	32
	Cahil	8
	Haram yeme	7
	Kötü alışkanlıkları olma	7
	Ateist	4
	Allah düşmanı	3
	Siz	2
	Komünist,	2
	Sosyalist,	2
	Sahtekâr din adamları	1

Tablo 2: (Devamı)

Tema	Kod	F
	Ara Toplam	105
Kendilerine Bakış Açıları	Biz	97
	Müslüman	80
	İslam Devleti	65
	Kardeş	21
	Salih insan	13
	Korku salan	13
	Şehit	8
	Beşeri kanunlara karşı olma	8
	Put yıkan	6
	Ensar- muhacir	4
	Ara Toplam	458
Eylemlerine Bakış Açıları	Hicret	38
	Ayeti referans gösterme	37
	Allah'ın hükmü	22
	Cihad	18
	Hadisi referans gösterme	14
	Saldırı güzellemesi	10
	İyilik	2
	İmtihan olma	2
	Ara Toplam	87
	TEMA TOPLAMI	998

Derginin ilk sayısının ön sözünde dergiye ek olarak İslam Devleti ismini verdikleri yapılanmanın akidevi, cihadi ve menheci usullerini ortaya koyan makale, video ve hutbelerin de Türkçe çevirisi yapılarak İslam Devleti'nin tanıtımı yapılacağı duyurulmuştur. Tablo 2'de Konstantiniyye Dergisi'nin birinci sayısının içindeki on makalenin frekans analizine dair veriler özetlenmektedir. Konstantiniyye Dergisinin (Haziran 2015) "Konstantiniyye'nin Fethi" başlıklı birinci sayısında, "radikalleşme süreçleri", "dine bakış açıları", "topluma bakış açıları", "kendilerine bakış açıları" ve "eylemlerine bakış açıları" şeklinde beş tema altında birleştirilmiştir. Analizde kullanılan kodların anlamları Tablo 9'dan sonra verilmiştir.

Birinci sayıda propaganda yapılarak bireyleri radikalleşmeye davet etme çalışması görülmektedir. Radikalleşme süreçlerinde etkili olan kavramlar, "Hicrete davet", "Düşmanı gözetleme", "İstişhada davet", "Eylem güzellemesi", "Hedef" şeklinde kategorilenmiştir. Hicrete davet en çok tercih edilen kategori olmuştur. Bireylerin radikalleşme sürecinin başlamasına etki edecek bu kavramlar söz konusu derginin birinci sayısı içinde sık sık tekrarlanmaktadır. Kendilerini İslam Devleti olarak adlandıran örgüt üye kazanmak amacıyla diğer insanların İslam dini için yanlarına hicret etmeleri gerektiği dergide sık sık belirtilmektedir. Frekansı en yüksek olan hicrete davet sıklıkla kullanılmıştır o halde, bireyleri yanlarına çekip kendileri ile bir araya gelmelerini sağlamaya çalışarak bireylerin radikalleşme süreci içerisine girmesine sebep olduğu sonucuna ulaşıldığı söylenebilir.

Birinci sayının dine bakış açıları teması, “İslam”, “ibadet”, “şeriat” ve “iman etme” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerine İslam Devleti adı veren bu örgütün dine bakış açısında İslam dini önemli bir yer tutmaktadır. İbadetler ve iman etme de örgüt için önemli ve kati kurallardan biridir. Örgütün, dini hükümlere önem verdiği görülmekte, dergide sık sık dini şeriata uymamanın cezai yaptırımlarından bahsedilmektedir. O halde bu verilerden Konstantiniyye Dergisi’nde dine bakış açılarında İslam, ibadet ve şeriatın önemli olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Birinci sayının topluma bakış açıları teması, “tağut”, “mürted”, “kâfir”, “cahil”, “haram yeme”, “kötü alışkanlıkları olma”, “ateist”, “Allah düşmanı”, “siz”, “komünist”, “sosyalist” ve “sahtekâr din adamları” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerini İslam Devleti diye tanıtan örgütün topluma bakış açısında olumsuz bir düşünce vardır. En çok tercih edilen kategoriler tağut, mürted ve kâfir kategorileridir. Konuyu sosyal kimlik teorisi bağlamında ele aldığımızda dergide kendileri haricindeki toplumları, dış grubu, tanımlarken kötü sıfatlar kullanılmaktadır. O halde, söz konusu dergide toplumların ve kendi örgütleri haricindeki tüm bireylerin mürted ve kâfir olarak tanımlandığı söylenebilir.

Birinci sayının kendilerine bakış açıları teması “biz”, “Müslüman”, “İslam Devleti”, “kardeş”, “salih insan”, “korku salan”, “şehit”, “beşeri kanunlara karşı olma”, “put yıkan” ve “ensar- muhacir” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerini İslam Devleti olarak tanıtan bu örgütün kendilerine bakış açıları son derece olumlu şekildedir. En çok tercih edilen kategoriler biz, Müslüman ve İslam Devleti’dir. Sosyal kimlik teorisi bağlamında kendilerine bakış açılarını tanımlarken biz, diyerek aralarındaki birlik ve beraberlik kavramları üzerinde durulmakta grup aidiyet hislerine vurgu yapılmaktadır. Kendilerini İslam Devleti olarak görmekte ve Müslümanlık, şehitlik sıfatlarının sahipleri olarak görmektedirler. Kendilerinden bahsederken, korku salan kimse diye olumsuz bir düşünce oluşturacak kelime ve kelime gruplarını kullanmalarının sebebinin ise güç göstergesi olarak kullanıldığı söylenebilir. Ek olarak, söz konusu grup üyelerinin benlik imajlarının geliştiği biz ve öteki ayrımı yaptıkları görülmektedir.

Birinci sayının eylemlerine bakış açıları teması, “hicret”, “ayeti referans gösterme”, “Allah’ın hükmü”, “cihad”, “hadisi referans gösterme”, “saldırı güzelleme”, “iyilik” ve “imtihan olma” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerini İslam Devleti olarak adlandıran örgütün kendi eylemlerine bakış açılarında; Ayeti referans gösterme ve Allah’ın hükmü kategorileri en sık kullanılan kategorilerdir. O halde bunlardan hareketle, Kur-an ayetlerini referans göstererek kendilerine göre yorumladıkları ve eylemlerini bu şekilde meşrulaştırdıkları söylenebilir. Dünyaya açtıkları savaş; kendi bakış açlarına göre, İslam dinini yaymak ve cihad yapmak olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu derginin birinci sayısında sık sık cihad kavramına da rastlanılmaktadır. Kur’an ayetlerini ve hadisleri İbn Teymiyye gibi isimlerin bazı kafa karışıklığına sebep olabilecek yorumlarını referans alarak uygulanmakta bu da selefi düşünce yapısını desteklenmektedir. Derginin bu sayısında İbn Teymiyye sık sık referans alınan isimlerden olmuştur.

3.1.2. Konstantiniyye Dergisinin İkinci Sayısının İçerik Analizi

Konstantiniyye Dergisinin ikinci sayısı, Temmuz 2015 tarihinde yayınlanmıştır. Sayının kapak konusu, “Hilafet’le Savaşmak Riddet Midir?” şeklinde başlıklandırılmıştır. İkinci sayıda verilen mesaj ise, Suriye’de Türkiye tarafından desteklenen grupların hedef alındığıdır (Göksun ve Salihi, 2018: 33). İkinci sayı hicri takvime göre Şevval 1436 tarihinde yayınlanmıştır.

Fotoğraf 2: Konstantiniyye Dergisi 2. Sayı Kapak Fotoğrafı

Kaynak: Konstantiniyye Dergisi 2. Sayı

Dergisinin ikinci sayının içeriğindeki yazıların başlıklarını; “Duada Şirk”, “Hicret Etmeyene İkrahtır Yoktur”, “Allah’ın Yoluna Engel Olanlardan Daha Zalim Kim Olabilir?”, “İslam Devleti Kürtlerle Neden Savaşmaktadır?”, “Gerek Hafif Gerekse Ağır Olarak Savaşa Çıkın!”, “Hilafetle

Savaşmak Riddet Midir?”, “Erdoğan’ın Kürt Devleti” ve “Darul İslam’da İhtilaf Adabı” oluşturmaktadır. İkinci sayı toplam sekiz makaleden oluşmaktadır.

İkinci sayının önsözünde kendilerinden bahsedilirken İslam Devleti olarak söz edilmektedir ve her gün yenilenmekte, ilerlemekte ve güçlenmekte olduklarından bahsedilmektedir. Yayınlardaki ve medyadaki Türkçe yayınların eksikliğinden bahsedilmekte ve bu alana yöneldikleri dile getirilmektedir. DEAŞ yayınlarını yaparken, amaçlarının kendilerini tanıtmak olduğundan ve kendi içlerindeki haberlerden Türkçe konuşan insanların da haberdar olması gerektiğinden söz edilmektedir. Tablo 3’te Konstantiniyye Dergisi’nin ikinci sayısının frekans analizine dair veriler özetlenmektedir.

Tablo 3: Konstantiniyye Dergisi 2. Sayı Frekans Analizi

Tema	Kod	f
Radikalleşme Süreçleri	Hicrete davet	20
	Para	12
	Yayın	7
	Örgüte teşvik	1
	Ara Toplam	71
Dine Bakış Açıları	Şariat	78
	Ayet	62
	Şirk	36
	Cemaat ve halife ihtiyacı	27
	Sünnet	21
	Farz	12
	İkrah	12
	Birlik olma	11
	Ara Toplam	279
Topluma Bakış Açıları	Siz	138
	Tağut	47
	Müşrik	37
	Mürted	26
	Cahil	11
	Özgürlük ve adalet düşkünü	8
	Zalim	8
	Hasım	2
	Kötü sıfatlandırma (beyni olmayan- döneke kavmi)	2
	Putperest	1
	Ara Toplam	272
Kendilerine Bakış Açıları	İslam Devleti	142
	Müslüman	100
	Mücahid	31
	Davetçi	14
	Uzman kişiler	2
	Sabırlı	1
	Ribat eden	1
	Korku salan	1
	El Hayat Medya	1
	İrk ayrımı yapmayan	1
	Ara Toplam	294

Tablo 3: (Devamı)

Tema	Kod	f
Eylemlerine Bakış Açıları	Davet	99
	Ayeti referans alma	62
	Din âlimlerini referans alma	48
	Cihad	31
	Hicret	20
	Fetih	9
	İrk savaşı değil akide savaşı	8
	İstişad	2
	Ara Toplam	228
	TEMA TOPLAMI	1144

Konstantiniyye Dergisinin (Temmuz 2015) “Hilafetle Savaşmak Riddet Midir?” başlıklı ikinci sayısında, “radikalleşme süreçleri”, “dine bakış açıları”, “topluma bakış açıları”, “kendilerine bakış açıları” ve “eylemlerine bakış açıları” şeklinde beş tema altında birleştirilmiştir.

İkinci sayıda propaganda yapılarak, bireyleri radikalleşmeye davet etme çalışması görülmektedir. Radikalleşme süreçlerinde etkili olan kavramlar, “hicrete davet”, “para”, “yayın” ve “örgüte teşvik” şeklinde kategorilenmiştir. Hicrete davet ve para frekansı en yüksek olan iki kategoridir. Bireylerin radikalleşme sürecinin başlamasında insanları kendilerine katılmaya teşvik edecek bir dil kullanıldığı söylenebilir. Örgütün yaptığı yayınlar, para desteği ve teşvik edici ifadeler İslam Devleti olarak adlandırdıkları örgüte katılımı önemli bir yer edinmektedir. O halde, bu frekanslardan yola çıkarak; hicret, para ve yayın kategorilerinin söz konusu dergide sıklıkla kullanılmasının bireylerin radikalleşmesinde etkili olduğu söylenebilir. Hicret eylemi ile birlikte bireylerin fiziki olarak da örgüte çağırıldığı söylenebilir. Aynı zamanda bireylerin radikalleşmesinde paranın yani ekonominin de etkili olduğu söylenebilir.

Derginin bu sayısında bireylerin radikalleşmelerinde ekonominin önemi de kullanılmaktadır. Michael Weiss ve Hassan Hassan’ın, “İŞİD Terör Örgütünün İç Yüzü” isimli çalışmasında bireylerin radikalleşme süreçlerinde ekonominin önemli bir yeri olduğu belirtilmektedir. Söz konusu çalışmada radikal bireylerle yapılmış olan mülakat çalışmasında “Ebu H. Diğer [DEAŞ] üyeleri gibi ayda yüz dolar, Amerikan papeli, maaş alıyordu”, “Ebu H.: bir ev kiralamıştım parasını [DEAŞ] ödüyordu.” Gibi alıntılara sıklıkla yer verilmektedir. Weiss ve Hassan ‘ın çalışmasında, DEAŞ’ın aile üyelerinin hepsi için ayrı ayrı dolar hesabından para verdiğini ve sözde İslam Devleti’nin refah ülkesi olduğunu söyledikleri ifadeler yer almaktadır (Weiss ve Hassan, 2016: 432).

İkinci sayının dine bakış açıları teması, “şeriat”, “ayet”, “şirk”, “cemaat ve halife ihtiyacı”, “sünnet”, “farz”, “ikrah” ve “birlik olma” şeklinde kategorilenmiştir. Bu temada frekansı en yüksek olan şeriat ve ayet kategorileri kullanılmıştır. Söz konusu derginin bu sayısında dinde şeriatın, ayetlerin, sünnetin, cemaat ve halife ihtiyacının öneminden bahsedilmektedir. Kendilerine İslam

Devleti adı veren bu radikal grubun dine bakışlarında selefilik bağlamında Kur'an'da geçen ayetleri kullanarak kendi takip ettikleri İbn Teymiyye'nin yorumladığı ve kafa karışıklığına sebep olabilecek yorumların kullanıldığı görülmektedir. Dinde şirk koşmanın yeri olmadığını ve kâfirlerle herhangi bir iletişimde bulunanın da onlar gibi kâfir olacağı düşüncesi dergilerde sık sık yinelenmektedir. O halde, Konstantiniyye Dergisi'nin ikinci sayısında şeriat kanunlarının uygulanmasının, ayetleri sık sık referans göstererek ayetlere kendi yorumlarını kattıkları ve bu uygulama ve yönlendirmeler sayesinde de dini düşünce yapılarının şekillendiği bununla birlikte okuyucuların düşünce yapılarını da şekillendirmeye çalıştıkları söylenebilir.

İkinci sayının topluma bakış açıları teması, “siz”, “tağut”, “müşrik”, “mürted”, “cahil”, “özgürlük ve adalet düşkünü”, “zalim”, “hasım”, “kötü sıfatlandırma (beyni olmayan- döneke kavmi)” ve “putperest” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerini İslam Devleti olarak tanıtan örgütün topluma olumsuz bir bakış açısı vardır. Siz, tağut, müşrik ve mürted frekansı en yüksek olan kategorilerdir. Siz kavramı kullanılırken biz ve siz ayrımı yapıldığı ve kendileri haricindeki diğer toplumların ötekileştirildiği söylenebilir. Diğer toplumlardan bahsedilirken sık sık olumsuz sıfatlar kullanılmaktadır. “Biz” ve “siz” ayrımı yaptıkları diğer insanlardan “beyni olmayan”, “dönke kavim” gibi kelimelerle bahsedildiği görülmektedir. Sosyal kimlik teorisi bağlamında dış grup olarak nitelendirilen gruplara karşı söz konusu dergide yerici bir üslup kullanıldığı söylenebilir. Bu bağlamda Konstantiniyye Dergisi'nin bu sayısında söz konusu radikal grup, toplumu tanımlarken olumsuz anlamlara gelecek sıfatlar kullanılmaktadır. Tağut, “kelimesinin sözlük manası, ileri derece sapkınlık durumu olarak haddin aşılması, dinin emirleri dışına çıkarak küfre girme” (Tay, 2017: 216) anlamlarında kullanılan kelime söz konusu derginin ikinci sayısında sık sık kullanılmıştır. O halde, bu verilerden yola çıkarak Konstantiniyye Dergisi'nin ikinci sayısında siz, tağut, müşrik ve cahil gibi kelimelerin sıklıkla kullanılması toplumu olumsuz sıfatlarla adlandırdıkları onları din düşmanı olarak gördükleri söylenebilir.

İkinci sayının kendilerine bakış açıları teması “İslam Devleti”, “Müslüman”, “mücahid”, “davetçi”, “uzman kişiler”, “sabırlı”, “ribat eden”, “korku salan”, “el hayat medya” ve “ırk ayrımı yapmayan” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerine bakış açıları en çok “İslam Devleti”, “Müslüman” ve “mücahid” kategorilerinde birleştirilmiştir. Konstantiniyye Dergisi'nin ikinci sayısında kendilerini İslam Devleti olarak tanımladıkları ve çok sık bu isimle kendilerini andıkları görülmektedir. O halde, bu verilerden yola çıkarak DEAŞ'ın kendilerini İslam'ın temsilcisi olarak gördükleri ve dergide de okuyuculara bunu aşıladıkları söylenebilir.

İkinci sayının eylemlerine bakış açıları teması, “davet”, “ayeti referans alma”, “din âlimlerini referans alma”, “cihad”, “hicret”, “fetih”, “ırk savaşı değil akide savaşı” ve “istişhad” şeklinde kategorilenmiştir. En çok tercih edilen kategoriler davet ve ayeti referans alma kategorileri olmuştur. Kendilerini İslam Devleti olarak adlandıran radikal grubun farklı yorumlamalarla, Kur'an ayetlerini referans göstererek eylemlerini meşrulaştırma çabası görülmektedir. Dergide sık sık atıf yapılan İbn

Teymiyye'nin yorumladığı ayetler kendilerine göre, kafa karışıklığına sebep olabilecek şekilde, anlamakta ve anlatılmaktadır. Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ'lıların eylemlerinden bahsederken cihad kelimesinin sıklıkla kullanılması, yapılan eylemlerin cihad olarak okuyuculara aktarılması dikkat çekmektedir. O halde söz konusu dergide okuyuculara, DEAŞ'ın bombalı saldırılarının ve diğer kanlı eylemlerinin dini yaymak için bir araç olarak kullanıldığı anlatılmaktadır. Fakat bu tip radikal gruplar dini bir amaç olarak kullanmak yerine dini eylemlerine alet etmekte yani dini bir araç olarak kullandıkları söylenebilir.

3.1.3. Konstantiniyye Dergisinin Üçüncü Sayısının İçerik Analizi

Konstantiniyye Dergisinin üçüncü sayısı, Eylül 2015'te yayınlanmıştır. Sayının kapak konusu, “İstişhadi Operasyonların Caizliği ve Fazileti” şeklinde başlıklandırılmıştır. Üçüncü sayıda verilen mesaj, terör örgütü destekçileri canlı bomba eylemi düzenlemek için teşvik edilmesi, yönündedir (Göksun ve Salihi, 2018: 33). Konstantiniyye Dergisi'nin üçüncü sayısı Hicri takvime göre, Zilhicce 1436 tarihinde yayınlanmıştır.

Fotoğraf 3: Konstantiniyye Dergisi 3. Sayı Kapak Fotoğrafı

Kaynak: Konstantiniyye Dergisi 3. Sayı

Konstantiniyye Dergisi'nin üçüncü sayısının içeriğindeki yazıların başlıklarını; “Ey Kavmimiz Allah'ın Davetçisine İcabet Edin”, “Büyük Şirkte Cehalet Mazeret Midir?”, “Kıtal Cihadında Yer Almayan Bu Farzı Terk Etmiştir”, “İstişhadi Operasyonların Caizliği Ve Fazileti”, “Hıyanet

Raporu”, “Sahih Menhec”, “Türkiye’ye Mesaj” ve “İslam Devletinden Haberler” oluşturmaktadır. Üçüncü sayı toplam sekiz makaleden oluşmaktadır.

Üçüncü sayının önsözünde DEAŞ’ın ve Türkiye’ye olan düşmanlıklarından bahsedilmektedir. Bu sayıda Diyanete, laikliğe ve demokrasiye olan düşmanlıkları keskin bir dille ifade edilmektedir. Derginin üçüncü sayısında sıklıkla istişhadi operasyonlara değinilmekte ve istişhadi operasyonların faziletinden bahsedilmektedir. Yine bu sayıda yalnızca kendilerine yapılan maddi desteğin öneminden ziyade destekçilerin ve okuyucuların cihada davet edilmesi esas alınmıştır. Aksi halde günahkâr oldukları ilan edilmektedir. Akide bağlamında büyük şirkte insanların cehaletlerinin bir mazeret olarak kabul edilmediğini ve o insanların kendileri tarafından tekfir edildiği ilan edilmektedir. Kendilerinden bahsederken İslam Devleti olarak adlandırmakta ve düşmanlarının İslam Devleti’ni kötü gösterdiği, kendilerine iftira atıldığı ve dergideki yazılarla bunlara cevap verildiği bahsedilmektedir. Derginin yayınlanma amacının İslam Devleti’ni daha iyi bir şekilde tanıtmak olduğu belirtilmektedir. Tablo 4’te Konstantiniyye Dergisi’nin üçüncü sayısının frekans analizine dair veriler özetlenmektedir.

Tablo 4: Konstantiniyye Dergisi 3. Sayı Frekans Analizi

Tema	Kod	f
Radikalleşme Süreçleri	İslam Devletine davet	62
	Dost- Düşman ayrımı	44
	Türkiye’yi hedef gösterme	27
	Cemaat olma	25
	Hicrete davet	17
	Şehitlik	13
	Para	13
	İtaat etmek	8
	Fetih yapmaya teşvik	6
	Ara Toplam	276
Dine Bakış Açıları	İslam	168
	Ayet	95
	Savaş	93
	Sünnet	24
	Kitap	10
	Ara Toplam	491
Topluma Bakış Açıları	Kâfir	81
	Tağut	50
	Küfre bulaşma	36
	Cahil	35
	Düşman	28
	İnkâr etme	23
	Laik	21
	Mürted	18
	Kötü alışkanlıkları olma	14
	İbadet yapmama	12
	Harici	6
	Şirke bulaşma	4

Tablo 4: (Devamı)

Tema	Kod	f
Topluma Bakış Açıları	Pisliğe batmış	4
	Farzı terk eden	4
	Komünist	3
	Dini kelimeleri bilmeyen	1
	Ara Toplam	340
Kendilerine Bakış Açıları	Müslüman	95
	İslam Devleti	71
	Mücahid	42
	Davetçi	18
	Şehit	13
	Fedai	2
	Hilafete tabi olan	1
	Fatih	1
	Ara Toplam	243
Eylemlerine Bakış Açıları	Cihad	101
	Ayeti referans alma	95
	Davet	62
	İstişhad,	43
	Delil gösterme	38
	Din Âlimlerini referans	28
	alma	17
	Hicret	17
	Hilafet	16
	Tevhid	13
	Şehitlik	6
	Fetih	6
	Hicret	6
	Ara Toplam	436
	TEMA TOPLAMI	1786

Konstantiniyye Dergisinin (Eylül 2015) “İstişhadi Operasyonların Caizliği ve Fazileti” başlıklı üçüncü sayısında, “radikalleşme süreçleri”, “dine bakış açıları”, “topluma bakış açıları”, “kendilerine bakış açıları” ve “eylemlerine bakış açıları” şeklinde beş tema altında birleştirilmiştir. Üçüncü sayıda radikalleşme süreçlerinde etkili olan kavramlar, “İslam Devletine davet”, “dost- düşman ayrımı”, “Türkiye’yi hedef gösterme”, “cemaat olma”, “hicrete davet”, “şehitlik”, “para”, “itaat etmek” ve “fetih yapmaya teşvik” şeklinde kategorilenmiştir.

İslam Devletine davet frekansı en yüksek olan kategoridir. Bireylerin radikalleşme sürecinin başlamasında insanları kendilerine katılmaya teşvik edecek bir dil ve kavramlar kullanılmaktadır. Teşvik, para, hicrete davet ve cihada davet kategorilerinde İslam Devleti olarak adlandırdıkları radikal gruba katılım teşvik edilmektedir. Michael Weiss ve Hassan Hassan’ın çalışmasında da belirttiği gibi bireylerin radikalleşmesinde ekonomik destek önemli bir unsurdur (Weiss ve Hassan, 2016: 432). O halde, bireylerin radikalleşme süreçlerinde onlara teşvik edici cümleler kullanılmasının ve eylemlerde bulunmaya cesaret verici bir dil kullanılmasının bireylerin

radikalleşme sürecinin başlamasında önemli bir adım olduğu söylenebilir. Buna ek olarak Konstantiniyye Dergisi'nin üçüncü sayısında bireylerin radikalleşmesinde etki edebilecek önemli bir kavram da ekonomi/ para olduğu söylenebilir. Bu sayede bireylerin örgüte katılımı sayesinde ekonomik güç elde ettikleri veya bu gücü elde edecekleri düşüncesi verilmeye çalışılmaktadır.

Üçüncü sayının dine bakış açıları teması, “İslam”, “cihad”, “ayet”, “savaş”, “sünnet” ve “kitap” şeklinde kategorilenmiştir. Bu temada frekansı en yüksek olan İslam, cihad ve ayet kategorileri dikkat çekmektedir. O halde İslam dininin, cihadın ve ayetlerin dine bakış açılarını şekillendirdiği söylenebilir.

Üçüncü sayının topluma bakış açıları teması, “kâfir”, “tağut”, “küfre bulaşma”, “cahil”, “düşman”, “inkâr etme”, “laik”, “mürted”, “kötü alışkanlıkları olma”, “ibadet yapmama”, “harici”, “şirke bulaşma”, “pisliğe batmış”, “farzı terk eden”, “komünist” ve “dini kelimeleri bilmeyen” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerini İslam Devleti diye tanıtan radikal grubun toplumla ilgili olumsuz bir bakış açısı vardır. Kâfir ve tağut frekansı en yüksek kategorilerdir. Sinanoğlu'na göre; kâfir kavramının Kur'anî anlamı şöyle açıklanabilir: Kâfirin kökü küfr'den gelmektedir. Küfr'ün Arap dili sözlüğünde temel manası “gizlemek, örtmek, nankörlük etmek” anlamlarına gelmektedir. Küfr terim düzeyinde genellikle “Allah'tan alıp din adına tebliğ ettiği hususlarda peygamberi tasdik etmemek, Allah'a ve ona inanmamak” diye tanımlanmaktadır (Sinanoğlu, 2002: 533). Bu anlamda söz konusu radikal grup toplumu kâfir olarak görmektedir ve toplumun Allah inancının olmadığı dergide sık sık belirtilmektedir. Sık kullanılan bir diğer kategori “tağut” kategorisidir. Nebati'nin çalışmasında, Allah'tan başka rab ve ilah yoktur. Tağutun Allah'tan başka ibadet odağı olan kimse olduğu, insanın sadece O'na itaat ve ibadet etmesi ve dinin yalnızca O'na has kılınmasının gerektiği üzerinde durulmuş. Kur'an çağrısının dayandığı esas gaye ve tâğuta küfrün (tâğutu inkâr etmenin) ne manaya geldiğini anlayabilmek için ilah, rab, din, ibadet ve itaat kelimelerinin gerçek anlamlarının bilinmesi gerekmektedir. Nebati bu kavramları şu şekilde açıklamaktadır. İlah, Allah Teâlâ anlamına gelmektedir. Allah Teâlâ'dan başka ibadet edilenler ise gerçek ilah değil, ilah edinilenlerdir. Rab kelimesi ise melik ve efendi anlamlarında kullanılmaktadır. Din ise, hâkimiyetin otoritesi altında meydana gelen bir düzen olarak tanımlanmaktadır. İbadet kelimesinin ise yalnızca oruç, namaz, hac gibi ibadetleri kapsamadığını ibadetin bütün hayatı kapsadığını söylemektedir. İtaat kelimesinin anlamını ise, Şemsettin Sami'den yararlandığı bu cümle ile anlatmaktadır: “İtaat kelimesi dinleme, alınan emre göre hareket etme, boyun eğme ve tâbi olma anlamlarına gelir” (Nebati, 2016: 24). O halde bu bağlamda söz konusu radikal grup toplumu tağut olarak görmekte toplumun Allah'ı inkâr ettiğini, Allah'ın söylediklerinden başka ibadet odağına sahip olduğu görüşünde hareket ettiği söylenebilir.

Üçüncü sayının kendilerine bakış açıları teması “Müslüman”, “İslam Devleti”, “Mücahid”, “Davetçi”, “Şehit”, “Fedai”, “Hilafete tabi olan” ve “Fatih” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerine bakış açıları temasında en sık kullanılan kategoriler Müslüman, İslam Devleti ve mücahid'dir.

Kendilerini anlatırken özellikle Müslüman ve İslam Devleti olarak tanımladıkları görülmektedir. Dergide sık sık bu isimlerle kendileri ve eylemleri anlatılmaktadır. O halde Konstantiniyye Dergisi'nin üçüncü sayısında DEAŞ'lıların yalnızca kendilerini Müslüman olarak gördükleri ve kendilerini bir İslam devleti olarak adlandırdıkları söylenebilir. Ayrıca eylemleri sonucunda mücahid ve şehit olarak şereflendirildikleri fikrinin okuyuculara aktarıldığı da söylenebilir.

Üçüncü sayının eylemlerine bakış açıları teması, “cihad”, “ayeti referans alma”, “davet”, “delil gösterme”, “din âlimlerini referans alma”, “istişhad”, “hicret”, “hilafet”, “tevhid”, “şehitlik”, “hicret” ve “fetih” şeklinde kategorilenmiştir. En çok tercih edilen kategoriler cihat ve ayetleri referans alma kategorileridir.

Ayet ve hadislerin hayatla ilişkisini göz ardı eden Selefî tutum, vahyi ve Peygamber'i hayatla birlikte anlaşılması, yaşanması ve örnek alınması gereken bir olgu olarak görmekten daha ziyade onları hem hayattan bağımsız biçimde anlamaya koyulmakta hem de kendi dünya görüşlerini onaylatmak için bir başvuru kaynağı hâline getirmektedir. Dolayısıyla hayatın tüm yönleriyle bütünleşmiş bir şekilde kendisini göstermesi gereken din, ilk önce kişilerin zihinlerinde inşa olunmakta daha sonra ideolojik bir mahiyete bürünerek hayatla bağını gerçeklikten uzak bir konuma taşımaktadır. Örneğin, İslâm'ın tevhid ilkesi, hayatın bütüncül bir şekilde yaşanılmasını sağlayan ve tüm Müslümanları birleştiren bir muhtevaya sahip olmasına rağmen tekfirci Selefî yaklaşımda tevhidin içeriği ideolojik siyasi bir anlam üzerinden inşa edilerek ayrıştırıcı bir tavırla çatışmaları ortaya çıkarmakta, sonuçta tevhidin birleştirici yönü tam tersi bir yorumla buluşturulmaktadır (Sarmış, 2021: 447).

Sarmış'ın da makalesinden yola çıkılarak, dergisinin bu sayısında ayet ve hadis yorumlarının selefilik bağlamında ele alındığı söylenebilir. O halde Konstantiniyye Dergisi'nin üçüncü sayısında

Deaş'ın kendi eylemlerine bakış açılarını yansıtan ifadelerden anlaşılmaktadır ki, DEAŞ'lıların eylemlerini din uğruna savaşılan bir cihad olarak gördükleri, yaptıkları işin Müslümanlık dinine davet olduğu ve eylemler sonucunda kendini öldüren örgüt üyelerinin istişhad adını verdikleri operasyonlar sonucu şehit oldukları düşüncesi okuyuculara aktarılmaktadır. Söz konusu dergide bireylerin eylemlerini yaparken ayet, hadis ve din âlimlerinin referans alınması ve söylenen sözlerin kendilerine göre yorumlanarak anlatılmasının eylemlerini meşrulaştırma stratejisi olduğu söylenebilir.

3.1.4. Konstantiniyye Dergisinin Dördüncü Sayısının İçerik Analizi

Konstantiniyye Dergisinin dördüncü sayısı, Aralık 2015'te yayınlanmıştır. Sayının kapak konusu, “Sen Onları Birlik Sanırsın, Oysa Kalpleri Paramparçadır” şeklinde başlıklandırılmıştır. Dördüncü sayıda, DEAŞ'ın farklı dinlerde ve ülkelerde çok sayıda düşmana karşı mücadele verdiği mesajı verilmektedir (Göksun ve Salihi, 2018: 33). Konstantiniyye Dergisi'nin dördüncü sayısı Hicri takvim esas alınarak Safer 1437 tarihli yayınlanmıştır.

Konstantiniyye Dergisi'nin dördüncü sayısının içeriğindeki yazıların başlıklarını; "Türkiye'deki Okullarda Bulunan Küfürler Ve Haramlar", "İkişer Üçer ve Dörder Evlenin", "Muttakilerin Mükâfatı", "Sen Onları Birlik Sanırsın Oysa Kalpleri Paramparçadır", "Şehit Hanımlarına Bir Nasihat", "İnkâr Edenlere De Ki: Siz Mutlaka Yenilgiye Uğrayacaksınız", "Mübarek Paris Operasyonu" ve "Hüküm Yalnızca Allah'ındır" oluşturmaktadır. Dördüncü sayı toplam sekiz makaleden oluşmaktadır.

Fotoğraf 4: Konstantiniyye Dergisi 4. Sayı Kapak Fotoğrafi

Kaynak: Konstantiniyye Dergisi 4. Sayı

Dördüncü sayının önsözünde, dünyadaki tüm güçlü devletlerin İslam Devleti'nin güçlendiğini gördüğü ve kendilerine savaş açtıkları belirtilmektedir. Kendilerini İslam Devleti olarak tanıtan bu yapılanma dünya ülkelerinin kendileri ile savaştığını ve bu savaşta masum rolünde olduklarını da belirtmektedirler. Fakat DEAŞ'ın ülkelere yapılan saldırıları üstlenmekte olduğu ve bu saldırıları kendilerince haklı sebeplerle yaptıkları dergide açıklanmaktadır. DEAŞ'ın yaptığı operasyonların amacının salt bir uyarı olduğu söylenilmekte ve bunlardan ders çıkarmayanların daha beter bir senaryoyla karşılaşacağı dergide sıklıkla tekrar etmektedir. Tağut olarak nitelendirdikleri devletlerin eğitim sistemini eleştirmekte ve bu okullarda küfür ve şirk öğretildiği düşüncesiyle o okullara çocukların gönderilmemesi gerektiği söylenmektedir. DEAŞ kendi okullarını açmakta ve orada kendi eğitim sistemine göre çocuklara kendi ideolojisini yaymaktadır. DEAŞ'ın eğitim sistemi laikliğe ve demokrasiye kati bir şekilde karşıdır. Konstantiniyye Dergisi'nin bu sayısında yine Türkiye hedef alınmakta ve tağut Türkiye adıyla düşman ilan edilmektedir. Bu sayıda DEAŞ'ın

İstanbul’u şeriatla yönetmek istediği de açıkça belirtilmektedir. Tablo 5’te Konstantiniyye Dergisi’nin dördüncü sayısının frekans analizine dair veriler özetlenmektedir.

Tablo 5: Konstantiniyye Dergisi 4. Sayı Frekans Analizi

Tema	Kod	f
Radikalleşme Süreçleri	Biz- siz	301
	Emir verici ifadeler	235
	Çok kadınla evlenme	48
	Şehitlik	15
	Türkiye’yi hedef gösterme	6
	İslam Devletine davet	5
	Ara Toplam	633
Dine Bakış Açıları	Ayet	127
	Hadis	96
	Şeriat	21
	Aile hayatı	6
	Halifelik	4
	Ara Toplam	254
Topluma Bakış Açıları	Tağut	74
	Haram yeme	42
	Kâfir	29
	Mürted	26
	Kur’an ı kısmi inkâr etme	25
	Laik	23
	Özgürlük ve Adalet düşkünü	14
	Putperest	9
	Ateist sever	7
	Dünya hayatına düşkün olma	7
	Ana-babaya nankör	4
	Namusunu kıskanmayan	3
	Ara Toplam	263
Kendilerine Bakış Açıları	Müslüman	86
	İslam Devleti	77
	Mü’min	29
	Mücahid	28
	Muttaki	20
	Sabırlı	18
	Kahraman	1
	Ara Toplam	259
Eylemlerine Bakış Açıları	Ayetleri referans alma	69
	Hadisi referans alma	61
	Cihad	23
	Din âlimlerini referans alma	11
	Hicret	6
	İstişhad	5
	Kahramanlık	5
	Şehitlik	4
	Ara Toplam	155
	TEMA TOPLAMI	1564

Konstantiniyye Dergisinin (Aralık 2015) “Sen Onları Birlik Sanırsın, Oysa Kalpleri Paramparçadır” başlıklı dördüncü sayısında, “radikalleşme süreçleri”, “dine bakış açıları”, “topluma bakış açıları”, “kendilerine bakış açıları” ve “eylemlerine bakış açıları” şeklinde beş tema altında birleştirilmiştir.

Dördüncü sayıda radikalleşme süreçlerinde etkili olan kavramlar, “biz - siz”, “emir verici ifadeler”, “çok kadınla evlenme”, “şehitlik”, “Türkiye’yi hedef alma” ve “İslam devletine davet” şeklinde kategorilenmiştir. Derginin bu sayısında en sık kullanılan kategoriler “biz-siz”, “emir verici ifadeler” ve “çok kadınla evlenme”dir. Beşinci sayıda, biz ve siz ayrımı bariz bir şekilde işlenmektedir. Emir verici ifadelerle bireyler söz konusu örgüte çekilmeye çalışılmaktadır. “Ey Müslümanlar” ile başlayan emir verici ifadelerle dergide sıklıkla başvurulmuştur. Derginin bu sayısında çok kadınla evlenmenin faziletlerinden bahsedilmektedir. İnsanlar çok eşliliğe teşvik edilmekte ve radikalleşme süreçlerinde etkili olacak cazip bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Dördüncü sayının dine bakış açıları teması, “ayet”, “hadis”, “şeriat” ve “aile hayatı”, “halifelik” şeklinde kategorilenmiştir. Bu temada frekansı en yüksek kategoriler “ayet” ve “hadis” olarak görülmektedir. Derginin bu sayısında ayet ve hadisler şiddete meyil gösterilmesi gerektiği yönünde yorumlanmaktadır ve dine de şiddet merkezli bir bakış açısı yansıtılmaktadır. Akgün’ün çalışmasında da belirtildiği üzere Selefi Harici akım, şiddet ve aşırıcılık adına oluşturduğu enerjisini eyleme döktüğü en belirgin alan, cihat yani silahlı mücadele alanıdır (Akgün, 2021: 242). O halde, DEAŞ’ın sosyal medyayı kullanarak propagandasını yaptığı Konstantiniyye Dergisi’nde dine bakış Selefilik bağlamında ele alındığında din ve şiddet kavramlarının birleştirildiği söylenebilir. Söz konusu derginin bu sayısında dinin aile hayatını yönlendirmesi gerektiğinin yanında şer’i bir yönetim sisteminin de hayatın tüm alanlarına uygulanması gerektiğinin savunulduğu söylenebilir.

Dördüncü sayının topluma bakış açıları teması, “tağut”, “haram yeme”, “kâfir”, “mürted”, “kur’anı kısmi inkâr etme”, “laik”, “özgürlük ve adalet düşkünü”, “putperest”, “ateist sever”, “dünya hayatına düşkün olma”, “ana-babaya nankör” ve “namusunu kıskanmayan” şeklinde kategorilenmiştir. Derginin bu temasında en sık kullanılan kategoriler “tağut”, “haram yeme” ve “kâfir” kategorileridir. O halde, Konstantiniyye Dergisi’nin dördüncü sayısında söz konusu radikal grubun topluma bakış açısında olumsuz bir izlenim olduğu söylenebilir. Söz konusu dergide DEAŞ’ın kendileri haricindeki insan ve toplumlardan bahsedilirken sıklıkla tağut kelimesi kullanılmaktadır. Derginin bu sayısında; söz konusu radikal grubun, dış grup olarak gördükleri kimseleri yerici ifadeleri sıklıkla kullanılmaktadır. Söz konusu dergideki bu verilerden yola çıkarak, dış gruptaki kimseleri nankör, namusuna sahip çıkmayan kimseler olarak gördükleri söylenebilir.

Dördüncü sayının kendilerine bakış açıları teması “Müslüman”, “İslam Devleti”, “mü’min”, “mücahid”, “muttaki”, “sabırlı” ve “kahraman” şeklinde kategorilenmiştir. Dördüncü sayıdaki en sık kullanılan kategoriler “Müslüman” ve “İslam Devleti” olarak görülmektedir. Söz konusu derginin bu

sayısında DEAŞ'lılar güzellmeler yoluyla anlatılmaktadır. O halde bu verilerden yola çıkarak Konstantiniyye Dergisi'nin bu sayısında DEAŞ'lıların kendilerini mücahid ve kahraman olarak gördükleri söylenebilir. Konu sosyal kimlik teorisi bağlamında ele alındığında iç gruptaki kimselere kayırmacılık yapılmakta ve kendilerinden bahsedilirken sabırlı ve kahraman gibi olumlu sıfatlardan faydalanılmaktadır.

Dördüncü sayının eylemlerine bakış açıları teması, “ayetleri referans alma”, “hadisi referans alma”, “cihad”, “din âlimlerini referans alma”, “istişad”, “hicret”, “kahramanlık” ve “şehitlik” şeklinde kategorilenmiştir. En çok tercih edilen kategoriler “ayetleri referans alma” ve “hadisleri referans alma” kategorileri olmaktadır. O halde Konstantiniyye Dergisi'nin bu sayısında, DEAŞ'ın eylemlerinde kendilerine göre yorumladıkları Kur-an ayetlerini referans göstererek eylemlerini meşrulaştırdıkları söylenebilir.

3.1.5. Konstantiniyye Dergisinin Beşinci Sayısının İçerik Analizi

Konstantiniyye Dergisinin beşinci sayısı, Ocak 2016'da yayınlanmıştır. Sayının kapak konusu, “Küfredenler ise Tağutun Yolunda Savaşırılar” şeklinde başlıklandırılmıştır. Beşinci sayıda verilen mesajda, Türkiye'deki demokratik ve laik düzen, meclis ve ordu gibi kurumlar hedef alınmaktadır (Göksun ve Salihi, 2018: 33). Beşinci sayı, Rebiülahir 1437'de yayınlanmıştır.

Fotoğraf 5: Konstantiniyye Dergisi 5. Sayı Kapak Fotoğrafı

Kaynak: Konstantiniyye Dergisi 5. Sayı

Konstantiniyye Dergisi'nin beşinci sayısının içeriğindeki yazıların başlıklarını; “Küfredenler İse Tağutun Yolunda Savaşırılar Tağuti Sistemlerde Askerliğin Hükümü”, “İslamda Köle Ve Cariye Hukuku”, “Allah’ın Yardımını Getiren Zaferin Esbabları”, “Sahabeye Sövmenin Hükümü”, “Şehid Şeyh Ebu Malik Et Temimi”, “Bekleyin, Biz De Sizinle Birlikte Beklemekteyiz” ve “Nebevi Devlet” oluşturmaktadır. Beşinci sayı toplam yedi makaleden oluşmaktadır.

Beşinci sayıda DEAS’ın Türkiye düşmanlığı yinelenmektedir. Sözde İslam Devleti haricindeki herkes kâfir olarak nitelenmekte ve düşman gözüyle bakılmaktadır. Bu sayıda İslam dininin şeriatının uzun süredir uygulanmadığı ve yalnızca kitap sahifelerinde kaldığı, DEAS’ın bu uygulamayı tekrar hayata geçirdiği belirtilmektedir. Yine bu sayıda cariyelik ve kölelik üzerinde durulmaktadır. Dergide sıklıkla kendi düşünceleri haricindeki herhangi bir düzen, rejim, sistem, ideoloji veya dine sahip olan kimseler kâfir olarak nitelendirilmektedir.

Tablo 6: Konstantiniyye Dergisi 5. Sayı Frekans Analizi

Tema	Kod	f
Radikalleşme Süreçleri	Biz-siz	354
	Savaşa davet	168
	Cariye	103
	Hicrete davet	17
	Cesaret verme,	10
	Türkiye’yi hedef gösterme	6
	Ara Toplam	681
Dine Bakış Açıları	İslam	176
	Ayet	127
	İman etme	97
	Hadis	96
	İbadet	57
	Aile hayatı	6
	Zekât	3
	Ara Toplam	562
Topluma Bakış Açıları	Tağut	74
	Düşman	53
	Mürted	26
	Münafık	10
	Ara Toplam	163
Kendilerine Bakış Açıları	Müslüman	96
	Mü'min	66
	İslam Devleti	53
	Mücahid,	23
	İman etmiş kimse	10
	Üstün olma	1
	Ara Toplam	249
Eylemlerine Bakış Açıları	Ayetleri referans alma	127
	Hadisleri referans alma	96
	Din âlimlerini referans alma	26
	Cihad	23

Tablo 6: (Devamı)

Tema	Kod	f
Eylemlerine Bakış Açıları	Hicret	17
	Cesaret verme	10
	Geçmişe atıf	10
	Eylemleri güzelleme	4
	Ara Toplam	296
	TEMA TOPLAMI	1991

Konstantiniyye Dergisi'nin bu sayısında insanların artık İslam Devleti olarak dilediği gibi davranış sergileyebileceği üzerinde durulmaktadır. Ek olarak İslam'a karşı çıkanların düşmanı olacakları da belirtilmektedir. Yeryüzünde kendileri haricindeki herkese olan düşmanlıkları keskin bir şekilde dile getirilmekte ve "artık biz varız size rahat yok" düşüncesi hâkimdir. Tablo 6'da Konstantiniyye Dergisi'nin beşinci sayısının frekans analizine dair veriler özetlenmektedir.

Konstantiniyye Dergisinin (Ocak 2016) "Küfredenler ise Tağutun Yolunda Savaşır" başlıklı beşinci sayısında, "radikalleşme süreçleri", "dine bakış açıları", "topluma bakış açıları", "kendilerine bakış açıları" ve "eylemlerine bakış açıları" şeklinde beş tema altında birleştirilmiştir.

Beşinci sayıda radikalleşme süreçlerinde etkili olan kavramlar, "biz-siz", "savaşa davet", "cariye", "hicrete teşvik", "cesaret verme" ve "Türkiye'yi hedef gösterme" şeklinde kategorilenmiştir. "Biz-siz", "savaşa davet" ve "cariye" frekansı en yüksek kategorilerdir. O halde bu verilerden yola çıkıldığında, biz ve siz ayrımı yaparak kendileri haricilerindeki herkese olan düşmanlıklarının ilan edildiği söylenebilir. Bu sayede dergiyi okuyan bir bireyin radikal olmasa da radikalleşmesine etki edecek propagandalardan etkilenebileceği söylenebilir. Dergide sık sık savaş güzellemesi yapılmaktadır. Ek olarak, konu korku kültürü bağlamında ele alındığında dergide siz diye ifade edilenlere olan düşmanca tavır bireyleri korkutabilecek derecede keskin bir dille anlatılmaktadır. Bireylerin söz konusu örgüte dâhil olmak istememesi durumunda kendilerinin de DEAŞ'ın hedefi olabileceği düşüncesi oluşabilmektedir.

Beşinci sayının dine bakış açıları teması, "İslam", "ayet", "iman etme", "hadis", "ibadet", "hicret", "aile hayatı" ve "zekât" şeklinde kategorilenmiştir. Bu temada frekansı en yüksek olan "İslam" ve "ayet" kategorileri kullanılmıştır. DEAŞ'ın din olarak yalnızca İslam'ı kabul ettiği ve diğer dinlere savaş açtığı dergide sık sık yinelenmektedir. Ek olarak, söz konusu derginin bu sayısında dine bakış açılarında ayetleri yorumlama şekilleri önemli bir yer tutmaktadır.

Beşinci sayının topluma bakış açıları teması, "tağut", "düşman", "mürted" ve "münafık" şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerini İslam Devleti olarak tanıtan örgütün topluma karşı olumsuz bir bakış açısı olduğu söylenebilir. "Tağut" ve "düşman" frekansı en yüksek kategorilerdir. Mustafa Cora ve arkadaşları tarafından tağut kelimesi, yapısı gereği Allah'ı ve dinini tanımayan hatta kendi

gücünden başkasını tanımayan, her zaman kendi kendini yeterli, müstağni gören, zalim ve azgın bir kimlik, şeklinde tanımlanmaktadır (Cora vd, 2018: 533). Bu bağlamda Konstantiniyye Dergisi'nin beşinci sayısında söz konusu radikal grubun, toplumu kendi başına buyruk, sadece kendi gücünü tanıyan kişiler olarak gördüğü söylenebilir.

Beşinci sayının kendilerine bakış açıları teması “Müslüman”, “mü'min”, “İslam Devleti”, “mücahid”, “iman etmiş kimse” ve “üstün olma” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerine bakış açıları en çok “Müslüman” ve “mü'min” kategorilerinde birleştirilmiştir. Konstantiniyye Dergisi'nin bu sayısında, söz konusu grupta, Müslüman olanın kendileri olduğu günümüzde DEAŞ'a katılmayan herkesin Müslüman olmadığı görüşü hâkimdir. Söz konusu dergide kendilerinden bahsedilirken kullandıkları kelimelerden biri de Mü'mindir. İsa Ceylan'ın çalışmasında Mü'minin özelliklerinden bahsedilirken; doğru, dürüst, güvenilir, sadakatli, sabırlı, tövbekâr, ölçülü, edepli, takvalı, iyi ve yardımlaşmaya düşkün kimseler olarak tanımlanmaktadır (Ceylan, 2013: 105-108). O halde Konstantiniyye Dergisi'nin beşinci sayısında kendilerini dini kimliklerinin vurgulandığı bir bakış açısıyla olumlu bir şekilde yansıttıkları söylenebilir. Derginin bu sayısında kendilerini diğerlerinden üstün olarak tanımladıkları da dikkat çeken bir unsurdur.

Beşinci sayının eylemlerine bakış açıları teması, “ayetleri referans alma”, “hadisleri referans alma”, “din âlimlerini referans alma”, “cihad”, “cesaret verme”, “hicret”, “geçmişe atıf” ve “eylemleri güzelleme” şeklinde kategorilenmiştir. En çok tercih edilen kategoriler “ayetleri referans alma” ve “hadisleri referans alma” kategorileri olmuştur. O halde Konstantiniyye Dergisi'nin beşinci sayısında, söz konusu radikal grubun eylemlerine referans olarak Kur-an ayetlerinin kendi yorumladıkları şekilde ele alındığı söylenebilir.

3.1.6. Konstantiniyye Dergisinin Altıncı Sayısının İçerik Analizi

Konstantiniyye Dergisinin altıncı sayısı, Nisan 2016 tarihinde yayınlanmıştır. Sayının kapak konusu, “Mürted Kardeşler” şeklinde başlıklandırılmıştır. Altıncı sayıda verilen mesajda, Müslüman Kardeşler'in dini ve siyasi duruşu hedef alınmaktadır (Göksun ve Salihi, 2018: 33). Konstantiniyye Dergisi'nin altıncı sayısı Recep 1437'de yayınlanmıştır.

Dergilerde kapak sayfasından sonraki sayfada içindekiler kısmı yer almaktadır. Altıncı sayının içeriğindeki yazıların başlıklarını; “Küfredenler İse Tağutun Yolunda Savaşır”, “Tağuti Sistemlerde Askerliğin Hükmü 2”, “Mürted Kardeşler”, “Esir TSK Askerinden Mesaj Var”, “Allah Yolunda Ribat Ve Faziletleri”, “Nebevi Devlet 2 Nebevi Devletin Ekonomik Haline Geline” ve “Mübarek Brüksel Gazvesi” oluşturmaktadır. Altıncı sayı toplam yedi makaleden oluşmaktadır.

Fotoğraf 6: Konstantiniyye Dergisi 6. Sayı Kapak Fotoğrafı

Kaynak: Konstantiniyye Dergisi 6. Sayı

Altıncı sayıda DEAŞ'ın kendini İslam Devleti olarak tanıtmaması ve kendi yorumladıkları İslam anlayışının tanıtılması esas alınmaktadır. Konstantiniyye Dergisi'nin her sayısında olduğu gibi bu sayıda da sözde İslam Devleti'nin kendi deyimlerine göre akidevi ve menheci konulardaki görüş, düşünce ve akidelerini beyan etmeye devam ettiklerini belirtilmektedir. Altıncı sayının kapak konusunu DEAŞ'ın deyimine göre "Mürted İhvanı'l Müslimin" cemaatinin kuruluşundan beri devam eden ideolojisi ele alınmaktadır. Bu cemaatin İslam'ın siyasi yönüne ağırlık verdiği gerekçesiyle sert bir dille eleştirildiği ve riddete bulaştığı iddia edilmektedir. Bu cemaatin hedefine ulaşamadığı fakat kendinden sonra gelenlerin İslami anlamdaki fikirlerini bozduğu düşüncesi hâkimdir. Yine bu sayıda DEAŞ'ın kendilerinden ölen insanları şehit olarak ve diğerlerinin tağut olarak nitelendiği görülmektedir. Demokrasi adına veya laiklik adına ölen kimselerin kâfir olduğu düşüncesine de değinilmektedir. Diğer sayılarda olduğu gibi bu sayıda da Türkiye hedef olarak gösterilmektedir ve Türkiye'nin düşmanı oldukları ilan edilmektedir. Tablo 7'de Konstantiniyye Dergisi'nin altıncı sayısının frekans analizine dair veriler özetlenmektedir.

Tablo 7: Konstantiniyye Dergisi 6. Sayı Frekans Analizi

Tema	Kod	F
Radikalleşme Süreçleri	Savaşa davet	82
	Türkiye'yi gösterme	15
	Kışkırtma	1
	Ara Toplam	184
Dine Bakış Açıları	Savaş	82
	Ribatın önemi	75

Tablo 7: (Devamı)

Tema	Kod	F
Dine Bakış Açıları	Helal haram ayrımı	31
	Şehadet	10
	Sabretme	8
	Ara Toplam	206
Topluma Bakış Açıları	Kâfir	72
	Tağut	68
	Mürted	54
	Laik	19
	Sapkın	16
	Modern	11
	Ara Toplam	240
Kendilerine Bakış Açıları	Müslüman	102
	İslam Devleti	16
	Ara Toplam	118
Eylemlerine Bakış Açıları	Cihad	86
	Hadisleri referans alma	84
	Ayeti referans alma	39
	Din âlimlerini referans alma	30
	Hicret	17
	Ribat fazileti	3
	Ara Toplam	242
	TEMA TOPLAMI	990

Konstantiniyye Dergisinin (Nisan 2016) “Mürted Kardeşler” başlıklı altıncı sayısında, “radikalleşme süreçleri”, “dine bakış açıları”, “topluma bakış açıları”, “kendilerine bakış açıları” ve “eylemlerine bakış açıları” şeklinde beş tema altında birleştirilmiştir.

Altıncı sayıda bireyleri radikalleşmeye davet etme çalışması, çeşitli propogandalar yoluyla yapılmaktadır. Radikalleşme süreçlerinde etkili olan kavramlar, “Savaşa davet”, “Türkiye’yi hedef gösterme” ve “Kışkırtma” şeklinde kategorilenmiştir. Kategorisi en yüksek olan “Savaşa davet” dergide sıklıkla kullanılmaktadır. Çeşitli şekillerde hedef gösterme ve ona saldırı gerçekleştirme, özellikle Türkiye’yi hedef gösterme, dergide sıklıkla yinelenmektedir. İnsanlar savaşa yönlendirilerek, radikal bireyler olmaya davet edilmektedir. İnsanlar savaşa güzellmeler yoluyla davet edilmekte ve bunun sonucunda insanlara şehitlik mertebesine ulaşacakları düşüncesi aşılanmaktadır.

Altıncı sayının dine bakış açıları teması, “savaş” , “ribatın önemi”, “helal haram ayrımı”, “şehadet” ve “sabretme” şeklinde kategorilenmiştir. Bu temada frekansı en yüksek olan “savaş” ve “ribatın önemi” kategorileri kullanılmıştır. Dinin aslının savaşmak olduğu ve dinde ribatın önemli olduğu dergide sık sık değinilen konulardır. O halde bu verilerden yola çıkılarak, Konstantiniyye

Dergisi'nin altıncı sayısında dinden bahsedilirken savaşmanın, kendilerini korumak için tutulan nöbetin, şehadetin ve sabretmenin onlar için önemli olduğu söylenebilir.

Altıncı sayının topluma bakış açıları teması, “kâfir”, “tağut”, “mürted”, “laik”, “sapkın” ve “modern” şeklinde kategorilenmiştir. En çok tercih edilen kategoriler, “kâfir” ve “tağut” kategorileri olmuştur. DEAS'ın yayınlarından olan Konstantiniyye dergisinin altıncı sayısında topluma bakış açıları temasında kâfir ve tağut kelimelerine sık sık rastlanılmaktadır. Doğaner ve Yoldaş'ın çalışmasına bakıldığında, Haricilere göre; akîde ve amelden oluşan dinin emirlerine uymayan ve yasaklarından kaçınmayan kimseler kâfir kabul edilmektedir (Doğaner ve Yoldaş, 223: 53). Bu bağlamda söz konusu radikal gruba göre toplum, dinin emir ve yasaklarına uymayan ve kâfir olan kimselerden oluşmaktadır. O halde, Konstantiniyye Dergisi'nin bu sayısında toplum figürünün kötü sıfatlarla adlandırıldığı, dinden uzak bir yaşam sürdüğü ve dinin emir ve yasaklarına uymadığı sonucu çıkarılabilir.

Altıncı sayının kendilerine bakış açıları teması “Müslüman” ve “İslam Devleti” şeklinde kategorilenmiştir. Söz konusu radikal grup kendilerini Müslüman ve İslam Devleti olarak görmektedir.

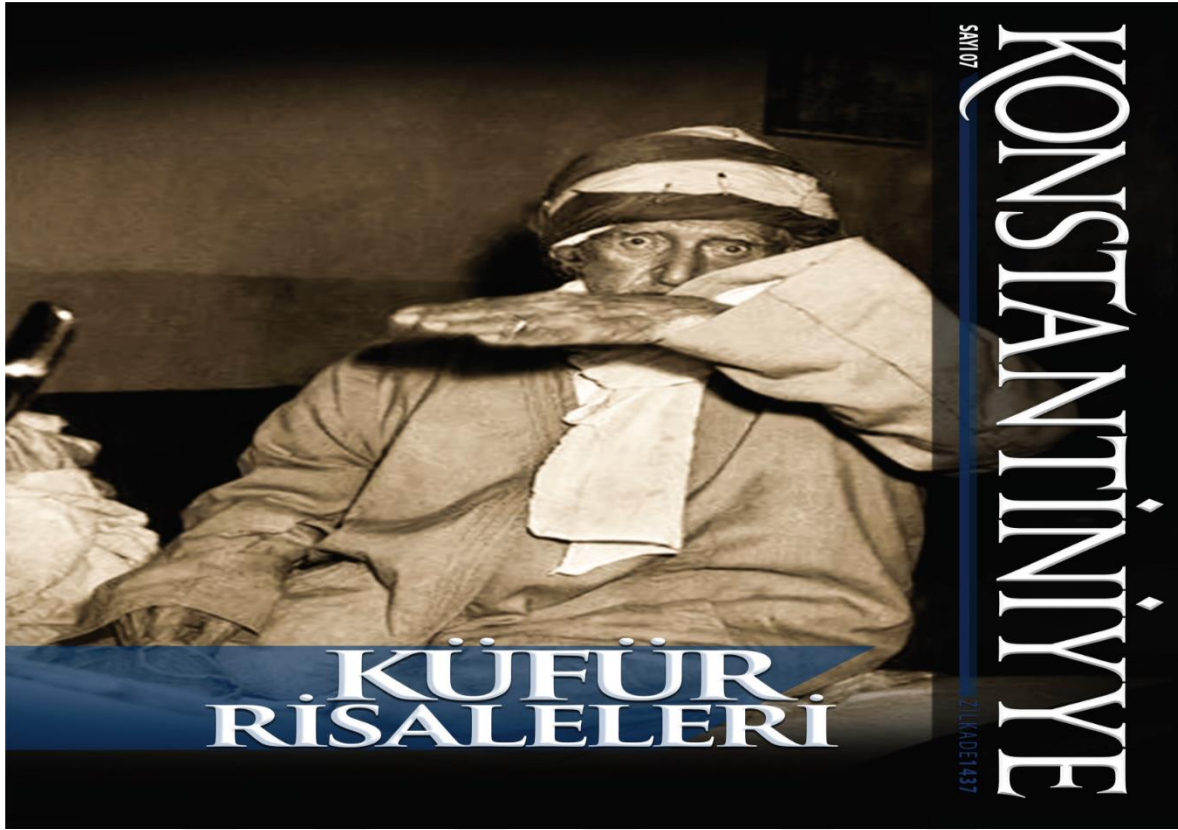
Altıncı sayının eylemlerine bakış açıları teması, “cihad”, “hadisleri referans alma”, “ayeti referans alma”, “din âlimlerini referans alma”, “ribatın önemi” şeklinde kategorilenmiştir. Frekansı en yüksek olan kategoriler “cihad”, “hadisleri referans alma”, “hicret” ve “ayeti referans alma” kategorileri olmuştur. O halde Konstantiniyye Dergisi'nin altıncı sayısından elde edilen verilere göre, eylemlerine bakış açılarında Kur-an ayetlerini ve hadisleri referans göstererek kendilerine göre yorumladıkları ve eylemlerini bu şekilde meşrulaştırdıkları söylenebilir. Söz konusu derginin bu sayısında DEAS'ın dünyaya açtığı savaşın din uğruna yapılan bir cihad olduğu düşüncesi sıklıkla tekrar etmektedir.

3.1.7. Konstantiniyye Dergisinin Yedinci Sayısının İçerik Analizi

Konstantiniyye Dergisinin son sayısı, Ağustos 2016 tarihinde yayınlanmıştır. Son sayının konu başlığı “Küfür Risaleleri”dir. Bu sayıda verilen mesajda ise, Türkiye'deki Nur Cemaati'nin siyasi ve dini duruşu hedef alınmaktadır (Göksun ve Salihi, 2018: 33). Konstantiniyye Dergisi'nin son sayısı hicri takvime göre, Zilkade 1437 'de yayınlanmıştır.

Konstantiniyye Dergisi'nin yedinci sayısının içeriğini; “Harbi Kâfirin Tanımı”, “Hicretin Ahkamı”, “Esir TSK Askerinden Türkiye'ye Mesaj”, “Küfür Risaleleri 1”, “Müşrikleri Tekfir etmeyenlerin Tekfir”, “Nebevi Devlet” ve “Yaşayan da Açık Bir Delille Yaşasın” başlıkları oluşturmaktadır. Altıncı sayı toplam yedi makaleden oluşmaktadır.

Fotoğraf 7: Konstantiniyye Dergisi 7. Sayı Kapak Fotoğrafi

Kaynak: Konstantiniyye Dergisi 7. Sayı

KonstantiniyyeDergisi'nin yedinci sayısında, DEAŞ'ın hedefinde Said Nursi yer almaktadır. Said Nursi'nin risaleleri ve nurculuk eleştirilmektedir. Derginin her sayısında olduğu gibi bu sayısında da Türkiye hedef olarak gösterilmektedir. Ayrıca bu sayıda DEAŞ'ın kendileri haricindeki insanları kâfir olarak gördükleri için onları öldürmenin kendilerine helal olduğu inancı belirtilmektedir ve bu yolla yaptıkları eylemleri meşrulaştırmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu sayıda ek olarak hicret kavramı üzerinde durulmaktadır. DEAŞ'a katılan kişilerin bulundukları ülkeyi terk edip İslam Devleti'ne gelmeleri için çağrı yapılmaktadır. Tablo 8'de Konstantiniyye Dergisi'nin yedinci sayısının frekans analizine dair veriler özetlenmektedir.

Tablo 8: Konstantiniyye Dergisi 7. Sayı Frekans Analizi

Tema	Kod	f
Radikalleşme Süreçleri	Savaşa davet	170
	Dost- düşman ayrımı	67
	Hedef	10
	Ara Toplam	247
Dine Bakış Açıları	İslam	190
	Tekfir	55
	İbadet	33
	İman etme	30

Tablo 8: (Devamı)

Tema	Kod	f
Dine Bakış Açıları	Tevbe	27
	Vahiy	16
	Tevhid	12
	Ara Toplam	401
Topluma Bakış Açıları	Kâfir	144
	Küfre bulaşma	87
	Müşrik	70
	Tağut	57
	Düşman	45
	Şirke bulaşma	45
	Mürted	35
	Küfür diyarında yaşama	17
	Zalim	9
	Kör	2
	Suçlu	2
	Ara Toplam	513
Kendilerine Bakış Açıları	Müslüman	118
	İslam Devleti	67
	Mücahid	39
	İslam diyarı	12
	İslam devleti askerleri	4
	Ara Toplam	240
Eylemlerine Bakış Açıları	Ayetleri referans alma	100
	Hicret	94
	Tekfir etme	55
	Din âlimlerini referans alma	38
	Cihad	38
	Ara Toplam	231
	TEMA TOPLAMI	1670

Konstantiniyye Dergisinin (Nisan 2016) “Küfür Risaleleri” başlıklı yedinci sayısında, “radikalleşme süreçleri”, “dine bakış açıları”, “topluma bakış açıları”, “kendilerine bakış açıları” ve “eylemlerine bakış açıları” şeklinde beş tema altında birleştirilmiştir.

Yedinci sayıda radikalleşme süreçlerinde etkili olan kavramlar, “savaşa davet”, “dost- düşman ayrımı” ve “hedef” şeklinde kategorilenmiştir. Söz konusu derginin bu temasında “savaşa davet” frekansı en yüksek kategoridir. O halde bu verilerden yola çıkarak, Konstantiniyye Dergisi’nin yedinci sayısında bireylerin radikalleşme süreçlerinde etki edebilecek bir savaş çağrısı yapıldığı söylenebilir. Konu korku kültürü bağlamında ele alındığında bireylerin radikalleşme süreçlerinde DEAŞ’ın çağrılarına uymama durumunda kendilerinin de DEAŞ’ın hedefi olacakları düşüncesi radikalleşme süreçlerinde etkili olabilmektedir. Bireylerin DEAŞ’ın hedefinde olmaksızın yanında olmayı seçmelerinin teşvik edildiği de söylenebilir.

Yedinci sayının dine bakış açıları teması, “İslam”, “tekfir”, “ibadet”, “iman etme”, “tevbe”, “vahiy” ve “tevhid” şeklinde kategorilenmiştir. Bu temada frekansı en yüksek olan “İslam” kategorisidir. Söz konusu dergide DEAŞ’lıların dine bakış açılarında İslam dininin öneminden bahsedildiği fakat İslam dinini ele alırken dini, kendilerine göre yorumladıkları söylenebilir Ek olarak, doğru olanın kendi yorumları olduğu dergide sık sık yinelenmektedir.

Yedinci sayının topluma bakış açıları teması, “kâfir”, “küfre bulaşma”, “müşrik”, “tağut”, “düşman”, “şirke bulaşma”, “mürted”, “küfür diyarında yaşama”, “zalim”, “kör” ve “suçlu” şeklinde kategorilenmiştir. “Kâfir” ve “küfre bulaşma” en sık tekrar eden kategorilerdir. Söz konusu derginin son sayısı olan yedinci sayısında da toplum eleştirilmektedir. Toplumun kâfir olduğu ve küfre battığı düşüncesine derginin bu sayısında sıklıkla değinilen konulardandır. O halde, Konstantiniyye Dergisinin yedinci sayısında DEAŞ’a göre toplumun; dine inanmayan kâfirlerden, küfür diyarında yaşayan ve küfre batmış kimselerden oluştuğu söylenebilir.

Yedinci sayının kendilerine bakış açıları teması “müslüman”, “İslam Devleti”, “mücahid”, “İslam diyarı” ve “İslam devleti askerleri” şeklinde kategorilenmiştir. Kendilerine bakış açıları en çok “Müslüman”, “İslam Devleti” ve “mücahid” temalarında birleştirilmiştir. DEAŞ söz konusu dergide Müslüman ve İslam Devleti olarak tanıtılmaktadır.

Yedinci sayının eylemlerine bakış açıları teması, “ayetleri referans alma”, “tekfir etme”, “din âlimlerini referans alma” ve “cihad” şeklinde kategorilenmiştir. En çok tercih edilen kategoriler “ayetleri referans alma” ve “tekfir etme” kategorileri olmuştur. Dergide DEAŞ’ın Ayet ve hadislerdeki yorum farklılığından yararlanılarak eylemlerini meşrulaştırdığı söylenebilir. Hilmi Karaağaç tekfirin, başkalarını küfürle ve iman sınırlarının dışına çıkmakla itham etmek anlamında kullanıldığını belirtmektedir. İslam, inanç esaslarını tasdik edenleri Müslüman olarak kabul etmektedir. Ehl-i kıblenin tekfir edilemeyeceğini, Ehli Sünnet temel bir kural olarak benimsemektedir. Buna karşın tekfire başvuran bazı âlimler görülmektedir (Karaağaç, 2013). Bu açıdan bakıldığında Ehli Sünnet tarafından tekfirin yasak olması benimsenmekte ve tekfir etme yetkisinin kimseye verilmediği inancının benimsendiği söylenebilir. Fakat söz konusu dergide tekfire başvurulduğu görülmektedir.

3.1.8. Konstantiniyye Dergisinin İçerik Analizi

Konstantiniyye Dergisi’nin tüm sayıları Haziran 2015 itibariyle yayınlanmaya başlanmış ve söz konusu süreli yayınların son sayısı Ağustos 2016 tarihinde yayınlanmıştır. Konstantiniyye Dergisinin tüm sayıları, “radikalleşme süreçleri”, “dine bakış açıları”, “topluma bakış açıları”, “kendilerine bakış açıları” ve “eylemlerine bakış açıları” şeklinde beş tema altında birleştirilmiştir.

Tablo 9: Konstantiniyye Dergisi Frekans Analizi

Tema	Kod	f
Radikalleşme Süreçleri	Biz- siz	655
	Savaşa çağrı	420
	Emir verici ifadeler	235
	Dost- Düşman ayrımı	111
	Cariye	103
	Hicrete davet	92
	İslam Devletine davet	67
	Türkiye'yi hedef gösterme	54
	Çok kadınla evlenme	48
	Şehitlik	28
	Para	25
	Cemaat olma	25
	Hedef	15
	Düşmanı gözetleme	13
	Cesaret verme	10
	İtaat etmek	8
	Yayın	7
	İstişhada davet	6
	Eylem güzellemesi	6
	Fetih yapmaya teşvik	6
	Kıskırtma	1
	Örgüte teşvik	1
	Ara Toplam	1936
Dine Bakış Açıları	İslam	757
	Ayet	411
	Hadis	192
	Savaş	175
	İman Etme	138
	Şeriat	121
	İbadet	117
	Ribatın önemi	75
	Tekfir	55
	Sünnet	45
	Şirk	36
	Helal haram ayrımı	31
	Cemaat ve halife ihtiyacı	27
	Tevbe	27
	Vahiy	16
	Farz	12
	İkrah	12
	Tevhid	12
	Aile hayatı	12
	Birlik olma	11
	Kitap	10
	Şehadet	10
	Sabretme	8
	Halifelik	4
	Zekât	3
	Ara Toplam	2317

Tablo 9: (Devamı)

Tema	Kod	f
Topluma Bakış Açıları	Tağut	370
	Kâfir	358
	Mürted	272
	Siz	140
	Düşman	126
	Küfre bulaşma	123
	Müşrik	107
	Laik	63
	Cahil	54
	Haram yeme	49
	Şirke bulaşma	49
	Kur'an ı kısmi inkâr etme	25
	İnkâr etme	23
	Özgürlük ve adalet düşkünü	22
	Kötü alışkanlıkları olma	21
	Zalim	17
	Küfür diyarında yaşama	17
	Sapkın	16
	İbadet yapmama	12
	Modern	11
	Münafık	10
	Putperest	10
	Ateist sever	7
	Dünya hayatına düşkün olma	7
	Harici	6
	Komünist	5
	Ateist	4
	Pisliğe batmış	4
	Farzı terk eden	4
	Ana-babaya nankör	4
	Allah düşmanı	3
	Namusunu kıskanmayan	3
	Sosyalist	2
	Hasım	2
	Kötü sıfatlandırma (beyni olmayan- dönek kavmi)	2
	Kör	2
	Suçlu	1
	Dini kelimeleri bilmeyen	1
	Sahtekâr din adamları	1
	Ara Toplam	1854
Kendilerine Bakış Açıları	Müslüman	677
	İslam Devleti	491
	Mücahid	163
	Biz	97
	Mü'min	95
	Davetçi	32
	Kardeş	21
	Şehit	21

Tablo 9: (Devamı)

Tema	Kod	f
Kendilerine Bakış Açıları	Muttaki	20
	Sabırlı	18
	Salih insan	13
	Korku salan	13
	İslam diyarı	12
	İman etmiş kimse	10
	Beşeri kanunlara karşı olma	8
	Put yıkan	6
	İslam devleti askerleri	4
	Ensar- muhacir	4
	Uzman kişiler	2
	Feda	2
	Korku salan	1
	Sabırlı	1
	Ribat eden	1
	Üstün olma	1
	Kahraman	1
	Hayat Medya	1
	İrk ayrımı yapmayan	1
	Hilafete tabi olan	1
	Fatih	1
	Ara Toplam	1718
Eylemlerine Bakış Açıları	Ayeti referans gösterme	529
	Cihad	320
	Hadisi referans gösterme	255
	Hicret	209
	Din âlimlerini referans alma	170
	Davet	161
	Tekfir etme	55
	İstişhad	50
	Delil gösterme	38
	Allah'ın hükmü	22
	Hilafet	17
	Şehitlik	17
	Tevhid	16
	Fetih	15
	Saldırı güzellemesi	10
	Cesaret verme	10
	Geçmişe atıf	10
	Eylemleri güzelleme	10
	İrk savaşı değil akide savaşı	8
	Kahramanlık	5
	Ribatın önemi	3
	İyilik	2
	İmtihan olma	2
	Ara Toplam	1934
	TEMA TOPLAMI	9759

Konstantiniyye Dergisinin tüm sayılarında radikalleşme süreçlerinde etkili olan kavramlar, “biz- siz”, “savaşa çağrı”, “emir verici ifadeler”, “dost- düşman ayrımı”, “cariye”, “hicrete davet”, “islam devletine davet”, “türkiye’yi hedef gösterme”, “çok kadınla evlenme”, “şehitlik”, “para”, “cemaat olma”, “hedef”, “düşmanı gözetleme”, “cesaret verme”, “hedef”, “itaat etmek”, “yayın”, “istişhada davet”, “eylem güzelleme”, “fetih yapmaya teşvik”, “örgüte teşvik” ve “kışkırtma” şeklinde kategorilenmiştir.

Söz konusu derginin bu temasında “biz- siz”, “savaşa çağrı”, “cihad”, “emir verici ifadeler”, “dost- düşman ayrımı” ve “cariye” frekansı en yüksek kategorilerdir. Konstantiniyye Dergisi’nin tüm sayılarında; biz ve siz ayrımı, savaş çağrısı, cihad, dost düşman ayrımı ve cariye sık kullanılan kavramlar arasındadır. Biz ve siz ayrımı, dost düşman ayrımı yapılarak iç grup ve dış grup arası çatışma teşvik edilmekte bu da bireylerin radikalleşme süreçlerinde etkili olabilmektedir. Bu temada kullanılan kelimelerin anlamları literatürde şu şekilde açıklanmaktadır.

Biz kavramı TDK’nın resmi internet sayfasındaki tanımına göre; çokluk birinci kişiyi gösteren söz olarak ve mensup olunan aile, millet veya topluluk şeklinde tanımlanmaktadır. Siz kavramı ise, çokluk ikinci kişi zamiri olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). O halde bu tanımdan yola çıkılarak Konstantiniyye Dergisi’nde biz ve siz ayrımı yapılmasının, bireylerin radikalleşmesinde etki edebileceği söylenebilir. Bu sayede bireyler DEAŞ’a katılımlarını gerçekleştirdiklerinde “biz” ailesinin içine girecek ve “siz” olarak adlandırılan düşmanlarını tanıyabileceklerdir.

Konstantiniyye Dergisi’nde bireylerin savaşa davet edildiği ve bunun bir çağrı niteliğinde yapıldığı görülmektedir. Savaş, bir şeyi ortadan kaldırmak için verilen çaba, devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cidal, cenk ve kıtal olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Tarih boyunca gerçekleştirilen pek çok savaş olmuş ve bunların çeşitli sebepleri olmuştur. Bu sebeplerin en önemlilerinin başında dini inançlar gelmektedir. Dinin insanlara barış getirmesi gereken bir şey olması yerine savaşların sebebi olarak görülmesi bir çelişki ortaya çıkarmaktadır. Tarihi süreç göz önüne alındığında savaşların sebebinin din veya din gibi gözükmemesine Eskiçağ’larda pek rastlanılmamaktadır. Eskiçağın sonlarından itibaren din sebepli savaşlar artmaya başlamış ve bilhassa Ortaçağ döneminde büyük bir artış göstermiştir (Turgut, 2022: 1219).

Konstantiniyye Dergisi’nde bireyleri harekete geçirmeye yönelik emir verici ifadeler kullanılmaktadır. Emir, belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz olarak tanımlanmaktadır. Emir verici ifadeler, yüklemi emir kipiyle çekimlenmiş veya anlamca emir özelliği taşıyan cümlelerdir, ayrıca emir verici ifadeler kişiyi harekete geçirmeye yönelik cümlelerdir (<https://sozluk.gov.tr/>). O halde bu tanımlardan yola çıkarak, emir verici ifadelerin kullanılması bireyleri harekete geçirebilmektedir. Bu hareket bazen olumlu olurken bazen de olumsuz olabilmektedir. Konstantiniyye Dergisi’nde ise emir verici ifadeler çoğunlukla insanları şiddete başvurmaya iten

kelime veya kelime gruplarından oluşmaktadır. Bu da henüz DEAŞ'a katılmamış veya semaptizan konumundaki kişileri harekete geçirmeye teşvik edebilmektedir. Bu emir verici ifadelerin, bireylerin radikalleşme süreçlerinin başlamasında etkili olduğu söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde dost- düşman ayrımı yapılmaktadır; dost; sevilen, güvenilen, iyi anlaşılan, gönüldaş; yar, düşman karşıtı anlamlarında kullanılmaktadır. Düşman ise, birbirleriyle savaşılan devletler ve bu devletlerin sivil, asker bütün uyrukları olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda düşman, birinin kötülüğünü isteyen, ona kötü davranan ve zarar vermeye çalışan kimse olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Dost ve düşman ayrımı dergide sıklıkla yapılmakta biz ile dost kelimesi, siz ile düşman kelimesi eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu durumun bireylerin radikalleşme süreçlerinin başlamasında ve devam etmesinde etkili olabileceği söylenebilir. Bu sayede radikalleşen bireyler, kendi grubu içindekilere sevgi duyarken onların düşmanlarına olan saldırgan davranışlarının sürdürülebilir bir hal aldığı söylenebilir.

Cariye; hizmetlerindeki kıvraklık ve sürat sebebiyle genç kız ve yeni gelinlere; yaygın olarak da efendilerinin emir ve hizmetleri dairesinde hareket ettikleri için hürriyeti elinden alınan kadınlara verilen isim olarak kullanılmaktadır. Çoğulu cevri olarak adlandırılmaktadır (Duman, 2011: 5). Cariye dergide sık kullanılan kelimelerden biridir. Özellikle erkekler açısından cariyelerin veya çok eşliliğin cazip gelmesi bireylerin radikalleşmesinde etkili olabilmektedir.

Konstantiniyye Dergisi'nde sıklıkla hicret etmenin önemine vurgu yapılmaktadır. Dergide, örgüt üyelerini bulunduğu bölgelere göç etmenin gerekliliği anlatılmaktadır. Göç, insanlık tarihi boyunca yaşanmaya devam eden bir gerçekliktir, göçlere yol açan pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin bir kısmı iradi olup diğer bir kısmı ise gayri iradidir. Kur'ân-ı Kerîm'de insanların yer değiştirmelerini ifade eden kelimeler bulunmaktadır. Hicret ise bunlardan farklı bir anlam ve muhteviyata sahiptir, denilebilir. Hicret, İslâm'ın aydınlığını iç dünyada ve dış dünyada inşa etmek için gerçekleştirilen bir harekettir. Bu tanıma göre her hicret bir göç olarak kabul edilebilir ama her göç hicret olarak kabul edilmemektedir (Doğru, 2020: v). Dergide teşvik edilen bu hicret sayesinde DEAŞ'ın bulunduğu bölgedeki gücünün artırılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde bireylerin radikalleşme süreçlerinde etkili olabilecek söylemler arasında "İslam Devletine davet" de yer almaktadır. Irak Şam İslam Devleti olarak da anılan DEAŞ Suriye ve Irak'ta faaliyet gösteren silahlı bir yapılanmadır ve 10 Ekim 2013 tarihinden beri Türkiye tarafından terör örgütü olarak kabul edilmektedir. DEAŞ'ın görünürdeki amacı İslâm esaslarına dayalı bir şeriat devleti kurmaktır. Örgüt Ebu Musa Zerkavi tarafından 2004 yılında Irak'ta Tevhid ve Cihat adıyla kurulmuştur (Cengil ve Aydın, 2014: 53). Kendilerini İslam Devleti olarak tanıtan bu yapılanmanın insanları sözde İslam Devleti'ne davet ettiği ve örgüte üye toplamak amacıyla insanların dini duygularını kullanarak çağrıda bulunulduğu söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde sık kullanılan kavramlardan birisi de şehitliktir. DEAŞ'ın kendilerini İslam'ın temsilcisi olarak gördükleri için kendileri ile birlikte aynı safta savaşırken ölenlerin şehit olacağı düşüncesi dergide sıklıkla yinelenmektedir. Bu da bireylerin DEAŞ uğruna savaşırken veya istişhadi operasyonlara katılırken ölmeleri durumunda şehit olacakları düşüncesini oluşturabilmektedir. Bu durumun da bireylerin radikalleşmesinde etkili olabileceği söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde sıklıkla tekrarlanan diğer bir kavram ise “cemaat” olma ihtiyacıdır. Ahmet Murat Seyrek'e göre, “cemaat kavramı, ceemaatin üyelerinin ortaklaşa paylaştıkları bir şeye –genellikle ortak bir kimlik duygusuna- dayanan, özel olarak oluşturulmuş bir toplumsal ilişkiler bütünüdür” şeklinde tanımlanmaktadır (Seyrek, 2018: 38). Cemaat, belirli bir coğrafi yerde, değişik hacimde ve aynı kültüre bağlı, aralarında manevi dayanışma ve akrabalık ilişkileri sıkı bağlarla bağlı olan bir zümre olarak tanımlanmaktadır. Bir uygarlığı paylaşan ve sınırları belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan insanların oluşturduğu farklı boyutlardaki insan kümelerine cemaat adı verilmektedir. Cemaatte üyeler birbirlerine duygusal bağlarla bağlı, yüz yüze toplumsal ilişkilerin olduğu, yüksek ölçüde bütünleşmiş birincil ilişkilerin egemen olduğu, kapalı yerel kümelerden oluşmaktadır (Ozankaya, 1984: 367'den aktaran: Gezgin, 1988: 185- 186). O halde bu tanımlamalardan yola çıkarak, DEAŞ'ın üyeleri ile arasında bir cemaat oluşturduğu ve bu cemaatin ortak dini bir kimlik duygusuna sahip olduğu söylenebilir. DEAŞ'ın cemaat olma ve cemaat bilinci ihtiyacı sık sık yinelenmektedir. Bu sayede örgüt üyeleri bir toplumun parçası olma ve ait olma bilincine sokulmaktadır.

Konstantiniyye Dergisi'nde kullanılan diğer bir kavram olan hedef; amaç, bir şeyde ulaşılacak istenen sonuç olarak tanımlanmaktadır (Yayla, 2020: 152). O halde bu tanımlamadan yola çıkarak, DEAŞ'ın belli bir bölgeyi, bir devleti veya bir kişiyi hedef olarak göstermesi, DEAŞ üyelerinin o hedefe yönelerek saldırmasına öncülük ettiği söylenebilir. Bireylere belirli bir hedef verilerek bireylerin o hedefe yönlendirilmesinin, onların radikalleşme süreçlerinde çekici bir güce sahip olduğu söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde bireyler sıklıkla istişhadi operasyonlara davet edilmektedir. İstishad kelimesi, bir olaya şahit olduğunu haber verme, şahit olup olmadığını sorma, anlamlarında kullanılmaktadır (Köycü, 2017: 409). İstishadi operasyonlar ise, DEAŞ, intihar saldırıları için “istishadi operasyon” (şehadeti istemek) ve öleceğini bilerek kalabalık bir gruba saldırma durumunu ifade etmektedir. Bu yöntemle İslam Hukukunda büyük günahlardan sayılan intiharın, yaptıkları eylemlerle olan ilişkisini yok saymaktadırlar (Okumuş, 2018: 166). Dini için bir eylemde bulunduğu inandırılan bireyler, şehit olacakları düşüncesiyle istishadi operasyonlara katılmaktadır fakat Okumuş'un (2018) da açıkladığı gibi bu durumun aslında intihar olduğu ve DEAŞ'ın bu büyük günahı işlediği kendi yayınları aracılığıyla da yok saydığı görülmektedir.

Konstantiniyye Dergisi'nde okuyucular sözde İslam Devleti için fetih yapmaya teşvik edilmektedir. TDK'nın tanımına göre fetih, bir şehri veya ülkeyi savaşıarak alma anlamında kullanılmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Konstantiniyye Dergisi'nde örgüt üyelerine fetih yapmaya teşvik edici kelime ve kelime grupları kullanılmaktadır.

Konstantiniyye dergisinin dine bakış açıları teması, “İslam”, “ayet”, “hadis”, “savaş”, “iman etme”, “şeriat”, “ibadet”, “ribatın önemi”, “tekfir”, “sünnet”, “hicret”, “şirk”, “helal haram ayrımı”, “cemaat ve halife ihtiyacı”, “tevbe”, “vahiy”, “farz”, “ikrah”, “tevhid”, “aile hayatı”, “birlik olma”, “kitap”, “şehadet”, “sabretme”, “halifelik” ve “zekât” şeklinde kategorilenmiştir. Bu temada frekansı en yüksek olan “İslam”, “ayet”, “hadis”, “savaş”, “iman etme”, “şeriat” ve “ibadet” sekiz kategori altında birleştirilmiştir. DEAŞ'ın dijital yayınlarından biri olan Konstantiniyye Dergisi'nde İslam dini, Kur'an ayetleri, hadisler, savaş yapma, iman etme, şeriat ve ibadet kavramları dine bakış açılarının şekillenmesinde önem arz etmektedir. Bu temada kullanılan kelimelerin anlamları literatürde şu şekilde açıklanmaktadır.

Konstantiniyye Dergisi'nde dine bakış açıları temasında en sık tekrarlanan kavram “İslam”dır. İslam; Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisindeki tanıma göre, kurtuluşa ermek, teslim etmek ve boyun eğmek anlamlarında kullanılmaktadır. İslam'ın etimolojisini yapan İbn Kubeyte kelimeyi iradi olarak uymak suretiyle barış ortamına girme ve boyun eğmek olarak açıklanmaktadır. Zamanla oluşan kaynaklardaki açıklamalar yinelenmiş, tabi olmak, teslim olmak, sulh ve selamet gayesiyle boyu eğmek anlamları öne çıkmıştır. İslam kelimesinin örfteki kullanımı yalnızca hakka ve doğruya uymak anlamlarını taşımaktadır (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, erişim: 12.08.2023).

Konstantiniyye Dergisi'nde sıklıkla tekrar eden bir diğer kavram ise “şeriat”tır. Şeriat; bir toplumun, Kur'an'ı Kerim'de metinleşen Tanrı buyruklarına ve yasaklarına göre yönetilmesidir (Çağatay, 1978: 429). O halde DEAŞ'ın Konstantiniyye Dergisi'nde şeriatın savunulmasıyla, laikliğe karşı olunduğu ve devletlerin şer'i kurallara göre yönetilmesi gerektiği fikrinin hâkim olduğu söylenebilir. Bu sayede eylemlerini yaparken kendilerinden olmayan kişilere uyguladıkları şiddeti meşrulaştırmakta, mağdurların bu cezalandırmayı hakettikleri fikrini savundukları söylenebilir.

Tekfir⁶; birilerini küfür ile ve iman sınırlarının dışına çıkmakla itham etmek anlamında kullanılmaktadır (Karaağaç, 2013: 164). O halde Konstantiniyye Dergisi'nde sözde İslam Devleti'ne

⁶ Hicri 1. asırdan beri, kişiyi imandan çıkararak küfür dairesine girmesine neden olan inanç, davranış ve ifadeler tartışma konusu olmuştur. Tekfir ithamları İslam tarihinde; üçüncü Halife Hz. Osman'ın son dönemlerinde baş gösteren ve halifenin ölmesiyle son bulan siyasi ihtilaflar, Hz. Ali dönemindeki iç savaşlar ve Hakem olayının kaynaklık ettiği itikadi sorunlardan sonra ortaya çıkmıştır. İman kavramına yüklenen içerik ile tekfirin mümkün olup olmadığının tespiti doğrudan ilişkilidir. Bu sebeple Ehl-i Sünnet'in iman anlayışının belirlenmesi gerekmektedir. Ehl-i Sünnet'in kurucularından olan İmam Mâtürîdî ve İmam Eş'arî tarafından iman kalbin tasdiki olarak tanımlanmaktadır. Onlar tarafından ikrar zorunlu bir unsur olarak görülmemektedir. Ebu Hanîfe'ye göre ise iman, kalbi tasdik ve dil ile ikrardır. Bundan dolayı Ehl-i Sünnet'e göre ameller imana dâhil değildir. İlahi yasaklara ve emirlere uysun ya da uymasın ilahi emir ve yasakları inkâr etmediği sürece

katılmayan kimselerin, DEAŞ üyeleri tarafından tekfir edildiği söylenebilir. Bu sayede DEAŞ'e katılan ve sonradan onlardan ayrılan kimselerin tekfir edilmesinin mübah olduğu fikri dergide sık sık işlenmektedir. DEAŞ'a göre, tekfir edilen kimseler İslam dininden çıkıp küfür dinine girerek bu tekfir eylemini hak etmektedirler. Fakat Ehli Sünnet'e göre, amellerin imana dâhil olmadığı bir kişinin eğer kalben Allah'ı ve peygamberlerini inkâr etmediği sürece mü'min olduğu ve onun imanına zarar vermediği bilgisi Karaağaç (2013)'ın açıklamasında da verilmektedir.

Konstantiniyye Dergisinin topluma bakış açıları teması, "tağut", "kâfir", "mürted", "siz", "düşman", "müşrik", "küfre bulaşma", "laik", "cahil", "haram yeme", "şirke bulaşma", "kur'an ı kısmi inkâr etme", "inkâr etme", "özgürlük ve adalet düşkünü", "kötü alışkanlıkları olma", "zalim", "küfür diyarında yaşama", "sapkın", "ibadet yapmama", "modern", "münafık", "putperest", "ateist sever", "dünya hayatına düşkün olma", "harici", "komünist", "ateist", "pisliğe batmış", "farzı terk eden", "ana-babaya nankör", "allah düşmanı", "namusunu kıskanmayan", "sosyalist", "hasım", "kötü sıfatlandırma (beyni olmayan- döneke kavmi)", "kör", "suçlu", "dini kelimeleri bilmeyen", "sahtekâr din adamları" şeklinde kategorilenmiştir. konstantiniyye dergisi'nin topluma bakış açıları temasında frekansı en yüksek olan "tağut", "kâfir", "mürted", "siz", "düşman", "müşrik" ve "küfre bulaşma" yedi kategori altında birleştirilmiştir. Bu temada kullanılan kelimelerin anlamları literatürde şu şekilde açıklanmaktadır.

Konstantiniyye Dergisi'nin topluma bakış açıları temasında en çok kullanılan kavram "tağut"tur. Taberi (2001)'e göre, tağut kelimesi cahiliye döneminde Arapların putları kutsama eylemleri olarak ifade edilmektedir (Aktaran: Tay, 2017: 216-217). Başka bir deyişle, Allah'ın dışında tapınılan herkes ve her şey, Allah'a isyanda haddi aşan her varlık tağut olarak adlandırılmaktadır. Allah'a isyanda haddi aşmaya da tuğyan denmektedir. Ek olarak Tağut, hakkı tanımayıp sapan ve azan her güce ve kişiye veya Allah'tan başka tanrı edinilen şeylere verilen isimdir (Özüçalışır, 2021: 204). O halde bu tanımlamalardan yola çıkarak Konstantiniyye Dergisi'nde toplumun, Allah'a karşı haddi aşan, hakkı tanımayıp azgın olan kimseler olarak görüldüğü söylenebilir. Bu bakış açısıyla söz konusu dergide DEAŞ'ın Türkiye'de ve dünyada yaptığı eylemlerin masum insanları hedef almadığı, saldırıya uğrayanların bunu hak ettiği anlayışı vardır. Söz konusu dergide istişhadi operasyonlar yapılırken o bölgede bulunan masum insanlar öldürülürse bu DEAŞ'ın suçu değildir, insanların o bölgede bulunması hatalı bir davranıştır, düşüncesi hâkimdir. Bu şekilde de zararın reddedilmesi/ küçümsemesi söz konusudur, denilebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde toplumun tanımlanmasında kullanılan bir diğer kavram ise "kâfir"dir. Kâfir; din adına tebliğ ettiği konularda peygamberi onaylamamak, tasdik etmemek anlamlarında kullanılmaktadır (TDV İslam Ansiklopedisi). O halde Konstantiniyye Dergisi'nde

Allah'ın Hz. Muhammed aracılığıyla gönderdiklerini kalben tasdik eden kişi mü'mindir. Onun itaat fiillerini yerine getirmemesi imanına zarar vermemektedir (Karaağaç, 2013: 164-165).

toplumun Tanrı'nın varlığını ve birliğini inkâr eden kimseler olarak görüldüğü söylenebilir. Bu sayede söz konusu dergiye göre kâfir olarak tanımlanan toplumun, yapılan her türlü eylemi hakeden kimseler olarak görüldüğü söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde toplumdan bahsedilirken “mürted” kavramının kullanılması dikkat çekmektedir. Mürted; Müslümanlığı bırakıp başka bir dine geçen kişilere denmektedir (<https://sozluk.gov.tr/>). Bu bağlamda, DEAŞ'ın İslam Devleti'ne katılıp sonra ondan ayrılmak isteyen kişileri geri dönülmez bir yola soktuğu, üyelerin ayrılmaları durumunda bu gerekçeyle tekfir edildikleri bilgisinin aşılandığı söylenebilir.

Müşrik ise; Allah'a inanmakla birlikte farklı putlara, varlıklara inananlara da müşrik denmektedir (Aybuğa, 2022: 73).

Konstantiniyye Dergisi'nde toplumların laiklik düşkünü kimseler olduğu belirtilmektedir. Laik; sözcüğü esasında eski Yunanca'dan alınmıştır. Yunancası “laikos” olan bu terim, Türkçe'ye Fransızca'dan geçmiştir. Dinsel düzen içinde yaşayan toplumlarda din adamları dışında kalanlara laik denilmektedir. Hristiyan dünyasında din adamları “clerici”, din adamı olmayanlara ise “laici” olarak adlandırılmaktadır. Sözcüğün anlamı değişerek hukuki ve siyasal bir deyim niteliğini kazanmış, devlet yönetimi ile dinsel düzen arasındaki ilişkilerin türünü ifade eden bir terim halini almıştır (Baykal, 1983: 898). Laik; din ve dünya işlerini birbirinden ayırmak, toplumu dini kurallara göre değil, meclislerin düzenlediği yasalara göre yönetmek, dini inancı, duyguları ve ibadeti halkın kendi özgür vicdanına bırakmak olarak tanımlanmaktadır (Çağatay, 1978: 427). O halde Konstantiniyye Dergisi'nde toplumun laik olduğu ve şeriata aykırı hareket ettiği bu sebeple de saldırılmasında gereken düşman olarak görüldüğü söylenebilir. Söz konusu dergide bir kişinin hem laik hem de Müslüman olamayacağı da belirtilmektedir.

Konstantiniyye Dergisi'nde toplumların özgürlük ve adalet düşkünü olduklarından bahsedilmektedir. Özgürlük; Platon'a göre, kişinin kendi yapısını seçmesi nasıl bir insan olacağına kendisinin karar vermesi olarak tanımlanabilir (Adugit, 2013: 65). Özgürlük, insanın istediğini yapabilmesi, seçim yapabilmek, iç ya da dış etkenlerden etkilenmeden hareket edebilmektir (Yasaman, 2011: 516- 517). Söz konusu dergide, Müslümanlıkla özgürlüğün bağdaşmadığı bu sebeple kişilerin ya özgür ya da Müslüman olabileceği anlatılmaktadır. Söz konusu dergide toplumun özgürlüğü seçtiği ve Müslüman olmadıkları için her türlü eylemi hakeden kimseler olarak görüldüğü söylenebilir. Adalet ise; Kur'an-ı Kerim'de “adl” formunda geçmektedir. Kur'an'da emredilen ve üstün tutulan bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir deyişle adalet, hakkın hak sahibine ödenmesi veya ulaştırılması, insaf, eşitlik ve hak ile hükmetmek olarak tanımlanmaktadır (Apaydın, 2018: 461- 464).

Konstantiniyye Dergisi'nde topluma bakış açıları temasında sapkın kavramı sıklıkla kullanılmaktadır. Sapkınlık; normal dışı bir durumu anlatmaktadır. Bu davranışsal, ruhsal veya zihinsel alanlarda olabilmektedir. Terim özellikle anormal kabul edilen eşcinsellik, sadistlik, mazoşistlik vb. cinsel sapmalar için kullanılmaktadır (Budak, 2003'ten aktaran: Kılıç, 2020: 3). Genel anlamıyla sapkınlık, homoseksüellik, suç işleme eğilimi, akıl hastalığı ve benzeri türden bir davranış türünde ya da insanda içkin bir şey, bir özellik olarak görülmektedir (Marshall, 2003: 639). Konstantiniyye Dergisi'nde toplumdan bahsedilirken sapkın kelimesinin sıklıkla kullanılması, DEAŞ'ın toplumu sapkın kimseler olarak gördüğü sonucunu verebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde toplumu tanımlarken kullanılan bir diğer kavram ise “münafık”tır. Münafık; namazlarını dosdoğru kılmayan kimselere denmektedir. Münafıkların bir diğer özelliği ise namazı üşenerek kılmalarıdır (Kurt, 2013: 54). Konstantiniyye Dergisi'nde toplumun, doğru düzgün ibadetlerini yapmayan, yaptığı ibadetleri de gösteriş için yapan kişiler olarak görüldüğü söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde toplum tanımlanırken kullanılan bir diğer kavram “putperest”tir. Putperest; puta tapan kimselere denmektedir. İnsanların putlara tapmaları, görünmeyen bir kudretin onlara sindiğine veya anlaşılmayan bir sırrın simgesi olduklarına iman etmelerine dayanmaktadır (Hanefi, 1998: 83).

Konstantiniyye Dergisi'nde toplumun ateist sever kişilerden oluştuğu iddia edilmektedir. Ateist; kimse, hayatını yaşarken ve eylemlerini yaparken, Allah'ı kale almaması ve hiçbir şekilde O'nu kendi işine müdahil etmemesi olarak tanımlanmaktadır. Ateizm, bir inanç ya da bir dinin varlığını reddeden felsefi bir görüş, bir düşünce ve bir bakış açısidir (Kanaatlı, 2021: 60). Konstantiniyye Dergisi'nde toplum ateist veya ateist sever olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamadan yola çıkarak toplumun herhangi bir yaratıcı inancı olmadığı ve eylemlerini yaparken herhangi bir dini müdahil etmeden gerçekleştirdiği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda bu ateist insanların kendileri gibi ateist insanları sevdiği varsayılarak toplum, ateist sever olarak adlandırılmaktadır.

Konstantiniyye Dergisi'nde toplumdan bahsedilirken “harici” kavramı kullanılmaktadır. Hariciler, hakem olayıyla gün yüzüne çıkmış sosyal, siyasal ve kültürel boyutları olan bir dini harekettir. Buna göre Haricilik çevrenin merkeze, bedevilerin medenilere ve fakirlerin aristokratlara duydukları tarihi öfkenin dini bir form içinde dile getirilmiş hali olarak değerlendirilebilir (Aytepe, 2017: 184). Bir başka tanıma göre, hariciler ve sapkınlar aynı davranışları sergilediklerinden dolayı, kuralları çiğneyenlerle benzer bir kategoride oldukları, sapkınlık ve hariciliğin, kural koyanlar ile kural çiğneyenler arasındaki etkileşimin sonucunda ortaya çıktığı belirtilmektedir. Sapkınlık toplum tarafından yaratılmaktadır. Sapkınlığın nedeni ise, sapkının içinde yaşadığı toplumsal durumlardan veya davranışlarına neden olan toplumsal faktörlerden kaynaklanmaktadır. Toplumsal gruplar, koyduğu kuralları ihlal eden kişileri sapkın olarak tanımlamakta ve bu sayede sapkınlığı

yaratmaktadır (Karaduman, 2013: 228). Sosyal gruplar, ihlal edilmesi halinde sapkınlık olarak adlandırılan sosyal kuralları koymaktadırlar. Bu kuralları ihlal eden kişiler etiketlenmektedirler. Becker'e göre, sapkınlık kişinin yaptığı eylemin bir niteliği değil, davranışın bir sonucudur (Becker, 1963: 9'den aktaran: Becker, 2019: 4).

Konstantiniyye Dergisi'nde toplumlar tanımlanırken suçlu kelimesini kullanmaktadır. Suç; eski, geleneksel toplumlarla karşılaştırıldığında günümüz modern ve postmodern toplumlarında önemli bir sorundur. Suç toplumsal işleyişi bozmaktadır (Balcıoğlu vd, 2016: v). O halde söz konusu örgütün toplumu suçlu olarak gördüğü söylenebilir. Oysaki özellikle yaptığı kanlı eylemler ve bombalı saldırılar göz önüne alındığında DEAŞ'ın suçlu bir örgüt olduğu söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisinin kendilerine bakış açıları teması “biz”, “Müslüman”, “İslam Devleti”, “hicret etme”, “kardeş”, “salih insan”, “korku salan”, “şehit”, “beşeri kanunlara karşı olma”, “put yıkan”, “ensar- muhacir”, “davetçi”, “uzman kişiler”, “sabırlı”, “ribat eden”, “el hayat medya”, “ırk ayrımı yapmayan”, “mü'min”, “mücahid”, “davetçi”, “fedai”, “hilafete tabi olan”, “fatih”, “muttaki”, “kahraman”, “iman etmiş kimse”, “üstün olma”, “islam diyarı” ve “İslam Devleti askerleri” şeklinde kategorilenmiştir. Söz konusu dergide kendilerine bakış açıları temasında frekansı en yüksek olan, “Müslüman”, “İslam Devleti” ve “Mücahid” üç kategori altında birleştirilmiştir. Müslüman, İslam Devleti ve Mücahit kavramlarından anlaşılacağı gibi kendilerini tanımlarken dini kimliklerinden bahsedildiği görülmektedir. Dikkat çeken bir diğer kategori ise “korku salan” kategorisidir. Teröristlerin kendi ideolojilerini yaymak için korkuyu kullandıkları bilinmektedir. Bu ifadeyle kendilerini tanımlarken “korku salan” ifadesini kullanmaları onların terörist olduğu gerçeğini gün yüzüne çıkardığı söylenebilir. Bu temada kullanılan kelimelerin anlamları literatürde şu şekilde anlatılmaktadır.

Biz; mensup olunan aile, topluluk ve millet olarak adlandırılmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). DEAŞ, Konstantiniyye Dergisi'nde kendilerini tanımlarken biz sözcüğü kullanılmakta ve kendi topluluklarına, üyelerine grup birliği, ait olma ve “biz” bilincini aşılanmaktadır. Söz konusu dergide “biz” olarak adlandırılana saygı, sevgi ve dostluk bilinci aşılanırken “siz” olarak adlandırılana ise öfke, şiddet ve düşmanlık bilincinin aşılandığı söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ tanımlanırken ensar ve muhacir kavramları sıklıkla kullanılmaktadır. Ensar; Medine'de hicret yurdunda oturan, kalplerinde iman yer etmiş, onlara verilenlere kıskançlık veya hasetlik etmeyen, muhacirleri kendi nefislerine tercih edip üstün tutan demektir. Muhacir ise, hicret etmişler, fakirler, yurtlarından çıkarılmış mallarından edilmiş, Allah'ın rızasını ve lütfunu dileyenler, Allah'ın dinine ve peygambere yardım edenler, sadık, doğrucu, sözlerinin eri, dinlerine sınıksız bağlı kimseler olarak tanımlanmaktadır (Gölcük, 1986: 18). O halde Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ üyelerinin kendilerini ensar ve muhacir olarak gördüğü söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ üyelerinden bahsedilirken “mü'min” kavramı sıklıkla kullanılmaktadır. DEAŞ üyeleri kendileri haricindeki kimseyi Müslüman, mü'min olarak görmemektedir. Günümüzde yalnızca DEAŞ'a üye olunarak Müslüman olunabileceği düşüncesi dergide sıklıkla tekrar edilmektedir.

Konstantiniyye Dergisi'nde kullanılan bir diğer kavram ise “halife”dir. Hilafet; başkasının ardından gelmek, başkasının yerine geçmek, başka birine yardımcı olmak, başkasının yerine iş yapmak, birinden sonra kalmak, birini kendi yerine halife veya vekil kılmak, şeklinde tanımlanmaktadır. Halife kelimesi iki anlamda kullanılmaktadır. Allah tarafından dünyadaki insanların ıslahı için seçilip gönderilen kimse, peygamber şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer bir tanım ise bir peygamberin ölümünden sonra onun işini tamamlaması için onun yerine geçen kimse, cemaatin imamı olan kişi, olarak tanımlanmaktadır (Şems, 2009: 12). Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ hilafete tabi olan kimseler olarak tanımlanmaktadır.

Konstantiniyye Dergisinin eylemlerine bakış açıları teması, “hicret”, “ayeti referans gösterme”, “Allah'ın hükmü”, “cihad”, “hadisi referans gösterme”, “saldırı güzellemesi”, “iyilik”, “imtihan olma”, “davet”, “din âlimlerini referans alma”, “fetih”, “ırk savaşı değil akide savaşı”, “istişhad”, “delil gösterme”, “hilafet”, “tevhid”, “şehitlik”, “fetih”, “kahramanlık”, “cesaret verme”, “geçmişe atıf”, “eylemleri güzelleme”, “ribat fazileti” ve “tekfir etme,” şeklinde kategorileştirilmiştir. Söz konusu derginin son teması olan eylemlerine bakış açıları teması frekansı en yüksek olan “Ayatleri referans gösterme”, “cihad”, “hadisleri referans gösterme” ve “davet” dört kategori altında birleştirilmiştir. Bu temada kullanılan kelimelerin anlamları literatürde şu şekilde açıklanmaktadır.

Konstantiniyye Dergisi'nde eylemlerine bakış açıları temasında sıklıkla kullanılan kavramlardan biri “hicret”tir. Toplumsal, ekonomik ya da siyasal nedenlerle topluluk ya da bireylerin bulundukları yerleşim yerini bırakarak başka bir yere gitme eylemine göç denilmektedir. Göçün dini sebeplerle olması durumu ise hicret olarak adlandırılmaktadır (Korkmaz, 2017: 283).

Eylemlerine bakış açıları kategorisinde kullanılan bir diğer kavram “cihad”dır. Cihadın sözlük anlamı; güç ve gayret sarfetmek, bir işi başarıya kavuşturmak için elinden gelen her imkânı kullanmaktır. İslam'da “savaş-cihad” konusunu inceleyen bir kişinin, Kur'an-ı Kerim'deki cihadla ilgili bütün ayetleri dikkatle incelemesi ve Hz. Peygamber'in (sav) bunu nasıl uyguladığına bakması tavsiye edilmektedir. Aksi halde cihad ve savaş kelimeleri eş anlamlı olarak kullanılabilir. Cihad ve savaş tamamen bir tutmak ve cihadı sadece bir savaş olarak görmek doğru değildir. Hz. Muhammed'in yaklaşık on üç yıl süren Mekke dönemindeki cihadının silah kullanmadan yapıldığı söylenmektedir. Yüce Allah (cc), Hz. Muhammed'e, müşriklere karşı sabır ve Kur'an'la mücadele et, diyerek Mekke'deki cihad şeklini bu şekilde belirtmektedir. Ek olarak Hz. Peygamberin hiçbir zaman sertlik yanlısı olmadığı, savaş esirlerine vahşice yapılan uygulamaları değiştirdiği de bilinmektedir (Yılmaz, 2013: 286). Bu tanımlamaya göre DEAŞ'ın eylemlerini cihad kisvesi altına

sokmasıyla kanlı eylemlerini meşrulaştırdığı söylenebilir. Asıl cihad tanımıyla kendi eylemleri arasında büyük bir fark olduğu da bu tanımlamalarla görülmektedir.

İyilik; dini ve ahlâki bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde iyilik kavramını karşılayan birr kavramı esas alınmaktadır. Evrensel bir değer olan “iyilik” (birr-goodness) Türkçede “Hayır, lütuf, kerem, karşılık beklemeden yapılan yardım” anlamlarına gelmektedir (Doğan, 1996: 568'den aktaran: Bilge ve Kula, 2020: 219). Bu kavram Arapçada “birr”, İngilizcede ise goodness, kelimesi ile ifade edilmektedir. Birr kavramı sözlükte; hayır, gönül, iyilik, güzellik, hayır, bağışta bulunma, ana-babaya itaat anlamlarına gelmektedir (Bilge ve Kula, 2020: 219). Söz konusu dergide anlatılan olaylarda yardıma muhtaç insanlara DEAŞ tarafından yardıma bulunulduğu ve yapılan eylemlerin iyilik olarak dile getirildiği söylenebilir.

İmtihan olma; günlük kullanımda tecrübe etmek, denemek, kişinin başarı durumunu tartmak ve açığa çıkartmak için takip edilen yol anlamlarına gelmektedir. İslam kültüründe kulu, Allah'ın bazı sıkıntılarla imtihana çekmesi olarak anlaşılmaktadır (Ateş, 2019: 130). Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ da eylemlerindeki başarısızlık durumu imtihan olma olarak adlandırılmaktadır. Ek olarak, dünyanın bir imtihan yeri olduğu ve örgütteki anlaşmazlık durumlarında üyelere imtihan oldukları algısı verilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ'ın istişhadi operasyon adını verdiği eylemleri anlatılmaktadır. İstishadi operasyon; DEAŞ üyelerinin, intihar saldırıları için şehadeti istemesi ve öleceğini bile bile kalabalık bir gruba saldırı eylemi gerçekleştirmesine istishadi operasyon denilmektedir. İslam Hukukunda büyük günahlardan sayılan intiharın, bu yöntemle yaptıkları eylemlerle olan ilişkisi yok sayılmaktadır. DEAŞ zarara uğraticı pek çok eylemini geçmişte Müslümanlara yönelik saldırıları örnek göstererek haklılaştırmaya çalışmaktadır. Müslümanlara yönelik eylemlere karşı, kendi eylemlerini kisas olarak kabul etmektedir (Okumuş, 2018: 165, 166). Konstantiniyye Dergisi'nde söz konusu örgütün, istishadi operasyonlara önem verdiği belirtilmektedir. Örgüt bombalı saldırıları yapılırken üyelerine, yaptıkları eylemin intihar sayılmadığı hatta yapılanın kahramanca bir şehitlik olduğu dergide sıklıkla anlatılmaktadır.

Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ'ın “ribat” a verdiği önemden bahsedilmektedir. Ribatlar ilk olarak, yeni fethedilen ülkelerin sınırlarında, gözetleme kuleleri veya nöbetçi mekânları olarak yapılmıştır. Düşman taraftan gelecek herhangi bir baskın ve yağmalar bu yapılardaki insanlar tarafından önlenmeye çalışılmakta ve içeridekilere haber vermek için beklenmektedir. Sınırlar ilerledikçe ribatın da fonksiyonunda değişimler meydana gelmiş, sağlam, bağlamak, sağlam yürekli olmak, sağlamlaştırmak, sabretmek, işe azimle devam etmek anlamları da eklenmiştir (Demirci, 2007: 16-17). Konstantiniyye Dergisi'nde ribatın faziletli bir davranış olduğu belirtilmektedir.

Konstantiniyye Dergisi'nde sözde İslam Devleti'ni terkeden kimselerin tekfir edildiği bilgisi verilmektedir. Tekfir, örtmek anlamındaki kefir kökünden gelmektedir. Sözlük anlamı itibariyle, güneşi örten bulut veya yıldızları örten güneş, kılıcı örten elbise, eşyayı gizleyen kap gibi, örtme, kaplama anlamlarında kullanılmaktadır (Günel, 2017: 273). Gazzâlî, bir kişinin Müslümanım dediği müddetçe hiçbir mezhepten kimsenin tekfir edilmemesi gerektiğini, küfrünü açıkça ortaya koymadıkça, küfür anlamına gelecek bir eylemde bulunmaları halinde bile onları tekfir etmekten kaçınılması gerektiğini ifade etmektedir (Gazzali, 1982: 25-55'den aktaran: Kandemir, 2017: 353). Bu bağlamda Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ'ın, İslamı kendileri gibi yaşamayan insanları dinden çıkmış, kâfir olarak gördüğü ve onları tekfir etme yetkisini kendisinde gördüğü söylenebilir. Bu sebeple DEAŞ, DEAŞ'a üye olup sonra onlardan ayrılmayı isteyenlerin tekfir edileceğinin, belirtildiği ve bu sayede “de- radikalleşme” nin de önüne geçildiği söylenebilir.

3.2. Ceza ve Tevkif Evlerindeki Yapılan Çalışmanın Bulguları

3.2.1. Kendilerini Tanımlama Şekilleri – “Kurban mı? Mücahit mi?”

Kimlik kavramı sosyal bilimlerin en çok tartışılan konulardan biridir. Kimlik başta sosyoloji, felsefe, sosyal psikoloji, edebiyat, antropoloji ve siyasal bilimler gibi pek çok bilimi ilgilendiren temel bir kavramdır. Gleason'a göre ise, bu kavram 1950'li yıllarda birey ve toplum arasındaki ilişkiden bahsetmek için kullanılmaya başlanmıştır. Kimlik, kişinin kim olduğuyla ve nereye ait olduğuyla ilgili bir kavramdır (Gleason, 2006: 194'ten aktaran: Dalbay, 2018: 162, 163). Kimlik, Bauman'a göre belirsizlikten kaçış ile aynı anlama gelmektedir. Kişi, ne zaman bulunduğu ortamı sorgular ve ait olduğu yerden kuşku duyarsa, o zaman kimlik üzerine düşünmektedir. Pek çok zaman maddi bir varlığın bir sıfatı olarak görülse de esasen kimlik bir koyutun ve bir projenin ontolojik statüsüne sahiptir. Bauman'a göre, “koyutlanmış kimlik” ten başka bir kimlik yoktur. Kimlik, istenen veya aranan şeyin “olan” şey üzerine yansıtılmasıdır (Bauman, 2001: 113). Bu bağlamda kimliğin, bireylerin kendilerini tanımlarken kullandıkları sosyal, psikolojik, demografik, dini ve ekonomik sıfatlandırmalardan oluştuğu söylenebilir. Kimliğin oluşumunda bireyin doğduğu ve yaşadığı çevrenin önemi büyüktür. Bireylerin demografik bilgilerinin ve mensubu oldukları din de onların kimlikleri hakkında bilgi verebilir. Bauman'ın tanımından yola çıkılırsa, kimlik, bireyde mevcut olan şeyin istenen şey ile bağdaştırılması veya ona aynalanması olarak tanımlanabilir.

Özdemir'e göre kimlik kavramı daha çok psikolojinin sahiplendiği bir kavramdır. Sosyolojinin kimlik kavramı ile olan ilişkisi ise yenidir. Psikolojide kimlik kavramı bireyin özne olma yeteneğine vurgu yaparken; sosyolojide, bireysel ve toplumsal arasındaki ilişkilere dikkat çeken bir terim olarak kullanılmaktadır. Kimlik kavramının sosyolojideki yeri oldukça önemlidir. Comte'un “pozitif toplumu”, Parsons'ın “aktörü”, Marx'ın “toplumsal sınıf”ı, Mead'ın “ben, bireysel ben, toplumsal ben”i rahatlıkla toplumsal kimlik tartışmaları içine alınabilmektedir. Toplumsal kimlik; bireyin ait olduğu toplumun değerlerine, dinine, normlarına, gelenek ve göreneklerine, akıl yürütmesine ve

diğer kurumlarına karşı geliştirdiği bir aidiyet bilincini ifade etmektedir. Toplumsal kimlik bazı durumlarda bilinç ötesinde bir işlev yüklenerek bireyin bütün varlığına hükmetmektedir (Özdemir, 2001: 108). O halde, kişilerin kimliklerinin oluşumunda ve tanımlanmasında pek çok etken olduğu söylenebilir.

DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin kendilerini tanımlarken “Müslüman” olduklarını söylemeleri, dini kimliklerine vurgu yaptıklarını göstermektedir. Kimlik temelde iki kaynaktan beslenmektedir. Doğuştan getirdiğimiz cinsiyet, yaş, fiziksel yapımız, etnik aidiyetimiz gibi ögelerin yanında bir de kendi çabalarımız ve sosyal çevre aracılığıyla edindiğimiz meslek, değer, dindarlık ve yaşam çevresi gibi ögelerdir. Bireyin ya da grubun kendilerini tanımlarken dini referans olarak oluşturdukları kimliğe dini kimlik denir (Yanmış ve Kahraman, 2013: 120-123). Yapılan bu çalışma sayesinde, DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin kendilerini tanımlarken dini kimlikten bahsetmeleri dini referans aldıklarını göstermektedir. Aynı zamanda DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin kendilerini tanımlamalarında, aile bağlarından bahsedilmiş ve gelir durumları da belirtilmiştir.

“Kendimi, Kur-an ve sünnetten sapmayan biri olarak tanımlıyorum” (K31 [28, Erkek]). K25 kodlu katılımcı da K31 kodlu katılımcı gibi kendini tanımlarken yalnızca dini kimliğini söylemekte ve kendisinin nasıl tanımlandığının önemli olmadığını asıl olanın “Allah’ın seni nasıl tanımladığı” olduğunu belirtmektedir. DEAŞ hükümlülerinin kendilerini tanımlama şekillerinden yola çıkılarak, kendilerini Kur’an ayetleri ve sünnetten sapmayan kimseler olarak gördükleri ve dini kimliklerinin onları simgeleyen önemli bir etken olduğu söylenebilir.

“Muvahhid- Müslüman” (K16 [24, Erkek]) Muvahhid; TDK’nın tanımına göre, Allah’ın birliğine inanan kimselere verilen isimdir. K16 kodlu katılımcı Allah’ın varlığına ve birliğine inanan bir Müslüman olduğunu söylemekte, kendini tanımlarken yalnızca dini kimliğini belirtmektedir.

“İslam dinine bağlı, Allah’ın hükümlerini yeryüzünde hâkim kılmak için çalışan basit bir kulum” (K18 [-, Erkek]). K18 kodlu katılımcı kendisini dini için çabalayan bir kişi olarak görmekte, Allah’ın hükümlerini dünyaya yaymak ve hâkim kılmak için çabalayan bir birey olduğu belirtilmektedir. Bunu yapmanın aslında basit bir kulun yapması gereken bir şey olduğunu da eklemektedir.

“Allah Azze ve Celle’nin razı olacağı sade bir Müslümanım. Kendimi sorumlu, bilinçli iyi bir aile babası olarak tanımlıyorum” (K2 [46, Erkek]). K2 kodlu katılımcı kendini Allah’ın razı olacağı bir Müslüman, bilinçli ve sorumlu bir baba olarak gördüğünü belirtmektedir. K2 kodlu katılımcı kendisini tanımlarken dini kimliğinin yanında sosyal bir kimlik olan aile babası rolüne de vurgu yapmaktadır.

“Ben sadece Müslümanım. KAİDE, DEAŞ, FETÖ ve diğer gayri islami cemaat ve organizasyonları kabul etmiyorum. Başta DEAŞ olmak üzere Kur-an ve sünneti saniyeden sapmış kendi fıkhi anlayışını putlaştırmış anlayışlardan uzağım” (K28 [39, Erkek]). “İbadetlerini yapan, dürüst, cömert ve sakın bir kişilik...” (K5 [31, Erkek]).

“Sıradan herkes gibi bir insanım. Sadece dinin önemli konularında halkın yapmamış olduğu, her zaman yapmaktan yüz çevirdiği konularda fazladan araştırma yapmış biriyim” (K26 [30, Erkek]).

K9 kodlu katılımcı kendini tanımlarken DEAŞ’taki kimliği net bir şekilde belirtilmektedir. “DEAŞ’ta mücahittim” (K9 [33, Erkek]). TDK’nın tanımına göre, Mücahit, kutsal ülküler uğruna savaşan kişi olarak tanımlanmaktadır. K9 kodlu katılımcının ifadesinden anlaşılmaktadır ki DEAŞ hükümlüsü bu radikal bireyin, kendisini dini uğruna savaşan bir kişi olarak gördüğü söylenebilir.

DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin kendilerine bakış açılarını belirten bu yanıtlarla, Konstantiniyye Dergisi’ndeki “kendilerine bakış açıları” teması benzerlik göstermektedir. DEAŞ hükümlüleri kendilerini tanımlarken Müslüman, mücahit, din uğruna savaşan kimse vb. şeklinde tanımlamaları, onların dini kimliklerini ön planda tuttukları sonucunu verebilir. Konstantiniyye Dergisi’nde de benzer bir durum söz konusudur. Söz konusu dergide DEAŞ’lıların kendilerinden bahsedilirken; İslam Devleti, mücahid, mü’min vb. dini sıfatlandırmaların kullanıldığı ve bu sayede de dini kimliklerinin öne çıkarıldığı söylenebilir. Konstantiniyye Dergisi ve DEAŞ hükümlüleri ile yapılan çalışma incelendiğinde, her ikisinde de DEAŞ kötü anlam içerecek hiçbir sıfat ile anılmamaktadır. O halde DEAŞ’ın söz konusu dergide ve DEAŞ hükümlülerinin verdiği yanıtlarda dini kimlik çerçevesinde kendilerinden güzellemeler yoluyla bahsedildiği görülmektedir.

DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin, kendilerini kandırılmış hissettikleri, kurban ve mazlum düşüncesinde oldukları belirtilmektedir. Durkheim bu durumu aşağıdaki gibi ele almaktadır. Tanrı, toplumun yaptırım gücünü ifade eden bir semboldür. Toplumun fertleri kontrol altında tutmak için geliştirdiği hayal ürünü bir kavramdır. Doğru olan toplum realitesidir. Durkheim, din konusundaki düşüncelerinin paralelinde kurbanı yaklaşımaktadır. Kurban vermenin, kendi hakkından feragat etmenin toplumsal güçleri, töreleri ve zihinsel enerjiyi artırdığını, kurban aracılığıyla kişinin toplumu tanıdığını ama hepsinden önemlisi Tanrı’ların temsil ettiği kolektif güçlerin mevcudiyetini anımsattığını ileri sürmektedir (Çetin, 2009: 198). Girard (2003)’a göre öznenin doğasında nesneyi arzulamak vardır. Ancak aynı nesneyi birden fazla özne arzulayınca çatışma ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir özne herhangi bir nesneyi arzuladığında ona yönelmesi veya bunu ifade etmesi diğer özneleri de tetiklemekte ve o nesneye karşı arzu uyandırmaktadır. Bu sebeple arzusun taklitçi özelliği (mimesis’i) her zaman çatışma içindedir. Şiddetin olduğu yerde arzu edilen bir şey ve arzu edilen bir şeyin olduğu yerde de şiddetin varlığı olasıdır. Girard, şiddetin kökeninde öznelerin aynı nesneye duydukları arzudan çatışma meydana geldiğini sunmakta ve bu düşüncesini kurban konusuna aktarmaktadır. Şiddet uyandıktan sonra bastırılması güç olan bir durumdur. Bu durumun giderilmesi

için şiddetin doyurulması ve yatıştırılması için öfkeyi uyandıranın yerine şiddetin el altında bulunan daha güçsüz bir şeye kaydırıldığını bu sebeplede daha az önemli görülen hayvanların kurban verildiği savunulmaktadır. Çünkü kurbanın herhangi bir savunucusu yoktur. Girard, ne pahasına olursa olsun toplumların kendi mensuplarını korumak için bir takım feda edilebilir kurbanlar seçeceğini ileri sürmektedir. Bu kurbanın seçilip sunulması birey için değil toplum içindir. Toplumlar kendi içlerindeki şiddeti ekarte etmek için dışarıdan bir şeye şiddeti kanalize etmektedir. Girard'ın teorisini geliştirirken dini metinlerden esinlendiği söylenebilir. Tüm ilahi kitaplarda Habil ile Kabil'in kurban hikâyesi anlatılmaktadır. Girard, Kabil'in şiddete başvurmasını Tanrı'ya kansız kurban sunmasına bağlamaktadır. Girard bu durumu teorisine bağlamaktadır. Kabil'in kurbanı şiddeti savuşturan bir kurban olmadığından katil olduğunu savunmaktadır. Hz. İbrahim'in oğlunu kurban etmeye çalıştığında koç indirilmesi ve koçun kurban edilmesi de Girard'ın çalışmalarına esin kaynağı olmuştur (Aktaran: Çetin, 2009: 204).

Hz. İbrahim'in oğlu İshak'ı kurban etmesi emri Tevrat'ta yer almaktadır. Buna ek olarak insanların ilahlara ve putlara çocuklarını kurban etmeleri de yasaklanmıştır. İshak'ın Tanrı'ya sunulan kurbanlar hakkında bilgisi olduğu ve bu nedenle de kurban edilecek hayvanın nerede olduğunu sorduğu Tevrat'taki anlatımlarda açıktır. Hz. İbrahim'e oğlunun yerine bir koç gönderilmesi, insanların yerine hayvanların kurban edilmesini tanrısal bir buyruk olarak anlamak mümkündür (Ekinci, 2011: 369). Hz. İbrahim'in oğlunu kurban etmesi hem Kur'an'da hem de Tevrat'ta konu edinmiştir. Tevrat'ta kurban edilen evladın İshak olduğu belirtilirken Kur'an'da isim geçmemekle beraber çoğunlukla İsmail olduğu kabul edilmektedir (Bars, 202: 7). Bu açıklamalardan hareketle, DEAŞ hükümlüsü radikal bireyler “Ben DAES’e katılmadım ben onların kurbanı oldum” (K14 [38, Erkek]), “Arkadaş kurbanı oldum” (K29 [29, Erkek]), “Doğu Türkistanlı Uygur Türküyüm, çifte mazlumum” (K20 [37, Erkek]) diyerek kendilerinin kurban gittiğini ifade etmektedirler. Katılımcılardan alınan cevaplar doğrultusunda, DEAŞ'ın üyelerini belli amaçlar doğrultusunda gözden çıkardığı, bireylerin de bunun sonucunda kendilerini kurban olarak gördükleri sonucu çıkarılabilir. Farklı bir perspektiften bakıldığında ise burada, DEAŞ' hükümlüsü radikal bireylerin sorumluluklarını reddettikleri, bu kural dışı eylemi kendilerince haklılaştırma çabası içerisine girdikleri görülmektedir. O halde söz konusu radikal bireylerin vicdan rahatlatma tekniklerini kullandıkları ve sorumluluklarını reddettikleri sonucu çıkarılabilir.

Ek olarak, idealleri doğrultusunda hareket ederken yanlış bir yol izleyen bir diğer katılımcı, “Gazetecilik mesleğinde bir şey yapmak, bir şey almak için gözümü fazla kararttım. Yeter ki gazeteci olayım diye yaptım ama yanlış bir karardı. Şuan 6 tane kitap yazdım. Sanırım bu yolda ilerleyeceğim yani vasat olarak” (K30 [32, Erkek]) ifadelerini kullanmaktadır.

Katılımcıların bir kısmında radikalleşmiş oldukları için şuan pişman olsalar da toplum tarafından kabul görmeyecekleri düşüncesi oluşmuştur. “Kendimi yanlış insanlarla karşılaşmış iyi

niyet neticesinde farkında olmadan suç işlemiş sonrasında maalesef kendini ifade edemeyen ve yaftalanan biri olarak tanımlıyorum” (K27 [34, Erkek]).

“Normal insanım, tüm insanlara saygı duyuyorum. Çok sakinim. Hayatımda en çok değer verdiğim şey ailem ve doğru bir şekilde çocuklarımı yetiştirmek. Tek dileğim insanlar beni normal insan olarak görsünler” (K11 [33, Erkek]). O halde bu verilerden yola çıkarak, DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin toplum tarafından artık kabul görmeyecekleri endişesine kapıldıkları söylenebilir. Söz konusu hükümlüler, radikalleşme sonrası kendilerini toplum tarafından damgalanmış kişiler olarak tanımladıkları söylenebilir.

K3 kodlu katılımcının kendini tanımlarken verdiği yanıtta medeni durumu, işi, dini kimliği ve ekonomik geliri belirtilmektedir. “Cezaevi nedenli eşimden boşandım. Programlama / elektronik işindeydim. Cezaevinden önce aylık gelirim 2000 dolar- 2500 dolar arasındaydı. Ben bir Müslümanım. DAES’tekilerin masum insanları hedef alıp almadığını bilmiyorum. Beşer şaşar. Ayrıca din sadece DAES’in tekelinde değil” (K3 [34, Erkek]).

Kısaca özetlemek gerekirse, Konstantiniye Dergisi’nin DEAŞ’a bakış açısı ile DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin kendilerini tanımlama şekilleri benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik her iki araştırmadan elde edilen verilerde görülmektedir. Her iki bulguda da kendilerini tanımlama şekillerinin başat rolünü dini kimliklerinin oluşturduğu söylenebilir. İlk olarak Konstantiniye Dergisi’ndeki verilerden yola çıkılırsa, söz konusu dergide sıklıkla tekrar eden kelimelerde aitlik “biz” kelimesi ile sağlanmakta ve kimlik olarak “mü’min, mücahid, Müslüman, İslam Devleti” kategorileri sıklıkla kullanılmaktadır. İkinci olarak ise DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin kendilerini tanımlama şekillerinde dini kimlik, aile hayatı, suçluluk durumu, DEAŞ’taki görevleri ve toplum tarafından kabul görmeme durumları üzerinde durulmaktadır. Katılımcıların özellikle dini kimliklerinden bahsettikleri görülmektedir. Mü’min ve Müslüman olduklarını, kendilerinin Kur’an ve sünnetten sapmayan kişiler olduğu belirtilmektedir. Kimi katılımcılar kendilerini “mücahid” olarak tanımladıkları ve direkt olarak DEAŞ’taki statülerinden bahsettikleri söylenebilir. Katılımcıların bir kısmı ise kendini DEAŞ tarafından kandırılmış birer kurban olarak görmektedir. Kimi katılımcıların ise kendilerini “normal bir insan” olarak tanımladığı görülmektedir. Kendilerini tanımlarken medeni durum ve din-aile ilişkisi üzerinde duran katılımcılara da rastlanmaktadır. Bu bağlamda DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin kimlik oluşumunda aile yaşantısının, ekonomik durumunun, inandıkları dinin ve kendilerini İslam Devleti olarak tanımladıkları yapının etkisinin bulunduğu söylenebilir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu kendini normal bir insan olarak görmektedir. Katılımcıların herhangi bir gruba üyelik hissetmedikleri belirtilmektedir. Fakat bu radikal bireyler normal veya tutuklu değil bu suçtan hüküm giymiş kişilerdir.

3.2.2. İdeal Yaşam Biçimi Algısı

Yaşam tarzı kavramı ile ilgili birbirinden farklı bakış açıları mevcuttur. Bu durumun sebebi olarak yaşam tarzının ekonomik ve sosyo-kültürel birçok faktörle ilişkisinin olması gösterilebilir. Söz konusu kavram toplamsal yapı ve statüden tüketim kültürüne, kimlik ve benlik kavramlarından boş zamanı değerlendirmeye kadar pek çok açıdan incelenmiştir (Kars ve Özkul, 2021: 40). Yaşam tarzı iki yönden ele alınmaktadır. Bunlar; maddi ve maddi olmayan yönlerdir. Yaşam tarzının maddi yönüne gelir getirici bir işe sahip olmak örnek olarak gösterilebilir. Değerler sistemi ise yaşam tarzının maddi olmayan yönüne örnek olarak gösterilebilir (Eke, 1980: 98- 99). Yaşam tarzının söz konusu iki yönünün, birincil gruplar açısından, yaşamın hemen her yönünde, üyelerince içselleştirilmiş sistematik bir bütünlük görüntüsü yansıttığı söylenebilir. Kısaca yaşam tarzı, tüketici bireylerin beğeni anlayışlarını gösteren eşya ya da araçlar ile değerler ya da amaçların toplamı olarak ifade edilmektedir (Featherstone, 1996: 41'den aktaran: Kars ve Özkul, 2021: 42). Yaşam tarzı ile ilgili bu açıklamalardan yola çıkılarak, DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerden elde edilen verilere göre, ideal yaşam biçiminde din ve aile unsurunun ön planda tutulduğu söylenebilir. Katılımcıların verdiği yanıtlar incelendiğinde ideal yaşamda dinin önemi büyüktür. Farz olan ibadetleri yerine getirmek katılımcılar için önemli bir konudur. Diğer bir konu ise ailedir. İdeal yaşamın aileyle olan birliktelik olduğu katılımcı görüşlerinde bildirilmektedir.

“Bana göre ideal yaşam biçimi, kavgasız dövüşsüz güzel bir hayat yaşamak” (K1 [36, Erkek]). “İdeal yaşam biçimi İSLAM’dır.” (K26 [30, Erkek]). “Bana göre ideal yaşam, Allah (c.c.) ve Rasulullah (s.a.v.)’in emrettiği şekilde olmalıdır. Buna siyasi kanunlar (ceza kanunları) dâhil” (K18 [-, Erkek]).

Bu soruya cevap vermem için en az bin sayfaya ihtiyacım vardır. Çünkü ideal yaşam Allah’ın emrettiği ve öğrettiği şekildedir. Öncelikli olarak gündelik hayat, aile yaşantısı, ibadetler, arkadaş ilişkileri bunlar önemli işlerdir ancak bunları yerine getirirken kafamıza göre değil Allah’ın emrettiği şekilde yerine getirmeliyiz. Bize veya size göre bir hayat biçimi yoktur. İnsanların nasıl yaşayıp nasıl hayat ideali seçeneklerine karar verecek olan Allah’tır. Çünkü Rabbimiz şöyle buyurur: “Yarattığı her şeyi güzel yapan ve insanı yaratmaya da sıyrılmış, süzölmüş bir çamurdan başlayan sonra da onun neslini hakir bir suyun özünden (spermden) yaratan sonra onu tastamam düzenleyip ona kendi ruhundan üfleyen, sizin için kulaklar, gözler ve gönüller yaratan O’dur.” Secde- 78. Bizleri ve her şeyi yaratan Allah olduğu için O kitabında nasıl bir hayat yaşamamızı istiyorsa, öyle yaşamak zorundayız. Bizleri yarattı ancak başıboş bırakmadı. Bizler ki bir iş karşılığında işverenin her dediğini yapmak zorundaysak, o halde bizlerin ve iş sahiplerinin rızkını veren de Allah’ın emirlerine itaat etmeden O’nun istediği gibi bir hayat tarzı yaşamadan öylece kendi halimize bırakılacağımızı mı zannediyoruz? İstedığımız gibi yiyip, içip istediğimiz gibi günah işleyeceğiz öyle mi? Hayır. Hayır. Allah bizleri başıboş bırakmadı. Onun istediği gibi yaşamamız için Rasullerini ve kitaplarını gönderdi. Rabbimiz kadınların örtünmesini ve zina etmemelerini emretmiştir, yine aynısını erkekler için de emretmiştir. Bunlara dair pek çok kanun vardır. İşte ideal yaşam biçimi Allah’ın kanunlarına göre yaşamaktır. Çünkü insanı yaratan ve ona neyin iyi neyin kötü olduğunu söyleyen ve en iyi bilen Allah’tır. Yaratan hiç yarattığının neye ihtiyacı olduğunu bilmez mi? Allah kanunları evli kişilerin zina etmemeleri gerektiğini buyurmuştur. Bunun cezasının recm ile öldürmek olduğunu emretmiştir. Çünkü Zina çok kötü bir hayâsızlıktır. Onun için Nebi (s.a.v.) zina eden kişi recm ile öldürülür, buyurmuştur. Bunun sünnette örnekleri çoktur fakat bugün insanlar bu kanunları kaldırmışlar ve yerine Demokrasi

denen batıl dinin kanunlarını getirmişlerdir. Yani Allah'ın kitabında yer alan kendisine asla şirk koşulmaması gerektiği kanununu ihlal etmişlerdir. Böylece de kâfir olmuşlardır. Bugün Demokrasiyi sevenler gidip oy kullananlar Allah'a şirk koşmuştur Üzerlerinde bu şirk günahı olduğu müddetçe kesinlikle İslam'a girmeleri mümkün değildir. Günümüzde insanların bildiği gibi Allah'a şirk koşmak sadece başkasına kurban kesmek veya secde etmek değildir, şirk bundan daha kapsamlı bir şeydir (K25 [69, Erkek]).

K25 kodlu katılımcı karşıt kültürel bir formun örneğidir diyebiliriz. Sosyolojide karşıt kültür kavramının, hâkim ve alt kültür alanları kapsamında kendi anlamını kazandığı söylenebilir. Toplumun geneli tarafından bir kültür içerisinde kabul gören ve uygulanan, gelenekler, inançlar, tutumlar ve kurallar hâkim kültürü ifade etmektedir (Aydınalp, 2013: 29). Hâkim kültürün normlarını ihlal etmeyen kültürel farklılıklar alt kültür olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla hâkim kültür, alt kültür elemanlarının zamanla bir bütün haline gelmesiyle oluşmaktadır. Karşıt kültür ise, toplumda hâkim kültürel değerlere bir başkaldırı, doğrudan bir karşıtlık içinde olma, kolektif şuuru oluşturan ve çoğunluk tarafından paylaşılan değer, inanç, norm, sembol ve davranışları reddetme halidir. (Bozkurt, 2011: 105'den aktaran: Aydınalp, 2013: 2). Burada önemli bir nokta, alt kültür hâkim kültürden bir kopuşu değil, hâkim kültürün yapısını ve temelini bozmayacak şekilde kısmi bir farklılaşmayı ifade etmektedir. Karşıt kültür ise, hâkim kültürün belirli özelliklerini tamamen reddeden ve onunla çatışmaya giren bir kültürdür. Alt kültürler hâkim kültür yanında tabii bir durum arz ederken, karşıt kültürler hâkim kültüre bir başkaldırı ve kuralsızlık halini ifade etmektedir (Arslantürk ve Amman, 1999: 207-208'den aktaran: Aydınalp, 2013: 2). Bu açıklamalardan yola çıkarak, söz konusu katılımcı, insanların yaşam tarzlarının şekillenmesinde rol oynayan bir takım özellikleri kabul etmemekte yalnızca din kurumunun ve kendi inandığı İslam dinin yaşam tarzını biçimlendirdiğini ve diğer tüm insanlarınkini de biçimlendirmesi gerektiğini savunmaktadır.

Bana göre ideal yaşam biçimi örnek alacağınız kişiyi doğru seçmekle olur. Kişi hayatında mutlu olmak, huzurlu yaşamak istiyorsa gündelik hayatta ibadetlerinde, aile yaşantısında, komşuluk ilişkilerinde, arkadaşlık ilişkilerinde yani her alanda Allah (a.c.) Resulü Muhammed (s.a.v.)'i örnek alırsa ideal bir hayat yaşamış olur. Hem dünyası hem ahireti marur olur. Rabbimiz fitratımızı yarattığında nasıl yaşarsak ideal bir yaşam yaşayacağımızla alakalı Resulünü bize öğretmen olarak göndermiş. Biz de onu hayatımızda örnek alırsak rahat etmiş oluruz. Herkes cenneti ister ama şeytani bir hayatla bu mümkün olmaz. En önce insan başkalarının yaşam sınırlarını ihlal etmemeyi öğrenecek, haksız yere malına, canına, ırzına, dinine ve Rabbimizin fitratımızda izin verdiği özgürlüklere engel olmayacak çünkü bu kul hakkıdır. Kul hakkını da Allah (a.c.) affetmeyeceğini söylüyor. İdeal bir yaşam dünyanın debdebesinden kurtulup Allah (a.c.)'a kul olmakla olur. Rabbimizin göndermiş olduğu dini (tevhidi) doğru kaynaklardan öğrenip yaşamakla olur. İdeal yaşam “İslam Müslümanı” olmakla olur. Önce kendi iç dünyanızda imanı kavrayıp tam teslimiyetle olur (K6 [45, Erkek]).

Katılımcıların ideal yaşam algısında gündelik ibadetler, arkadaş, komşu ilişkileri gibi sosyal çevre, aile hayatı önem arz etmektedir. İdeal yaşamda peygamberin hayatını örnek almanın gerekliliği vardır. Bu yaşam biçiminde Allah'a dosdoğru kulluk etmek gerektiğini, verilen cevaplar arasındadır.

“Farzları yerine getirmek, haramlardan kaçınmak, örnek bir aile, sevgi ve saygı çerçevesinde insani ilişkiler...” (K2 [46, Erkek]). “İdeal yaşam biçimi kendi hürriyeti ve yaşamsal kaynaklarına

sahip çıkması kadar başta ailesi, komşuları ve tüm dünya insanının hürriyet ve yaşamsal kaynaklarına sahip çıkması, saygı duymasıdır. Her ne kadar günümüz putları ve aşırı anlayışları insanları doğruluk ve hakikatten uzaklaştırsa da ideal olan insanların tercihlerine serbest bırakmalı, müdahale etmemeli ve ettirilmemelidir” (K28 [39, Erkek]).

“Bana göre ideal yaşam biçimi ailem için en güzel şekilde yaşamaktır. Tehlikelerden uzak, huzurlu, sakin ve güzel bir hayat...” (K7 [37, Erkek]). “Bana göre ideal yaşam evden işe, işten eve, farz olan ibadetlerle mutlu, huzurlu, bir aile ve kötü alışkanlıkları olmayan (alkol, uyuşturucu gibi) insanlarla arkadaşlık etmektir.” (K12 [28, Erkek]). “ Bana göre ideal yaşamda öncelik ailemdedir. Ailem benim için çok önemlidir. Arkadaş çevremde normaldir. İbadetlerime önem veririm” (K13 [- , Erkek]). “Bana göre ideal yaşam, çocuklarımla ilgilenmektir çünkü onlar öksüzdür” (K14 [38, Erkek]). DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin yanıtlarında, ideal yaşamdaki aile faktörünün öneminin vurgulandığı söylenebilir.

DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin ideal yaşam anlayışlarında; din, aile ve sosyal çevrenin yanında ekonomik gelir de önemli bir yer tutmaktadır. Söz konusu radikal bireylerin, ideal yaşam biçimlerini; iyi bir evin, lüks bir arabanın, güzel bir işin ve huzurlu bir yaşamın şekillendirdiği söylenebilir. Katılımcıların insan ilişkilerinin yanında maddi özgürlüğe kavuşma isteklerinin olduğu da belirtilmektedir.

“Bana göre ideal yaşam geniş bir ailede yaşamak, iyi birkaç arkadaş sahibi olmak, hayat ile ilgili her şeyi öğrenmektir, ibadetler dâhil. Çocuk sahibi olmak. Kimseye muhtaç kalmadan patron ve iş sahibi olmak...” (K8 [26, Erkek]). “Bana göre ideal yaşam, normal bir ailede sevgi içinde yaşamaktır. İdeal bir din ve ibadetlerimi yerine getirmektir. İş sahibi olup rahatlıkla tüm ihtiyaçlarımızı karşılayabilmek idealindeyim. İyi arkadaşlar, iyi bir araba, güzel ve huzurlu bir ülkede yaşamak isterim” (K11 [33, Erkek]). “Helal lokmamı çalışarak kazanmak, ailem, akrabalarım ve arkadaşlarım ile huzur içinde yaşamak” (K24 [- , Erkek]).

“Bana göre en güzel hayat, bir lüks araba, villa ve ailem ile yaşamak. Güzel bir meslek...”(K23 [32, Erkek]). “Cezaevinde kaybettiğim zamanı telafi edebilmek için ailemle bir arada yürütebileceğim bir iş, sevdiklerimle bolca vakit geçirebileceğim ve beni ibadetlerimden alıkoymayacak bir yaşam biçimi benim için ideal görünüyor” (K27 [34, Erkek]).

“Benim için ailem ile beraber bir bağ evinde yaşamak ideal bir yaşamdır. Köyde doğayla, tavuklarla, arıcılıkla normal bir yaşam... Bence en doğrusu bu...” (K15 [45, Erkek]). “Bence herkes kendi işini yapmalı. Ailesi ile ilgilenip onları kimseye muhtaç etmeden çocuklarının meslek sahibi olmaları için uğraşmalı, yanılgıya düşmemeleri için devamlı onlarla ilgilenmeli...” (K30 [32, Erkek]). “ Bana göre ideal yaşam ailem ile birlikte özgürce yaşayabilmektir” (K31 [28, Erkek]).

Bu ifadelerden anlaşılabacağı üzere, katılımcıların bir kısmının, radikalleşmenin yanlış olduğu düşüncesini kabul ettiği ve onların ideal yaşamlarını aileleri ile birlikte sakin ve özgür bir doğa

hayatının şekillendirdiği belirtilmektedir. Aile bireylerinin yanlış yola düşmemesi için çabalamak istediğini belirten katılımcılar da mevcuttur. Katılımcıların bir kısmı ideal yaşamlarını anlatırken pişmanlıklarını dile getirmekte, ailesini ve sosyal çevresini aynı hataya düşürmemeye çalışmak istediği de belirtilmektedir. Diğer insanların veya örgütlerin müdahalesini istemedikleri de verilen cevaplar arasındadır.

Kısaca özetlemek gerekirse, DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin ideal yaşam algısının ve aile hayatının büyük oranda din üzerinden şekillendiği söylenebilir. Söz konusu radikal bireylerin ideal yaşam biçimlerinin şekillenmesinde dikkat çeken bir diğer konu ise ekonomik bağımsızlığın yanında lüks hayat yaşama arzusudur. Ailelerini geçindirmek için iyi bir işin yanında lüks bir araba, ev veya villa istedikleri ve işçi olmak yerine patron olmak istediklerini de belirtilmektedir. Sonuç olarak, DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin ideal yaşam algılarının şekillenmesinde başat rol din iken yan rollerde aile, ekonomik özgürlük, sosyal çevre ihtiyacı ve örnek alınacak kişilerin hayatları yer almaktadır. Benzer şekilde Konstantiniyye Dergisi’nde dinin sosyal hayatın tüm alanlarına yayılması gerektiği ve ideal yaşamın şeriatla yönetilen bir yaşam olması gerektiği savunulmaktadır.

3.2.3. DEAŞ’taki Suç Deneyimleri – “DEAŞ’ın Kâtibi İdim”

Tarihsel olarak bakıldığında siyasi içerikli suç işlemekten hüküm giymiş kişiler ceza hukukuna göre şiddet/terörizm suçundan mahkûm edilmişlerdir. Terör suçu temelde şiddet içermesi sebebiyle cezalandırılmaktadır. Terörizm şiddeti veya şiddet tehdidini içermektedir (Said, 2014: 477-493). Suçun toplumdan topluma değişen zaman ve mekâna göre farklı anlamlar taşıyabilen bir olgu olduğu söylenebilir. Herhangi bir yerde toplum tarafından suç olarak görülmeyen bir davranış farklı bir toplumda ve mekânda suç olarak nitelendirilebilmektedir. Herhangi bir zamanda suç olarak tanımlanmayan bir davranış farklı bir zaman diliminde suç olarak tanımlanabilmektedir. En az iki insanın olduğu her yerde birine göre normal olan diğerine göre anormal olabilmektedir ve orada suç olarak görülen bir davranış ortaya çıkmaktadır, bunun normal bir durum olduğu söylenebilir (Burkay, 2008: 2). Durkheim’a göre ise suç normal ve kaçınılmazdır. Suç yalnızca gerekli değil aynı zamanda faydalı da olabilmektedir. Bağlı olduğu koşullar, ahlakın ve hukukun gelişimi için gerekli olduğu söylenebilir. Durkheim, suçun hem sıklıkla dolaylı yararları hem de nadiren doğrudan yararları olduğunu savunmaktadır. Dolaylı faydalar sosyal kontrolün yoğunluğuyla ilgilidir (Durkheim, 2003: 73).

DEAŞ silahlı terör örgütüne üyelik suçundan hüküm giymiş radikal bireylerle yapılan çalışmada demografik bilgiler kısmında belirtildiği gibi; DEAŞ’a katılımlarının ekonomik, sosyal, dini sebepler ve bireysel araştırmalar sayesinde olduğu belirtilmektedir. Katılımcıların bir kısmının eylemde bulunmadığı fakat DEAŞ’a maddi ve manevi destek vermekten çekinmeyeceği belirtilmektedir. Katılımcıların bir kısmı tarafından ise DEAŞ’tan maddi destek aldıkları

belirtilmektedir. Fakat örgüt içinde kendilerini önemli bir konumda hissetmediklerini de belirtmektedir.

“Deneyimim yok. DAES’e maddi manevi destek vermekten çekinmem. Onlar da bana maddi destekte bulunmuştur. DAES’teki insanlar arasında özel bir bağ vardır ve sevgi bağı kuvvetlidir. Kendimi DAES’te önemli bir konumda hissetmem” (K3 [34, Erkek]). “Ben DEAS’ta 9 ay kaldım. DEAS’ın polislerinin katibi idim. Sonra onlardan kaçtım. Türkiye’ye sığındım. Zaman zaman kendimi suçlu hissettiğim zamanlar oluyor ve ben çok pişmanım” (K1 [36, Erkek]).

“Olumsuzluk yaşamadım. İyi karşılandım. DAES’e maddi manevi destek vermekten çekinmem. DAES ihtiyacım olduğunda bana maddi destekte bulunmuştur. DAES’teki insanlar arasında özel bir bağ vardır ve sevgi bağı kuvvetlidir. Kendimi suçlu hissetmiyorum. Bireysel araştırmalarım sayesinde ve dini sebeplerden ötürü DAES’e katıldım” (K4 [-, Erkek]).

“Tecrübesizim... DAES’e katılmamdaki en önemli sebep dini sebeplerdi ve bireysel araştırmalarım sayesinde tanışmıştım. Orada mücahittim. Tecrübesizim...” (K5 [31, Erkek]). “Ekonomik sebeplerden ötürü katılmıştım. Arkadaşlarımın düşünceleri beni etkiledi. Benim mahallemde bir kere maaşlarını dağıtmıştım, kısa bir süre sonra onlardan ayrıldım” (K7 [37, Erkek]).

Ekonomik sebeplerden ötürü ve arkadaşlarımın etkisi ile DAES’e katıldım. Asıl suçun DAES’e aykırı hareket etmem olduğunu düşünüyorum. Fakat zaman zaman kendimi suçlu hissettiğim zamanlar da oluyor. Elime ilk silahı aldığımda garip bir duygu yaşadım. Bunu tam olarak tarif edemem. Sanki büyük bir şey yapmış gibiydim. Sanki biraz sonra ölecekmişim gibi...(K8 [26, Erkek]).

Dini sebeplerden ötürü ve bireysel araştırmalarım sayesinde DAES’e katıldım. Orada mücahittim. Gerekli durumlarda DAES’e maddi manevi destek vermekten çekinmem. DAES’li insanlar arasında özel bir bağ olduğunu düşünüyorum. Kendimi zaman zaman suçlu hissettiğim zamanlar oluyor (K9 [33, Erkek]).

K18 kodlu katılımcı “tefsir, siyer, fıkıh bilen ilim talebesi, Allah korkusu olan insanları tanıdım, ilk deneyimim gerçekten kâfir olduğunu bildiğimiz (abd, Rus, PKK) askerlerini öldürmekti” ifadelerini kullanmıştır. DEAS’a katıldığı ilk günün kendisi için önemli olduğu belirtilmektedir. K18 kodlu katılımcının DEAS’a dini sebepler ve bireysel araştırmaları sayesinde katıldığı ifade edilmektedir. Orada mücahit olduğu ve DEAS’ın yayınlarını sosyal medya üzerinden yaptığı belirtilmektedir. Söz konusu katılımcıya göre dini gruplar sosyal ilişkiler kurmak için önemli bir yerdir. DEAS’taki insanların masum insanları hedef almadığını düşündüğü belirtilmektedir. DEAS dini için bir eylemde bulunulmasını istediğinde onun bu eylemi yapmış olması onu suçlu yapmayacağı, düşüncesi vardır. Katılımcı tarafından, DEAS üyelerinin suçsuz olduğu belirtilmektedir. Söz konusu katılımcı DEAS için şiddet içerikli eylemlerde bulunduğunu itiraf etmekte ve ne yaptıysam dinimin gereği olduğu için yaptım, ifadelerini kullanmaktadır.

Konstantiniyye Dergisi’nde bireylerin radikalleşmesinde etki eden sebepler arasında “para” sıklıkla kullanılan kavramlardandır. Benzer şekilde DEAŞ hükümlüleri ile yapılan çalışmada ekonominin bireylerin radikalleşmesinde etkili olabileceği söylenebilir. Bireylerin radikalleşmesinde ekonominin çekici güç olarak kullanılması her iki çalışma açısından benzerlik göstermektedir.

DEAŞ hükümlülerinin bir kısmı kendini suçlu hissettiğini belirtirken diğer bir kısmı ise DEAŞ’a aykırı hareket etmenin asıl suç sayılacağı düşüncesinde olduklarını belirtmektedir. Katılımcılara suç deneyimleri sorulduğunda DEAŞ’taki statülerini belirttikleri görülmektedir. DEAŞ’ın polisinin kâtibi, maaş dağıtıcısı veya mücahit olduklarından bahsedenlerin yanı sıra silahlı mücadeleye katıldığında hissettiği duyguyu anlatan ve bunun garip bir his olduğundan bahseden katılımcılar da mevcuttur.

DEAŞ hükümlülerinin DEAŞ’ın onların bulunduğu bölgeye gelerek sosyal ve ekonomik sebeplerden ötürü kendilerini ikna ettikleri veya zorladıklarından dolayı örgüte katılım gerçekleştirdikleri belirtilmektedir.

K19 kodlu katılımcı, “bir yandan Esat bir yandan da PKK güçleri saldırıyordu, ben de onlara karşı savunmaya geçtim” ifadelerini kullanmaktadır. Buna mecbur kaldığı sonra da ayrılmak istediği için onlardan kaçtığı ve Türkiye’ye sığındığı belirtilmektedir. DAEŞ ile tanışmasının ise DAEŞ’in köylerine gelmesi ile gerçekleştiği belirtilmektedir. “Suriye’de savaş başladı ve savaş kapımıza dayandı” ifadelerini kullanmıştır.

“DAEŞ köyümüze geldi. Aslında meşru itirazlarımıza DAEŞ’in gelişiyle gölge düştü. Haklıyken haksız duruma düştük. Belki direnmeseydik süreç daha sükûnetli biterdi. Zaman zaman kendimi suçlu hissettiğim anlar oluyor” (K24 [-, Erkek]).

Benim bir dükkânım vardı, orada para bozduruyordum. DAEŞ bulunduğumuz yere gelince kapattı. Bundan dolayı bir sıkıntı yaşandı. Ondan sonra barıştık ve dükkânımı geri açtım. Bu yüzden onlara katılmak zorunda kaldım. Ben orada normal bir üyeydim. Ekonomik sebeplerden ötürü katılmış bulundum. DAEŞ’e katılan insanlar arasında özel bir iletişim yöntemimiz vardı. Bana göre asıl suç DAEŞ’e aykırı hareket etmemdir. Fakat zaman zaman da kendimi suçlu hissettiğim zamanlar da oluyor (K11 [33, Erkek]).

O halde bu verilerden yola çıkılarak, DEAŞ hükümlülerinin ikna veya zorlama yoluyla DEAŞ’a katılımlarının gerçekleştiği söylenebilir. Bu durumun bir dilemma yarattığı ve bu dilemma sonucunda DEAŞ’a katılım gerçekleştirdikleri söylenebilir. Bu durumun “Nötrleştirme Sürükleme Teorisi”nde yüksek değerlere müracaatın bir örneği olduğu söylenebilir.

Özgür Suriye Ordusu, beni sebepsiz yere esir aldı ve geçici bir süre bir ceza evine koydular. Bulunduğumuz yere DAEŞ baskın yaptı ve bizi bulunduğumuz yerden çıkartıp karnımızı doyurdular. Bizi serbest bıraktılar ve istediğimiz gibi yaşamamıza karışmadılar. Bize iyi muamelede bulundular. Sonra DAEŞ’in içinde eski tanıdığım kişilerden DAEŞ’i dinledim.

Gördüklerimle çelişen bir durum yoktu. Bu DAEŞ ile ilk karşılaşmamdı. Ben dini sebeplerden dolayı DAEŞ'e katıldım ve orada mücahittim. Arkadaşlarımın düşünceleri de beni etkiledi. Bana göre sosyal ilişkiler kurmak için dini gruplar en önemli yerdir. DAEŞ'tekilerin masum insanları hedef almadığını düşünüyorum. DAEŞ'e maddi ve manevi destek vermekten çekinmem. DAEŞ'teki insanlar arasında özel bir bağ olduğunu ve sevgi bağının kuvvetli olduğunu düşünürüm. DAEŞ'e katıldığım ilk gün benim için önemlidir. Ne yaptıysam dinimin gereği olduğu için yaptım (K12 [28, Erkek]).

K11 kodlu katılımcının DAEŞ'taki suç deneyiminin kendi ticarethanesinde başladığı belirtilmektedir. DAEŞ tarafından bu kişinin dükkânının kapatıldığı ve daha sonra DAEŞ'la sulh sağlanması ve DAEŞ'a katılması karşılığında dükkânını yeniden açmasına izin verildiği belirtilmektedir. Söz konusu katılımcı kendisinin bu sebeple DAEŞ'a katılmaya zorlandığını belirtmektedir. DAEŞ'a aykırı hareket etmenin suç olduğu onlar tarafından yeni üyelerine de aşılanmaktadır.

K12 kodlu katılımcı esir kaldığı yerden DAEŞ tarafından kurtarıldığını ve onlardan iyi muamele gördüğünü söylemekte ve sosyal çevresindeki insanlar tarafından da DAEŞ'ın desteklendiğini belirtmektedir. Katılımcı cevapları arasına DAEŞ'lilar ile gönül bağının olduğunu da eklemiştir.

“Benim herhangi bir deneyimim olmadı. Bireysel araştırmalarım sayesinde ve kültürel sebeplerden ötürü DAEŞ'i tanıdım. Kendimi dinim için seçilmiş bir kişi olarak düşündüğüm zamanlar oluyor. Zaman zaman da kendimi suçlu hissettiğim anlar oluyor” (K17 [41, Erkek]).

K16 kodlu katılımcı herhangi bir eylemde bulunmadığını, dini sebeplerden ötürü ve bireysel araştırmaları sayesinde DAEŞ'ı tanıdığını belirtmektedir. DAEŞ'taki insanlar arasında özel bir bağ olduğu aktarılmaktadır. DAEŞ üyelerinin suçlu olduğunu düşünmüyorum, ben ne yaptıysam dinimin gereği için yaptım, ifadelerini kullanmaktadır. O halde, DAEŞ hükümlülerinin suç algılarının DAEŞ'ın kurallarına göre şekillendiği söylenebilir.

K29 ve K26 kodlu katılımcıların DAEŞ'taki suç deneyimleri devam eden cümlelerde aktarılmaktadır. “DAEŞ sempatzanıyım. Dini sebeplerden ötürü ve arkadaşlarım vesilesi ile DAEŞ'ı tanıdım. Asıl suçun DAEŞ'a aykırı hareket etmem olduğunu düşünüyordum ama kendimi suçlu hissetmiyorum” (K29 [29, Erkek]). “Örgüte hiç katılmadım. Suçum sadece sempati duymak. O nedenle hiçbir deneyimim olmadı.” (K26 [30, Erkek]). Dini sebeplerden ve bireysel araştırmaları sayesinde DAEŞ'ı tanıdığını söyleyen K26 kodlu katılımcı, DAEŞ'taki insanların masum insanları hedef almadığını düşündüğünü de belirtmektedir. Söz konusu katılımcı DAEŞ'ın dini için bir eylemde bulunmasını istemesi durumunda o eylemi yapmasının onu suçlu yapmadığı düşüncesine sahiptir. Ayrıca K26 kodlu katılımcı DAEŞ'taki insanlar arasında özel bir bağ olduğunu düşündüğünü de belirtmiştir. Bu bilgilerden hareketle katılımcıların bir kısmının herhangi bir eylemde bulunmadığı fakat örgüte karşı sempati duyduğu söylenebilir.

K27 kodlu katılımcının kitle iletişim araçları sayesinde DEAŞ'ın onun ilgisini çektiği ve örgüte katıldığı belirtilmektedir.

TV'de DEAŞ'ın sempatik gösterilmesi ve medyanın reklam niteliğindeki yayınları ve haberleri yayınlaması neticesinde ilgimi çekti. Bilerek ve isteyerek DEAŞ adına direkt olarak katılmadım. Kısmen dini sebeplerden ötürü ve bireysel araştırmalarım sayesinde DEAŞ hakkında bilgiler edindim. Dini bir gruba katılmak istemem aslında onlar tarafından kabul görülmek istememdi. Daha sonrasında onlarla anlaşımadım ve onlardan ayrıldım. DEAŞ ve benzeri tüm gruplardan nefret ediyorum (K27 [34, Erkek]).

DEAŞ ile deneyimim 4 yıl 10 aydır bulunduğum cezaevinde gerçekleşti. Eğitim düzeyi, medeniyet anlayışı, okuma, tenkit etme, anlama ve bunları yorumlayabilme yetenekleri kesinlikle yok. Çoğunluğu bilinçsizce bu DEAŞ bataklığına saplanmış. Dalalet ve cahiliyetlerinin yegâne sebebi başından sonuna kadar halkın bilinçlendirilmemesi DEAŞ ve benzeri sapkınlıklardan besleniyor oluşlarıdır. Üstelik İslam'ın bütün mevcudiyeti ile tüm fonksiyonlarının budandığı gerçek takvanın, gücün ve katliamların yanında olduğu anlayışı her safhada manipülasyona açık hale gelmiş, özellikle gençlere işlemiş durumdadır. Ben pek çok yerde tutuklu bulundum. Cezaevlerinde gördüğüm karanlık/ gerçeğin bulanık hali ve haksızlıklar iç içe geçmiş durumda. Sevgi, merhamet, anlayış ve anlam taş duvarlar ve ondan daha sert kalpler arasında yok olup gitmiş. Bu zamana kadar 40'tan fazla kişinin itirafçı olup tahliye edilmesine sebep oldum. Bu davam yalnızca azgın bir nehre düşmüş çocuğun elinden tutup çıkarmak gibiydi. DEAŞ ile hiçbir eylem ve birlikteliğim olmadı. Şuan DEAŞ karşıtım (K28 [39, Erkek]). K28 kodlu katılımcı cezaevinde DEAŞ'lılarla tanışması neticesinde DEAŞ'ın gerçek yüzünü gördüğünü belirtmektedir.

Gazeteci olan K30 kodlu DEAŞ hükümlüsü, hiçbir deneyiminin olmadığını söylemektedir. Dünya basınında yer aldığı için haber yapmanın bir basamak olduğunu düşünmüş ve bu konuda haberler çıkarmıştır. DEAŞ ile fiziksel bir bağlantısının olmadığını belirtmektedir. Basın, haberler ve televizyon sayesinde DEAŞ'ı tanıdığını ve tanıttığını söylemektedir. Kendini suçlu hissettiği noktanın ise mesleki hayatında DEAŞ'ın haberlerini yapmış olduğudur. “Girdiğim vebalden ötürü kendimi suçlu hissediyorum” demiştir.

K31 kodlu katılımcı dini sebeplerden ve bireysel araştırmaları sayesinde DAES'i tanıdığını fakat onlar tarafından kandırıldığını belirtmektedir. İlk başta onların İslam temsilcileri olduğuna inandığını ancak daha sonra büyük güçlerin maşası olduğuna kanaat getirdiğini söylemektedir (K31 [28, Erkek]).

Kısaca özetlemek gerekirse, DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin DEAŞ'a katılımının dini sebepler, sosyal sebepler, ekonomik sebepler ve bireysel araştırmalar sonucunda gerçekleştiği söylenebilir. Katılımcıların büyük kısmı kendini DEAŞ'ta önemli bir konumda hissetmemektedir. Türkiye'deki araştırmaya dahil olan DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin verdiği cevaplar doğrultusunda söz konusu radikal bireylerin bir kısmının sempatizan rolünde olduğu görülmektedir. Söz konusu radikal bireylerin bir kısmının cevapları doğrultusunda ise eylemde bulundukları ve kendilerini mücahid olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu kişiler karşıt kültürel formun örneklerini teşkil etmektedirler. Benzer şekilde Konstantiniyye Dergisi'nde de bireylerin radikalleşmesinde etki edecek kavramlar sosyal sebepler, ekonomik sebepler ve dini sebepler

şeklinde kategorilenmiştir. Sosyal sebeplere, DEAŞ üyeleri arasındaki “biz”lik bilincinin aşılması, kolektif birliğin sağlanmaya çalışılması, örnek verilebilir. Dergide ekonomik geliri düşük olan ailelere yapılan yardımların anlatılması ekonomik sebeplere örnek olarak verilebilir. Dini sebeplere ise, İslam Devleti’ne davet ve fetih yapmaya teşvik örnek olarak verilebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Geçmişten günümüze terör, devletler açısından önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Terörizmin pek çok sebebi bulunmakla birlikte bu çalışmada eylemlerini yaparken dini referans alan DEAŞ terör örgütü ele alınmıştır. Bu araştırmanın amacı DEAŞ terör örgütünün radikalleşme sürecinde etki eden faktörleri, dine, topluma, eylemlerine ve kendilerine bakış açılarını tartışmaktır.

Bu çalışmada elde edilen bulguların bir kısmı literatürle benzerlik göstermektedir. Çalışmamızda literatürdeki alan çalışmasına yönelik açığı kapatmak açısından önemli bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

İlk olarak dini referans alan terör örgütlerinden DEAŞ'ın internet üzerinden dünyaya kendilerini tanıttıkları yayınları tespit edilmiştir. DEAŞ tarafından Konstantiniyye, Rumiya ve Dabıq isimli dergiler yayınlanmıştır. DEAŞ'ın Türkiye'de destek bulması için Türkçe yayınlanan Konstantiniyye Dergisi bu araştırmanın odaklandığı dergidir. Konstantiniyye Dergisi'nde araştırmanın amacında yer alan; DEAŞ'ın dine, topluma, eylemlerine ve kendilerine bakış açıları ve radikalleşme süreçleri temaları ele alınmış ve bu temalar içerik analizi yöntemlerinden frekans analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz yapılırken öncelikle söz konusu derginin kapak fotoğrafları ve içeriğindeki makaleler ele alınmıştır. Daha sonra Konstantiniyye Dergisi'nin her bir sayısının içeriğindeki makalelerde araştırmanın amacı doğrultusunda ele alınan temalar belirli kavramlarla kategorilenmiştir. Daha sonra DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerle yapılan anketin cevapları ele alınmıştır. Bu cevaplar betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Katılımcılardan alınan cevapların analizi zenginleştirdiği düşünülmektedir. Öncelikle bireylerin radikalleşmesinde etkili olan etmenler Konstantiniyye Dergisi'nin tüm sayılarında ve anket çalışmasından alınan cevaplarla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Son yıllarda, özellikle şiddete sebep olan radikalleşme, ulusal ve uluslararası güvenlik endişelerinin başlıca önceliği ve gelişmekte olan bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmıştır (Rahimi ve Graumans, 2015: 29). DEAŞ'lı bireylerin radikalleşme süreçlerinde Konstantiniyye Dergisi'nin etkili olduğu düşünülmektedir. DEAŞ'ın radikalleşme süreçleri teması “biz- siz”, “savaşa çağrı”, “emir verici ifadeler”, “dost- düşman ayrımı”, “cariye”, “hicrete davet”, “İslam Devletine davet”, “Türkiye'yi hedef gösterme”, “çok kadınla evlenme”, “şehitlik”, “para”, “cemaat olma”, “hedef”, “düşmanı gözetleme”, “cesaret verme”, “hedef”, “itaat etmek”, “yayın”, “istişhada davet”, “eylem güzelleme”, “fetih yapmaya teşvik”, “örgüte teşvik” ve “kışkırtma” şeklinde kategorilenmiştir.

Söz konusu derginin bu sayısında biz ve siz ayrımı yapılmakta, bireylerin saldıracakları hedefler belirlenmekte ve emir verici ifadeler kullanılmaktadır. Emir verici ifadelerle bireyler eylem yapmaları için harekete geçmeye teşvik edilmekte, yapılan eylemler sonucunda şehit olacakları inancı aşılانmaktadır. Örgüt içinde çok kadınla evlenmenin de bireylerin radikalleşmesinde çekici bir rol üstlendiğı söylenebilir. Söz konusu dergide bireylerin radikalleşmelerine etki edecek kelime ve kelime grupları sıklıkla tekrarlanmaktadır. DEAŞ oluşturduğu sözde İslam Devleti'ne eski ve yeni üyelerini davet etmektedir. Örgüt, yaptığı bu daveti hicret olarak adlandırmaktadır. DEAŞ'ın kendi üyeleri haricindekileri düşman olarak gördüğü ve düşmanlarının her an gözetlenmesi gerektiğı dergide sıklıkla tekrarlanan konulardan biridir. Konstantiniyye Dergisi'nin birinci sayısında özellikle Türkiye hedef olarak seçilmiştir. Bireylerin radikalleşmesinde bir hedefin belirlenmesi ve ona yönelik saldırı teşvikinin radikalleşme süreçlerinin başlamasında ve sürecin devamında önemli bir yer tuttuğı söylenebilir. Bu sayede bireyler kimi dost kimi düşman olarak seçtiklerini görmektedir ve bireylerin eylemlerine yöneldiklerinde hedefleri belli olmaktadır. Ayrıca, bireylerin radikalleşmesinde para/ekonomi önemli bir yer tutmaktadır. Konstantiniyye Dergisi'nde üyelerine veya halktan insanlara para ve yiyecek yardımı yapıldığı anlatılmaktadır. DEAŞ'ın yayınları da bireylerin radikalleşmelerinde etkili diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yayınlar aracılığıyla kendini internetin olduğu her yerde var etme çabası DEAŞ'ın uyguladığı bir stratejidir. DEAŞ, Konstantiniyye Dergisi ile birlikte kendisini İslam Devleti olarak tanıtmakta ve insanları kendi örgütlerine davet için teşvik etmektedir. Söz konusu dergide belirgin bir şekilde dost- düşman ayrımı yapılmaktadır. Radikalleşmeye aday bireyler para ile teşvik edilmekte ve radikalleşme süreçlerinde belirgin olan dostunu ve düşmanını tanıma algısı aşılانmaktadır. Dergide ayrıca dost yani kendi üyeleriyle iyi geçinme, düşman yani grup dışındaki kişilerle savaşıma fikri aşılانmaktadır.

Konstantiniyye dergisinin tüm sayılarında dine bakış açıları teması, “İslam”, “ayet”, “hadis”, “savaş”, “iman etme”, “şeriat”, “ibadet”, “ribatın önemi”, “tekfir”, “sünnet”, “hicret”, “şirk”, “helal haram ayrımı”, “cemaat ve halife ihtiyacı”, “tevbe”, “vahiy”, “farz”, “ikrah”, “tevhid”, “aile hayatı”, “birlik olma”, “Kitap”, “şehadet”, “sabretme”, “halifelik” ve “zekât” şeklinde kategorilenmiştir. Din olarak İslam dininin seçildiğı ve ayet ve hadislerin yorumlanış şekline göre hareket edildiğı saptanmıştır.

Konstantiniyye Dergisinin topluma bakış açıları teması, “tağut”, “kâfir”, “mürted”, “siz”, “düşman”, “müşrik”, “küfre bulaşıma”, “laik”, “cahil”, “haram yeme”, “şirke bulaşıma”, “Kur'an ı kısmi inkâr etme”, “inkâr etme”, “özgürlük ve adalet düşkünü”, “kötü alışkanlıkları olma”, “zalim”, “küfür diyarında yaşama”, “sapkın”, “ibadet yapmama”, “modern”, “münafık”, “putperest”, “ateist sever”, “dünya hayatına düşkün olma”, “harici”, “komünist”, “ateist”, “pisliğe batmış”, “farzı terk eden”, “ana-babaya nankör”, “Allah düşmanı”, “namusunu kıskanmayan”, “sosyalist”, “hasım”, “kötü sıfatlandırma (beyni olmayan- döneke kavmi)”, “kör”, “suçlu”, “dini kelimeleri bilmeyen”, “sahtekâr din adamları” şeklinde kategorilenmiştir. Söz konusu dergide toplum sapkın olarak görülmekte fakat örgütün kendisi normal olarak anlatılmaktadır. Toplumu tanımlarken dinden çıkma,

farklı dine inanma veya hiçbir dini kabul etmeme durumlarını anlatan sıfatlar topluma atfedilmiş sıfatlardır. Örgütte, İslam dinini yalnızca kendi üyelerinin yaşadığı ve normal olanın o olduğu düşüncesi öteki kavramını doğurmuştur. Ayrıca örgütte, öteki diye adlandırılan her insanın düşman olduğu düşüncesi hâkimdir. Örgüt, kendilerinin normal olduğu düşüncesini sempaticanlarına ve üyelerine aktarmaktadır fakat bulunduğu bölgelerde hâkim ve diğer alt kültürlerle karşı savaş açması onun karşıt kültürel bir form olduğunu göstermektedir.

Konstantiniyye Dergisinin kendilerine bakış açıları teması “biz”, “Müslüman”, “İslam Devleti”, “hicret etme”, “kardeş”, “salih insan”, “korku salan”, “şehit”, “beşeri kanunlara karşı olma”, “put yıkan”, “ensar- muhacir”, “davetçi”, “uzman kişiler”, “sabırlı”, “ribat eden”, “el hayat medya”, “ırk ayrımı yapmayan”, “Mü’min”, “mücahid”, “davetçi”, “fedai”, “hilafete tabi olan”, “fatih”, “muttaki”, “kahraman”, “iman etmiş kimse”, “üstün olma”, “İslam diyarı” ve “İslam devleti askerleri” şeklinde kategorilenmiştir. DEAŞ söz konusu dergide kendilerini tanımlarken biz, Müslüman ve İslam Devleti kelime ve kelime gruplarını sık sık kullanmaktadır. Örgüt; biz ve kardeşlik bilincini üyelerine aşılarmaktadır. Konstantiniyye Dergisi’nde DEAŞ eylemcileri mücahit, fatih, fedai ve şehit olarak adlandırılmaktadır.

Konstantiniyye Dergisinin eylemlerine bakış açıları teması, “hicret”, “ayeti referans gösterme”, “Allah’ın hükmü”, “cihad”, “hadisi referans gösterme”, “saldırı güzelleme”, “iyilik”, “imtihan olma”, “davet”, “din âlimlerini referans alma”, “fetih”, “ırk savaşı değil akide savaşı”, “istişhad”, “delil gösterme”, “hilafet”, “tevhid”, “şehitlik”, “fetih”, “kahramanlık”, “cesaret verme”, “geçmişe atıf”, “eylemleri güzelleme”, “ribat fazileti” ve “tekfir etme,” şeklinde kategorilenmiştir. Söz konusu dergide DEAŞ üyelerinin ve DEAŞ’a katılıma meyledenlerin İslam Devleti’ne göç etmesini gerektiği vurgulanmaktadır. Göç veren yerin küfür diyarı olduğu ve orada kalan kimselerin de kâfir olacağı dergide sıklıkla tekrar edilmektedir. Söz konusu dergide DEAŞ’ın eylemlerini meşrulaştırmak için ayet ve hadisleri referans aldığı söylenebilir. “Cihad” dergide sıklıkla kullanılan bir diğer kavramdır. DEAŞ bir yere savaş açtığında oraya sözde dini yaymak için gittiği ve yaptıklarının cihat olduğu belirtilmektedir. DEAŞ söz konusu dergide herhangi bir ırka düşmanlığının olmadığını, yaptığı bir akide savaşı yani inanç savaşı olduğunu, herhangi bir ırktan birinin Müslüman (DEAŞ’ın tanımladığı şekilde) olduğu sürece onları düşman olarak görmediği de belirtilmektedir. Konstantiniyye Dergisi’nde DEAŞ’ın eylemleri güzellemeler yoluyla anlatılmaktadır.

Özetlenecek olursa, Konstantiniyye Dergisi’nde vurgulanan biz-siz ve dost-düşman ayrımı bireylerin radikalleşmesinde etkili olabilecek bir algı yaratmaktadır. Kendilerinden olmayan siz ile düşman olmakta ve onlara karşı savaşa çağrı yapılmaktadır. Hicret yoluyla bulundukları yerleri terk eden yeni üyeler sayesinde bir süreklilik sağlanmakta ve üye sayısı artırılmaktadır. Ayrıca, söz konusu dergide emir verici ifadeler kullanılması bireyleri harekete geçirebilmektedir. Bireylerin radikalleşmesinde etkili olabilecek bir diğer etmen ise cariyelerdir. Bir ganimet olarak görülen kadınların kendilerine helal olduğu inancı ve çok eşliliğin faziletleri dergide sıklıkla anlatılmaktadır.

DEAŞ'ın ganimet veya cariye olarak gördüğü bu kişilere aslında saldırıda bulunduğu Weiss ve Hassan'ın çalışmasıyla desteklenmektedir. Weiss ve Hassan'ın çalışmasında yer alan bazı ifadeler bunu açık bir şekilde göstermektedir. Söz konusu çalışmada DEAŞ'lıların yolda kalan araçlardan kadın ve kız çocuklarını topladıkları ve kendilerine onları helal görerek saldırdıkları belirtilmiştir. “F” takma adıyla anılan 15 yaşındaki kız arabalarının yol kenarında su kaynattığından bahsetmekte ve DEAŞ'ın onları yakaladığını ve ailesinden ayırdığını, devamında da “S” takma adında bir örgüt üyesinin, onu oradan alıp terk edilmiş bir eve götürdüğünü ve 13 yaşındaki kuzenini de aldığını söylemektedir. “F” şunları aktarmaktadır: “Direndik, o da bizi dövdü. Beni zorla karısı yaptı. Ona istemediğimi söyledim ve direndim ama beni dövdü. Burnum kanıyordu ama onu durdurmak için başka bir şey yapamadım. Fırsat bulduğum ilk seferde kaçtım. Ben bana yapılanı asla unutmadım. Bana ve aileme yaptıkları çok acı verici. Daeş... Hayatlarımızı mahvetti” (Weiss ve Hassan, 2016: 290-291). Konstantiniyye Dergisinin dine bakış açıları teması incelendiğinde, tek dinin İslam dini olduğu fakat bu İslam dinini kendilerinin yorumladığı ve kendilerinin uyguladığı şekilde kabul etmeyenlerin kâfir sayıldığı görülmektedir. Dinde; ayet ve hadisler önemli bir yer tutmakta, iman etme, ibadetler ve şeriat başat rol oynamaktadır. Konstantiniyye Dergisi'nde topluma bakış açıları temasında ise toplum sapkın olarak görülmekte ve ateist, tağut, mürted, müşrik gibi sıfatlarla anılmaktadır. “Eğer bir kez İslam dininden döndüysen bir daha geri Müslüman olamazsın ve artık mürted kabul edilirsin” inancı hâkimdir. Yine Weiss ve Hassan'ın (2016: 416) çalışmalarında eski bir DEAŞ'lı ile yapılan görüşmede; “sınırlar işe yaramaz, IŞİD sizi her yerde yakalayabilir, herkesin bunu bilmesini istiyorlardı... Gidemem ben artık kâfirim, hilafetin gözünde bir inançsız, mürted. Müslümandım ve şimdi kâfirim. Müslümanken kâfir olursan tekrar Müslüman olup dönemezsin. Bedeli ölümdür” ifadelerine yer verilmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki DEAŞ üyelerine bir kez üyelikten çıktıktan sonra ölümü göze almaları gerektiği ve her nerede olursa olsun onlara ulaşabilecekleri algısı aşılanmaktadır.

Konstantiniyye Dergisi'nde ele alınan bir diğer konu ise, DEAŞ'ın kendilerini tanımlama şeklidir. DEAŞ kendini İslam Devleti olarak tanıtmakta, günümüzde gerçek Müslümanın kendi üyeleri olduğunu iddia etmektedir. DEAŞ'ın topluma korku saldığını söylemesi de dikkat çekici tanımlamalardan biridir. Nasıl olur da kendini İslam dininin gerçek Müslümanları olarak tanımlayan bir grup aynı zamanda korku salan bir terör grubu olduğunu ifade etmektedir? Bu ifadelerin Müslümanlık tanımına uymadığı görülmektedir. Konstantiniyye Dergisi'nde ele alınan son konu ise, eylemlerine bakış açılarıdır. DEAŞ eylemlerini yaparken ayet, hadis ve din âlimlerini referans almaktadır. DEAŞ'ın yanlış anlaşılacak bir takım ayet ve hadis yorumlarından yola çıkarak hareket ettiği söylenebilir. Korkmaz (2016) Konstantiniyye Dergisi ile ilgili çalışmasında ayet ve hadislerin dergi başına düşen toplam kullanımını vermiştir. Konstantiniyye Dergisi'nde sırasıyla; 42, 71, 81, 111, 138, 47 ve 86 olmak üzere toplamda 576 ayet yer almaktadır. Söz konusu dergide sırasıyla, 15, 4, 6, 53, 73, 49 ve 26 olmak üzere toplam 226 hadise yer verilmektedir (Korkmaz, 2016: 17). Bu sayede DEAŞ'ın eylemlerini meşrulaştırmak için ayet ve hadisleri sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Araştırmanın bulgular bölümünün ikinci kısmında ise DEAŞ'lı radikal bireylerle yapılan anket çalışmasından elde edilen bilgilere yer verilmiştir. Öncelikle araştırmanın yöntem kısmında demografik değişkenlere yer verilmiştir. Tamamı erkek olan katılımcılar 31 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 24 ile 45 yaş arasındadır. Katılımcıların çoğunluğunun 0-3 çocuğa sahip olduğu saptanmıştır. Katılımcıların çoğunluğunun eğitim düzeyi lise mezunu olmakla birlikte ilkokul mezunu, lisans mezunu ve yüksek lisans mezunu katılımcıların olduğu da araştırmada belirtilmiştir. Katılımcıların yaklaşık yarısı Türkiye'den diğer yarısı ise yabancı ülkelere katılmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun cezaevinde olma sebeplerinin terör örgütüne üyelik olduğu, küçük bir kısmının ise yardım ve yataklık suçundan hüküm giydiği saptanmıştır. Katılımcıların tamamının Müslüman olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların aile yapıları çekirdek, geniş ve parçalanmış aileden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun gelir durumu düşük olarak belirtilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun kendini herhangi bir gruba ait hissetmediği ve kendini Müslüman ve DEAŞ grubuna ait hissedenlerin olduğu da araştırma bulgularından edinilen verilerdir. Katılımcıların çoğunluğunun DEAŞ grubu içerisinde kendisinin herhangi bir konumda olmadığı belirtilmiştir. Katılımcıların bir kısmının sempatican olduğunu belirtilirken diğer bir kısmı ise DEAŞ'ta mücahit statüsünde olduğu belirtilmiştir. DEAŞ'a katılımda dini, ekonomik, sosyal ve kültürel sebeplerin etkili olduğu da ankette elde edilen veriler arasındadır. Katılımcılar; DEAŞ ile tanışma yolunun dağılımını; bireysel, arkadaş çevresi ve DEAŞ'ın köylerine gelmesi sebepleri oluşturmaktadır.

Ceza ve Tevkif Evleri'ndeki yapılan araştırmanın bulgularında ilk olarak DEAŞ'ın kendini tanımlama şekillerine yer verilmektedir. DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin kendilerini tanımlama şekillerinde dini kimliklerini vurguladıkları görülmektedir. Aynı zamanda DEAŞ'taki görevlerinin mücahitlik olduğu da belirtilmektedir. Katılımcıların bir kısmının ise kendilerini DEAŞ'ın kurbanı olarak gördüğü belirtilmektedir. Kendilerini mücahit olarak tanımlayan radikal bireylerin, hâkim kültüre karşı oldukları söylenebilir. DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin ideal yaşam biçimlerinde ise, şer'i kuralların hâkim olduğu söylenebilir. DEAŞ hükümlülerinin ideal yaşam algılarında dikkat çeken nokta, lüks bir ev/villa, lüks bir araba, bir iş yeri sahibi/patronu olma isteğidir. Buradan hareketle, DEAŞ hükümlülerinin radikalleşmesinde yüksek gelir arzusunun çekici bir gücü olduğu söylenebilir. DEAŞ hükümlüsü radikal bireylerin suç ve suçlu tanımlarının ise DEAŞ'ın kurallarına göre şekillendiği söylenebilir. Katılımcıların bir kısmının kendini suçsuz, bir kısmının ise suçlu hissettiği belirtilmektedir. DEAŞ'ın eylemlerine maruz kalan insanların masum olmadığı, bunu hak ettikleri belirtilmektedir. Katılımcıların bir kısmının herhangi bir eylemde bulunmadığı yalnızca sempatican olduğu, bir kısmının ise DEAŞ'ta eylemci, mücahit, DEAŞ polisi katibi, maaş dağıtıcısı, dövizci ve gazeteci olduğu belirtilmektedir.

Nötrleştirme ve sürüklenme teorisi bağlamında DEAŞ ele alındığında; eylemlerini yaparken dini referans alan DEAŞ üyelerinin radikalleşme süreçlerinde nötrleştirme tekniklerinden sorumluluğun reddedilmesi tekniği ile hareket ettikleri söylenebilir. DEAŞ'a üye olan bireylerin radikalleşme

sebepleri arasında, ekonomik, sosyal, ailevi, dini ve kültürel sebeplerin yer aldığı söylenebilir. Söz konusu radikal bireylerin bir kısmının “ne yaptıysam dinimin gereği olduğu için yaptım” , “asıl suç DEAŞ’a aykırı hareket etmemdir” gibi söylemlerle suçlu kimliklerini reddettikleri görülmektedir. Söz konusu radikal bireyler kendileri haricindekileri Müslüman olarak kabul etmemektedirler. Onlar, saldırılması gereken kişiler olarak görülmektedir. Burada, mağdurun bu muameleyi hak ettiği inancı hâkimdir. Örgütün kendi içindeki suçluluk algısıyla toplumun suçluluk algısının birbirini yansıtmadığı görülmektedir. DEAŞ kendi değerlerini toplumunkinden daha üstün görmekte ve ona göre hareket etmektedir. Burada da nötrleştirme tekniklerinden yüksek değerlere müracaat tekniğinin kullanıldığı söylenebilir.

Bu çalışma ve literatürdeki alanda yapılmış çalışmaların benzerlik ve farklılıkları göz önüne alındığında bazı sonuçlara ulaşılmaktadır. Weiss ve Hassan’ın çalışmasındaki sonuçlar bireylerin radikalleşme süreçlerinde etkili olan ekonomik, sosyal, bireysel ve kültürel sebepler noktasında bu araştırmayı desteklemektedir. Ek olarak bireylerin radikalleşmelerinde bireysel sebeplerin içinde sayılabilecek “macera arama” nedeni de araştırmada, bireylerin radikalleşmesinde etkili olabilecek bir durum olarak eklenmiştir. Söz konusu çalışmada, bireylerin radikalleşme aşamaları şu şekilde anlatılmaktadır: E. H. Kod adlı kişi, “aslında ben oraya bir açıdan macera için gittim, dedi. Orada ne tip insanlar olduğunu görmek istedim. Açıkçası pişman değilim. Onları tanımak istedim... İlk önce bana neden kutsal savaşçı olmak istiyorsun diye soruldu ve yeterli cevap verdiğimde beni vatandaşlığa kabul ettiler.” Bir sonraki adımın telkin olduğunu ve iki hafta boyunca şeriat mahkemesine gittiğini belirtmektedir. Orada iki hafta boyunca insanlardan nasıl nefret edeceklerinin öğretildiğini de eklemektedir. Çalışmada, örgüt içinde yabancı dil bilmenin önemli olduğu da belirtilmektedir. E.H. “Kışkırtıcı propagandanın bir parçası olarak [DEAŞ], muhacirlerine yani yabancı savaşçılara, geriye dönüş olmadığını göstermek için pasaportlarını alevler içinde yakttıkları bir ritüel sergiliyordu” (Weiss ve Hassan, 2016: 416- 421). Bu çalışmaya göre öncelikle DEAŞ’ın yayınları aracılığıyla bireylerin beyinleri yıkanmakta daha sonra bireyler hicrete davet edilmektedirler. Söz konusu çalışmada bireylerin kendi imkânlarıyla veya kaçak yollarla sınırı geçtiği ve DEAŞ militanlarına ulaşmaya çalıştıkları belirtilmektedir. Belirli sınavlardan geçerek kendini örgüte dâhil ettirmeye çalışan yeni katılımcıların, artık geri dönüşü olmayacak bir yola girdikleri belirtilmektedir.

Korkmaz’ın (2016) çalışması bu araştırmayla benzerlik gösteren bir diğer çalışmadır. Çalışmada, DEAŞ’ın yayınlarından olan Konstantiniyye Dergisi analiz edilmiş ve belli kelimeler içerik analizine tabi tutulmuştur. Korkmaz, ayet ve hadislerden alınan referanslar üzerinde durmaktadır. Korkmaz, devletlerin eylemsel düzeydeki adımları dikkate alınırken söylemlerin de göz ardı edilmemesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Mevcut araştırma ise, temaları ve kategorileri yönünden Korkmaz’ın çalışmasıyla farklılık göstermektedir.

Türkoğlu (2017), çalışmasında Konstantiniyye Dergisi'ni incelemektedir. Yazara göre söz konusu derginin yayınlanmasının temel amacının, DEAŞ tarafından İstanbul'un fethedilmesi olduğu belirtilmektedir. Yapılan analizde şeriat vurgusu ön plana çıkmaktadır. Dergide vurgulanan özgürlük, laiklik, demokrasi ve oy kullanma ile ilgili konulara değinilmesi mevcut çalışma ile benzerlik göstermektedir. DEAŞ'ın Konstantiniyye Dergisi'nde dini kullanarak eylemlerini meşrulaştırmaya çalışması da mevcut çalışmada ulaşılan sonucu desteklemektedir.

Okumuş (2018) Dabıq, Konstantiniyye ve Rumiya Dergilerinin söylem analizini yapmıştır. Dergiler Bilişsel Çelişki Teorisi ve Ahlaki Geri Çekilme Teorisi bağlamında ele alınmaktadır. Okumuş, Maikovich'in anlam arayışında olan ve kendini pek çok yönden boşlukta hisseden binlerce insandan nasıl sadece bir kısmı terör eylemlerinde bulunurken diğer bir kısmının bulunmadığını Bilişsel Çelişki Teorisinden yararlanarak açıklamaktadır. Bireyin bir terör eyleminde bulunması bir süreç gerektirmektedir. Çünkü birey daha önce şiddeti bir çözüm olarak görmediği halde, artık şiddeti kullanmaya karar vermiş durumdadır ve bu çelişkiyi gidermek için çabalaması gerekmektedir. Okumuş'un çalışmasında belirttiği gibi bireyin şiddet kullanmaya karar vermesiyle bilişsel çelişkiyi engelleyici gücü de azalmaya başlamaktadır. İşte teröristi, sempatizandan ayıran nokta bilişsel çelişkiyi azaltabilme kabiliyetidir. Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından hazırlanan rapordan yararlanan Okumuş, DEAŞ'ın Kur'an, hadis gibi İslam'ın temel kaynaklarından yararlanılırken herhangi bir usûl gözetilmediği, hiçbir ön bilgi olmaksızın örgüt üyelerine Kur'an hakkında hüküm çıkarmalarında bir sakınca olmadığının telkin edildiği belirtilmektedir. Bu anlayışın sonucu olarak ayetler bağlamlarından koparılıp, lafzi anlamlarıyla kullanılmaktadır. Okumuş'un (2018) çalışması DEAŞ'ın ayet ve hadisleri yorumlamadaki farklılıklar bakımından mevcut çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada, ana problem olan DEAŞ'ın karşıt kültürel bir örgütlenme formu olup olmadığına yanıt aranmış ve araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler ele alınmıştır. Sonuç olarak, DEAŞ'ın tüm kültürlerle karşı olduğu saptanmış ve karşıt kültürel örgütlenme formuna örnek teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada Konstantiniyye Dergisi'ne içerik analizi yapılmış, DEAŞ'lı hükümlülerden alınan bilgiler betimsel analiz yöntemi ile incelenmeye çalışılmıştır. Söz konusu dergide verilen mesajlarla DEAŞ hükümlülerinin yanıtları, yani her iki çalışmadan elde edilen veriler benzerlik göstermektedir. Konstantiniyye Dergisi'nde bireyleri radikalleşmeye davet dergide yer alan söylemler yoluyla yapılmaktadır. Söz konusu dergi aracılığıyla DEAŞ'ın dine ve topluma bakış açıları tartışılmakta, toplumu dinden uzak yaşayan kimseler olarak gördüğü ve buna müdahale etmek istediği sonucuna varılmaktadır. Benzer şekilde DEAŞ hükümlüleri ile yapılan çalışmada söz konusu radikal bireylerin şeraiti yaşamın tüm alanlarına yayarak uygulamaya koyma düşüncesinde oldukları görülmektedir fakat toplumun bu yaşam tarzına uymadığı düşüncesinde oldukları ulaşılan sonuçlardır. Söz konusu hükümlülerin kendi yaşam anlayışlarında aile, sosyal çevre ve lüks yaşam arzusu da dikkat çekmektedir. DEAŞ hükümlülerine göre toplum, dinden uzak bir yaşam süren kişilerden oluşmaktadır. Konstantiniyye Dergisi'nde, DEAŞ'ın kendilerine ve

eylemlerine olan bakış açıları incelenmiş ve kendilerini sözde İslam'ın temsilcisi olarak gördükleri ve güzelleme yoluyla kendilerini anlattıkları tespit edilmiştir. Söz konusu dergide suç ve suçlu tanımları DEAŞ'a katılım durumlarına göre değişmektedir. Söz konusu dergiye göre, DEAŞ'a katılmayan kimseler suçlu olarak kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, örgüte aykırı hareket etmenin suç olduğu ve örgütün dışındakilerin de suçlu olarak yorumlandığı görülmektedir. Konstantiniyye Dergisi'nde, İslam Devleti'ne katılmayanların yapılan her türlü şiddet eylemini hakettiği düşüncesi hâkimdir. DEAŞ hükümlüleri ile yapılan çalışmada radikal bireylerin kendilerini tanımlama şekillerinde dini kimlikleri, DEAŞ'taki statüleri, kurban mı yoksa mücahit mi oldukları belirtilmektedir. Konstantiniyye Dergisi'nde DEAŞ'ın eylemlerini yaparken ise dini temel aldığı ve eyleme geçmeleri için üyelerine teşvikte bulunduğu da ulaşılan sonuçlardandır. Benzer şekilde DEAŞ hükümlülerinin bir kısmı da yaptıkları eylemlerin DEAŞ'ın kurallarına göre suç olmadığı, ne yaptılarsa dinlerinin gereği olduğu için yaptıklarını belirtmektedirler. Bu bağlamda DEAŞ hükümlülerinin eylemlerini sözde İslam Devleti'nin kurallarına göre yaptıkları ve dini referans olarak meşrulaştırmaya çalıştıkları söylenebilir. DEAŞ hükümlülerinin bir kısmının suç deneyimi olmadığı, sempatzan konumda olduğu, bir kısmının ise DEAŞ'ın çeşitli işlerini yaptığı ulaşılan verilerden elde edilen sonuçlardır.

Bu çalışmanın sonuçlarından hareketle ileride bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara ve problemin çözümüne odaklanacak kurum ve kuruluşlara yönelik öneriler şu şekildedir:

1. Terörün uluslararası bir sorun olduğu bilinmektedir. Çevre ülkelerdeki herhangi bir güvenlik sorunu Türkiye'yi de etkilemektedir. Terörle mücadele yalnızca devletlerin askeri gücü ile engellenememektedir. Çünkü terör insanların yaptığı tek bir eylemden ziyade belli bir zihniyetin dışı vurumudur. Terör gruplarının kendi propagandalarını internet aracılığıyla kolaylıkla yaptığı ve insanların zihniyetini bulandıracak yayınları olduğu bilinmektedir. Bu nedenle özellikle gençlerin interneti güvenli bir şekilde kullanmaları sağlanmalı ve hangi sebeple olursa olsun terörün her alanıyla ilgili insanları bilinçlendirecek bilgi içeren TV ve internet yayınları desteklenmelidir.
2. Türkiye'de dini referans alan terör örgütleriyle ilgili çalışmalar genellikle teorik çerçevede yapılmaktadır. Dini referans alan terör çalışmalarında alan yazında eksiklik mevcuttur. Türkiye'de öncelikle radikalleşen gruplarla alan çalışması yapılması yazına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle bu alanda çalışmalar yapılması önerilmektedir.
3. Bu çalışmada yalnızca DEAŞ terör örgütünün yayınladığı Konstantiniyye Dergisi ve DEAŞ'tan hüküm giymiş radikal bireyler ele alınmıştır. Diğer radikal örgütlere üyelik suçundan hüküm giymiş bireylere de benzer bir çalışma yapılması önerilmektedir.
4. Bu çalışmada yalnızca Konstantiniyye Dergisi'nin içerik analizi yapılmıştır. DEAŞ'ın Rumiyyah ve Dabıq isimli iki tane yayınlanmış dergisi bulunmaktadır. Rumiyyah ve Dabıq dergileri de DEAŞ'ın; araştırmanın amacında yer alan, bireylerin radikalleşme süreçlerinde

etki eden faktörler, dine bakış açıları, topluma bakış açıları, eylemlerine ve kendilerine bakış açıları bağlamında ele alınabilir ve dergiler arasında karşılaştırma yapılabilir.

5. DEAŞ'ın yayınladığı dergiler ele alınıp bu dergilerde hangi ayet ve hadislerin kimler tarafından yorumlandığı açıklanarak bu ayet ve hadislerin T.C. Diyanet İşleri Bakanlığı ve alanında uzman kişilerin desteğiyle doğru bir şekilde yorumlanıp insanlara sunulur ve bu sayede radikalleşmeye meyilli bireylerin şiddete yönelmesi engellenerek terörün önüne geçilebilir veya etkisi hafifletilebilir.
6. Bu çalışmaya katılan DEAŞ'tan hüküm giymiş radikal bireylerin tamamı erkektir. Kadınların radikalleşmesinde etkili olan faktörler ve bu kişilerin bakış açıları farklı olabilmektedir. Bu nedenle radikalleşmiş kadınların da örnekleme dâhil edilmesi önerilmektedir.
7. Bu çalışmada kullanılan ankette kapalı ve açık uçlu sorulara yer verilmiş fakat katılımcıların açık uçlu sorulara daha özenli ve ayrıntılı cevap verdikleri görülmüştür. Dini radikal örgütlerle yapılan çalışmalarda daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla mülakat çalışması daha uygun olabilir. Bu nedenle alanda mülakat çalışmalarına öncelik verilmesi önerilmektedir.
8. Bu çalışmada bireylerin radikalleşmesinde dini, ekonomik, sosyal, kültürel ve bireysel sebeplerin etkili olduğu görülmüştür. Bu sebeplerin başında dini ve ekonomik sebepler yer almaktadır. Bireylerin dini doğru bir şekilde anlamaları ve bu suçlardan hüküm giymiş kişiler daha sonradan aynı hataya düşmemeleri açısından cezaevinde terörün zararları, din kültürü, sosyoloji ve psikoloji derslerini içeren eğitimler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abanoz, Buket (2017), Suçun önlenmesinde hapis cezası ile seçenek yaptırımların etkinliğinin karşılaştırılması: “Meta-analiz çalışmalarının sistematik olarak incelenmesi”, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi-Journal of Penal Law and Criminology**, 5(2), 1-28.
- Abbas, Tahir (Ed.). (2007), **Islamic Political Radicalism: A European Perspective**, Edinburgh University Press.
- Adugit, Yavuz (2013), “Özgürlüğün Kısa Tarihi”, **Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi**, (16), 63-94.
- Aftab, Awais and Rashed, Mohammed Abouelleil (2021), “Mental disorder and social deviance”, **International Review of Psychiatry**, 33(5), 478-485.
- Akbaş, Gizem Gönay (2020), “Türkiye'nin deradikalizasyon faaliyetlerinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın rolü: Cezaevi vaizi örneği”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, TOBB ETÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akers, Ronald L. and Jennings Wesley G. (2015), “Social Learning Theory”, **The Handbook of Criminological Theory içinde** (230-240), John Wiley & Sons, Inc.
- Akgün, Ali Rıza (2021), **Günümüz Selefi Hâricî Akımın Şiddet Teolojisi**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi – Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Akgündüz, Ahmed (2014), “İslam Vakıf Hukukunda Terminoloji ve Gaye”, **Dünya Vakıflar Konferansı**, 25-40.
- Akıncı, Abdulvahap (2018), “Askeri Vesayetten FETÖ Vesayetine: 15 Temmuz Üzerine Genel Bir İnceleme”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 15, 105-122.
- Alkan, Haluk (2016), “15 Temmuz’u Anlamak: Parametreler ve Sonuçlar”, **Bilgi**, (79), 253-272.
- Alonso, Rogeli et al. (2008), “Radicalization Processes Leading to Acts of Terrorism: A Concise Report Prepared By The European Commission’s Expert Group On Violent Radicalization” **Expert Group On Violent Radicalisation**.
- Altun, Altun (2021), “KADINLAR VE TERÖRİZM: ÇEÇENYA’NIN KARADULLARI”, **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, 9(29), 100-118.
- Apaydın, Hacı Yunus (2018), “Adalet Nedir? Mahiyet ve Keyfiyet”, **Bilimname**, 2018(35), 459-476.

- Arslan, Serap (2006), “Farklı soyutlama düzeylerinde benlik temsilleri-I-Bireysel benlik ve Kolektif Benlik ya da Benlik ve Bizlik”, **Türk Psikoloji Yazıları**, 9(18), 81-99.
- Ashforth, Blake E. & Mael, Fred (1989). “Social Identity Theory And The Organization”, **Academy of Management Review**, 14(1), 20-39.
- Ateş Çiftçi ve Eylül, Beyza (2017), “İŞİD: Oluşum, Kuruluş ve Devletleşme Süreçleri”, **Lectio Socialis**, 1(1), 44-58.
- Ateş, Nesibe Esen (2019), “Travmayı Anlamlandırması Açısından İmtihan İnancı ve Başa Çıkma: Şehit Aileleri, Gaziler ve Gazi Aileleri Örneği”, **Trabzon İlahiyat Dergisi**, 6(1), 125-151.
- Avcı, Engin (2019), “Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye’de Terörizm”, **Kara Harp Okulu Bilim Dergisi**, 29(1), 139-166.
- Aybuğa, Hakan (2022), “Müşriklerin İlah Anlayışı (Ra’d ve İbrahim Sureleri Bağlamında)”, **Genç Mütefekkirler Dergisi**, 3(1), 70-94.
- Aydın, Mahmut (2017), “Melez ve Senkretik Bir Yapılanma Olarak Fetullahçı Terör Örgütü”, **Eskiyeni**, (34), 75-94.
- Aydıralp, Halil (2013), “Bir karşıt kültür unsuru olarak Türkiye’de çağdaş tekdincilerin dini hayata bakışı ve anlamları”, **Toplum Bilimleri**, 7-14.
- _____ (2013), “Kural Dışı Dini Bir Yönelim Olarak Çağdaş Tekfir İdeolojisini Anlamak”, **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 46(46), 5-36.
- Ayhan, Halis (2017), “Daeş, Suriye ve Türkiye”, **Turan-Sam**, 9(34), 207-214.
- Aytepe, Mahsum (2017), “İslamî Davette “Davetçi” Problemi ve Bunu Aşmanın Koşulları”, **Ekev Akademi Dergisi**, (71), 181-198.
- Aziz, Aysel (2015), **Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Yöntem Teknikleri**, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara.
- Bağış, Radiye Canan (2019), “Çocukları Suça Sürükleyen Çevresel Nedenler: Sosyal Bağ ve Sosyal Öğrenme Teorileri Işığında Bir Değerlendirme”, **Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(14), 203-221.
- Balcı, Çağatay (2019), “Etno-Mezhepsel Radikalleşme: Sistan-Beluçistan’da Radikal Gruplar”, **İran Araştırmaları Merkezi**, 3-19.
- _____ (2019), “Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?”, **Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 5(2), 368-388.
- Balcıoğlu vd., (2016), **Teori ve Uygulamada Suç Analizi**, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Baltacı, Ali (2017), “Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli1, **Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 3(1), 1-14.

- Bardakoglu, Ali (1998), “Din Nedir? İnsan İçin Önemi Nedir?”, **Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Kolları Konferans ve Panelleri**.
- Başaran, Yağmur Koç (2019), “Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı”, **The Journal of Academic Social Science**, 47(47), 480-495.
- Baştuğ, Mehmet F. & Evlek, Uğur K. (2016), “Individual Disengagement And Deradicalization Pilot Program in Turkey: Methods And Outcomes”, **Journal For Deradicalization**, (8), 25-45.
- Bauman, Zygmunt (2019), **Akışkan Modernite**, (Çev: Sinan Okan Çavuş), Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- Bayraklı, Enes ve Yerlikaya, Turgay (2017), “Müslüman toplumlarda islamofobi: Türkiye örneği”, **Ombudsman Akademik**, (7), 51-70.
- Baykal, Bekir Sıtkı (1983), “Atatürk ve İnkılap”, **Belleten**, 47(188), 893-902.
- Becker, Howard Saul (1963), **Outsiders**, Free Press, New York.
- Bennett, Nell (2019), “One Man’s Radical”, **Security Challenges**, 15(1), 47-62.
- Biçer, Ramazan (2015), “İŞİD Düşünce Yapısının Teolojik Arkapları”, **Kader Kelam Araştırmaları Dergisi**, 13(1), 1-11.
- Bilge, Emine Zehra ve Kula Mustafa Naci (2020), “Liseli Gençlerin Dindarlık Eğilimi ve İyilik Algısı Arasındaki İlişki”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 21(1), 215-240.
- Bilgiç, Şükrü (2014), “Mahkûmların Suç Algısı”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, (3), 8-17.
- _____ (2014), “Mahkûmların suç algısı”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, (3), 8-17.
- Bilgin, Nuri (2006), **Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar**, Siyasal Kitabevi Yayınları, Ankara.
- _____ (2014), **Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnekler Çalışmalar**, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Bingöl, İlhan (2022), “Sosyolojik Suç Teorilerine Kuramsal Bir Yaklaşım: Sosyal Süreç Teorileri”, **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 12(24), 640-652.
- Borum, Randy (2011), “Radicalization Into Violent Extremism I: A Review Of Social Science Theories”, **Journal Of Strategic Security**, 4(4), 7-36.
- Bostancı, Naci (2003), “Kültür ve Toplum”, **Sosyolojiye Giriş, içinde**, Martı Yayınları, 2.
- Bozkurt, Veysel (2013), **Değişen Dünyada Sosyoloji**, Ekin Yayınları, Bursa.

- Brown, Rupert (2000), "Social Identity Theory: Past Achievements, Current Problems And Future Challenges", **European Journal of Social Psychology**, 30(6), 745-778.
- Budak, Selçuk (2000), **Psikoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Burgess, Thomas F. (2001), "Guide to the Design of Questionnaires", **A General Introduction to the Design of Questionnaires for Survey Research**, 30(4), 411-432, Leeds.
- Burhanettin, Duran ve Ulutaş, Ufuk (2017), "Türkiye'nin DEAŞ'la Mücadelesinin Kritik Dönemeci: Fırat Kalkanı Harekatı", **Türk Dış Politikası Yıllığı 2016**.
- Burkay, Senem (2008), "Teorik çerçevede suç", **ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar**, 2 (4), 1-15.
- _____ (2008), "Teorik çerçevede suç", **ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar**, 2(4), 1-15.
- Bülbül Pehlivan, Sibel (2015), **Suudi Arabistan'ın Mısır Politikasında Selefilik'in Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Şener (2005), "Anket geliştirme", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 3(2), 133-151.
- Canlıoğlu, Gözde (2008), "**Değişen Toplum Yapılarında Bilginin Değişen Konumu**", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Cengil, Muammer ve AYDIN, Ali Rıza (2014), "İŞİD Irak Şam İslam Devleti: Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme", **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (6), 51-63.
- Ceylan, İsa (2013), **Pozitif psikoloji yaklaşımıyla mü'minin insanın kişilik özellikleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cirhinlioğlu, Zafer (2004), **Terör ve Toplum**, Gündoğan Yayınları.
- Clark, G. Kitson (1967), **The Critical Historian**, Routledge, [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=FV37CwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Clark,+G.+Kitson+\(1967\),+The+Critical+Historian,+Routledge.&ots=WkDW5EqJ6s&sig=j3HOhO7pqSkxUtR8OCOyW_XlB-Y&redir_esc=y#v=onepage&q=Clark%2C%20G.%20Kitson%20\(1967\)%2C%20The%20Critical%20Historian%2C%20Routledge.&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=FV37CwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Clark,+G.+Kitson+(1967),+The+Critical+Historian,+Routledge.&ots=WkDW5EqJ6s&sig=j3HOhO7pqSkxUtR8OCOyW_XlB-Y&redir_esc=y#v=onepage&q=Clark%2C%20G.%20Kitson%20(1967)%2C%20The%20Critical%20Historian%2C%20Routledge.&f=false), (25.04.2023)
- Colvin, Mark vd. (2002), "Coercion, Social Support, And Crime: An Emerging Theoretical Consensus", **Criminology**, 40(1), 19-42.
- Cora, Mustafa vd. (2018) "Şeytani güç sembolü tâğut ve ifade ettikleri", **Journal of Islamic Research**, 29(3), 533-50.
- Cote, Suzette (2002), **Criminological Theories: Bridging the Past to the Future**, Sage Publications, United States of America.

- Çağatay, Neşet (1978), “Laiklik Nedir, Şeriat Nedir?”, **Belleten**, 42(167), 427-436.
- Çapcıoğlu, İhsan ve Akın, Mehmet (2018), “Kur’an Ayetlerinin Dini Motifli Şiddetin Meşruiyet Kaynağı Olarak Kullanılması: Enfal Suresi 8/39 Örneği”, **Electronic Turkish Studies**, 13(9).
- _____ (2018), “Radikalleşmenin ve Şiddet Yönelimli Davranışların Önlenmesinde Evrensel Değerlerin Rolü”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 7(4), 3103-3111.
- Çapcıoğlu, İhsan (2012), **Din Sosyolojisi Çağdaş Gelişmeler**, 1. Basım, İmge Kitabevi, Ankara.
- Çelik, Emine (2021), **Yoksulluk Olgusunun Radikalleşme Sürecine Etkileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çelik, Hilal ve Ekşi, Halil (2008), “Söylem Analizi”, **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 27 (27), 99-117.
- Çelik, Oktay (2015), “Dini İstismar Eden Terör Örgütlerinin Radikalleşme Süreçleri” **Journal of Süleyman Demirel University Institute Of Social Sciences**, 22(2).
- Çetin, Özer (2009), “Kurban Teorileri”, **Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 9(1), 189-221.
- Çınar, Sema (2007), “Talcott Parsons ve İşlevselci Kuram”, **Sosyoloji Notları Dergisi**, 3, 35-43
- Dalbay, Ramazan Saim (2018), ““Kimlik” ve “Toplumsal Kimlik” Kavramı” **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (31), 161-176.
- Dalgın, Nihat (2004), “Zekat Hükümleri”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 16(16), 43-72.
- Dalmış, İbrahim ve Akdeniz, Seher (2021), “Toplum Yanlısı Davranıştaki Toplumsal: İç-Grupla Özdeşleşme ve Kolektif Dayanıklılık Arasındaki İlişki”, **Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi**, (6), 37-50.
- Dede, Özkan (2018), **İŞİD Terör Örgütünün Türkiye’ye Yönelik Propaganda Faaliyetleri ve Yabancı Teröristler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Demir, Hilmi (2017), “Radikalleşme Süreçlerinde İdeoloji ve İtikadi İdeolojinin Rolü Üzerine”, **Ortadoğu**, 80, 11-13.
- Demirbaş, Ali Timur (2016), **Kriminoloji**, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Demirbaş, Murat ve Yağbasan, Rahmi (2005), “Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Bilimsel Tutumlarının Kalıcılığına Olan Etkisinin İncelenmesi”, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 18(2), 363-382.

- Demirci, Mehmet (2007), “İçe Dönük Cihad: Mücâhede”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, 19, 9-21.
- Demirel, Emin (2005), **Türkiye'de Radikal İslami Hareketler**. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Deniz, Tuğba (2019), **Terörizmin Değişen Boyutu: DEAŞ Örneği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, İsmail (1994), “Bir Alt Kültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği”, **Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences**, 26(1), 107-129.
- Doğaner, Muammer ve Yoldaş, Yunus (2023), “DEAŞ Terör Örgütünün Dini İdeolojik Alt Yapısı ve Örgütsel Üyelik Stratejileri”, **Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi**, 6(1), 47-64.
- Doğru, A. (2017), “Hibrit Savaş, DEAŞ ve Türkiye'nin Duruşu”, **Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**, 1(2), 130-161.
- Doğru, Yaşar (2020), **Kur'ân-I Kerîm'de Hicret**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dolu, Osman (2015), **Suç Teorileri; Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji**, Global Politika ve Stratejik Yayınları. (5. Baskı).
- Dolu, Osman vd. (2010), “Şiddet içerikli video oyunlarının çocuklar ve gençler üzerindeki etkileri: saldırganlık, şiddet ve suça dair bir değerlendirme”, **Adli Bilimler Dergisi**, 9(4), 54-75.
- Doosje, Bertjan et al. (2016), “Terrorism, radicalization and de-radicalization”, **Current Opinion in Psychology**, 11, 79-84.
- Dönmezer, Sulhi (2011), “Türk Toplumunda Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ceza Ve Ödüllendirme”, **Journal of Istanbul University Law Faculty**, 48(1-4), 295-315.
- Duman, Bilal vd. (2017), “Üniversite öğrencilerinin sınıf ortamında yabancı dil konuşma kaygısı üzerine nitel bir çalışma”, **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 8(2), 13-27.
- Duman, M. Zeki (2011), “İslâm'ın Köle ve Cariye Sorununa Yaklaşımı”, **Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 29(1), 1-54.
- Durkheim, Emile (2003), **What is a social fact?**, *Crime: Critical Concepts in Sociology*, 2, 77.
- Efegil, Ertan ve Kalaycı, Rıdvan (2020), **Terörle Mücadelede Güvenlik-Dışı Yöntemler**, 15. Baskı, Gündoğan Yayınları.
- Eke, Beğlül (1980), “Yaşama tarzı ile gelir seviyesi arasındaki ilişki”, **Istanbul Journal of Sociological Studies**, (18), 93-114.
- Elhan, Nail (2016), “İran Devrimi'nin Türkiye'de Yansımaları: “İrancılık” ve “İrancı” İslamcılık”, **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, 3(2), 28-57.

- Elmas, M. Salih (2013), **Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı: Tehdit, Risk ve Risk Toplumu Perspektifinden Güvenlik**, International Strategic Research Organization.
- Erkal, Mustafa vd. (1997), **Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü**, Der Yayınları, İstanbul.
- Eroğlu, Doğu (2018), **Türkiye'de Radikalleşme, Örgütlenme, Lojistik İşid Ağları**, İletişim Yayınları.
- Falode, Adewunmi J. (2018), "Terrorism 4.0: A Global And Structural Analysis" **Open Political Science**, 1(1), 153-163.
- Fiske, John (1996), **İletişim Çalışmalarına Giriş** (Çev. Süleyman İrvan), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Fighe, Yoni (2003), "The Great East Islamic Raiders Front (Ibda-C)", **Intelligence and Terrorism Information Center at the Center for Special Studies (CSS)**.
- Filipiak, Kai (2012), "The Effects of Civil Officials Handling Military Affairs in Ming Times", **Ming Studies**, (66), 1-15.
- Fromkin, David (1975), "The Strategy of Terrorism", **Foreign Affairs**, 53(4), 683-698.
- Galica, Natalia (2020), "Lifting the Veil: The Impact of Framing on Sentencing Disparities Between Males and Females Convicted of Terrorism since the Rise of ISIS, 53 UIC J. Marshall L. Rev. 113" **UIC Law Review**, 53(1), 4.
- Ganor, Boaz (2008), "Terrorist Organization Typologies And The Probability of A Boomerang Effect", **Studies in Conflict & Terrorism**, 31(4), 269-283.
- Geçgin, E. (2019), **Sapma Ve Suç Sosyolojisinde Teorik Güzergahlar**, Heretik Yayınları, Ankara.
- Gezgin, Mehmet (1988), "Cemaat-Cemiyet Ayırımı ve Ferdinand Tönnies", **Istanbul Journal of Sociological Studies**, (22), 183.
- Giddens, Anthony (2004), **Modernliğin Sonuçları**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Göçer, Ali (2012), "Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine", **Türk Dili**, 729, 50-57.
- Gökçe, Ali Fuat (2017), "Dijital Çağın Küreselleşen Terörü: Post-Modern Terörizm", **15. Kamu Yönetimi Forumu**, 253-267.
- Gökçe, Döndü Hülya (2020), **Suç Ve İktisat: Oyun Teorisi Yaklaşımı**, Yayınlanmış Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökmen, Esmâ (2017), "İçerik Analizi Ve Yıldız Falı Analizinin Kavram Ve Unsurlarının İncelenmesi: Türk Siyasetinde Siyasal Dil Analizi Örneği", **Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi**, 6(1), 172-212.
- Göksu, Erkan (2016), "İnsan, Şiddet ve Savaş Üzerine", **Savaş ve Toplum içinde**, Eğitim Yayınevi.

- Göksun, Yenal ve Salihi, Emin (2018), “DEAŞ'ın Medya Stratejisi”, **SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı**.
- Gölcük, Şerefeddin (1986), “Kur'an'da Hicret”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 7.
- Güçlü, İdris ve Akbaş Halil (2016), **Suç Sosyolojisi**, Seçkin Yayınları, Ankara
- Güçlü, Nezahat (2003), “Örgüt Kültürü”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 23(2), 61-85.
- Gül, Hasan (2023), “Kavramsal Bir Bakış: Radikalleşme Süreci ve Modelleri”, **Anadolu Strateji Dergisi**, 5(1), 103-124.
- Gül, Songül Sallan ve Nizam, Özlem Kahya (2021), “Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (42), 181-198.
- Gülcan, Cem ve Çevik Ergin, Tuba (2020), “Tüketim Kültürü Bağlamında Bireyin Sosyal Kimlik İnşası Üzerine Bir Araştırma: Marka Toplulukları”, **Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 7(1), 30-48.
- Güllü, İsmail ve Yıldırım, Kerim (2016), “Alt Kültür Gruplarında Suç ve Toplumsallaşma İlişkisi: Karaman Çingeneleri Örneği”, **Border Crossing**, 6(1), 46-78.
- Gümüş, Sinan (2019), “Örgütsel İletişim Bağlamında İlegal Örgütlerin Stratejik İletişimi: IŞİD Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Günel, Mehmet Emin (2017), “Mu'tezile Ekolünün İhbât ve Tekfir Görüşlerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Marife Dini Araştırmalar Dergisi**, 17, (2) 271-285.
- Gür, Tahir (2013), “Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi”, **Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks**, 5 (1), 185-202.
- Gürler, Recep Tayyip ve Özdemir, Ömer Behram (2014), “El Kaide'den Post-Kaide'ye Dönüşüm: Işid” **Türkiye Orta Doğu Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 1(1), 113-155.
- Güvenç, Cemaleddin (2021), “Deaş Terör Örgütü Üzerine Bir Değerlendirme”, **Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi**, 1(2), 75-90.
- Hanefi, Hasan (1998), “Esbab-ı Nüzulün Anlamı Nedir?”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 38(1-4), 225-233.
- Hanefi, Hasan (1998), “Esbab-ı nüzulün anlamı nedir?”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 38(1-4), 225-233.
- Hoffman, Frank (2007), **Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars**, Arlington, Virginia: Potomac Institute for Policy Studies.
- Işılkay, Tansu ve Başcı, Ahmet (2020), “Sosyal Kimlik Kuramı Açısından Tüketici–Marka Özdeşleşmesi ve Bir Araştırma”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 42(1), 63-90.

- İlerisoy, Melike (2022), **Din ve Aile**, Hiperlink Eğitim İletişim Yayınları, İstanbul.
- İlhan, Tülay (2006a), “Kültürün Örgütlerdeki Rolü: Benimsenen Teorik Perspektif ve Yöntem Tartışmalarına İlişkin Kavramsal Bir İnceleme”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 20(2), 273-294.
- İşbilir, Alptekin Cihangir (2021), “Afrika’da Faaliyet Gösteren Türk Stk’ların Barış İnşa Edici Kapasitesi”, **Africana**, 1(1), 5-25.
- Jenks, Chris ve Demirkol, Nihan (2007), **Altkültür: Toplumsalın Parçalanışı**, Ayrıntı Yayınları.
- Johnson, Richard E. (1979), **Juvenile Delinquency And Its Origins: An Integrated Theoretical Approach**, 1. Baskı, Cambridge: Cambridge Universty Press.
- Kadivar, Jamileh (2022), “Propaganda and radicalization: The case of Daesh in Iran”, **Contemporary Review of the Middle East**, 9(1), 70-98.
- Kanaatlı, Hasan (2021), “Ateizm ve Agnostisizm Nedir?”, **MİSBAH: Çağdaş Din Çalışmaları Dergisi**, 10(18).
- Kandemir, Ahmet Mekin (2017), “Te’vil ve Tekfir Kuramı Çerçevesinde Gazzâlî’nin Toplumsal Barışa Katkısı”, **Kader Kelam Araştırmaları Dergisi**, 15(2), 343-361.
- Kandilci, İlayda (t.y.), “Hüsamettin Arslan’da Epistemik Cemaat Kavramı”, Bayram Kök (Haz.), **Kavramlarla Okumak Düşünmek Yazmak 3**, 27-34
- Karaağaç, Hilmi (2013), “Ehl-i Sünnet’e Göre Tekfir Problematiği”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, (40), 163-186.
- Karaduman, Tuğrulhan (2019), “Hariciler (Outsiders) Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması”, **Liberal Düşünce Dergisi**, 24(95), 227-229.
- Karakaş, Ceyhun Kaan (2017), “DAEŞ Propagandasında Yeni Medya Kullanımı”, **Marmara İletişim Dergisi**, (28), 33-46.
- Karataş, Zeki (2015), “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, **Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi**, 1(1), 62-80.
- KarCIOğlu, Fatih (2001), “Örgüt Kültürü ve Örgüt İklimi İlişkisi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 15(1-2).
- Karoui, Hichem (2010), “Deviance and Dissent: A Sociological Approach to Terrorism”, **Entelequia. Revista Interdisciplinar**, 12, 27-40.
- Kars, Fatih ve Özkul, Metin (2021), “Yaşam tarzı göstergesi olarak meslekler”, **Sosyolojik Bağlam Dergisi**, 2(1) 37-63.
- Karslı, Necmi (2019), “Fetö Darbe Girişiminin Gençlerin Din ve Cemaat Algısı Üzerindeki Etkisi”, **Bilimname**, 2019(37), 1187-1210.

- Katoğlu, Tuğrul (2012), “Ceza hukukunda suçun mağduru kavramının sınırları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 61(2), 657-694.
- Kenevir, Fatma (2015), “Suç, Sosyal Sapma ve Din Suça Karışan Kadınların Dini Bağlılık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, **Dini Araştırmalar Dergisi**, 18(46), 233-249.
- Keser, Ahmet ve Ulusoy, Bilal (2020), “Bırakınız Gitsinler, Bırakınız Savaşsınlar (Laissez Jihad): Kafkasya’dan DAESH’e Katılım Nedenleri”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, 16(34), 203-243.
- Kılıç, Metin (2020), “Sapkın Serbest Zaman”, **Modern Leisure Studies**, 2(1), 1-10.
- Kırlioğlu, Mehmet (2019), “Güçler Temelli Yaklaşım ve Güçlendirme: Kolektif Kimlik, Bilgi-Beceri, Benlik Kavramı, Eleştirel Farkındalık, Harekete Geçme”, **Opus International Journal of Society Researches**, 14(20), 2248-2277.
- Kızmaz, Zahir (2005), “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, 29(2), 149-174.
- _____ (2006), “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 16(2), 247-267.
- Kocaer, Sibel (2007), “Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Beddualar Ve İnternet”, **Milli Folklor**, 19(75), 30-33.
- Koç, Canan Olpak (2021), “Kolektif Kimlik Kurma Çabası Olarak Mehmet Akif’in “Benlik” Özellikleri”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (Hütad)**, (35/Özel Sayı), 183-206.
- Koçak, Abdullah ve Arun, Özgür (2006), “İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu” **Selçuk İletişim**, 4(3), 21-28.
- Konstantiniyye, Hicri 1436. Sayı:1, ss.1-46
- _____, Hicri 1436. Sayı:2, ss.1-60
- _____, Hicri 1436. Sayı:3, ss.1-65
- _____, Hicri 1437. Sayı:4, ss.1-68
- _____, Hicri 1437. Sayı:5, ss.1-56
- _____, Hicri 1437. Sayı:6, 1-52
- _____, Hicri 1437. Sayı:7, ss.1-56
- Korkmaz, Sertaç Canalp (2016), “Terörün Propagandası: Daeş Terör Örgütü ve Konstantiniyye Dergisi”, **ORSAM**.
- Korkmaz, Sıddık (2017), “Göç Olgusunun Dinsel ve Mezhepsel Kimlikler Üzerindeki Etkisi”, **Göç ve Din Üzerine içinde** (151-158), Transnational Press London.

- Köse, Talha ve Coşkun, İpek (2019), **Türkiye’de Üniversiteler ve Radikalleşme**, SET Vakfı İktisadi İşletmesi.
- Köycü, Erdoğan (2017), “Hadislerin Hz. Peygambere (Sas) Aidiyetini Tespitte Hz. Ömer’in Kullandığı İstişâd Metodunun Hadis İlmine Katkısı”, **Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 3(Özel Sayı 2), 404-421.
- Kruglanski, Arie W. (2018), “Violent radicalism and the psychology of prepossession”, **Social Psychological Bulletin**, 13(4), 1-18.
- Kurt, Hasan (2013), “Amel Bakımından Münafıkların Özellikleri”, **Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2(4), 51-64.
- Küçükcan, Talip (2010), “Terörün Sosyolojisi: Toplumsal Kökenleri Anlama İmkânı”, **Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi**, Cilt 6, Sayı 24, 33- 54.
- Levent Abul, L. (2016), “Prof. Dr. Mehmet Ali Büyükkara ile Söyleşi”, **Diyanet Aylık Dergi**, Şubat, 66-69.
- Marshall, Gordon (2003), **Sosyoloji Sözlüğü**, (Çev. Osman Akınbay ve Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Metin, Osman ve Ünal, Şükriye (2022), “İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Metin, Osman ve Ünal, Şükriye (2022), “İçerik Analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve Sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Muran, Aygöl (2013), “Hizbullah Devlet Olan Örgüt”, **21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Özel Rapor**, Haziran.
- Muro, Diego (2016), “What Does Radicalisation Look Like? Four Visualisations of Socialisation Into Violent Extremism”, **Notes Internacionales Cidob**, 163, 1-5.
- Nebati, Şeyhmus (2016), **Kur'an'da Tağut Kavramı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nirun, Nihat (1970). Sosyal Sistemlerde Sapmalar, 405-425.
- Oğur, Recai ve Tekbaş, Ömer Faruk (2003), “Anket nasıl hazırlanır”, **Sted**, 12(9), 336-340.
- Okumuş, Beyza (2017), **“DAİŞ’in Müslüman Gruplara Yönelik Eylemlerini Meşrulaştırma Stratejisi”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Okumuş, Beyza (2018), “DAİŞ’in Süreli Yayınlarında Eylemlerini Meşrulaştırma Stratejisi: DABIQ, Kostantiniyye ve Rumiya Örnekleri”, **Bildiriler Kitabı-III**, 159169.
- Orçin, Melike (2013). **Orhan Kemal’in Suçlu ve Sokakların Çocuğu Romanlarındaki Suça Sürüklenen Çocuk Modelinin İncelenmesi**.
- Önenli Güven, Merve (2022), “Radikalleşme Süreçleri: PKK Örneği”, **Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi**, 1(1), 130-152.
- Özalp, Ahmet (2022), **SUÇ VE SEMBOLLERİ**, Astana Yayınları, Ankara.
- Özdemir, Uğur vd. (2000), “Türkiye’de Gazeteye Yansıyan Sapma Davranışları”, **Kriz Dergisi**, 8(2), 17-25.
- Özerkmen, Necmettin (2017), “Terör, Terörizm ve Radikal İslamcı Terör”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 44(2).
- Özgür, Ahmet (2006), “Göstergebilim”, http://www.ahmetozgur.com/akademik/gostergebilim_2006 (14.10.2022).
- Özkan, Dede ve Tansü, Yunus Emre (2020), “İŞİD Terör Örgütü’nün Türkiye’deki Dijital Propagandası: Konstantiniyye Dergisi”, **ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi**, 7(16), 106-124.
- Özlem, Doğan (2000), **Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi**, 1.Baskı, Notos Kitap Yayınevi, İstanbul
- Özyurt, Cevat (2016), “Erich Fromm’un İnsan ve Toplum Anlayışı: Modern Toplumun Çözümlemesi”, **Hece Yayınları ve Dergileri**.
- Parsons, Talcott (2022), **Toplumsal Eylemin Yapısı**, (Çev. Adem Bölükbaşı), Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı, İstanbul.
- Pettigrew, Andrew M. (1979), “On Studying Organizational Cultures”, **Administrative Science Quarterly**, 24(4), 570-581.
- Pratt, Michael G. (1998), “Central Questions In Organizational Identification”, **Identity In Organizations**, in 24(3), 171-207.
- _____ (2000), “The Good, The Bad, And The Ambivalent: Managing Identification Among Amway Distributors”, **Administrative Science Quarterly**, 45(3), 456-493.
- Purzycki, Benjamin Grant ve Gibson, K. (2010), “Din ve Şiddet”, **Şüpheli**, 16, 22-27.
- Rahimi, Sadeq & Graumans, Raissa (2015), “Reconsidering the Relationship Between Integration and Radicalization”, **Journal for Deradicalization**, (5), 28-62.

- Raines, Staven vd. (2007), “ARMY SERGEANTS MAJOR ACADEMY FORT BLISS TX FORT BLISS United States”, **The Inadequate Troop Levels to Combat the Global War on Terror**, 1-24.
- Rana, Junaid (2007), “The story of Islamophobia”, **Souls**, 9(2), 148-161.
- Said, Wadie E. (2014), “Sentencing Terrorist Crimes”, **Ohio St. LJ**, 75, 477.
- Sak, Ramazan vd. (2021), “Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, **Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi**, 4(1), 227-256.
- Salman, Serkan (2020), “İŞİD’in İdeolojisi: Cihadi Selefilik”, **Lectio Socialis**, 4(2), 97-112.
- Sarıkaya, Mehmet Saffet (2018), “Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarında Mezhebî Tutum ve Eğilimler”, **İslâmî Araştırmalar Dergisi (Journal Of Islamic Research)**, Issn, 1300-0373.
- Sarmış, Mustafa (2021), “Selefi din anlayışlarının psiko-sosyal olumsuz yansımaları”, **Eskiye**, (44), 433-460.
- Schein, Edgar H. (1996), "Three Cultures of Management: The Key to Organizational Learning", **Sloan Management Review**, 38(1), 9-20.
- Schwartz, Howard ve Davis, Stanley M. (1981), "Matching Corporate Culture and Business Strategy", **Organizational Dynamics**, 10(1), 30-48.
- Selçuk, Ziya vd. (2014), “Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi”, **Eğitim ve Bilim**, 39(173).
- Sevim, Yelda ve Soyaslan, Yunus (2008), “Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Özellikleri: Elazığ Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, 23.
- Sevinç, Bayram (2019), **Terör Endüstrisi, Din ve Şiddet**, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.
- Seyrek, Ahmet Murat (2018), “**Sosyoloji Sözlüğü**”, Yediveren Yayınları, İstanbul.
- Sinanoğlu, Abdulhamit (2002), “İslam'ın ilk siyasallaştırılma sürecinde" kader" inancı”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 43(2), 249-276.
- Suğur, Serap ve Suğur, Nadir (1998), “Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçiş. Çağdaş Yaşam, Çağdaş İnsan, der.: Gürhan Can”, **Anadolu Üniversitesi Yayınları**, Eskişehir.
- Sütçü, Neşe Dokumacı (2021), “Zeka Oyunları İle İlgili Yapılan Ulusal Bilimsel Araştırmaların Tematik Ve Metodolojik Açidan İncelenmesi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 20(78), 988-1007.
- Syrquin, Mickey A. (2021), “Travis Hirschki'nin Sosyal Kontrol Teorisi”, (Çev. Ayşe Sıla Nur Dal), **Sosyal Bilimler**, <https://www.sosyalbilimler.org/wp-content/uploads/2021/06/Mickey-A.-Syrquin-Travis-Hirschinin-Sosyal-Kontrol-Teorisi.pdf> (02.12.2023).

- Şahin, Kamil ve Türk kahraman, Mimar (2010), “Türkiye’de toplumun radikal hareketlere bakış açısı. Orta Doğu’daki Siyasi Gelişmeler ve Güvenlik”, **Polis Akademisi Yayınları**, Ankara.
- Şahin, Sinan (2017), “**Terörizm ve Terör Örgütleri ile Mücadele: Türkiye’nin DEAŞ (İŞİD) Terör Örgütüyle Mücadele Politikası**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şems, Muhammed Celal (2009), **Hilafet**, İslam International Publications Limited, [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=pkMrQix9lKgC&oi=fnd&pg=PA6&dq=%C5%9Eems,+M.+C.+\(2009\).+Hilafet.+Islam+International+Publications+Limited.&ots=A0jpH4BLQ7&sig=Mm8dG9CT5Cw78K7Eu9iL8I6uLgE&redir_esc=y#v=onepage&q=%C5%9Eems%2C%20M.%20C.%20\(2009\).%20Hilafet.%20Islam%20International%20Publication%20Limited.&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=pkMrQix9lKgC&oi=fnd&pg=PA6&dq=%C5%9Eems,+M.+C.+(2009).+Hilafet.+Islam+International+Publications+Limited.&ots=A0jpH4BLQ7&sig=Mm8dG9CT5Cw78K7Eu9iL8I6uLgE&redir_esc=y#v=onepage&q=%C5%9Eems%2C%20M.%20C.%20(2009).%20Hilafet.%20Islam%20International%20Publication%20Limited.&f=false) (14.05.2023).
- Şen, Osman (2011), **Din, Terörizm ve El-Kaide**, Sarkaç Yayınları, Ankara.
- _____ (2017), **21. Yüzyılın Başlangıcında Terörizmle Stratejik Mücadele**, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Şenol, Dolunay vd. (2016), “İŞİD: Küresel Bir Terör Örgütü”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 26(2), 277-292.
- Şutanrıkulu, Gülreyhan (2018), “Toplumsal bir kurum olarak din”, **Route Educational and Social Science Journal**, 5(25), 10.
- Tahiroğlu, Merve & Schanzer, Jonathan (2017), “Islamic state networks in Turkey”, **Foundation for Defense of Democracies**.
- Tajfel, Henry and Turner, John C. (1979), “An Integrative Theory of Intergroup Conflict”, **Organizational Identity: A Reader in**, 56(65).
- Tak Meydan, Bilçin (2019), “Sosyal Kimlik Kuramı”, **Örgütsel Davranış Kuramları içinde**, 45-108, Beta, İstanbul.
- Taşdemir, Sezgin (2016), “**Türkiye’de Selefi Hareket ve Dini Radikalizm**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Taşpınar, Ömer (2009), “Fighting Radicalism, Not “Terrorism”: Root Causes of An International Actor Redefined, **Sais Review Of International Affairs**, 29(2), 75-86.
- Tay, Hekim (2017), “Kur’an’da “Tâğût” Kavramı”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 27(2), 215-228.
- TERAM, (2020), “Kuruluşundan Eylem Yöntemlerine DEAŞ Terör Örgütü” <https://www.teram.org/Icerik/kurulusundan-eylem-yontemlerine-deas-terror-orgutu-66> (25.05.2023).

- Turgut, Murat (2022), “Hitit Savaş Dönemlerinde Dinin Kullanımı”, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 11(3), 1218-1233.
- Turner, John C. and Reynolds, Katherine (2011), “Self-Categorization Theory”, **Handbook of Theories In Social Psychology**, in 2(1), 399-417.
- Türk Ceza Kanunu (2005), **T.C. Resmi Gazete**, 5237, (01.06.2005).
- Türkkahraman, Mimar ve Tutar, Hüseyin (2009), “Sosyal Değişme, Bütünleşme ve Çözülme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi”, **Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**, 1(1), 1-16.
- Ulutaş, Ufuk (2016), **The State of Savagery: ISIS in Syria**. SET Vakfı İktisadi İşletmesi.
- URL, “Biz” (t.y.), <https://sozluk.gov.tr/> (05.08.2023).
- URL, “Din İşleri Yüksek Kurulu”, <https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/1097/musluman-oldugu-bilinen-bir-kimseyi-tekfir-etmenin-hukmu-nedir> (27.07.2023).
- URL, “Düşman” (t.y.), <https://sozluk.gov.tr/> (05.08.2023).
- URL, “Emir” (t.y.), <https://sozluk.gov.tr/> (05.08.2023).
- URL, “Fetih” (t.y.), <https://sozluk.gov.tr/> (05.08.2023).
- URL, “Mürted” (t.y.), <https://sozluk.gov.tr/> (05.08.2023).
- URL, “Savaş” (t.y.), <https://sozluk.gov.tr/> (05.08.2023).
- URL, “Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Yayınları 2022”, <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (15.01.2023)
- URL, “Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Yayınları”, <https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/1-YEN%C4%B0%20NES%C4%B0L%20TER%C3%96R-FETONUN%20ANALIZI.pdf> (15.01.2023).
- URL, “Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı Yayınları 2023”, <https://www.msb.gov.tr/ZeytinDaliHarekati> (Haziran 2023).
- Vergani, Matteo et al. (2020), “The Three Ps of Radicalization: Push, Pull And Personal. A Systematic Scoping Review of The Scientific Evidence About Radicalization Into Violent Extremism”, **Studies In Conflict & Terrorism**, 43(10), 854-854.
- Weber, Max (2023), **Sosyolojinin Temel Kavramları**, (Çev. Medeni Beyaztaş), Runik Kitap, İstanbul.
- Weiss, Michael ve Hassan, Hassan (2016), **İŞİD Terör Ordusunun İçyüzü**, (Çev. Emine Arzu Kayhan), Kırmızı Yayınları, İstanbul.

- Wolf, John B. (1981), "Organization and Management Practices of Urban Terrorist Groups", **Fear Of Fear**, in (25-42), Springer, Boston, Ma.
- Yaman, Fatih (2016), "İslam Topluluklarında Şiddet Yanlısı Radikalleşme Nedenleri Üzerine Bir İnceleme", **Milel ve Nihal**, 13(2), 32-61.
- Yanmış, Mehmet ve Kahraman, Bayram (2013), "Gençlerin Dini ve Etnik Kimlik Algısı: Diyarbakır Örneği", **Akademik İncelemeler Dergisi**, 8(2), 117-153.
- Yanmış, Mehmet ve Kahraman, Bayram (2013), "Gençlerin Dini Ve Etnik Kimlik Algısı: Diyarbakır Örneği", **Akademik İncelemeler Dergisi**, 8(2), 117-153.
- Yasaman, Hamdi (2011), "Sartre'da Özgürlük", **Journal of Istanbul University Law Faculty**, 42(1-4), 515-540.
- Yaşa, Gökhan (2021), "Dinî Motivasyonlu Radikalleşmenin Özellikleri: Nedenler ve Süreç", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, 17(40), 795-824.
- Yavuz, Sefer (2014), **Sosyal Sapma ve Din**, Otorite Yayınları, Ankara
- Yayla, Sefa (2020), **Yabancı terörist savaşçıların motivasyonları: DEAŞ ve PYD/YPG örneği**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yayla, Yasin (2020), "Türkiye Türkçesinde Mana Birleşmesi Problemi: "Gaye", "Hedef", "Maksat", "Amaç" Örneği", **Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, (20), 145-156.
- Yazıcı, Mehmet (2013), "Toplumsal Değişim Ve Sosyal Değerler", **Electronic Turkish Studies**, 8(8).
- Yenal, Göksun ve Salihi, Emin (2018), **Deaş'ın Medya Stratejisi**, SETA Yayınları, İstanbul.
- Yeşilyurt, Temel (2004), "İslam, İman ve Fundamentalizm", **Kader Kelam Araştırmaları Dergisi**, 2(2).
- Yıkılmış, Salman Meral (2020), "Nitel Araştırmalarda E-Görüşme Tekniği", **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 22(1), 183-197
- Yıldırım, Besim. (2015) "İçerik analizi yönteminin tarihsel gelişimi uygulama alanları ve aşamaları", **İletişim Araştırmalarında Yöntemler Uygulama Ve Örneklerle, içinde** (105-154), Literatürk Academia, İstanbul.
- Yıldırım, Erhan (2018), "Toplumsal Yapının Aynası Olarak Sinema: Söylem ve Eleştirel Söylem Analiz Yöntemlerine Göre Ayla Filminin Çözümlemesi", **İNİF E-Dergi**, 3(1). 234-243.
- Yıldız, M. Cengiz ve Bölükbaş, Kenan (2003), "İnternet Kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma", **Polis Bileşim Sempozyumu Bildirileri**, 187-191.
- Yılmaz, Yasin (2013), "Cihad Kavramı ve Hz. Peygamber'in (Sav) Mekke ile Medine'deki Uygulamaları", **Journal of Islamic Law Studies**, (22).

Yörûkan, Yusuf Ziya (1953), “Vahhabilik”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2(1), 51-67.

Yüksel, Serdar (2018), **“İşid’in Ortaya Çıkışı ve Türkiye”**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

EKLER

Ek 1: Anket Formu

ANKET FORMU

Saygıdeğer Katılımcı,

Bu çalışma, “**Toplumsal Sapma, Dini Radikalleşme Süreçleri ve Karşıt Kültürel Örgütlenme Formları**”nı konu edinmiştir. Bu amaç çerçevesinde sizlere bazı sorular sorulmuş ve buradan elde edilecek verilerle bilimsel bir açıklamaya ulaşılması hedeflenmiştir. **Gönüllü Katılımcılardan** elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır; bu nedenle başka kişi veya kurumlarla doğrudan paylaşılmayacak, bilimsel yayın üzerinden yansıtılacaktır. Anket formu üzerine lütfen isminizi yazmayınız.

Değerli görüşlerinizi bizimle paylaşmak suretiyle araştırmamıza yapmış olduğunuz önemli katkı ve ilginize teşekkür ederiz.

K.T.Ü Sosyoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Demografik Bölüm

1) Cinsiyetiniz nedir?

- a. Kadın
- b. Erkek

2) Kaç yaşındasınız?

3) Medeni durumunuz nedir?

- a. Bekâr
- b. Evli
- c. Boşanmış
- d. Dul
- e. Nişanlı
- f. Diğer

(.....)

4) Eğer evliyseniz (Çocuğunuz var mı)?

- a. Evet (lütfen kaç çocuğunuz olduğunu yazınız)
- b. Hayır, yok.

5) Eğitim düzeyiniz nedir?

- a. İlkokul mezunu
- b. Lise mezunu
- c. Üniversite mezunu (lisans/önlisans)
- d. Yüksek lisans/ doktora mezunu
- e. Okula gitmedim. (okur-yazar seviyesindeyim)

6) Mesleğiniz nedir? (lütfen yazınız)

.....

7) Nerelisiniz? (lütfen yazınız)

.....

8) Kaç yıldır ceza evindesiniz?

- a. 1 yıldan daha az süredir.
- b. 2-5 yıldır
- c. 6-9 yıldır
- d. 10 yıldan fazla (Lütfen yazınız)

Ek 1: (Devamı)

9) Cezaevinde olma sebebiniz nedir? Ne ile suçlanıyorsunuz? (lütfen yazınız)

10) Dini inancınız nedir?

- a) Müslüman b) Hristiyan c) Yahudi d) Musevi e) Diğer (.....)

Radikalleşme Süreci

11) Nasıl bir ailede yetiştiniz?

- a) Çekirdek Aile b) Geniş Aile c) Parçalanmış Aile d) Ailem ile yaşamadım, yetiştirme yurdu vs.

12) Gelir durumunuz nedir?

- a) Düzenli bir gelirim yok
b) 1- 5.000 tl
c) 5.001-10.000 tl
d) 10.001- 15.000tl
e) +15.001tl

13) Kendinizi hangi gruba dâhil hissediyorsunuz?

- a) Daiş/ İşid/ Deaş
b) Fetö
c) Hizbullah
d) İslami Cemiyet ve Cemaatler Birliği (Kaplancılar)
e) İslami Büyük Doğu Akıncıları
f) Diğer

(Lütfen

yazınız.....)

14) DAEŞ ile bağlantılı olarak kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

- a) Yönetici
b) Eylemci
c) Sempatizan
d) Mücahit
e) Cihatçı
f) Diğer

(Lütfen

belirtiniz.....)

15) DAEŞ'e katılmanızda en önemli sebep nedir?

- a) Dini sebepler (hangi dini sebepler?.....)
b) Ekonomik sebepler (hangi ekonomik sebepler?.....)
c) Kültürel sebepler (hangi kültürel sebepler?.....)
d) Sosyal sebepler (hangi sosyal sebepler?.....)
e) Ailevi sebepler (hangi ailevi sebepler?.....)
f) Psikolojik sebepler (hangi psikolojik sebepler?.....)

16) DAEŞ ile nasıl tanıştınız?

- a) Bireysel araştırmalarım sayesinde
b) Arkadaşlarımın düşünceleri sayesinde
c) Diğer gruplarla uyumsuzluklar yaşadığımda

Aşağıdaki ifadelerin size uygunluk derecesini belirtiniz.	Evet (1)	Hayır (2)
Evet (1)		
Hayır (2)		

Ek 1: (Devamı)

17.	DAEŞ'in yayınlarını diğer insanlara dağıtırım	(1)	(2)
18.	DAEŞ'in yayınlarını sosyal medya üzerinden yapardım	(1)	(2)
19.	DAEŞ ile ilgili yayınlarımı dergi, makale ve kitap üzerinden yapardım	(1)	(2)

Kendilerine ve Eylemlerine Bakış Açıları

	Aşağıdaki ifadelerin size uygunluk derecesini belirtiniz. 1. Kesinlikle Katılıyorum 2. Katılıyorum 3. Kararsızım 4. Katılmıyorum 5. Hiç Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
20.	Diğer dinler hakkında yeterince bilgi sahibiyim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	Zamanla ailemde görüp öğrendiğim inanç veya dünya görüşünden uzaklaştım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22.	Tüm dini inançlara eşit mesafedeyim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23.	Başka dinlere mensup insanlarınla her zaman tartışırım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	Başka dinlere mensup insanlarla tartışmaya girmedim ama tartışabilirim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	Zaman zaman alkol kullanmanın beni iyi hissettirdiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26.	Dinim için seçilmiş bir insan olduğumu düşünürüm	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27.	Dini bir gruba katılma nedenim onlar tarafından kabul görmemdir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28.	Sosyal ilişkiler kurmak için dini gruplar en önemli yerdir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29.	Şuan kendimi yalnız hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30.	DAEŞ'tekilerin, masum insanları hedef almadığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31.	DAEŞ'in yaptığı eylemlerin hepsi dinim açısından gerekli eylemlerdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32.	Asıl suç, DAEŞ'e aykırı hareket etmemdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33.	Kendimi suçlu olarak hissetmiyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 1: (Devamı)

34.	DAEŞ isterse her türlü eylemde bulunmaktan çekinmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35.	DAEŞ'e dahil olan insanlarla anlaşamazsam gruptan ayrılabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36.	DAEŞ'e maddi-manevi destek vermekten çekinmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37.	DAEŞ'in kitap ve dergilerini okurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38.	DAEŞ'in dinimizi yaymak için insanlara gerekirse zarar vermesinin doğru olduğunu düşünüyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39.	DAEŞ'in dinim için bir eylemde bulunmamı istediğinde bu eylemi yapmam beni suçlu yapmaz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40.	DAEŞ'teki eylem yapan insanlar ölmüşlerse şehittir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41.	DAEŞ'teki insanlar ibadetlerini eksiksiz yerine getirirler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42.	DAEŞ'teki insanların arasında özel bir bağ vardır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
43.	DAEŞ'e dahil olan insanlar arasında, kendimize has iletişim yöntemlerimiz vardır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
44.	DAEŞ'teki insanlar arasında sevgi bağı kuvvetlidir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
45.	DAEŞ'e dahil olan insanlar suçsuzdur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
46.	DAEŞ ihtiyacım olduğunda bana maddi destekte bulunmuştur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
47.	DAEŞ'te kendimi önemli bir konumda hissedirim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
48.	DAEŞ bir terör örgütü değildir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
49.	Farklı dinde bir insana saldırmak günah değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Aşağıdaki ifadelerin size uygunluk derecesini belirtiniz. Evet (1) Hayır (2)				Evet (1)	Hayır (2)	
50.	Zaman zaman kendimi suçlu hissediyorum			(1)	(2)	
51.	Eylemler sırasında kendimi kahraman gibi hissettiğim anlar olmuştur			(1)	(2)	
52.	DAEŞ'e katıldığım ilk günüm benim için önemlidir			(1)	(2)	
53.	İlk eylem deneyimimde başarılı olduğumu düşünüyorum			(1)	(2)	
54.	Ne yaptıysam dinimin gereği olduğu için yaptım			(1)	(2)	
55.	Eylemlerden önce kendimi iyi hissetmek için ilaç alırım			(1)	(2)	
56.	Eylemlerden önce kendimi iyi hissetmek için alkol alırım			(1)	(2)	

Ek 1: (Devamı)

Dine Bakış Açıları ve Tecrübeleri

Aşağıdaki ifadelerin size uygunluk derecesini belirtiniz. Evet (1) Hayır (2)	Evet (1)	Hayır (2)
57. Diğer dinleri de araştırdım	(1)	(2)
58. Dini kitap ve dergiler okurum	(1)	(2)
59. İslam devleti kurulmalıdır	(1)	(2)
60. Aslında ben bütün dinlere karşıyım	(1)	(2)
61. Dinimi yaymak için diğer insanların mal ve can güvenliğini tehlikeye atmaktan çekinmem	(1)	(2)
62. Diğer insanların eşyalarını izinsiz şekilde, dinim için kullanmaktan çekinmem	(1)	(2)
63. Kazançlarını dini için kullanmayan insanların kazançlarını onların elinden almak isterim	(1)	(2)
64. Dinimi yaymak için insanlara zarar vermekten çekinmem	(1)	(2)
65. Hiç şiddet içerikli eylem yapmadım ama eylemci arkadaşlara özel bir hayranlığım vardır	(1)	(2)
66. Mensubu olduğum grupta şiddet içerikli eylemde bulundum	(1)	(2)
67. Mensubu olduğum grupta protesto eylemlerine katıldım	(1)	(2)
68. Mensubu olduğum yapılanmada günahlardan arınma yöntemleri vardır	(1)	(2)
69. Arınmadan sonra kendimi huzurlu hissedirim	(1)	(2)

70. Kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz? (lütfen isminizi yazmayınız)

.....

.....

.....

.....

71. Size göre ideal yaşam biçimi nedir? (gündelik hayat, ibadetler, aile yaşantısı, arkadaş ilişkileri...
) lütfen yazınız

.....

.....

.....

.....

72. DEAS'taki ilk deneyimleriniz nelerdi?

.....

.....

.....

.....

Ek 2: Araştırma İzin Dilekçe Onay Formu 1

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-31738214-204.01.01-306/55533

20.04.2022

Konu :

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğünün 11.02.2022 tarih ve E-76127911-399-2729/39 sayılı yazısı.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisi 'un "*Toplumsal Sapma, Dini Radikalleşme Süreçleri ve Karşıt Kültürel Örgütlenme Formları*" isimli yüksek lisans tezi kapsamında 20 DAESH hükümlüsüne Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda anket uygulanması talebini içerir ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Söz konusu araştırma talebi; Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Haziran 2022 tarihine kadar, çalışma sürecinde; özel hayatın gizliliği ilkesine dikkat edilmesi, mesai saatlerindeki rutin işlerin aksatılmaması, çalışmaya katılacak hükümlülerin bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, araştırma konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, tarafından Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün izni olmaksızın yayımlanmaması ve ekte belirtilen ölçeklerin kurum psiko-sosyal servis memurları tarafından uygulanarak araştırmacıya teslim edilmesi koşullarıyla uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereği ile ilgililere bu doğrultuda bilgi verilmesini ve çalışmayı yapacak personele gerekli kolaylığın sağlanmasını rica ederim.

Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Ek : İlgi yazı ve ekleri

Dağıtım :

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı
Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://vatandas.uyap.gov.tr>

Hacı Bayram Mahallesi Agah Efendi Caddesi 70/1 Altındağ/ANKARA
Telefon No : (0 312) 507 04 00 Faks No: (0312) 223 60 07
e-Posta : hassasgruplar.cte@adalet.gov.tr İnternet Adresi : www.cte.adalet.gov.tr
Kep Adresi : adaletbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Hassas Gruplar Bürosu

Telefon No : (0312) 507 05 09

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden /03dqjf - YZIDUqo - K6BcbIW - NLB9/U= ile erişebilirsiniz.

Ek 3: Araştırma İzin Dilekçe Onay Formu 2

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-31738214-204.04-607/99031
Konu : Bilimsel Araştırma

19.07.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Fatma BAYKUŞ'a ait 08.06.2022 tarihli dilekçe.
b) 20.04.2022 tarih ve E-31738214-204.01.01-306/55533 sayılı yazımız.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisi []
[]'ın "*Toplumsal Sapma, Dini Radikalleşme Süreçleri ve Karşıt Kültürel Örgütlenme Formları*"
isimli yüksek lisans tezi kapsamında 100 DAEŞ hükümlüsüne anket uygulanması talebini içeren ilgi (a)
sayılı dilekçe incelendi.

İlgi (b) sayılı yazı ile izin verilen ve örneklem yetersizliği nedeni ile ek uygulama izni talep
edilen söz konusu araştırma talebinin; Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz
Kurumu, Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Antalya
S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kayseri 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Silivri 4 No.lu L Tipi
Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Ekim 2022 tarihine kadar, çalışma sürecinde; özel hayatın gizliliği
ilkesine dikkat edilmesi, mesai saatlerindeki rutin işlerin aksatılmaması, çalışmaya katılacak
hükümlülerin bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, araştırma konusuyla sınırlı
kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, []
tarafından Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve
Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün izni olmaksızın yayımlanmaması ve ekte belirtilen ölçeklerin kurum
psiko-sosyal servis memurları tarafından uygulanarak araştırmacıya teslim edilmesi koşullarıyla uygun
görülmüştür.

Bilgi ve gereği ile ilgililere bu doğrultuda bilgi verilmesini ve çalışmayı yapacak personele
gerekli kolaylığın sağlanmasını rica ederim.

[]
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Ek :
1. İlgi (a) sayılı yazı
2. İlgi (b) sayılı yazı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://vatandas.uyap.gov.tr>

Hacı Bayram Mahallesi Agah Efendi Caddesi 70/1 Altındağ/ANKARA
Telefon No : (0 312) 507 04 00 Faks No: (0312) 223 60 07
e-Posta : hassasgruplar.cte@adalet.gov.tr İnternet Adresi : www.cte.adalet.gov.tr
Kep Adresi : adaletbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Tahsin KARA
Şube Müdürü

Telefon No : (0312) 507 05 09

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden J/zXws7 - LjJpXun - s5ek3MO - eNC0w8= ile erişebilirsiniz.

Ek 3: (Devamı)

Dağıtım :

Gereği:

Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü
Giresun Cumhuriyet Başsavcılığı
Çorum Cumhuriyet Başsavcılığı
Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı
Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı
Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı
Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı
Kayseri 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu
Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Silivri 4 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://vatandas.uyap.gov.tr>

Hacı Bayram Mahallesi Agah Efendi Caddesi 70/1 Altındağ/ANKARA
Telefon No : (0 312) 507 04 00 Faks No: (0312) 223 60 07
e-Posta : hassasgruplar.cte@adalet.gov.tr İnternet Adresi : www.cte.adalet.gov.tr
Kep Adresi : adaletbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için :
Şube Müdürü

Telefon No : (0312) 507 05 09

2/2

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden J/zXWs7 - LjJpXun - s5ek3MO - eNC0W8= ile erişebilirsiniz

ÖZGEÇMİŞ

İlkokul eğitimini 2008 yılında Cevizdibi Şehit Serhat Yurtbaşı İlköğretim Okulu'nda tamamladı. 2012 yılında lise öğrenimini Amasya Gümüşhacıköy Anadolu Lisesi'nde tamamladı. Lise eğitimi devam ederken TÜBİTAK araştırmalarına katılarak bölgede üçüncü seçildi. 2013 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne başladı. 2017 yılında K.T.Ü Sosyoloji Bölümü'nden mezun olup, 2018 yılında K.T.Ü Sosyoloji Bölümü Tezli Yüksek Lisans Programına başladı.

BAYKUŞ DOĞAN evli olup, B1 seviyesinde İngilizce bilmektedir.